



AKSARAY ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

**ŞERMİN YAŞAR'IN ESERLERİNDEKİ HALK BİLİMİ
UNSURLARININ İNCELENMESİ
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

VEYİS BURSA

DANIŞMAN

DOÇ. DR. RABİA GÖKCEN KAYABAŞI

AKSARAY-2024

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

ŞERMİN YAŞAR'IN ESERLERİNDEKİ HALK BİLİMİ
UNSURLARININ İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

VEYİS BURSA

DANIŞMAN : DOÇ. DR. RABİA GÖKCEN KAYABAŞI

JÜRİ ÜYESİ : PROF. DR. MEHMET ÇEVİK

JÜRİ ÜYESİ : PROF. DR. ONUR ALP KAYABAŞI

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren(....) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Veyis
Soyadı : Bursa
Bölümü : Türk Dili ve Edebiyatı
İmza :
Teslim tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı : Şermin Yaşar'ın Eserlerindeki Halk Bilimi Unsurlarının İncelenmesi

İngilizce Adı : Examining the Folkloric Elements in Şermin Yaşar's Works

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Veyis BURSA

İmza :

T.C.
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
JÜRİ ONAY SAYFASI

Veyis Bursa tarafından hazırlanan “Şermin Yaşar’ın Eserlerindeki Halk Bilimi Unsurlarının İncelenmesi” başlıklı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Aksaray Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: (Unvanı Adı Soyadı)
(Anabilim Dalı, Üniversite Adı)

İmza

.....

Üye: (Unvanı Adı Soyadı)
(Anabilim Dalı, Üniversite Adı)

.....

Üye: (Unvanı Adı Soyadı)
(Anabilim Dalı, Üniversite Adı)

.....

Tez Savunma Tarihi:/...../.....

Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu’nun tarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü
Prof. Dr. Aybala ÇAYIR
İmza

TEŞEKKÜR SAYFASI

Yüksek lisans eğitimine başladığım ilk günden itibaren desteğini benden esirgemeyen danışman hocam Sayın Doç. Dr. Rabia Gökçen Kayabaşı'na, görüş ve önerilerini paylaşarak eğitim sürecime katkı sağlayan Sayın Prof. Dr. Onur Alp Kayabaşı'na, üzerimde maddi ve manevi büyük emekleri olan anneme ve rahmetli babama, sabrıyla ve inancıyla bana güç veren sevgili eşim Hatice Bursa'ya, hayatımı anlamlandıran kızlarım Gülce'ye ve Bilge'ye çok teşekkür ediyorum.

ÖZET

Şermin Yaşar, çocuklar ve yetişkinler için eserler veren bir yazardır. Bu çalışmada Şermin Yaşar'ın eserleri, halk bilimi unsurları açısından incelenmiştir. Bu inceleme, Şermin Yaşar'ın kendi yazdığı yirmi yedi kitap ve İlber Ortaylı ile beraber yazdıkları *Cumhuriyet'in İlk Sabahı* adlı hikâye ile sınırlandırılmıştır. 2023 yılının sonunda yayımlanan *Söyleme Bilmesinler* adlı roman çalışmaya dâhil edilmemiştir. Günümüzde eser veren bir yazar olan Şermin Yaşar'ın Türk halk kültürünü eserlerine ne ölçüde yansıttığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Şermin Yaşar hakkında yapılacak çalışmalara kaynak teşkil etmek ve Türk halk bilimine katkı sağlamak amaçlanmıştır. Ayrıca Şermin Yaşar'ın eserleri bağlamında, çağdaş Türk edebiyatı ile Türk halk edebiyatı arasındaki bağlantı incelenerek disiplinler arası bir çalışma ortaya konulmuştur. Çalışmanın giriş bölümünde araştırmanın amacı, önemi, yöntemi, kapsamı ve sınırlılıkları anlatılmıştır. Birinci bölümde yazarın hayatı ve eserleri hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde halk bilimi kavramına değinilerek halk biliminin dünyadaki ve Türkiye'deki gelişim süreci aktarılmıştır. Bu bölümde ayrıca halk biliminin çağdaş edebiyat üzerindeki etkilerine de kısaca değinilmiştir. Üçüncü bölümde ise Şermin Yaşar'ın eserlerindeki halk bilimi unsurları tespit edilmiştir. Eserler, ilk yazıldıkları tarihe göre sıralanarak incelenmiştir. Bu yöntemle yazarın halk bilimini, eserlerinde kullanma sıklığının zaman içerisinde ne ölçüde değiştiği gözlemlenmiştir. Halk biliminin alt başlıkları belirlenirken Sedat Veyis Örnek'in oluşturduğu tasnif esas alınmıştır. İncelenen eserler doğrultusunda bu tasnifte bazı değişiklikler yapılarak alt başlıklar oluşturulmuştur. Sonuç olarak, Şermin Yaşar'ın halk bilimi unsurlarını eserlerinde sıklıkla kullandığı böylece anlatıma doğallık ve akıcılık kattığı ayrıca kültürel mirasın aktarılmasına katkı sağladığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Şermin Yaşar, Halk Bilimi, Halk Kültürü, Halk Edebiyatı, Çocuk Edebiyatı.

Bilim Kodu: 31003

Sayfa Adedi: 279

Yazar: Veyis Bursa

Danışman: Doç. Dr. Rabia Gökçen Kayabaşı

ABSTRACT

Şermin Yaşar is an author who produces works for children and adults. In this study, Şermin Yaşar's works are examined in terms of folklore elements. The analysis is limited to twenty-seven books authored by Şermin Yaşar and the story *Cumhuriyetin İlk Sabahı*, co-written with İlber Ortaylı. The novel *Söyleme Bilmesinler* published at the end of 2023, is not included in the study. An attempt has been made to determine the extent to which Şermin Yaşar, a contemporary author, reflects Turkish folk culture in her works. It is aimed to provide a source for studies about Şermin Yaşar and to contribute to Turkish folklore. Moreover, an interdisciplinary study has emerged by examining the connection between modern Turkish literature and Turkish folk literature, specifically in the context of Şermin Yaşar works. In the introduction section of the study, the purpose, importance, method, scope, and limitations of the research are explained. The first section provides information about the author's life and works. In the second section, the concept of folklore is touched upon and the development process of folklore in the world and in Turkey is explained. This section also briefly touches on the influence of folklore on contemporary literature. In the third section, folklore elements in Şermin Yaşar's works were identified. The works were examined in order according to the date they were first written. With this method, it was observed to what extent the frequency of the author's use of folklore in his works changed over time. Sedat Veyis Örnek's classification is the basis for determining subcategories of folklore. In line with the works examined, some changes were made in this classification and subheadings were created. In conclusion, it is determined that Şermin Yaşar frequently incorporates folklore elements in her works, thereby adding naturalness and fluency to the narrative, and contributing to the transmission of cultural heritage.

Key Words: Şermin Yaşar, Folklore, Folk Culture, Folk Literature, Children's Literature

Science Code: 31003

Number of Pages: 279

Author: Veyis Bursa

Supervisor: Doç. Dr. Rabia Gökçen Kayabaşı

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU.....	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR SAYFASI.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR	xii
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	2
ŞERMIN YAŞAR'IN HAYATI VE ESERLERİ	2
1.1. Şermin Yaşar'ın Hayatı.....	2
1.2. Şermin Yaşar'ın Eserleri	3
1.2.1. Başlarım Şimdi Anneliğe.....	3
1.2.2. Oyuncu Anne	3
1.2.3. Çok Hayal Kuran Çocuk.....	3
1.2.4. Ev Yapımı Sihirli Değnek.....	3
1.2.5. Kötü Alışkanlıklara İyi Öneriler	4
1.2.6. Dedemin Bakkalı.....	4
1.2.7. Cesaret Sandığı.....	4
1.2.8. Uyuyor musun?	4
1.2.9. Garip Bir Kuyruk.....	4
1.2.10. Cebimdeki Mandalina Ağaçları	4
1.2.11. Dedemin Bakkalı Çıracı	5
1.2.12. Tarihi Hoşça Kal Lokantası	5
1.2.13. Cingo.....	5
1.2.14. Göçüp Gidenler Koleksiyoncusu.....	5
1.2.15. Kuş Masalları	5
1.2.16. Abartma Tozu.....	5

1.2.17. Gelirken Ekmek Al.....	6
1.2.18. Bizimki.....	6
1.2.19. Oh Ne Âlâ Memleket.....	6
1.2.20. Deli Tarla	6
1.2.21. Babaannem Geri Döndü.....	6
1.2.22. Pekicik	6
1.2.23. Dahacık	6
1.2.24. Hıhıcık	7
1.2.25. Kalk Yerine Yat.....	7
1.2.26. Lo.....	7
1.2.27. Para Ağacı	7
1.2.28. Cumhuriyetin İlk Sabahı	7
İKİNCİ BÖLÜM	8
HALK BİLİMİ	8
2.1. Halk Bilimi Nedir?.....	8
2.2. Halk Biliminin Ortaya Çıkışı ve Türkiye’deki Gelişimi	9
2.3. Çağdaş Edebiyatımızda Halk Biliminin Yeri ve Önemi	10
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	13
ŞERHİN YAŞAR’IN ESERLERİNDEKİ HALK BİLİMİ UNSURLARININ İNCELENMESİ	13
3.1. Köy, Kasaba ve Kent Yaşamı.....	13
3.2. Halk Mimarisi.....	14
3.2.1. Yapı Çeşitleri ve Yapılış Teknikleri.....	15
3.2.2. Konutlarda Kullanılan Eşyalar	17
3.2.3. Konutlarda Aydınlanma ve Isınma.....	20
3.3. Halk Ekonomisi	22
3.3.1. Hayvancılık	22
3.3.2. Tarım	25
3.3.3. Avcılık	29
3.3.4. Arıcılık	29
3.3.5. Diğer Ekonomik Unsurlar.....	30
3.4. Halk Mutfağı	31
3.4.1. Besin Elde Etme ve Besini Saklama	32
3.4.2. Mutfak Düzeni ve Mutfak Araçları	33
3.4.3. Yiyecek ve İçecek Çeşitleri	34

3.4.4. Sofra Hazırlama ve Sofra Adabı	44
3.5. Halk Sanatları ve Zanaatları	47
3.6. Meslekler	49
3.7. Giyim Kuşam ve Süslenme	58
3.7.1. Erkek Giyimi	59
3.7.2. Kadın Giyimi	60
3.7.3. Çocuk Giyimi	62
3.7.4. Meslekleri Belirleyen Giyim	63
3.7.5. Süslenme	64
3.8. Halk Bilgisi	66
3.8.1. Halk Hekimliği	67
3.8.2. Halk Veterinerliği	70
3.8.3. Halk Botaniği	70
3.8.4. Halk Zoolojisi	74
3.8.5. Halk Meteorolojisi	76
3.8.6. Halk Takvimi	77
3.8.7. Halk Matematiği	79
3.9. Halk İnançları	80
3.9.1. Din ile İlgili İnançlar ve Uygulamalar	81
3.9.2. Batıl İnançlar	88
3.9.3. Tabiatüstü Kişi ve Varlıklarla İlgili İnançlar	95
3.9.3.1. Hızır ve İlyas	95
3.9.3.2. Albasması	96
3.9.3.3. Cinler ve Periler	96
3.9.3.4. Diğer Tabiatüstü Varlıklar	98
3.9.4. Sayılarla ilgili İnançlar	100
3.9.5. Renklerle İlgili İnançlar	103
3.9.6. Yatır Ziyaretleri, Adak Adama ve Dilek Ağacı	104
3.9.7. Rüya ile İlgili İnançlar	105
3.10. Bayramlar ve Önemli Günler	106
3.10.1. Millî Bayramlar ve Zafer Kutlamaları	106
3.10.2. Dinî Bayramlar, Kandiller, Kutsal Günler ve Aylar	108
3.10.3. Yılbaşı	112
3.11. Geçiş Dönemleri	113
3.11.1. Doğum	113

3.11.1.1. Doğum Öncesi	114
3.11.1.2. Doğum Sırası	115
3.11.1.3. Doğum Sonrası	116
3.11.1.3.1. Ad Koyma	121
3.11.1.3.2. Sünnet	123
3.11.1.3.3. Askerlik.....	123
3.11.2. Evlilik	125
3.11.2.1. Evlilik Öncesi	125
3.11.2.2. Evlenme.....	129
3.11.2.2.1. Evlenme Biçimleri	133
3.11.2.3. Evlilik Sonrası.....	136
3.11.3. Ölüm	137
3.12. Halk Edebiyatı	143
3.12.1. Efsaneler	143
3.12.2. Masallar	144
3.12.3. Halk Türküleri	148
3.12.4. Ninni	149
3.12.5. Fıkralar.....	149
3.12.6. Tekerlemeler	149
3.12.7. Bilmeceler	150
3.12.8. Mâniler.....	151
3.13. Halk Tiyatrosu	151
3.13.1. Karagöz.....	151
3.14. Kalıplaşmış İfadeler	152
3.14.1. Atasözleri	152
3.14.2. Deyimler	156
3.14.3. Dualar	190
3.14.4. Beddualar	196
3.14.5. Temenni ve Tebrik	199
3.14.6. Yeminler	201
3.14.7. Hitaplar ve Çağrılar	202
3.14.8. Lakaplar	208
3.14.9. Selamlaşma ve Vedalaşma.....	210
3.14.10. Argo Sözler	213
3.14.11. Ünlem İfadeleri.....	221

3.14.12. Diğer Kalıp Sözler	228
3.15. Günlük Hayatla İlgili Gelenek, Görenek ve Değerler.....	230
3.16. Oyun, Eğlence ve Spor.....	233
3.16.1. Çocuk Oyunları ve Oyuncaklar.....	234
3.16.2. Halk Eğlenceleri ve Yetişkinlerin Oyunları.....	238
3.17. Halk Oyunları	240
3.18. Halk Müziği ve Müzik Aletleri.....	241
3.19. Dil ve Anlatım	242
3.19.1. Ağızlar	242
3.19.2. İşaretleşmeler ve Sözsüz İletişim	247
3.19.3. Çocuk Diliyle İletişim.....	249
3.19.4. Haberleşme ve İletişim	250
SONUÇ	253
KAYNAKÇA.....	257
TEZ DEĞERLENDİRME FORMU.....	264

KISALTMALAR

Çev.	:	Çeviren
Ed.	:	Editör
Hız.	:	Hazreti
M.Ö.	:	Milattan önce
s.	:	Sayfalar
T.C.	:	Türkiye Cumhuriyeti
vs.	:	Vesaire
vd.	:	Ve diğerleri
yy.	:	Yüzyıl

GİRİŞ

Şermin Yaşar, Türk edebiyatının günümüzde eser veren yazarlarından. Yetişkinler için hikâyeler ve gelişim kitapları, çocuklar için hikâyeler ve masallar yazmaktadır. 2023 yılında yayımlanmış olduğu *Söyleme Bilmesinler* adlı kitabıyla roman alanındaki ilk eserini de Türk edebiyatına kazandırmıştır. Yayın hayatına Şermin Çarkacı olarak başlayan yazar, ilk kitapları olan *Kötü Alışkanlıklara İyi Öneriler* ve *Oyuncu Anne* adlı eserlerinde “Çarkacı” soyadını kullanmıştır. Yazarın diğer tüm kitapları Şermin Yaşar adıyla yayımlanmıştır. Bu çalışmada, Şermin Yaşar’ın Türk halk kültürünü eserlerine ne ölçüde yansıttığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Şermin Yaşar hakkında yapılacak çalışmalara kaynak teşkil etmek ve Türk halk bilimine katkı sağlamak amaçlanmıştır. Ayrıca Şermin Yaşar’ın eserleri özelinde, çağdaş Türk edebiyatı ile Türk halk edebiyatı arasındaki bağlantı incelenerek disiplinler arası bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Şermin Yaşar’ın eserleri, halk bilimi açısından ilk kez değerlendirilerek çağdaş Türk edebiyatının bir temsilcisi üzerinden halk biliminin günümüz eserlerine etkisi incelenmiştir. Bu çalışma, Şermin Yaşar’ın kendi yazdığı yirmi yedi kitap ve İlber Ortaylı ile beraber yazdıkları *Cumhuriyet’in İlk Sabahı* adlı hikâye ile sınırlandırılmıştır. 2023 yılının sonunda yayımlanmış olan *Söyleme Bilmesinler* adlı roman, araştırma döneminin sonunda olunması nedeniyle çalışmanın kapsamına dâhil edilmemiştir. Öncelikle çalışmanın amacı, önemi, kapsamı ve sınırlılıkları belirlenmiştir. Daha sonra Şermin Yaşar’ın eserleri ilk yazıldıkları tarihe göre sıralanarak okunmuştur. Bu sıralamayla yazarın halk bilimini eserlerinde kullanma sıklığının zaman içerisinde ne ölçüde değiştiği gözlemlenmiştir. Okumalar yapılırken eserlerde yer alan halk bilimi unsurları tespit edilerek tasnifleme yapılmıştır. Halk biliminin alt başlıklarını oluşturan bu tasniflemede Sedat Veyis Örnek’in çalışması esas alınmıştır. İncelenen eserler doğrultusunda, Sedat Veyis Örnek’in tasnifinde bazı değişiklikler yapılarak alt başlıklar oluşturulmuştur. Tespit edilen halk bilimi unsurları; incelenen konuyla ilgili yazılmış olan kitap, tez ve makaleler okunarak değerlendirilmiş ve gerekli alıntılar yapılarak açıklama kısımları tamamlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ŞERMIN YAŞAR'IN HAYATI VE ESERLERİ

1.1. Şermin Yaşar'ın Hayatı

Şermin Yaşar, Almanya'ya işçi olarak giden bir ailenin çocuğu olarak 1982 yılında Berlin'de doğmuştur. Doğumundan kısa bir süre sonra Türkiye'ye dönmüşler ve Bilecik'in Pazaryeri ilçesinin Kınık köyüne yerleşmişlerdir. İlkokula Bozüyük'te başlayan Şermin Yaşar, ilkokul eğitimini Kütahya'da tamamlamıştır. Yazar, küçük yaşlardan itibaren kitaplara ilgi duymuştur. Ortaokul yıllarında kompozisyonlar, lise yıllarında hikâyeler yazmıştır. Bilecik'te düzenlenen bir kompozisyon yarışmasında ödül almıştır. Lisans eğitimini Isparta Süleyman Demirel Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde tamamlamıştır. Ankara Gazi Üniversitesinde, Yeni Türk Edebiyatı alanında yüksek lisans eğitimi gören Şermin Yaşar, 2007 yılında hazırladığı *Ayla Kutlu'nun Roman ve Hikâyelerinde Yapı İncelemesi* adlı teziyle yüksek lisans eğitimini tamamlamıştır. Reklam ve medya sektöründe; metin yazarlığı, reklam yazarlığı, kreatif direktörlük ve yaratıcı grup başkanlığı gibi görevlerde bulunmuştur. 2011 yılında Tuna ve Mete adında ikiz çocukları dünyaya gelmiştir. 2012 yılında ise kızı Name doğmuştur. Çocuklarıyla oynadığı oyunları sosyal medyada “Oyuncu Anne” takma adıyla paylaşmış ve birçok insan tarafından tanınır hale gelmiştir. Yazarın, yetişkinler ve çocuklar için yazdığı toplam 29 kitabı vardır. Yetişkinler için yazdığı *Deli Tarla* adlı hikâye kitabıyla 2021 Sait Faik Hikâye Armağanı'nı kazanmıştır (Akın, 2023; Yaşar, 2022b, s. 6; Yaşar, 2022i, s. 3; Yaşar, 2022s, s. 120).

Şermin Yaşar, hayatı bir ağaca benzetmektedir. Bu ağacın meyveli kısımlarını ve en yeşil yapraklarını çocuklar için yazdığı, kuru dallarını ve dökülen yapraklarını da yetişkinler için yazdığı eserlerin ilham kaynağı olarak görmektedir. Köyle olan bağlantısını hiçbir zaman kaybetmeyen yazar, çocukluğundan itibaren köydeki insanlarla kurduğu iletişimin onu yazarlık anlamında çok beslediğini düşünmektedir. Şermin Yaşar, 2022 yılında Ankara'da Kelime Müzesi'ni açmıştır. Türkçe kelimelerin kökenleri hakkında çeşitli sanat tasarımları

aracılığıyla bilgi veren Kelime Müzesi'nin temel amaçlarından biri, insanların daha kapsamlı bir Türkçeye konuşmalarına yardımcı olmaktır. Yazar, Kelime Müzesi'ni açarak Türkçeye olan vefa borcunu ödediğini düşünmektedir. Hâlen Anne Müzesi'ni açma çalışmalarını sürdürmektedir (Erciyes, 2022, s. 62-63; Akın, 2023).

1.2. Şermin Yaşar'ın Eserleri

1.2.1. Başlarım Şimdi Anneliğe

Şermin Yaşar'ın ilk kitabıdır. 2014 yılında Elma Yayınevi tarafından yayımlanmıştır. Annelikle ve bebek bakımıyla ilgili bilgilendirici bir kitaptır. Yazar bu kitabında bebek bakımı ve anne sağlığıyla ilgili yaşadıklarını anlatırken, karşılaştığı problemleri nasıl çözdüğü konusunda da deneyimlerini paylaşmaktadır.

1.2.2. Oyuncu Anne

Şermin Yaşar, *Oyuncu Anne* adlı kitabında birçok özgün oyunu hikâyeleştirerek anlatmaktadır. Oyun sonrasında sorular sorarak çocuğun dil ve düşünme becerisini desteklemektedir. Ayrıca ailelerin çocuklarıyla nitelikli zaman geçirmesi için oluşturulmuş oyun önerileri de bu kitapta mevcuttur.

1.2.3. Çok Hayal Kuran Çocuk

Yazarın çocuklar için yazdığı ilk hikâye kitabıdır. Çocukları hayal kurmaya teşvik eden bir eserdir. Hikâyede yer alan hayal perisi, en çok hayal kuran çocuğun rüyasına girip onun hayallerini gerçekleştirmektedir.

1.2.4. Ev Yapımı Sihirli Değnek

Şermin Yaşar bu kitabında, kendi yaşadığı olaylar üzerinden yola çıkarak mutlu olmanın sırlarını göstermektedir. Deneyimlediği duygu, düşünce ve olayları anlatarak insanlara olumlu bir bakış açıcı kazandırmaya çalışmaktadır.

1.2.5. Kötü Alışkanlıklara İyi Öneriler

Bebeklik ve çocukluk döneminde ortaya çıkan bazı olumsuz alışkanlıklara öneriler getirilen bir kitaptır. Kitabın yazım aşamasında çocuk psikologlarının, klinik psikologların, okul öncesi öğretmenlerinin ve diyetisyenlerin görüşleri alınmıştır.

1.2.6. Dedemin Bakkalı

Yazarın, bakkal dedesinin yanında çıraklık yaptığı dönemleri anlattığı kitabıdır. Şermin Yaşar bu kitabında çocukluk anılarını kurgulayarak hikâye hâline getirmiştir. Kitap, çocukların büyükleri nasıl algıladığını anlatırken girişimcilik ve insan ilişkileri konusunda da bilgiler vermektedir.

1.2.7. Cesaret Sandığı

Tilki Masalları serisinin ilk kitabıdır. Mağarada yaşayan üç tilki kardeşin, bilge kurdun yanına gitmelerini ve yaşadıkları zorluklarla mücadele ederek cesaret kazanmalarını anlatmaktadır.

1.2.8. Uyuyor musun?

Tilki Masalları serisinin ikinci kitabıdır. Üç tilki kardeşin hayal kurmayı öğrenmesi anlatılmaktadır.

1.2.9. Garip Bir Kuyruk

Tilki Masalları serisinin son kitabıdır. Üç tilki kardeşin ilginç bir kuyruk görmelerini ve bu kuyruğun kime ait olduğunu bulmaya çalışmalarını konu edinmektedir.

1.2.10. Cebimdeki Mandalina Ağaçları

Ada'nın cebinde unuttuğu mandalina çekirdeklerinin bir fidana dönüşmesi anlatılmaktadır. Mandalina fidanı üzerinden doğa sevgisine ve sorumluluk bilincine değinilmektedir.

1.2.11. Dedemin Bakkalı Çırak

Kitapta, Şermin Yaşar'ın bakkal çırağı olduğu zamanlardaki anıları anlatılmaktadır. Yazarın başından geçen olaylar anlatıldıktan sonra okurlara sorular sorulmaktadır. Kitapta çocukların fikirleri ve hayalleriyle doldurmaları için boş sayfalar yer almaktadır.

1.2.12. Tarihi Hoşça Kal Lokantası

Tarihi Hoşça Kal Lokantası, Şermin Yaşar'ın yetişkinler için yazdığı ilk hikâye kitabıdır. Kitap, 29 kısa hikâyeden oluşmaktadır.

1.2.13. Cingo

Gocukoğlu ailesi tarafından sahiplenilen Cingo adındaki köpeğin başından geçenler anlatılmaktadır. Cingo'nun kendini insan sanması, yaşanan olayları komikleştirmektedir.

1.2.14. Göçüp Gidenler Koleksiyoncusu

Şermin Yaşar'ın 19 hikâyeden oluşan eseridir. Yazar, yetişkinler için yazdığı bu kitapta bazen mutlu bazen de hüzünlü hikâyeler anlatmaktadır.

1.2.15. Kuş Masalları

Yedi farklı masalın anlatıldığı çocuk kitabıdır. Kitapta yer alan masalların tamamı dağlarla ve kuşlarla ilgilidir. Masallar manzum olarak yazılmıştır.

1.2.16. Abartma Tozu

Buğdaylı kasabasında yaşayan insanların tavırlarının ve kasaba yaşamının aniden değişmesi anlatılmaktadır. Pis İşler Bakanlığı tarafından görevlendirilen Tevfik Kılıkırkyarar ve kasabada yaşayan bir çocuğun kasabadaki değişikliğin sebebini öğrenme çabalarından bahsedilmektedir.

1.2.17. Gelirken Ekmek Al

Yazarın 18 kısa hikâyeden oluşan kitabıdır. Günlük hayatta karşılaşılabilecek olaylardan esinlenilerek yetişkinler için yazılmıştır.

1.2.18. Bizimki

Küçük bir fasulye tanesinin başından geçenlerin anlatıldığı, okul öncesi dönemdeki çocuklar için yazılmış hikâye kitabıdır.

1.2.19. Oh Ne Âlâ Memleket

Okulu sevmeyen dört öğrencinin okul idarecisi olmaları ve bunun sonucunda okulun işleyişinde meydana getirdikleri değişiklikler anlatılmaktadır.

1.2.20. Deli Tarla

Yetişkinler için yazılmış 16 hikâyeden oluşan bir kitaptır. Şermin Yaşar bu kitabıyla 2021 Sait Faik Hikâye Armağanı'nı kazanmıştır.

1.2.21. Babaannem Geri Döndü

Bu hikâyede, Çınar'ın babaannesinin çocuk gibi davranması anlatılmaktadır. Babaannenin ders vermek amacıyla bu şekilde davrandığı ilerleyen bölümlerde ortaya çıkmaktadır.

1.2.22. Pekicik

Anne ve babasının istediği her şeye “Peki” diyen bir çocuğun yaşadığı değişim ve bu değişimin nedeni dile getirilmektedir.

1.2.23. Dahacık

Mükemmeliyetçi bir baba tarafından sürekli eleştirilen, hep daha iyisini yapması gerektiği söylenen Dahacık adlı çocuğun başından geçenler anlatılmaktadır.

1.2.24. Hıhıcık

Hıhıcık'ın anne ve babası, Hıhıcık'la ve birbirleriyle çok az iletişim kurmaktadır. Hıhıcık okula başladıktan sonra kelimelerle tanışmış, anne ve babasını da bu sürece dâhil etmiştir.

1.2.25. Kalk Yerine Yat

Şermin Yaşar'ın yetişkinler için yazdığı bir kitaptır. Farklı duyguların yaşandığı hikâyelerden oluşmaktadır.

1.2.26. Lo

Yüksel adındaki bir çocuğun, mevsimlik tarım işçisi olan annesi ve babası ile birlikte çeşitli tarlalarda çalışması ve okula gidebilmek için planlar kurması anlatılmaktadır.

1.2.27. Para Ağacı

Para Ağacı, tüm bölüm başlıkları atasözlerinden oluşan ve kolay para kazanma çabalarının eleştirildiği bir çocuk kitabıdır.

1.2.28. Cumhuriyetin İlk Sabahı

Kurtuluş Savaşı yıllarında yaşamış bir şehit çocuğunun gözünden Mustafa Kemal Atatürk ve millî mücadelenin anlatıldığı bir hikâye kitabıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

HALK BİLİMİ

2.1. Halk Bilimi Nedir?

Halk kavramı aynı kültür özelliklerine sahip insan topluluğunu tanımlamak için kullanılmaktadır. Aynı kültürel coğrafyada yaşayan insanların veya belirli bir etnik grubun geleneksel yaşama biçimlerini, çeşitli olaylar karşısında gösterdiği tavır ve davranışlarını inceleyip derleyen, geçmiş davranış kalıpları ile günümüz yaşantısı arasında bağlantı kurarak bir bütünlük oluşturmaya çalışan bilim dalına ise halk bilimi denmektedir (Örnek, 2018, s. 21-22). “Folkloristik” olarak da adlandırılan halk bilimi, gelenekleri ve davranışları esas alarak insanlar hakkında geniş bir bilgiye sahip olmak amacıyla XIX. yy.da ortaya çıkmış bir bilim dalıdır (Çobanoğlu, 2020, s. 25). Erman Artun halk biliminin geçmişten gelen kültürel öğeleri incelemesinin yanı sıra kültürün değişkenliğiyle de ilgilendiğini dile getirmektedir. Çeşitli politik, ekonomik, teknolojik ve psikolojik etmenlerin kültürü değiştirdiğini düşünmektedir. Artun’a göre halk bilimi, modern şartlara uyum sağlayan kültürel öğeleri de inceleyip çözümlemektedir (Artun, 2017, s. 5). Boratav ise halk biliminin kapsamını açıklarken inanç kavramı üzerinde durmuş, inanılan dinin kesin yargıları dışında kalan kısmının halk biliminin konusunu oluşturduğunu söylemiştir. Bahsedilen bu durum, eski dinlerden kalma inanışların mevcut dinin içine yerleştirilmesi şeklinde gerçekleşmektedir (Boratav, 1984, s. 7).

Yapılan tanımlardan hareketle halk bilimi; halkların tarih boyunca oluşturdukları geleneklerini, göreneklerini, inançlarını, yemek kültürlerini, sanat ve zanaat anlayışlarını, giyim şekillerini ve halk edebiyatı ürünlerini inceleyen, derleyen ve tasnif eden bir bilim dalıdır. Halk bilimi aracılığıyla insanlar, ait oldukları toplumun kültürel özelliklerini daha iyi tanıma fırsatı bulmaktadırlar. Halkın yaşayışında ve inançlarında meydana gelen değişiklikler de halk bilimi araştırmacıları tarafından tespit edilerek yeni derlemelerin, değerlendirmelerin ve bilimsel çalışmaların yapılması sağlanmaktadır.

2.2. Halk Biliminin Ortaya Çıkışı ve Türkiye’deki Gelişimi

Halk bilimi, XIX. yy.ın başlarında bağımsız bir bilim olarak ortaya çıkmıştır. Halk bilimi çalışmalarının başlangıcı olarak kabul edilen iki farklı tarih vardır. Jacop ve Wilhelm Grimm kardeşlerin *Ev ve Çocuk Masalları* adlı kitaplarını derledikleri 1812 yılı bazı araştırmacılara göre halk bilimi çalışmalarının başlangıcıdır (Çobanoğlu, 2020, s. 25). Diğer görüşe göre William J. Thoms tarafından yayımlanan mektupta folklor kelimesinin ilk kez kullanıldığı 1846 yılı halk bilimi çalışmalarının başlangıcı olarak kabul edilmektedir (Örnek, 2018, s. 21). Folklor kavramının ilk kez kullanıldığı bu tarihten sonra halk bilimi konusundaki araştırmalar birçok ülkede artmaya başlamıştır (Alptekin, 2015, s. 7).

Türkiye’de folklor kavramını ilk kullanan kişi Rıza Tevfik Bölükbaşı olmuştur. Bölükbaşı, 1913 yılında *Peyâm* gazetesinde *Folklor* başlıklı bir yazı yayımlayarak bu kavramı Türkçeye kazandırmıştır (Boratav, 2019, s. 7). Yine aynı yıl, folkloru “halkiyat” diyen Ziya Gökalp, bu bilim dalını daha kapsamlı bir şekilde inceleyerek içeriğinden bahsetmiştir (Alangu, 1983, s. 31).

1927 yılında Ankara’da kurulan Anadolu Halk Bilgisi Derneği, Türk halk bilimiyle ilgili çalışma yapan ilk dernektir. Daha sonra adı, Türk Halk Bilgisi Derneği olarak değiştirilen bu dernek; çeşitli derlemeler yaparak, halk bilgisi meraklıları için bir kılavuz yayımlayarak ve halk bilimi içerikli geziler düzenleyerek halk bilimine katkıda bulunmuştur (Örnek, 2018, s. 33-34). 1932 yılında Atatürk’ün isteği üzerine kurulan Halk Evleri Derneği de yaptığı folklor derlemeleri ve çıkarttığı folklor içerikli dergilerle Türk halk biliminin gelişimi ve Türk halk kültürünün yayılması amacıyla çalışmalar yürütmüştür (Çobanoğlu, 2020, s. 49-50).

Pertev Naili Boratav tarafından 1939 yılında Ankara Üniversitesi Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesinde halk edebiyatı ve halk bilimi konularını içeren bir ders verilmeye başlanır. Çeşitli çalışmalar yapılarak bir halk bilimi arşivi oluşturulur (Örnek, 2018, s. 34-35). Boratav, 1939 yılından itibaren yazdığı yazılarda folklor kelimesinin çağrıştırdığı içeriğin yeterli olmadığını, bu terim yerine daha kapsayıcı bir ifade kullanılması gerektiğini anlatmıştır. 1969 yılında yayımlanan *Yüz Soruda Türk Halk Edebiyatı* adlı kitabında ise folklor veya halkbilgisi terimleri yerine halk bilimi terimini önermiştir (Alangu, 1983, s. 69, 77). Boratav bu değişikliğin sebebini, folklor kelimesinin ilk anlamını yitirmesiyle

açıklamaktadır. Halk geleneklerinden ortaya çıkan çeşitli gösterilere de folklor denmektedir. Zaman içerisinde halk bilimine uygun olmayan yaratmaların da folklor olarak adlandırılabilceğini düşünen Boratav, bu durumun bilim dışı sonuçlara yol açacağını belirtmektedir. Boratav, halk bilimi teriminin araştırılmak istenen bilim dalının içeriğini ve niteliklerini daha iyi yansıtacağını düşündüğünden kullanımın bu şekilde değiştirilmesi gerektiğini söylemektedir (Boratav, 2019, s. 11-13).

Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü ve Millî Folklor Araştırma Enstitüsü, 1960 sonrasında kurulup Türk halk bilimi ile ilgili araştırmalar yapan, dergiler hazırlayan ve sempozyumlar düzenleyen kuruluşlardır. 1980 sonrasında Hacettepe Üniversitesinde Türk Halkbilimi Anabilim Dalı ve Ankara Üniversitesinde Halk Bilimi Anabilim Dalı açılarak halk bilimi çalışmaları akademik bir zemine kavuşmuştur (Çobanoğlu, 2020, s. 51-52). Günümüzde birçok üniversitede halk bilimi dersleri verilmekte ve Türk halk bilimiyle ilgili yapılan çalışmalar artmaktadır. Sedat Veyis Örnek'in yapmış olduğu halk bilimi tasnifi, bu çalışmalar için kaynak niteliğindedir. Bu tasnif; birçok derlemenin, makalenin, tezin ve konu ile ilgili kitapların hazırlanmasında aydınlatıcı özellik taşımaktadır.

Halk bilimi XIX. yy.dan itibaren bir bilim dalı olarak incelenmeye başlansa da bu alana yüz yıllar öncesinden katkı sağlayan düşünürler ve eserler mevcuttur. XI. yy.da Kâşgarlı Mahmut tarafından yazılan *Divân-ı Lügat-it Türk*; anlattığı gelenek ve görenekler, açıkladığı atasözleri ve şiirler ile Türk halk bilimi konusunda kaynak teşkil etmektedir. Evliya Çelebi tarafından XVII. yy.da kaleme alınan *Seyahatname* de çeşitli efsaneler ve halk bilgisi uygulamaları hakkında bilgi veren bir kaynaktır (Boratav, 2019, s. 17). *Dede Korkut Hikâyeleri*, destanlar, efsaneler ve masallar da birçok halk bilimi unsuruna sahip anlatılardır. Günümüzde de tüm bu kaynaklar halk bilimine, halk edebiyatına ve çağdaş edebiyata katkı sağlamaya devam etmektedir.

2.3. Çağdaş Edebiyatımızda Halk Biliminin Yeri ve Önemi

Halk kavramı, Tanzimat Fermanı ile birlikte önem kazanmaya başlamıştır. Bazı aydınlar toplum için sanat anlayışı çerçevesinde halk diline yönelerek, kullandıkları dili sadeleştirmeye çalışmışlardır (Boratav, 2019, s. 17). Dilde sadeleşme hareketiyle beraber halk kültürüne olan ilgi de artmaya başlamıştır. Tanzimat Dönemi'nde yazılan bazı eserlerin kişi kadrosu oluşturulurken geleneksel anlatı türleri esas alınmıştır (Yıldırım, 2020, s. 79). Tanzimat Dönemi'nde eser veren yazarlardan olan İbrahim Şinasi, eserlerinde

halka ait unsurları kullanarak aydınlarla halk arasındaki kopukluğu gidermeye çalışmıştır. *Şair Evlenmesi* adlı tiyatro eserinde orta oyunu ve meddahlık gibi geleneksel tiyatro türlerinden yararlanmıştır. Millî bir edebiyat arayışı içinde olan Şinasi, eserlerinde halk geleneklerine yer vererek bu amacına ulaşmaya çalışmıştır (Tanpınar, 2020, s. 210-212). Şinasi'nin, *Durub-i Emsal-i Osmaniye* adlı atasözleri kitabı, Ziya Paşa'nın *Şiir ve İnşa* adlı makalesi ve Namık Kemal'in yazdığı tiyatro eserleri, Tanzimat Dönemi'nde halka doğru başlayan yönelimin ilk eserleridir (Elçin, 1997, s. 2). Nabizade Nazım'ın ilk köy hikâyesi olan *Karabibik*'i 1890 yılında yazması, 1910 yılında Ebubekir Hazım tarafından köy romanının ilk örneği sayılan *Küçük Paşa*'nın yayımlanması, köy hayatının ve dolayısıyla halk bilimine ait birçok unsurun edebiyata yansımaları sağlamıştır.

Millî Edebiyat Dönemi'nde eser vermeye başlayan yazarlardan Refik Halit Karay'ın *Memleket Hikâyeleri*, Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun *Yaban* ve Reşat Nuri Güntekin'in *Çalıkuşu* adlı eserleri de Anadolu gerçeklerini yansıtmaları, karakterlerinin halktan kişiler olması, halk inanışlarını okuyucuyla buluşturması açısından halk bilimine katkı sağlayan eserlerdir (Karakaş, 2010, s. 23).

Cumhuriyet Dönemi şair ve yazarları da eserlerinde halk bilimi unsurlarını kullanmaya devam etmişlerdir. Fakir Baykurt, Mahmut Makal ve Orhan Kemal köy yaşamı üzerinden halkın geleneklerini ve inançlarını yansıtırken Orhan Pamuk ve Murathan Mungan gibi yazarlar halk bilimi unsurlarını modern hayatı tasvir ettikleri eserlerine aktarmışlardır. Yaşar Kemal, eserlerinde çeşitli halk edebiyatı anlatı türlerini kullanarak halk biliminden yararlanmıştır. Barış Müstecaplıoğlu, fantastik eserlerinin içine yerleştirdiği geleneksel unsurlar aracılığıyla, kurduğu hayali dünyanın gerçekliğini artırmaya çalışmıştır. Atilla İlhan, Cahit Sıtkı Tarancı, Cemal Süreya ve Orhan Veli Kanık gibi farklı şiir anlayışına sahip şairlerin eserlerinde de halk bilimi unsurlarına rastlanmaktadır. Günümüzde eser veren yazarlar arasında yer alan Elif Şafak, İhsan Oktay Anar, Nazan Bekiroğlu, Cihan Aktaş ve Fatma Barbarosoğlu'nun eserleri yüksek lisans tezlerinde halk bilimi unsurları açısından incelenmiş ve bu eserlerde birçok halk bilimi unsuru tespit edilmiştir.

Kültürel birikimin, geçmişten günümüze kadar artarak devam ettiği ve bu birikimin farklı teknik ve türlerde eser veren birçok yazar ve şairin eserlerine yansıdığı görülmektedir. Yazarlar ve şairler, halk bilimi unsurlarını kullanarak eserlerine kültürel bir zenginlik katarken halk kültürünün devamını da sağlamaktadırlar.

Şermin Yaşar da eserlerinde halk bilimi unsurlarını kullanan yazarlar arasında yer almaktadır. Yaşar, yetiştiği kültürel ortamın birikimini bazen bilinçli bazen de doğal bir şekilde yetişkinlere ve çocuklara aktarmaktadır. Yaşar; deyimlerin ve atasözlerinin anlamları hakkında çeşitli bilgilerin verildiği ve bazı Türkçe kelimelerin kökenlerinin anlatıldığı Kelime Müzesi'ni açarak Türk diline verdiği önemi göstermiştir. Hem yetişkinler hem de çocuklar için yazdığı eserlerde halk bilimine ait birçok unsuru kullanarak, Türk halk kültürünün de taşıyıcısı konumuna gelmiştir.



ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ŞERMIN YAŞAR’IN ESERLERİNDEKİ HALK BİLİMİ UNSURLARININ İNCELENMESİ

3.1. Köy, Kasaba ve Kent Yaşamı

Türkiye’de ve dünyada yapılan ilk halk bilimi çalışmalarında köy hayatındaki kültür araştırmaları yoğunluk kazanmıştır. Bu dönemde kentlerde yapılan halk bilimi araştırmalarında da köylerde yer alan kültürel özellikler aranmıştır. Köyden kente göçün artmasıyla beraber *kent folkloru* kavramı ortaya çıkmıştır. Böylece kent hayatı da çeşitli unsurlarıyla birlikte halk bilimi çalışmalarının araştırma konusu hâline gelmiştir (Oğuz, 2001, s. 46-49).

Köy ve kent yaşamı, benzerlikleri ve farklılıklarıyla Türk halk kültürünün zenginlikleri arasındadır. Şermin Yaşar’ın eserlerinde köy; doğal güzelliklerin yer aldığı, tatillerin geçirildiği, sakin bir yer olarak tasvir edilmiştir. Şehirlilik ve köylülük kavramlarına değinilmiştir. Köyde yer alan bazı mekânlardan bahsedilmiştir. Köyde yaşayan insanların çalışma hayatı ve günlük uğraşları da yazarın eserlerinde yer verdiği konulardandır.

“Biz yaz tatillerimizin 15 gününü (zaten 15 gün tatilim var) köyümüzde geçiriyoruz.” (Yaşar, 2021a, s. 150).

“Çocukları köye götürdüğümde bir sabah kır çiçeği toplamak için tarlaların arasında yürüyüşe çıktık. Tuna o uçsuz bucaksız yeşillikte durup etrafına bakındı: Anne burası doğa mıdır?” (Çarkacı, 2016a, s. 35).

“Bundan bir nesil öncesine kadar herkes şehre köyden göçmüşken, hâlâ köyünde yaşayan anası babası, hadi hadi olmadı dedesi, ninesi varken, nedir şimdi bu şehirli olma hırısı?” (Yaşar, 2022b, s. 35).

“Biz taşralılar, sıradan insanlar yani, kendimizi şehirlilerden aşağı, diğer taşralılardan yukarı görmeyenler, memleketini ve gelip geçtiği yerleri bilen insanlar buna tam olarak bir anlam veremiyoruz.” (Yaşar, 2022b, s. 35).

“Bir köyün en kalabalık mekânı köy kahvesidir.” (Yaşar, 2022c, s. 36).

“Köye gidince Cingo’yla tarlaya gidecektik, uzun yürüyüşler yapacaktık. Köydeki dereye gider, orada Cingo’yu suya sokardım.” (Yaşar, 2022h, s. 161).

“Sanki köyün ağası!” (Yaşar, 2022h, s. 172).

“Anadolu’nun saati güneştir. Güneş kimsesiz, taşlı yolların üzerinden, gece boyunca sarındığı yün yorganını çekerek uyandırır köylüyü. Onları tarlaya doğru çeker, işe doğru, eziyete doğru çeker.” (Yaşar, 2022i, s. 102).

Zaman şehirdeki gibi hızlı akamaz Anadolu’da, yollarda sürünür saatler, saat bir mi, iki mi, üç mü kimsenin işi değildir. Vakit aheste akar. Günlerin geçtiği, ayların değiştiği sadece mahsullerden, yılların geçişi de yüzlerden anlaşılır.” (Yaşar, 2022i, s. 103).

“Köydeki evimizde yer yatağında yatıyordum o gece. Kardeşim yanımda, evde yatılı misafir var, bütün odalar dolu, bizim için salona yer yatağı atmış annem.” (Yaşar, 2022l, s. 172).

“Köylü yaşadığı dünyanın kıymetini bilmez, ona ağaç sebze meyve veriyorsa ağaçtır, toprak sebze veriyorsa toprak. Şehirdekinin hayali bir ağaç altıdır işte, varsın ağaç kuru olsun, onlar onu da seviyor.” (Yaşar, 2020, s. 20).

“Aslı’sız bir köy yaşamına nasıl ayak uydurdum bilmiyorum. Ama her şeyi öğrendim. Pazara gitmeyi, yemek yapmayı, tavukların yumurtasını toplamayı, bahçeyle uğraşmayı, gübreyi, böcek ilaçlarını, ot yolmayı, evi toplamayı, geri kalan vakti okuyarak geçirmeyi.” (Yaşar, 2020, s. 167).

3.2. Halk Mimarisi

Halk hayatının geleneksel mimarisini, başta barınma olmak üzere gereksinimler doğrultusunda inşa edilen yapılar oluşturmaktadır. Evler ve evlerin etrafında yer alan ahır, samanlık gibi diğer yapılar temel mimari yapılar olarak değerlendirilmektedir. Toplumun inancı ve değerleri sonucunda ortaya çıkan cami, misafir odası gibi yapılar da geleneksel yapılardandır (Özen, 2021, s. 214-215).

3.2.1. Yapı Çeşitleri ve Yapılış Teknikleri

Şermin Yaşar'ın eserlerinde evlerin büyüklükleri, çeşitleri ve yapılış teknikleri hakkında bilgi verilmektedir. Köy bakkalı, çay bahçesi, kahve, meyhane, yazıhane gibi çeşitli işletmeler ve dükkânlar bu eserlerde yer alan yapılar arasındadır. Tuvaletlerin, geçmiş yıllarda evin dışına inşa edilmesine de değinilmektedir. Türk mimarisinde sıklıkla karşılaşılan Türk hamamı, çeşme ve fiskiyeli havuz da eserlerde yer alan yapı unsurlarıdır. Değişen toplumun bir parçası hâline gelmiş huzurevinden de bahsedilmektedir. Bazı yapıların mimari özellikleri anlatılırken bazılarının sadece adı geçmektedir.

“Konakladığımız otel odasında bize özel bir Türk hamamı var.” (Yaşar, 2021a, s. 46).

“Yolun sonu tek katlı, pencereleri ve pervazları gül kurusu rengine boyanmış bir dükkâna çıktı.” (Yaşar, 2022g, s. 41).

“Dedem bastonuyla boş ahırların içinde dolaştı durdu günlerce.” (Yaşar, 2022g, s. 123).

“Filmler, emekliler ve kediler de olmasa çay bahçelerini hatırlayan kimse kalmayacak.” (Yaşar, 2022g, s. 137).

“En nihayetinde o da kocasıyla birlikte yaşadıkları gecekonduğun tek pencereci mutfağında taş mozaik tezgâhın üzerinde, taze fasulyenin kılçıklarını ayıklayan sıradan bir kadındı.” (Yaşar, 2022g, s. 144).

“Bir inşaatın temelinde çalışmaya başlamış. Öyle işi bildiğinden de değil; başka iş bulamadığından yavaş yavaş öğrenmiş duvar ustalığını. Önce temeli kazmayı, kazdığı yeri derin tutmayı, odaları bölmeyi, böldüğü odaların etrafına ip germeyi, gerdığı iplere hiza vere vere tuğlaları koymayı, malayı üstündeki harçları dökmeden tuğlalara vurmayı öğrenmiş. Bir iki yerde birer katlı ev yaptıktan sonra, yeni bir inşaata başlamış Şeref.” (Yaşar, 2022g, s. 164).

“Şeref kahve işletir. Ben meyhane...” (Yaşar, 2022g, s. 168).

“Herkesin içine girmeye çekindiği metruk evleri düşün. Işığı yanmayan, hakkında efsaneler söylenmiş, bahçesinde çiçek açmayan, perdeleri zift gibi ve kapalı evleri...” (Yaşar, 2022g, s. 170).

“Cango'nun bütün hayali bir köpek sahibi olmaktı. Bahçeli evimiz olsa alırdık, bakardık bahçede. Ama apartmanda üç odalı bir evde yaşıyorduk, biz zor sığıyorduk...” (Yaşar, 2022h, s. 40).

“Bir çeşme görüyor sütannem, ‘hah çeşme, şükür çeşme, ohhh çeşme’ diyor bizi oraya doğru sürüklerken. Mezar olmayan tek taş yığını o çeşme. Bilmem ki kimin hayratı.” (Yaşar, 2022i, s. 36).

“Onların iki göz ve mutfaksız, derme çatma evini bizim evden daha çok sever, zaten zor sığdıklarını bile bile, yine de orada uyumak isterdim.” (Yaşar, 2022i, s. 73).

“Yazıhanenin içinde tenekeden, çekmeceli bir masa, masanın üzerinde çevirmeli bir telefon, yanında sarı telefon rehberi, rehberin üstünde turuncu ve mavi kapaklı kalemler, ahşap sandalyeler, küçük tüp ve üzerinde bir çaydanlık, kapıda boncuklu bir sineklik.” (Yaşar, 2022i, s. 119).

“Çeşitli iş önerileri sundular ama o kalorifercilikte direnince, kasabanın tek hamamının külhanında sıcacık yaşadı.” (Yaşar, 2022l, s. 91).

“Bahçesi geniş, yapılı, yetişmiş meyve ağaçları var, insan sırf şu ağaçlar yüzünden tutar evi...” (Yaşar, 2022l, s. 115).

“Babam Ayhan abiyi meyhaneye götürdü, annem Fatma ablayı hamama...” (Yaşar, 2022l, s. 121).

“Babaannem anlatıyordu, onun çocukluğunda tuvaletler hep bahçede oluyormuş. Gece tuvalete gitmek istediklerinde karanlıkta, bahçede yürüyerek gidiyorlarmış...bir de tuvalette musluk olmadığı için yanlarında su götürüyorlarmış. Asıl şaşırtıcı olan tuvalet kâğıdı meselesi. Tuvalet kâğıdı henüz icat edilmediği için tuvalet kapısının arkasına çaktıkları çivilere herkes kendi tuvalet mendilini asıyor, herkes kendi mendilini kullanıyormuş.” (Yaşar, 2022m, s. 62, 63).

“Yine işsiz bir günümde kendimi Gümüşsuyu’na attım. Kıraathanelerde dolandım.” (Yaşar, 2020, s. 73).

“ ‘Huzurevinde diye duydum’ dedi. ‘Yaşlandık, artık sığamıyoruz kimsenin yanına’ dedi.” (Yaşar, 2020, s. 73).

“Basık tavanlı kerpiç evin içinde ayakta durmakta zorlanıyordu artık.” (Yaşar, 2020, s. 83).

“Çay ocağından çayımı, tostumu söylüyorum.” (Yaşar, 2020, s. 123).

“Böyle de girilirdi eve ama istedik ki sonradan başımıza iş çıkarmasın. Badanasını yapalım, kırık dökük yerlerini tamir edelim, çatısına falan da bakmak lazım.” (Yaşar, 2021e, s. 12).

“Köşkün önündeki fıskiyeyle küçük havuzun yanında dikiliyordu vitrin mankeni.” (Yaşar, 2021e, s. 67).

“Ev dediğim de bir göz oda işte. Damı akıyor. Annemle birlikte yatıyoruz. Bir tane döşeğimiz var. Kışın evimiz çok soğuk oluyor, birbirimize sarılınca ısınıyoruz.” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 17).

“Emin’le sonradan birkaç kez karşılaştık. Tacettin Dergâhında kalıyorlardı, ben de bazen satış yapmak için o tarafa iniyordum.” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 55).

3.2.2. Konutlarda Kullanılan Eşyalar

Şermin Yaşar, konutlarda kullanılan eşyaları tasvir ederken halkın yaşam tarzını, kültürünü ve ekonomik durumunu yansıtmaktadır. Eserlerde yer alan eşyaların anlatılan dönemin şartlarına uygun olduğu görülmektedir. Eşyalarda yer alan bazı süsleme ve motifler de halkın hayallerinin, değerlerinin ve çeşitli inançlarının yansıması olarak değerlendirilmektedir.

“Oturma grubunun rengiyle perdelerin uyumuna bayıldım. Berjerin üzerindeki küçücük puantiyeler ile tablodaki desenler birbirini nasıl da tamamlamış.” (Yaşar, 2021a, s. 127).

“Yerde mavi, yeşil, kırmızı ve cart pembe renklerden oluşan bir oyun halısı.” (Yaşar, 2021a, s. 127).

“Sıvı sabun diye bir şey yoktu. Lavaboda duran ıslak kalıp sabunla eller yıkanıyordu.” (Yaşar, 2021a, s. 134).

“Oturma odamızda da bir divan vardı. Annem buna bir örtü diktirmişti. Etek uçlarında pileleri vardı. Her sabah itina ile o pileleri düzeltirdi. Kirlentlerini kabartır, yerleştirdi.” (Çarkacı, 2016a, s. 22).

“Oyun balkonuna üstü tenteli altı minderli çok keyifli bir alan hazırladım ve yanına bir sepet kitap koydum. Yatak odalarında yer minderleri, sırt minderleri var ve yanlarında bir sepet kitap.” (Çarkacı, 2016a, s. 66).

“Yere bir yer yatağı serip üzerine mavi bir çarşaf geçiriyorum; eveet, deniz mavisi.” (Çarkacı, 2016a, s. 121).

“Yaz kış kalkar kalkmaz balkonun kapısını açar, yastıkları çıkarıp silkelerdi. Sonra yorganları, sonra yatak örtülerini, sonra paspasları, kilimleri, dantelleri.” (Yaşar, 2022b, s. 22).

“Şimdi sofra bezini silkeliyor.” (Yaşar, 2022b, s. 22).

“Mücella Hanımlarla Bedriye teyzeler arkopal tabak peşinde koşarken, Ruken Hocalarla Şengül yengeler şılagut lastikli çarşafılar için kupon biriktirir.” (Yaşar, 2022g, s. 60).

“İbrikle su bırakıyormuş annesi bahçeye, yere seccade seriyor, tespihleri yanına dizi yormuş.” (Yaşar, 2022g, s. 64).

“Bir başka seferinde, ağaçların arasında güçlkle duran tüplü televizyon kayboldu.” (Yaşar, 2022g, s. 137).

“Sonra karşılıklı oturan utangaç sevgililer silindi, sonra oralet bardakları, sonra bahçelerdeki kocaman ıhlamur ağaçları...” (Yaşar, 2022g, s. 138).

“Buraya bir beşik ve bir komodin alırsak tamamdı.” (Yaşar, 2022g, s. 150).

“Sonra kalkıp koltuğa oturdu ve eline bebek için ördüğü battaniyeyi aldı, örmeye başladı.” (Yaşar, 2022g, s. 151).

“İki odalı bir evde oturur Şeref, ev eski, eşyalar eski, kokular eski... Bir odasında bir büyük yatak, yatağın üstünde beyaz işlemeli örtü, işlemelerde öpüşen kuş resimleri, kuşların kanatları kıvrım kıvrım...” (Yaşar, 2022g, s. 161-162).

“Aynı odanın duvarında ahşap çerçeveli bir ayna asılı. Kenarlarında gül oymaları bulunan, oymaların içine tozların yuvalandığı bu ayna Şeref’in evine bu örtüyle birlikte girdi.” (Yaşar, 2022g, s. 162).

“Odada bir de kapaklı bir gardırop ile boyası dökülmüş bir iskemle var.” (Yaşar, 2022g, s. 163).

“Gülşen o sabah bohçasını açıp içinden kocaman, bembeyaz, ortasında mor işlemeyen kuşların oynadığı bir yatak örtüsü çıkartmış, her ucu eşit gelecek şekilde özenle sermiş örtüyü yatağa.” (Yaşar, 2022g, s. 165).

“O günün akşamında işten dönerken bitpazarına uğramış Şeref, bir masa, iki sandalye, bir küçük tabure, bir de ahşap çerçevesi gül oymalı bir ayna almış.” (Yaşar, 2022g, s. 166).

“Yeşil çiçekli divan örtüsü, divanın ucunda sallanan bacaklarım.” (Yaşar, 2022i, s. 29).

“Evindeki eşyaların, gümüş şamdanların, kristal vazoların...” (Yaşar, 2022i, s. 82).

“Neval Hanım gezi için çıktıkları ilk gün ayaklı bir abajur gördü vitrinde.” (Yaşar, 2022i, s. 83).

“Herhalde salondaki konsolun çekmecesini açık bırakmışım, diye düşündü.” (Yaşar, 2022i, s. 139).

“Pencerenin önündeki kadife koltuğuna oturup aynı boş, donuk ifadeyle iki saat salonu izledi.” (Yaşar, 2022i, s. 140).

“Müjdat koltuk takımları, vitrinler, konsollar, kesonlar, şifonyerler, zigon sehpa, komodinler arasında mobilyalara tutunup kahrından ölürken, onlar mobilyalarını seçtiler. Oturma gruplarını, vitrinlerini, gümüşlüklerini tek tek beğendiler.” (Yaşar, 2022l, s. 30).

“Müjdat Çulcuoğlu o gece, özgürlüğünün ilk gününde, kıyafetleriyle birlikte bahar dalı üzerine kuş motifleri olan yatağın üzerinde derin ve huzurlu bir uykuya daldı...” (Yaşar, 2022l, s. 33).

“Sonra babam geldi, yengem elindeki oklavayı sofraya fırlattı, evine gitti.” (Yaşar, 2022l, s. 74).

“Ertesi sabah yorganı döneği kapan geldi.” (Yaşar, 2022m, s. 112).

“Küçük tüpün üstünde yağlı bir tava, yerde gazeteler...” (Yaşar, 2020, s. 22).

“Halamın kumaşları, düğmeleri, fermuarları derken elde para kalmıyordu.” (Yaşar, 2020, s. 44).

“Küçük bir cep aynasının örneğin, hep bir güzeli gördüğünü tahmin eder.” (Yaşar, 2020, s. 62).

“Tek bir çevirmeli telefonun üstünde dolaşmış parmakların o tuşları heyecanla mı, yılgınlıkla mı, korkuyla mı çevirdikleri kıymetli bir anı değil mi sizce de?” (Yaşar, 2020, s. 62).

“Eski bir dikiş makinesinin kaç elbise diktiğini merak etmek yersiz olabilir.” (Yaşar, 2020, s. 62).

“Eski pullar, kitaplar, kristal bardaklar, çay kaşıkları, aynalar, gaz lambaları, sandalyeler, duvar aynaları, dikiş makineleri.” (Yaşar, 2020, s. 63).

“Sonraları ona Erzincan’ı, oradaki evlerini, annesini, eski günlerini hatırlatan başka şeyler de alıp getirdi eve. Kilim desenli köşe yastıkları, gaz lambaları, çalar saatler, mangal, post, yer sofrası, sofrası bezi.” (Yaşar, 2021e, s. 100).

“Bir eliyle sefer tasını tuttuğu için kulağını kapatamaz, dişlerini sıkı sıkı girerdi babasının dükkânına.” (Yaşar, 2021e, s. 105).

“Hakkı’ya serebileceğimiz ikinci bir döşeğimiz yoktu. Sırtında getirdiği döşeği benimkinin yanına serdi.” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 16).

3.2.3. Konutlarda Aydınlanma ve Isınma

Aydınlanma ve ısınma, konutların ve diğer yapıların en önemli gereksinimlerindendir. Gelişen teknolojiyle beraber değişiklik gösteren aydınlanma ve ısınma araçları, Şermin Yaşar’ın eserlerinde de yer almaktadır. Kandil, gaz lambası ve mum eserlerde adı geçen geleneksel aydınlanma araçlarıdır. Ocak, şömine, sıcak kiremit, soba ve kalorifer ise eserlerde değinilen ısınma araçlarıdır. Şermin Yaşar’ın eserlerinde geleneksel aydınlanma ve ısınma araçlarının yanında modern araçların da kullanıldığı görülmektedir.

“Bazılarımızda şömine, bazılarımızda soba, bazılarımızda kalorifer peteği önünde kahvelerin yudumlandığı, pencere önünde begonyaların, sardunyanların olduğu, mum ışığında sevgi dolu yemeklerin yendiği, ıııklı, ferah, tarçın kokulu bir ev...” (Yaşar, 2022b, s. 12).

“Yanan bir mumda, soba üstündeki keıtanede, mandalina kokusunda saklı.” (Yaşar, 2022b, s. 19).

“Ama en çok da mum satılıyordu. Elektrik kesintisinin yaşandığı günlerde, mum, bakkalın en çok satan ürünü oluyordu.” (Yaşar, 2022c, s. 66-67).

“Dedemin olmadığı zamanlarda kolonya dolum şişesinden bir avuç kolonya alıp sobanın üstüne atıyordum. Alkolün etkisiyle sobanın üzerinde mavi-mor alevler oluşuyordu.” (Yaşar, 2022c, s. 110).

“Kış aylarında sobalı bir bakkal demek, müşteriler için daha fazla oyalanabilecek, daha yavaş alışveriş yapılacak sıcak bir mekân demek.” (Yaşar, 2022c, s. 111).

“Evinde soba yakmasın, ağrıyan bacaklarını sürüye sürüye bahçeye gidip gelmesin, abdestini sıcak suyla alsın, yemek yapmaya uğraşmasın ve tespihini oturduğu yerden kalkmadan çeksın diye havalar soğuduğunda kapısına dayanıyorum.” (Yaşar, 2022g, s. 53).

“ ‘Yakarım ben sobamı, otururum’ diyor ama zorla getiriyorum.” (Yaşar, 2022g, s. 54).

“Fikret de banyo sobasını gazeteyle tutuşturmuş.” (Yaşar, 2022g, s. 63).

“Sobanın yanından kalkmaz oldu.” (Yaşar, 2022g, s. 123).

“Dışarıda lapa lapa kar yağıyordu, hava şartları yüzünden elektrikler kesilmişti. Bir mum yakıp pencerenin önüne oturdum.” (Yaşar, 2022h, s. 86).

“Seyitömer ve Tunçbilek’ten getirttiği linyit kömürünü ton ton yıkıyordu insanların kapılarının önüne. Sokaklar bir anda kapkara oluyordu, millet kömürlüğe kömür yığacağı diye madenciye dönüyor, bütün kayınçolar kömür taşımaya çağırılıyordu. On sekiz litrelik yağ tenekeleri elden ele sokaktan kömürlüğe kadar gidiyor, yük adamın belini büküyordu. İşte tam da bu noktada, kendini halkın hayatını kolaylaştırmaya adanmış olan Halim Bey, paketli kömür satışını başlattı.” (Yaşar, 2022l, s. 80-81).

“Misal, kasabaya katalitik sobayı ilk o getirdi.” (Yaşar, 2022l, s. 81).

“Sabah kolay iş değildi öyle herkesten önce kalkıp sobayı yakmak. Katalitik tık diye çalışıyordu işte. Dibine girmeden ısıtmıyordu ama olsun.” (Yaşar, 2022l, s. 81).

“Kasabanın düşman işgalinden kurtuluşuyla Atatürk’ün kasabaya gelişine yakın bir sevinçle karşılandı kaloriferin gelişi. Kömür taşıma derdinden, isten pisten, soğuk sabahlardan, koşa koşa tuvalete gidip gelmekten, pis katalitik kokusundan kurtuldu insanlar.” (Yaşar, 2022l, s. 83).

“Halim Bey’in bu girişimiyle birlikte, bir zamanlar kasabaya, ‘yine de şahlanıyor amman kolbaşının yandım da kıratı’ diyerek at üstünde gümbür gümbür giren kaloriferler, sigarayı bir anda bırakan tiryakiler gibi kömürü bırakacak, karaelmas tahtını sinsi doğalgaza devredecekti.” (Yaşar, 2022l, s. 88).

“Bulaşığı elle yıkar, çamaşırı elle yıkar, bir de üstelik kışın soba yakardı.” (Yaşar, 2022n, s. 64).

“Öyle bir patladı ki lamba, şalterler attı, bütün elektrikler gitti. Şalteri kaldırmayı denedim ama olmadı. Annem o patlama sesine, o şangırtıya yerinden bile kalkmadı. Boş gözlerle bakıyordu yattığı yerden. ‘Mum yakarız, boş ver’ dedi usulca.” (Yaşar, 2021e, s. 94).

“Sobanın kenarında azıcık ısınmak, sonra koşarak eve dönmek istiyordu.” (Yaşar, 2021e, s. 106).

“Ne zaman ocağımız fazla yansa annem hemen üstüne kül atıyor. ‘Askerlerimiz cephede soğuktalar,’ diyor.” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 10-11).

“ ‘Aha şimdi de gaz lambası toplamaya gidiyoruz, hayrolsun sonumuz,’ dedi usta.” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 36).

“Ocağımız güröl güröl yanmasa da odamız hep sıcak olurdu. Ellerimi ısıtırdım, annem ayaklarımın altına sıcak kiremit koyardı. Hemencecik ısınırdım.” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 52-53).

“O gün evlerin ışıkları sabaha kadar yandı, annem de sabaha kadar kandil ışığında Kuran okudu.” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 87).

3.3. Halk Ekonomisi

Halk biliminin alt dallarından olan halk ekonomisi, halkın geçimini sağlamak amacıyla yapmış olduğu çalışmaların ve bu çalışmalar gerçekleştirilirken kullanılan yol, yöntem ve araçların tümüne verilen addır. Kırsal kesimde yaşayan halkın başlıca geçim kaynağının tarım ve hayvancılık olduğu görülmektedir. Halk kültürünün diğer unsurlarıyla da ilişkili olan halk ekonomisi, kültürel yapının temel ögeleri arasındadır (Artun, 2017, s. 280).

3.3.1. Hayvancılık

Hayvancılık, Anadolu insanının ekonomik faaliyetlerinin büyük bir bölümünü oluşturmaktadır. Hayvanların bakımı, beslenmesi, korunması, satışı, hayvansal ürünlerin elde edilmesi ve çobanlık, halkın ekonomisine katkı sağlayan unsurlar olarak “Hayvancılık” başlığı altında değerlendirilmiştir.

Yazarın eserlerinde; kümes hayvanlarının, çeşitli kuş türlerinin, büyükbaş ve küçükbaş hayvanların bakımı, beslenmesi, korunması ve satışı hakkında bilgi verilmiştir. Koyunların kırılması, karışmamaları için alınlarına kına yakılması, kaybolmalarını engellemek amacıyla boyunlarına çan takılması gibi hayvancılıkla ilgili uygulamalar anlatılmıştır. Bazı hayvanların barındıkları yerlerin isimleri de belirtilmiştir. Ayrıca yoğurt mayalama, et suyu hazırlama gibi hayvansal ürünlerin elde edilişleriyle ilgili bilgiler de Şermin Yaşar’ın eserlerinde yer almaktadır.

“Küçük cam saklama kapları aldım. Her sabah kalkar kalkmaz onların içine mayaladım. Hatta ilk bir yıl devam sütü ile mayaladım, sonra normal inek sütü ile yaptım.” (Yaşar, 2021a, s. 100).”

“Ben organik tavuk alıp kaynatıyorum. Sonra pet bardakların içine bir kepçe tavuk suyu ve birkaç parça tavuk eti koyuyorum. Ağzını streç filmle kapatıyorum ve buzdolabında donduruyorum. Bir çeşit tavuk bulyon.” (Yaşar, 2021a, s. 102).

“İneğe bir süre ot verdim. Tombul topalak bir inek oldu.” (Çarkacı, 2016a, s. 79).

“Bir baktım memeleri süt dolmuş yürüyemiyor...Sağdım, sağdım, bir sürü sütümüz oldu.” (Çarkacı, 2016a, s. 79).

“İnekten aldığım sütle de size yoğurt mayaladım.” (Çarkacı, 2016a, s. 79).

“Bir koyunun kırılmasına şahit olmak...” (Çarkacı, 2016a, s. 110).

“Karışmasınlar diye koyunların alınlarına kınalar yakmak, yumurta-kuluçka-civciv-tavuk sürecini bilmek ve de horozun işlevini öğrenmek.” (Çarkacı, 2016a, s. 110).

“Kümeden yumurtayı toplamak, kirazı dalından koparmak, sütün nasıl sağıldığını, kuzuların annelerini nasıl emdiğini görmek...” (Çarkacı, 2016a, s. 110).

“Hayvanları çobana teslim etmek ve çobanın geldiğini çan seslerinden tanımak...” (Çarkacı, 2016a, s. 110).

“İneklerin bize bardakla değil, memelerinin sağılması suretiyle süt verdiklerini, sadece ineklerin değil, koyunların ve keçilerin de bize süt verebildiğini gözlemledik.” (Çarkacı, 2016a, s. 111).

“İneklerin nasıl otladığını gördük.” (Çarkacı, 2016a, s. 111).

“Tavukları yemlediler.” (Çarkacı, 2016a, s. 111).

“Hayvanlarına saman yedirmeye çalıştılar, samanın ne kadar hafif olduğu üzerine konuştuk, tavuklara mısır ve bulgur ikram ettiler.” (Çarkacı, 2016a, s. 111).

“Bir zamanlar obur mu obur bir inek varmış. Bu obur inek bir çiftlikte bir sütçüyle birlikte yaşarmış. Karnı acıkır, nerede ot görse yer, karnını tıka basa doyurmuş.” (Çarkacı, 2016a, s. 115).

“Mate, Tuna ve Name, obur ineğin karnını doyurmuşlar, ona çok güzel otlar, yapraklar bulmuşlar, yedirmişler. Onu altın rengi samanlarla beslemişler.” (Çarkacı, 2016a, s. 115).

“Bu ineğin memelerindeki sütler çok faydalıymış. Bu süttten içen çocuklar güçlenir, çabucak büyümüş.” (Çarkacı, 2016a, s. 115).

“Kalktığında ineğin memelerinin sütle dolu olduğunu görmüşler. Sütü bir güzel sağmışlar ve lıkır lıkır içmişler. Obur ineğe bu güzel ve besleyici süt için teşekkür etmişler.” (Çarkacı, 2016a, s. 115).

“Anneannemin eskiden koyunları vardı. Onların bazılarının boynunda çan asılı olurdu.” (Yaşar, 2022c, s. 57).

“Eskiden hayvanların bağlı olduğu ağıla girdim.” (Yaşar, 2022c, s. 57-58).

“Gidince anneanneme yakalandım. ‘Tavuklara yem at!’ dedi.” (Yaşar, 2022f, s. 24).

“Bedriye teyze, peynirlerini koyduğu teneke kovalarını bakkalın dışında bıraktı.” (Yaşar, 2022f, s. 40).

“ ‘Hah burada mısın? Cici kuş, cici kuş, gel kızım! Cici kuş, cici kuş, gel babacık!’ diye kuş gibi ötmeye başladı.” (Yaşar, 2022f, s. 124).

“Birazdan uzun uzun gölü izleyecek, ördeklere ekmek atacak.” (Yaşar, 2022g, s. 104).

“Hayvanlarımız çok, mısırın koçanını biz, sapını hayvanlar yiyor. Rahmetli Ali dedemle rahmetli babam hep hayvancılıkla uğraşmışlar.” (Yaşar, 2022g, s. 119).

“O hayvanların hastalığı olur, bakımı, olur, doğumu olur. Çok kuzuyu hasta diye eve aldık, şişenin ucuna emzik takıp besledik biz, öyle evde kedi, köpek beslemek de neymiş! Erkenden kalkarsın, hayvanları hazırlarsın, soğuk sıcak demez kıra götürürsün. O sıcakta, güneş tependeyken hayvan toplamaya çalışırsın, yağmurda, siste hayvanları kaybetmemeye çalışırsın, akşam eve dönersin ama insanlığından çıkarsın Aliş'im, sen de bir çeşit hayvan olursun zamanla.” (Yaşar, 2022g, s. 119).

“Hayvanlara gelince, bunlar sağılacak, o sütler süzülecek, satılacak... Ahırları, ağılları küreyeceksin. Ha babam iş!” (Yaşar, 2022g, s. 119).

“O Kurban Bayramı'ndan sonra, sattıkları hayvanların parasıyla küçük bir tarla aldılar babama.” (Yaşar, 2022g, s. 120).

“ ‘Ben yıllarca süt verdim millete, şimdi gidip başkasından almam, başkasının malının sütünü içeceğime hiç içmem’ dedi.” (Yaşar, 2022g, s. 123).

“Evin bahçesinde bir sürü tahta parçaları, patlamış araba lastikleri, çuvallar, teller, kümes, güvercin evi falan var. Her yer Sayko'nun hâkimiyeti altında. Bahçedeki tavuklar, kümesten dışarıya iki adım atıyor, sonra Sayko'yu görüp tekrar koşarak kümese giriyorlar.” (Yaşar, 2022h, s. 152).

“Adam evinde güvercin besliyor. Güvercinler, Sayko'dan korktukları için resmen kanat çırpmadan uçuyorlar. Sayko'nun oturduğu sokaktan tek bir kedi bile geçmiyor.” (Yaşar, 2022h, s. 152).

“Bahçedeki tavuklar için bir kabın içine kuru ekmek doğramışlar, onları bile yedi.” (Yaşar, 2022h, s. 169).

“Önce bahçeye kümes geldi, içine tavuklar. Arka bahçeye iki inek, beş koyun sıkıştırdılar. Çatıda bildircin beslemeye başladık.” (Yaşar, 2022k, s. 38).

“Et deyince akla önce kurban eti, sonra köydeki tavuklar geliyor, balık et bile değil... hafta sonları köye gidip tavuk yakalıyor annemler. Kesiliyor, yolunuyor, tüyleri ocakta ütüleniyor.” (Yaşar, 2022l, s. 190).

“Yanına katardı beni mesela hayvan otlatmaya giderken.” (Yaşar, 2020, s. 19).

“O zamana kadar hayvan bakmamış olan kadıncağız çareyi bahçeye iki inek almakta buldu, sağdığını Ramiz yuttu.” (Yaşar, 2020, s. 82).

“Bu develeri en güzel yiyeceklerle besledim. Uyku saatlerini planladım. Gölgede serin serin dinlendirdim onları. Neden biliyor musunuz? Çünkü bir deve ne kadar iyi, sağlıklı ve huzurlu olursa tüyleri o kadar mükemmel olur. İşte o mükemmel tüyler bu koltuğun iç dolgularıdır beyefendiciğim.” (Yaşar, 2022p, s. 21).

“ ‘Koçanları ziyan etmeyin lo, hayvanlara verin...’ ” (Yaşar, 2022s, s. 75).

“Biliyordum o çobanı. Bizim çadır alanına uzak bir yerde koyunlarını otlatıyordu. Uzaktan görüyordum onları.” (Yaşar, 2022s, s. 91).

3.3.2. Tarım

Türkler, yerleşik hayata geçtikten sonra tarımsal faaliyetlerle daha çok ilgilenmeye başlamışlardır. İlk başlarda yalnızca insan ve hayvan gücüyle gerçekleştirilen tarım faaliyetleri, tarımda makineleşmenin başlamasıyla beraber değişime uğramıştır. Şermin Yaşar’ın eserlerinde de bu değişim görülmektedir. Traktörün geline benzetilmesi, hayvanların ağılının yıkılıp traktöre garaj yapılması, tarımda makineleşmeye geçebilmek için halkın maddi zorluklarla mücadele etmesi, tarımla ilgili dile getirilen unsurlardandır. Tarım ürünlerinin yetiştirilme aşamaları, ürün çeşitleri, doğal afetlerin ürünlere verdiği zararlar da incelenen eserlerde yer almaktadır. Mevsimlik tarım işçilerinin çalışma şartları hakkında bilgi verilerek tarım sektöründe çalışan insanların yaşadıkları sıkıntılara da değinilmektedir.

“Hem tarlada çalışıp hem evin işini yapıp çamaşır makinesi, bulaşık makinesi ve bilumum alet edevat yokken nasıl insan yetiştirmişler...” (Yaşar, 2021a, s. 158).

“Tarladan biber toplayayım dedim, baktım dallarda salkım salkım biberler.” (Çarkacı, 2016a, s. 78).

“Tarlada çalışan insanların siluetlerini görüyorsun uzaktan uzağa.” (Yaşar, 2022b, s. 16).

“İşte, sağa sola bahçe işlerine gidiyormuş, oradan biraz kazanıyormuş.” (Yaşar, 2022c, s. 46).

“Komşusu traktör aldı geçen hafta.” (Yaşar, 2022g, s. 12).

“Geçimini tarladan tokattan sağlıyor köy halkı. Ekip biçiyorlar, yaz kış hiç bitmiyor tarla işleri. Bizim de küçük bir kulak tarlamız var, oraya da mısır ekiyoruz.” (Yaşar, 2022g, s. 119).

“ ‘Tarlamız olsa, tarlada çalışsak, hayvancılığı bıraksanız, tarla alsanız, ben tarlada çalışırım, kendi mahsulümüzü yeriz, onu satarız.’ ” (Yaşar, 2022g, s. 120).

“Bizim oralar domates, biber, kabak, salatalık falan, hep onlarla meşhur. Pazara bir git hep tezgâhlarda bizim köyün ismini görürsün. Tuzluca domatesi, Tuzluca kabağı... Tarlayı alınca, dedik herhalde biz de bunlardan ekeriz. Bu tutturdu, araka ekelim.” (Yaşar, 2022g, s. 120).

“Birinci çapası, ikinci çapası, sulaması... Gözünü seveyim hayvancılığın dedi durdu babam, fakat annemin yüzüne söylemiyor, arkasından söylüyor hep. Yüzüne, ‘Ne iyi oldu da ektik, valla iyi akıl ettin’ diyor.” (Yaşar, 2022g, s. 121).

“Tarla hisseliymiş, Sıddık Mustafa’nın kardeşi Almanya’daymış, gelince yaparız devir teslimi dedi. Sobanın yanından, ‘Yahu durun, kadastroya sordurun, tapusunu alın, hisseli arazi işine girilmez’ sesleri yükseldi ama duyan olmadı.” (Yaşar, 2022g, s. 123).

“Annem altınlarını verdi, üstüyle de borca girdiler, bir Massey Ferguson aldılar. Gelin gibi girdi traktör eve. Öyle açıkta bırakmak olmazdı. Hayvanların ağılını yıktılar, Ferguson’a kuruluk garaj yaptılar.” (Yaşar, 2022g, s. 124).

“Ekimi, tırmıklaması, gübrelemesi, hereklemesi, toplanması derken bir alay adam çalıştı tarlada. Hepsinin haftalığını peşin ödedik.” (Yaşar, 2022g, s. 124).

“Araka badiçlarını toplayıp toplayıp çuvalları yol kenarına dizdik.” (Yaşar, 2022g, s. 124).

“Sıddık Mustafa’nın Almancı kardeşi o sene yıllık izine gelmedi, haber yollamış, ‘Benim tarlanın satılmasına rızam yok.’ demiş.” (Yaşar, 2022g, s. 124).

“Yok pahasına sattıkları arakaların kazancı traktörün borcunu karşılamadı, traktöre haciz geldi, babam alamadığı araziye satamadı.” (Yaşar, 2022g, s. 125).

“Biz de herkes gibi salata, domates, kabak ektik, tıkadık canımızı.” (Yaşar, 2022g, s. 125).

“Baba ben şimdi düğün yaparım yapmasına ama çok masraf, o parayla Refiye’ye bilezik alırsız, yarın tarlalara traktör lazım, altın değerlendiriliyor neticede, Almanya’dan dönünce traktörü alırsız altınları satıp, düğün yapsak şimdi milleti doyur, sula, çalgısı, algısı, gelinliği, damatlığı.” (Yaşar, 2022i, s. 40-41).

“ ‘Al şu kazmayı, küreği, hadi bakalım tarlaya.’ ” (Yaşar, 2022i, s. 42).

“Koskoca Şaban Ağa, damadını öküz gibi çifte sürüyor, demezler mi?” (Yaşar, 2022i, s. 42).

“Sabahtan akşama tarlada çift süren, eve ekmek yetiştiremeyen Şaban’ım.” (Yaşar, 2022i, s. 43).

“En küçük bebeği ayağından divana bağlayıp öyle çıkıyor evden. Öğlen koşarak eve geliyor, sonra tekrar tarlaya.” (Yaşar, 2022i, s. 78).

“Bir tarla dönüşü yüzüğünü traktörün kasasına kaptırıp da parmağını kopartıyor Fehime...” (Yaşar, 2022i, s. 78).

“Seni gezdiririm buğday tarlalarında. Bozuk Değirmen’e gideriz.” (Yaşar, 2022k, s. 97).

“Onun aklına bu bozuk değirmeni çalıştırmak gelmiş. Gidelim çalıştıralım, böylece buğdaydan da un yapar, geçiniriz, demiş.” (Yaşar, 2022k, s. 108).

“Tarlada biri çuval kaldırmaya niyetlense öbürü tutarmış çuvalın dibinden, biri güneşte çapaya kalksa öbürü çabuk bitsin işi diye koşarmış yardıma.” (Yaşar, 2022l, s. 70).

“Sonunda çiftçiler tarladaki fasulyeleri toplamaya geldiler. Bil bakalım ne oldu? Fasulye çuvalının içine ilk düşen Bizimki’ydi!” (Yaşar, 2021d, s. 11).

“Ailem çiftçiydi. Birkaç tarlamız var işte. Hepsine ayrı şeyler ekerlerdi. Kavaklı tarlada yetişmiş yüze yakın kavak var. Kavakların bittiği yerden meyve ağaçları başlıyor. Her sene kasa kasa meyve toplanır.” (Yaşar, 2020, s. 18).

“Harmanlıktaki tarlaya ekin ekiyordu. Mezarlık yanındaki tarlaya fasulye, bezelye, mısır, sebze... Dere boyundaki tarlalar ayçiçeği tarlasıdır.” (Yaşar, 2020, s. 18).

“Çocukken tepsi gibi ayçiçekleri olurdu tarlada. Sapsarı... o çekirdekleri çiçeklerin üzerindeyken yemeyi çok severdim.” (Yaşar, 2020, s. 18).

“İkinci sene sera kurmaya niyetlendi. O sene birkaç kişi daha başlamıştı seracılığa. Onlara özendi.” (Yaşar, 2020, s. 20).

“Sabah traktörle önce işçi toplamaya gidiyorum, akşama kadar tarlada işçilerle çalışıp akşam da tekrar hepsini evlerine dağıtıyorum.” (Yaşar, 2020, s. 20-21).

“Anadolu kadını gözünü kapalı bırak, neresi kendi toprağı, nerede bitiyor sınırı yoklaya yoklaya elleriyle bulur.” (Yaşar, 2020, s. 24-25).

“Sakarya’da beş dönümlük bir arsa bulduk. İki köyün arasında bir ceviz bahçesi.” (Yaşar, 2020, s. 164).

“Benim annem ve babam mevsimlik tarım işçisidir. Mevsimlik tarım işçileri başkalarına ait tarlalarda işçi olarak çalışırlar. Her mevsim başka bir tarlada farklı türlerden tahıl, sebze ve meyve yetiştirirler. Yani çiftçi değiliz. Çiftçiler kendi tarlalarında çalışırlar. Biz başkasının tarlasında çalışıyoruz. Köylü de değiliz. Çünkü bir köyümüz yok.” (Yaşar, 2022s, s. 9-10).

“O gün annem ve babam çadırımızı kurduktan sonra tarlaya çalışmaya gittiler. Beni de yanlarında götürdüler. Kocamaaaan bir tarlanın içinden küçük küçük taze fasulyeler toplayacaktık.” (Yaşar, 2022s, s. 20).

“Aldığı çuvalı hooop biiiiiir, hoooop ikiiiiii diye traktöre atıyordu Çavuş.” (Yaşar, 2022s, s. 22).

“Biz her zaman çadır alanının yakınındaki tarlalarda değilizdir. Hep aynı tarlada da çalışmayız. Bir tarlada işimiz bittiğinde başka tarlaya gideriz. Her sabah çadır alanına kamyonlar gelir, işçiler kamyonların arkasına biner ve işe giderler. Akşam işleri bittiğinde de tekrar çadır alanına geri dönerler.” (Yaşar, 2022s, s. 63).

“Mısır tarlasında bütün gün çalıştık. Mısır kırmak, fasulye toplamak kadar kolay değil. Yani benim için değil. Gücüm mısırı dalından kırmaya yetmiyor. Bu yüzden bana başka bir iş verdiler. Kırılan mısırları çuvala doldurmamı istediler. O kadar çok mısır çuvalladım ki her çuvala aynı sayıda mısır sığdırma oyunu falan oynadım kendi kendime. Sonra çavuş bana kırılmamış, dalında unutulmuş mısır bulma işi verdi.” (Yaşar, 2022s, s. 66).

“ ‘Aferin lo, madem bu kadar zekisin, zekân ziyan olmasın. İşçilerin yevmiyelerini bugün sen say. Kadınlara altmış, erkeklere yetmiş üç, çocuklara kırk lira vereceksin.’ ” (Yaşar, 2022s, s. 69).

“Ertesi gün Çavuş, ‘Hadi tarlaya, doluşun traktöre, hadi tarlaya! Kaç kişi binebiliyorsa o kadar kişi binsin. Traktörün kasasında yer ziyan etmeyin,’ dedi.” (Yaşar, 2022s, s. 99).

“Kafamı kaldırdım, ekranda ‘Dolu vurdu, olan yine çiftçiye oldu.’ yazıyordu. Muhtar olduğunu söyleyen bir adam dolunun tarlalara verdiği zararı anlatıyordu. Adamın tarlası gitmiş, annem alacağı meyvenin pahalı olacağına üzülüyor. Abim, ‘Dün neydi öyle yaaa, arabaların camlarını

kırdı, böyle böyle attı mübarek!’ diye eliyle doluyu tarif etti. Babam ‘Memlekette çiftçi mi kaldı?’ dedi. Olayı daha politik bir boyuta taşıdı.” (Yaşar, 2022t, s. 124).

3.3.3. Avcılık

Şermin Yaşar’ın eserlerinde deniz avcılığıyla ilgili bölümler yer almaktadır. Balık tutmak için kullanılan malzemeler ve balık tutmanın insana kazandırdıkları hakkında bilgi verilmektedir.

“Patateslerle birlikte topraktan başka şeyler de çıktı: Solucanlar! Sonra bu solucanları alıp balık tutmaya gittik.” (Çarkacı, 2016a, s. 111).

“Yazın çocukları balık tutmaya götürmüştüm. Beklemek, su kenarında oturmak, sabretmeyi öğrenmek gibi hoş kazanımları vardır balık tutmanın. Çocuklar ara ara ‘Hadi balığa gidelim.’ diyorlar ama küçük çocuklar için oldukça riskli bir aktivite.” (Çarkacı, 2016a, s. 122-123).

“Sabaha karşı balık tutmayı seven tutkunların gecedan hazırlanıp sabahın ilk ışıklarıyla suya ilk oltayı atmaları gibi bir şey bu.” (Yaşar, 2022b, s. 24).

“Herkes ondan, tuttuğu balıkların ağırlığından, uzunluğundan, küçük balıklara kıyamayıp suya attığından, küçük balık deyip geri attığı balıkların kolum kadar olduğundan bahsediyordu.” (Yaşar, 2020, s. 134).

“ ‘Son evredesin Kâmil’ dediğimde ‘İyi, iyi, hadi gel balığa gidelim’ dedi. O gün türkü söyledi durdu denizin üstünde...” (Yaşar, 2020, s. 139).

3.3.4. Arıcılık

Abartma Tozu adlı hikâyede arıcılıkla ilgili birkaç cümle yer almaktadır.

“ ‘Baban yaylaya gitti, arıları denetleyecek, bir ay yok. Organik bal alıyoruz ama ne kadar organik? Bundan emin olmalıyız değil mi?’ ” (Yaşar, 2022k, s. 37).

“Bal almak için yaylaya gittikten sonra ‘Oooo! Bal işinde çok para var!’ dedi.” (Yaşar, 2022k, s. 60).

3.3.5. Diğer Ekonomik Unsurlar

İnsanların kendi yetiştirdikleri ürünleri köy ve mahalle pazarlarında sattıkları görülmektedir. Alışveriş, takas yoluyla da yapılmaktadır. Ekonomik sıkıntılar ve savaş nedeniyle çocukların çalışmak zorunda kalmaları, bazı çocukların dilencilik yapmaları hikâyelerde yer alan diğer ekonomik unsurlar olarak değerlendirilmektedir. Gömü bulma yoluyla para kazanıldığı da görülmektedir.

“Bizim mahalleye cuma günleri Pazar kuruluyor. Sebze meyveyi oradan alıyorum.” (Yaşar, 2021a, s. 69).

“Amca dedim, bu kaç? O dedi 2,5 lira. Bu? dedim. O dedi 2,5 lira.” (Yaşar, 2021a, s. 69).

“Köy pazarlarında, yolda bir kasa domates satıp ekmek parasını kazanmaya çalışan teyzelerin tezgâhlarında.” (Yaşar, 2021a, s. 69).

“Hani pazarlarda her şeyi tadan teyzeler vardır ya, işte onlar gibi...” (Çarkacı, 2016a, s. 144).

“Pazardan elma seçerken düzgün, sulu, kırmızı olanların arasına çürük çarık, yamuk yumuk olanlardan da atıyorum birkaç tane... Kalmasın istiyorum tezgâhta, onun da bir alıcısı olsun ve o ben olayım istiyorum.” (Yaşar, 2022b, s.73).

“Külâh yapmak ciddi işti. Çok işe yarardı külâhlar. Gazete kâğıtlarını kesiyorsun., elinle sararak çeşitli boyutlarda külâhlar yapıyorsun. Bu külâhlara çekirdek, çivi, yumurta, perde tokası falan koyuyorsun işte. Bir çeşit kese kâğıdı görevi görüyor.” (Yaşar, 2022c, s. 90).

“O zamanlar pakette kuruyemiş, çekirdek falan satılmıyordu. Çekirdekleri dedem kuruyemişçiden 20 kiloluk çuvallarda alıyordu, oradan külâhlara çay bardakları ile doldurarak müşteriye veriyorduk.” (Yaşar, 2022c, s. 91).

“Dedem cumartesi günleri pazara gider ve bakkalı bana bırakır.” (Yaşar, 2022c, s. 153).

“Neyse, poşetlerim ve sepetimle beraber caminin önüne gittim. Bir tane de tabure aldım kendime. Ohhhh! Satış için hazırdım. ‘Armuuuuut, bal armuuut, şeker armuuut. Armuuuuut var!’ ” (Yaşar, 2022c, s. 192).

“Bir çuval un gönderdi evlerine, bir teneke de yağ, aldı saati ağa.” (Yaşar, 2022i, s. 102).

“Gömü bulmuş adam tarlada, sonra tası tırağı toplayıp Ankara’ya yerleşmiş.” (Yaşar, 2022i, s. 121).

“Babam uzak bir akrabadan bahsederdi bazen. Tarlalarında gömü bulmuşlar, küp küp altın çıkartmışlar. Bütün çocukluğumuzu onların aile hikâyelerini dinleyerek geçirmiştik. Parayı bulduktan sonra başlarına gelmeyen kalmamıştı. Annem sürekli elini kulağına götürüp ağzıyla değişik bir ses çıkarttıktan sonra tahtaya vurur, ‘Aman istemem öyle parayı.’ derdi.” (Yaşar, 2022t, s. 34).

“Birkaç yıldır sokaklarda şerbet satıyorum. Şerbeti annem evde kaynatıyor. Reyhan şerbeti... o kadar güzel ki, bazen dayanamayıp kendim de içiyorum. Ama çok içmem. Çok içersem satamam. Satamazsam para kazanamam, oysa bizim paraya ihtiyacımız var.” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 17).

“Satıcılığa çıktığım ilk gün evde yiyecek ekmeğimiz kalmamıştı. Annem boynuma tahta bir kutu bağladı. İçine birkaç kutu kibrit koydu. Bu kibritler babamınmış. Babam nereden bulmuş bilmiyorum ama annem değil oynamak onlara dokunmama bile izin vermezdi. Arada hepsini bohçanın içinden çıkartır, tek tek izlerdi. Ama işte o gün kibrit kutularını bana uzatıp ‘Git bunları sat,’ dedi.” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 22).

“Sonraki günlerde ne satmamı isterse onu satmaya koyuldum. Sonunda da şerbet satmaya başladım. Her zaman para vermiyorlardı. Çoğu zaman pazarlarda bir avuç nohut, bir avuç fasulye, birkaç yumurta ile şerbet takas ediyordum. Bize bunlar da lazımdı. O kış evimize annemin bir akrabası geldi. Bize bir çuval un bıraktı. Annem yine ağladı. Ben çok sevinmişim, yiyecek ekmeğimiz vardı artık. Annemin ağlamasına, benim de şerbet satmama gerek kalmaz artık, diye düşündüm. Ama annem o undan sıcak çörekler pişirdi. ‘Git bunları sat,’ dedi. Çöreklerden kazandığımız parayla yine un aldık. O kış şerbetin yanında çörek de satmaya başladım.” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 23-24).

“İhsan’ın annesinin olmadığını da anlamıştım. Bizim oradaki caminin önünde yere oturmuş dileniyordu.” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 68).

“Sokakta gazete satan çocukların elinden gazeteleri alıp alıp okuyordum.” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 74).

3.4. Halk Mutfağı

Canlıların hayatta kalabilmelerini sağlayan temel ihtiyaçlarından biri beslenmedir. Beslenme şekli, ilk insanlardan günümüze kadar birçok değişikliğe uğramıştır. Orta Asya’da yaşayan Türkler, göçebe bir hayat sürmüşler ve hayvancılıkla ilgilenmişlerdir. Türk beslenme kültürü bu dönemde oluşmaya başlamıştır. Hayvancılığa ve göçebe yaşam tarzına bağlı olarak beslenme kültürünün ilk ürünlerini de et, süt ve bunlarla elde edilen diğer ürünler oluşturmuştur. Yerleşik hayata geçildikten sonra tarımsal faaliyetlerle ilgilenilmiş böylece ekmek de beslenmenin ana malzemelerinden biri hâline gelmiştir (Dinç, 2021, s. 291-292).

Yaşanılan coğrafyanın değiştirilip farklı kültürlerle ilişki içerisine girilmesi, Anadolu’da yaşamış olan önceki medeniyetlerin yemek kültüründen etkilenilmesi ve tarih boyunca kurulan Türk devletlerinin oluşturduğu mutfak bilgisi, Türk yemek kültürünün

oluşmasında etkili olmuştur. Oluşan yemek kültürü, gelenekler ve göreneklerle beraber şekillenmiş, zaman içerisinde farklı pişirme yöntemlerinin de etkisiyle halk mutfağına dönüşmüştür (Arman, 2011, s. 5-23). Halk mutfağının oluşmasında etkili olan unsurları; iklimsel özellikler, ekonomik koşullar, dinî inançlar ve başka toplumlarla yaşanan ilişkiler şeklinde sıralamak mümkündür.

3.4.1. Besin Elde Etme ve Besini Saklama

İncelenen eserlerde kış için hazırlanan yiyecekler yer almaktadır. Tarhana, makarna, salça, turşu ve konserve kışlık besinleri oluşturmaktadır. Geleneksel besin saklama yöntemlerinden kurutma ve konserve yöntemi kullanılmaktadır. Yufka ekmek tüketildiği söylenmekte ve yufka ekmeğin yapılış şekli anlatılmaktadır. Ayrıca peynir, tereyağı, yoğurt gibi besinlerin de halk tarafından üretildiği görülmektedir.

“Yazın anneannemiz tarhanamızı, makarnamızı, salçamızı, bezelyemizi, fasulyemizi yapıp dolabımıza koydu çok şükür.” (Yaşar, 2021a, s. 69).

“Hamurun nasıl olduğunu öğreniyorlar, o hamuru yoğururken parmakları çalışıyor, ölçüler hakkında bilgi sahibi oluyorlar yani hafif hafif matematikle tanışıyorlar.” (Çarkacı, 2016a, s. 81).

“Bir gün mutfakta kurabiye yapıyorduk. Bu kurabiyeyi yaparken içine bir yumurta, bilmem ne kadar yağ, işte şu kadar un koyacaksınız, dedim.” (Çarkacı, 2016a, s. 83).

“Hayal et, hani böyle bir köy evinin karanlık kilerine girmişsin, türlü türlü baharatla karışık bir kerpiç kokusu sarmış etrafını. Küçük pencereden oda karanlığına süzülen azıcık bir gün ışığı... Yan yana dizilmiş hasır sepetler, toprak küpler, tavandan sarkan kurutulmuş biberler, raflarda ökse otu, gülhatmiller...Kapının arkasına dayalı bir çuval ceviz...Aradığın her şeyi, her derdinin devasını bulduğun yıllanmış bir kiler...” (Yaşar, 2022b, s. 46).

“Yazın bu köyde kadınların hepsi kendilerine kışlık hazırlar. Salça, reçel, makarna, tarhana, turşu, yufka, konserve...” (Yaşar, 2022c, s. 81).

“ ‘Yöresel ürün salça, reçel, turşu, tarhana gibi burada yapılan ürün demek.’ ” (Yaşar, 2022c, s. 85).

“Sütü, peyniri, tereyağını, yoğurdu, yumurtayı, sebzeyi, meyveyi, unu, yağı her şeyi kendileri yapardı.” (Yaşar, 2020, s. 19).

“İnanılmaz güzellikte tarhana çorbası yapar. Üstelik tarhanayı da yazın kendisi yapar. Kuşburnu reçeli de harikadır. Offfff hele salçası... Yaprak sarmasıyla mantısı da on numara.” (Yaşar, 2022n, s. 134).

“Babaannem çok güzel ekmek yapardı. Bana hamur yoğurmayı, ekmek pişirmenin büyük bir sabır istediğini o öğretmişti.” (Yaşar, 2022t, s. 32).

3.4.2. Mutfak Düzeni ve Mutfak Araçları

Bir köy evinin kileri tasvir edilirken karanlık olduğu, hasır sepetler ve toprak küplerin yer aldığı anlatılmaktadır. Besinleri koymak için erzak dolabı kullanılmaktadır. Elek, tepsi, melamin tabaklar, tahta kaşık ve tencere; kullanılan mutfak araçlarından bazılarıdır.

“Dolabı açtım, aaa, hiç dolma biberi kalmamış.” (Çarkacı, 2016a, s. 78).

“Çocukları ocakta yemek ya da çay varken, fırında yemek pişerken mutfığa hiç sokmadım.” (Çarkacı, 2016a, s. 79).

“Hadi aç erzak dolabını şimdi neler yapacağız?” (Çarkacı, 2016a, s. 79).

“Hayal et, hani böyle bir köy evinin karanlık kilerine girmişsin, türlü türlü baharatla karışık bir kerpiç kokusu sarmış etrafını. Küçük pencereden oda karanlığına süzülen azıcık bir gün ışığı... Yan yana dizilmiş hasır sepetler, toprak küpler, tavandan sarkan kurutulmuş biberler, raflarda ökse otu, gülhatmiller...Kapının arkasına dayalı bir çuval ceviz...Aradığın her şeyi, her derdinin devasını bulduğun yılanmış bir kiler...” (Yaşar, 2022b, s. 46).

“Kapının arkasında bir elek asılı...” (Yaşar, 2022b, s. 46).

“Bir tepsi kurabiye yaptı.” (Yaşar, 2022c, s. 83).

“Annemin verdiği melamin tabakları, evin önündeki odunların üstüne bırakıp...” (Yaşar, 2022g, s. 79).

“Pilav yaparken tahta kaşıkla tencerede kavrulan şehriyeleri sessiz sessiz sayma telaşını bile hatırlıyorum.” (Yaşar, 2022g, s. 90).

“Akşam olduğunda *Bizimki* ve arkadaşları bir tencerenin içinde kaynıyorlardı.” (Yaşar, 2021d, s. 22).

“Alt katta, Nakit Efendi’nin yağlı boya tablosu, eski elekler, eski buğday tarlası resimleri, taş değirmenler, geçmişten günümüze ekmek fırını fotoğrafları, ekmek tekneleri, fırın kürekleri vardı. Bir başka bölümde buğday ve ekmek çeşitlerini anlatan bir pano vardı.” (Yaşar, 2022k, s. 112).

3.4.3. Yiyecek ve İçecek Çeşitleri

İncelenen eserlerde, halk mutfağında yer alan birçok yemek çeşidinden bahsedildiği görülmektedir. Bazı yemeklerin yapılışı hakkında bilgi verilmektedir. Et, süt, bulgur gibi Türk mutfağında sıklıkla kullanılan besinler, yazarın eserlerinde yer almaktadır. Şermin Yaşar; geleneksel yemeklerin, çorbaların ve tatlıların yanı sıra Osmanlı mutfağına ve yabancı kültürlerle ait bazı yemek çeşitlerine de eserlerinde yer vermiştir. Ekonomik yetersizliklerden dolayı yemeklerde et kullanılamamasına değinerek toplumsal bir sorunu dile getirmiştir. Siyah çay, ıhlamur, salep gibi alkolsüz içeceklerin yanında bira, rakı, şarap gibi alkollü içecekler de Şermin Yaşar'ın eserlerinde yer alan içecek türleridir. Yazar, çay bahçelerinde meydana gelen değişiklikleri anlattığı *Çay Bahçesi* adlı hikâyesinde, soğuk içecek anlamına gelen *meşrubat* kelimesinin artık kullanılmadığını dile getirerek kelimelere olan hassasiyetini ortaya koymuştur.

“Dolma doldurmak, mantı yapmak ve karnıyarık pişirmekle kıyaslanamaz herhalde!” (Yaşar, 2021a, s. 51).

“Lahana turşusu gördüm manavda. Bir bidon lahana turşusu aldım.” (Yaşar, 2021a, s. 85).

“Sonra lahana turşusunun üstüne baklava yedim.” (Yaşar, 2021a, s. 85).

“Bir gün evlerine gittiğimde onu bir kavanoz bal ve kucağında bebekle buldum.” (Yaşar, 2021a, s. 95).

“Bir kabağı, bir patatesi, bir havucu haşlayıp püre yaptın.” (Yaşar, 2021a, s. 98).

Beğenilere göre çorbalara not verdim. Tavuk suyuna şehriye 5, domates çorbası 3...” (Yaşar, 2021a, s. 99).

“Hâlâ her gün taze yoğurt yapıyor ve yediriyoruz.” (Yaşar, 2021a, s. 100).

“Ona çorbanın içine ekmek doğramayı öğret.” (Yaşar, 2021a, s. 101).

“Buzdolabı poşetlerinin içine hazırlanmış bir pişirimlik domatesler, bezelyeler, taze fasulyeler kışın da iş görüyor.” (Yaşar, 2021a, s. 102).

“Tavuk suyu ve et suyu her çorbaya lezzet katıyor.” (Yaşar, 2021a, s. 102).

“Tarhana bizim için hayat kurtaran bir çorba oldu. Bir kere çok besleyici. O yüzden versiyonlarını türettik. Kıymalı tarhana, sütlü tarhana, brokolili kıymalı tarhana.” (Yaşar, 2021a, s. 102).

“Örneğin yoğurt çorbası olduğu gün ayrıca yoğurt koymazsın, onun yerine meyve suyu ya da püresi eklersin menüye.” (Yaşar, 2021a, s. 102).

“Kahvaltılarını, sütlü tarhanalarını, öğlen çorbalarını, ikindi tatlılarını hazırlıyordum ve güne öyle başlıyordum.” (Yaşar, 2021a, s. 103).

“Ben ıhlamur kaynatmayı tercih ettim. İçine de bir kaşık pekmez koyuyordum.” (Yaşar, 2021a, s. 104).

“Sütlaç, muhallebi, portakallı pelte vs. yapıp yedirirsin.” (Yaşar, 2021a, s. 104).

“Sonra yemek yeme işini ilerlettiklerinde ceviz, kuru üzüm, dut kurusu almaya başladım yanıma.” (Yaşar, 2021a, s. 104).

“Çocuklarıma kurabiyeler yapıp yanımda götürüyorum, cevizler, kuruyemişler, ohhh mis gibi...” (Yaşar, 2021a, s. 104).

“Sabah kalkılacak, yüz yıkanacak, süt içilecek...” (Yaşar, 2021a, s. 123).

“Üç saat sonra uyanıyor sizinki, karnı acıkmış, ayyy ne güzel yedi çorbasını.” (Yaşar, 2021a, s. 145).

“Bir mama sandalyesi kapın, çocuğa bir tabak pilav ve kaşık verin. Döke döke yesin ve görevliler temizlesin.” (Yaşar, 2021a, s. 155).

“Sabah kahvaltısından sonra kendini sokağa atan, sadece karnı acıkınca eve gelen hatta oturup yemek yemeyi bile zaman kaybı olarak görüp ekmek arası domates peynirle sokakta karnını doyuranlar.” (Çarkacı, 2016a, s. 77).

“Krepten, ekmekten, omletten yüz; zeytinden göz, peynirden bulut, salatadan çiçek; yumurtadan, kayısıdan güneş yapabilirsin.” (Çarkacı, 2016a, s. 64).

“Diyelim ki biber dolması yiyeceksiniz.” (Çarkacı, 2016a, s. 78).

“Etim var, dolma biberim var. Biraz da pirinç lazım.” (Çarkacı, 2016a, s. 79).

“İnce bulgur...Sana bayılıyorum.” (Çarkacı, 2016a, s. 80).

“Nohut ve kuru fasulye. Müthiş ikili.” (Çarkacı, 2016a, s. 80).

“Yeşil mercimek, kuru mısır, kırmızı mercimek, tel şehriye size de selam olsun. Sevgili un, seni sayamadım kusura bakma. Sen gerçekten çok dağılıyorsun, ‘alabildiğine’ batırıyorsun.” (Çarkacı, 2016a, s. 80).

“Pişirdiğimiz börekleri, kurabiyeleri, kekleri odalardan birine piknik örtüsü serip piknikte olduğumuzu hayal edip yedik...” (Çarkacı, 2016a, s. 81).

“Muhallebi yaptığımda tabağın kenarına bir korsan çıkartması yapıştırdım.” (Çarkacı, 2016a, s. 95).

“İhlamur bardağının üzerine bir canavar çıkartması yapıştırdım ve ‘Çılgılık Güçlendirici’ diye içirdim.” (Çarkacı, 2016a, s. 95).

“O çocuklar da bu sütleri lıkır lıkır içer, güçlenir, kocaman olurlarmış.” (Çarkacı, 2016a, s. 115).

“Birlikte kış için turşu kurun.” (Çarkacı, 2016a, s. 157).

“Vişne reçeli yapın.” (Çarkacı, 2016a, s. 157).

“Birlikte bitki çayı hazırlayın.” (Çarkacı, 2016a, s. 157).

“Bir bardak demli çayda, parlayan bir yıldızda, yanan bir mumda, soba üstündeki kestanede, mandalina kokusunda saklı.” (Yaşar, 2022b, s. 19).

“İpek mendillere sarılmış bir avuç badem şekerinin tadına tek tek bakar gibi...” (Yaşar, 2022b, s. 19).

“Bazen bir tarçın kokusu, bazen yeşil nane, bazen zencefil, karanfil, mandalina kokusu.” (Yaşar, 2022b, s. 23).

“Git kendine çiçek al, yerde gördüğün bir çiçeği tak saçına, bir çikolata ikram et kendine. Sadece kendin için bir demlik çay demle.” (Yaşar, 2022b, s. 29).

“Ev yapımı bir reçelin üzerine ‘senin için yaptım’ yazıp getirsin bir arkadaşım isterim.” (Yaşar, 2022b, s. 47).

“Benim bahsettiğim hani böyle içine karanfil taneleri atılmış çay gibi bir şey...” (Yaşar, 2022b, s. 64).

“Tarçınlı süt içmek, ihlamur demlemek.” (Yaşar, 2022b, s. 67).

“Belki de o emzik, çikolatadan, yorgunluk kahvesinden, üşüyünce gelen sıcak çaydan, yaş pastadan daha tatlı onun için ne biliyorsun?” (Çarkacı, 2016b, s. 8).

“Varsın o dolma az yensin, varsın yoğurt bitmesin ama yemekte yüzler gülsün, yemekten gülerek kalkılsın.” (Çarkacı, 2016b, s. 80).

“Balık çorbasına bayılırım, etli etli böyle, offfff! Ispanağı, kuru fasulyeyi tek geçerim. Yanına da cacık yapıyorlar, abooovvv, yeme de yanında yat. Manti favorim... Et, haşlama, patates, havuç, kabak, kereviz... Hiç fark etmez. Ekmek olacak yalnız, ekmeksiz olmuyor... Bak şimdi karnım acıktı, anneme söyleyeyim de bir pırasa yapsın...” (Çarkacı, 2016b, s. 85).

“Pırasanın yanına etli bulgur pilavı mı istesem?” (Çarkacı, 2016b, s. 85).

“Yumurtasını, peynirini, zeytinlerini, reçelli ekmeğini yedi, sütünü içti.” (Çarkacı, 2016b, s. 87).

“Booşşşşveeeeeerrrr. Kap bi bardak oralet!” diyor. Oralet dünyanın bütün dertlerini siliyor sanki, buna inanıyor.” (Yaşar, 2022c, s. 23).

“İçecek dolabında öyle çok içecek de yoktu üstelik. Gazoz, meyve suyu, maden suyu...” (Yaşar, 2022c, s. 30).

“Gazozları gençler, meyve sularını çocuklar, maden sularını da yaşlılar içiyordu.” (Yaşar, 2022c, s. 31).

“ ‘İçin yanmış, bi de helva mı kavuracaksın Hatice abla?’ dedim.” (Yaşar, 2022c, s. 33).

“En sevdiğim slogan Trakya Birlik yağ tenekelerinin üzerinde yazıyordu: ‘Trakya Birlik Üreticiye ve Tüketiciye Hizmet...’ ” (Yaşar, 2022c, s. 36).

“ ‘Benim harika bir fikrim var. Maden suyuyla vişne suyunu karıştırdım. Harika oldu.’ ” (Yaşar, 2022c, s. 36).

“Zeytinler tenekelerde satılır ve poşetlere kürekle doldurulurdu.” (Yaşar, 2022c, s. 45).

“Sonra Emine teyzeme gidip babaannem için turşu istedim. Sonra Seher teyzeme gidip reçel istedim. Huriye yengemden hoşaf aldım. Hatice teyzeden tarhana istedim.” (Yaşar, 2022c, s. 82).

“Biri gelip peksimet dağıttı. Yağlı yağlı, yumuşacık, pufidik pufidik hamur. Çok güzel kokuyor. Bütün çocuklar kapıştılar. Yağlı parmaklarını yalaya yalaya yediler.” (Yaşar, 2022c, s. 124).

“Bir avuç leblebi alıp şeker sandığının üzerine oturdum.” (Yaşar, 2022c, s. 132).

“Hep sarı gazozla bisküvi istiyor.” (Yaşar, 2022c, s. 146).

“ ‘Mürüvvet yine yemeği yakmış, bana bir ekmek biraz da helva ver!’ ” (Yaşar, 2022f, s. 33).

“Limonata yap ve sat.” (Yaşar, 2022f, s. 37).

“Dedeme, ‘Biz de peynir satıyoruz, biz de tereyağı satıyoruz, niye bu kadına poşet veriyoruz ki? Rakibimiz o bizim.’ dedim.” (Yaşar, 2022f, s. 39).

“Ayrıca Mandıracı Bedriye’nin peynirleri çok ağır kokuyor, ben poşet verirken dayanamıyorum, insanlar nasıl yiyor anlamadım.” (Yaşar, 2022f, s. 39).

“Halis muhlis köy peyniri...” (Yaşar, 2022f, s. 41).

“Nevriye teyze gelene kadar tezgâhtaki bütün armutların saplarını koparttım, üzümlerin çöplerini ayıkladım.” (Yaşar, 2022f, s. 53).

“İki kilo pirinç istedi, doldurdum.” (Yaşar, 2022f, s. 70).

“Oradan manava gittik, annem kısır yapacakmış, yeşillik aldık.” (Yaşar, 2022f, s. 104).

“Çekirdeklerimi çitlemeye ve polisle jandarmayı beklemeye başladım.” (Yaşar, 2022f, s. 114).

“Ben ayrıca zencefil ve karanfil kokusuna da bayılırım.” (Yaşar, 2022f, s. 153).

“Dolma yapacakmış, dolmalık biber falan lazımımış. ‘Yarın pazar var, gider pazardan alırım, yarın yap’ dedim. İlla da o gün yapacakmış. ‘Dolmalık biberine tüküreyim Nefise’ dedim içimden.” (Yaşar, 2022g, s. 17).

“ ‘Bir kilo dolmalık biber, bir kilo pirinç, bir kilo domatesle bir bağ da dereotu al’ dedi o gün, yazıp verdi elime.” (Yaşar, 2022g, s. 18).

“Ablam salça falan gönderdi, Nefise sokmazdı eve. Nasıl yaptığını bilmezmiş. ‘Tükürecek hâli yok ya içine Nefise’ derdim. Ama bak şimdi nasıl her şey köy domatesi, köy yumurtası, köy makarnası...” (Yaşar, 2022g, s. 19).

“ ‘Amcacığım, elmalar çok güzel, Amasya, yeni diziyorum’ dedi.” (Yaşar, 2022g, s. 19).

“Mönü sordum, mönü yok, sucuklu yumurta var dediniz.” (Yaşar, 2022g, s. 43).

“Ben sucuklu yumurtayı çok severim. Çocukken yapmazdı annem, komşumuz zengindi onlar pişirirdi, kokusu bahçeyi sarardı.” (Yaşar, 2022g, s. 43).

“...türlü yapıyorum, hem de güveçte. Patlıcanı, eti, patatesi, kabağı küp küp doğradım. Hepsi aynı boy. Arpacık soğanı koydum, üşenmeden on beş tane arpacığı tek tek ayıkladım.” (Yaşar, 2022g, s. 48).

“Önce etle soğanı, üstüne patatesi, onun üstüne kabakla patlıcanı güzelce dizdim, domatesle kapattım güvecin üstünü. Üç diş de sarımsak koydum. Herkese birer tane diye. Kısık ateşte tıs tıs tıs pişsin dedim.” (Yaşar, 2022g, s. 48).

“ ‘Akşama türlüünün yanına bulgur pilavı da yapın’ dedi.” (Yaşar, 2022g, s. 51).

“Ve her sabah evden çıkmadan önce ocağın üzerine ıhlamur demliğı koyacağım.” (Yaşar, 2022g, s. 54).

“Aksi halde sokakta oynarken, birinci kattaki komşulardan su isteyemezdik ve pişi kızarttıklarında bize düşmezdi.” (Yaşar, 2022g, s. 61).

“ ‘Köy ekmeğı bulunur’ örneğın.” (Yaşar, 2022g, s. 85).

“Oğlanla gelın geldi Pazar günü. Remzi’yi yufkacıya yolladım, pırasalı börek yaptım. Sever oğlan. Yaprak sardım kız, koca gece uğraştım. Mercimek çorbası yaptım. Yahni pişirdim. Toruna göre yemek de olsun diye bir tencere sulu köfte yaptım. Revani yap dedi Remzi...Kırmadım, yaptım. Salatası ayrı, tatlısı, tuzlusı ayrı.” (Yaşar, 2022g, s. 96).

“Yatmadan önce yoğurdun içine keten tohumu mu ne, ondan karıştırıp yediler.” (Yaşar, 2022g, s. 97).

“Karnıyarık yapıyorum dedim, küçük küçük patlıcanlar böyle, ne güzel, tamam yağlı ama ekmek banacaksın ya, kuru kuru mu yiyeceksın, patlıcan sebze değıl mı?” (Yaşar, 2022g, s. 97).

“Masanın üzerine dökülen susam tanelerını parmaklarıyla toplarken.” (Yaşar, 2022g, s. 107).

“Bir bakır sahanın içine biraz helva dilimledi, biraz beyaz peynir vardı poşette, onu aldı, sandığın üzerine koydu. Küçük tüpün üstünden çayı indirip isli tavada üç yumurta kırdı.” (Yaşar, 2022g, s. 109).

“İçeride sigara içilmediğı için, soğukta oturmayı dert etmeyen müşteriye bir fincan salep getirdi garson, burnuma bir tarçın kokusu geldi.” (Yaşar, 2022g, s. 114).

“Yazın haşlanmış ve közde mısır, kışın kestane satan bu satıcıların.” (Yaşar, 2022g, s. 114).

“Daha önce kokorece gelmedi mi aynı yasak! Vatandaş sokaklara döküldü kokorecimizi isteriz diye, şarkılar, türküler yapıldı.” (Yaşar, 2022g, s. 115).

“Babaannene evlendiğimiz ilk gün tembihledim ben, bu evde araka, bezelye, fasulye o nevi hiçbir şey pişmeyecek, tanesinin iriliği, ufaklığı fark etmez, önüme yemek diye bunlardan koyarsan o gün boşarım seni dedim.” (Yaşar, 2022g, s. 119).

“Göl kenarında nizami dizilmiş büfeler var; balık ekmek, köfte ekmek, meşrubat falan satıyorlar.” (Yaşar, 2022g, s. 126).

“Bir estiğinde kelimeleri aldı götürdü. ‘Meşrubat’ ilk gidenlerden biri oldu.” (Yaşar, 2022g, s. 137).

“Akşam yemeğinde bize bahçede mangal yaptılar ve köfte pişirdiler.” (Yaşar, 2022h, s. 168).

“Benim için haşladıkları köy yumurtası bana on yıl önce pişmiş ve bir köşede unutulmuş bir yumurta gibi koktu.” (Yaşar, 2022h, s. 168).

“Bursa’daki toplantılar bittikten sonra bütün ekip iskender yemeye gitti, ben annemin bir emanetini alacağım diyerek Ferhunde halayı aramaya gittim.” (Yaşar, 2022i, s. 23).

“Kısır yiyorlar bahçede, marul yapraklarına sarıp sarıp kısır yiyorlar.” (Yaşar, 2022i, s. 34).

“Valizden çikolatalar çıkıyor, içi ballı şekerler, dedeme sigara getiriyor, anneanneme kumaş, evdeki herkese hediyeler.” (Yaşar, 2022i, s. 45).

“Sadece her akşam düzenli olarak bir rakı masası kuruyor dükkânın arka tarafına. İstisnasız her akşam bir büyüğümüz var yirmi yıldır. Mezeyi ben hazırlıyorum, rakıyı o alıyor.” (Yaşar, 2022i, s. 122).

“Ağzıma su böreği tıktılar, zorla yemek yedirdi, ağlarken yemek yemenin ne kadar zor olduğunu bilmeyenler.” (Yaşar, 2022i, s. 165).

“Benim beslenmeme çok dikkat eden, her gün bir yumurtayı ağzımdan burnumdan tıktıran, peynirimi yemezsem üzülen annem; önümüze sadece birer kâse süt koymuştu. Babamın ve annemin kâsesinde yulafla süt karıştırılmıştı.” (Yaşar, 2022k, s. 12).

“İçeriye bir girdim ki salonda marullar, maydanozlar, lahanalar, karnabaharlar yaşıyor.” (Yaşar, 2022k, s. 36).

“ ‘...Aç ağzını bakayım, çiğden kereviz yiyeceksin, çok faydalı. Bir de çimen suyu hazırladım sana...’ ” (Yaşar, 2022k, s. 37).

“ ‘Pilav yiyeyim.’
‘Olmaz, pirinçte şeker var.’
‘Balık yiyeyim.’
‘Olmaz, balıkta cıva var.’
‘Kızartma yap sen bana, kızartma.’
‘Olmaz, yağlı o, çok zararlı.’
‘Et yiyeyim, tavuk yiyeyim.’
‘Olmaz bundan sonra vejetaryeniz!’

‘Siz olun yaaa, ben niye vejetaryen oluyorum?’ ” (Yaşar, 2022k, s. 39).

“Dört yumurta kırdım, kıtlıktan çıkmış gibi yedi.” (Yaşar, 2022k, s. 147).

“Fırında köfte patates yapmıştı ama fırına sürmemişti.” (Yaşar, 2022l, s. 21).

“Garson teneke servislerde dondurma getiriyor, yanlarında pembe ağız silme kâğıtlarıyla.” (Yaşar, 2022l, s. 58).

“Annem çaycı! Sabah gözünü açınca koyar demliğı ocağa, yatarken söndürür.” (Yaşar, 2022l, s. 59).

“Annem yaprak sarmasıyla börek yapıp getirmiş.” (Yaşar, 2022l, s. 63).

“ ‘Rakısını alan mangala koşardı, bahçeli eve taşınacaksanız buna hazırlıklı olun hanım kızım, rahmetli eşimin eli bulaşıktan çıkmazdı benim, öyle bir misafir.’ ” (Yaşar, 2022l, s. 116).

“Üç kardeşin aynı anda, doğup büyüdüğümüz eve gitmesi ancak pırasalı börek, mantı veya sarma, cuma namazıyla çakışınca mümkün oluyordu.” (Yaşar, 2022l, s. 126).

“Bir işim olmadığını biliyordu, babamla Tunalı’da bira içeceğiz diye düğüne gitmezsem üzülürdü.” (Yaşar, 2022l, s. 149).

“Sabahları poğaçaya da çıkarttı, simit de lavaş da yaptı, pide de.” (Yaşar, 2022l, s. 153).

“İnip çarşıda dolaşıyorum, kafama göre döner falan yiyorum.” (Yaşar, 2022l, s. 162).

“Şarap içiyorlar hep, ormana doğru bakıyorlar.” (Yaşar, 2022l, s. 163).

“Sabah erken kalkmak lazım, kepekli undan pişi yapıyorum Armağan Hanımlara, ayda bir kere yapıyorum, bir tane yiyor ama olsun.” (Yaşar, 2022l, s. 166).

“Biraz taze kavrulmuş leblebi aldım. ‘Tuzlu fıstık ne kadar koyayım?’ diye sordu kuruyemişçi.” (Yaşar, 2022l, s. 170).

“Lüksü lüks yapan ne diye dikkatlice baktım, içinde Antep fıstığı ve badem olmayışı sıradan yapıyordu diğerlerini, üç Antep fıstığı ve iki bademle lüksü yaşıtıyordu sana kuruyemişçi.” (Yaşar, 2022l, s. 170).

“Asiye’nin gazına gelip mantı yiyelim, börek yiyelim, hamur işi yapalım, diye diye salmıştı iyice kendini.” (Yaşar, 2022l, s. 181).

“ ‘Yok mu evde sütlaç mütlaç Asiye, ısla şu ağzımızı’ diye talep belirten de Mustafa Seyfi’ydi. Çocukların içemediği sütü kafaya diken, yiyemediği yemeği kendi tabağına sıyıran, annesinin sarıp gönderdiği sarmaları tencereden götüren, maç izlerken tabak tabak Antep fıstığı çıtırdatan, susayınca yanına su yerine bira açan, ‘Falanca yere kebabçı açılmış, çocuklara değişiklik olur’ deyip parka gider gibi kebabçıya, kaburgacıya, ciğerciye giden de Mustafa Seyfi’ydi.” (Yaşar, 2022l, s. 182).

“Rizeli bir personel, tebrik için gelirken bir kavanoz Anzer balı getirdi. ‘Hakikidir’ dedi.” (Yaşar, 2022l, s. 186).

“Ordulunun fındığını, Anamurlunun muzunu, Afyonlunun tahinini, Anteplinin fıstığını kabul etti gariban.” (Yaşar, 2022l, s. 186).

“Mustafa Seyfi’ye pekmezli meyan kökü çayı kaynatıp götüren çaycının ağzından fişek gibi çıkan *Aganigi* lakabı, tüm odaları dolaştıktan sonra genel müdürü kulağından vurdu.” (Yaşar, 2022l, s. 186).

“...Mustafa Seyfi’nin pekmeze, fındığa, bala, hurmaya, incir içine sarılmış cevize olan düşkünlüğü dillere destan...” (Yaşar, 2022l, s. 187).

“Et deyince akla önce kurban eti, sonra köydeki tavuklar geliyor, balık, et bile değil... hafta sonları köye gidip tavuk yakalıyor annemler. Kesiliyor, yolunuyor, tüyleri ocakta ütüleniyor.” (Yaşar, 2022l, s. 190).

“Tavuk budunu sür fırına, yanına bir tencere pilav, birer kâse de hoşaf, bitti.” (Yaşar, 2022l, s. 191).

“Tavuk suyu çorba, fırında tavuk, haşlanmış tavuk, tavuklu pilav, tavuk sote, tavuklu börek gırla gitti sofralarda.” (Yaşar, 2022l, s. 191).

“Bu ülke çok güzel bir ülke Ata’m. Her yeri çok güzel. Amasya’nın elması, Bursa’nın iskenderi, Adana’nın kebabı, Antalya’nın muzunu, Ankara’nın simidi...” (Yaşar, 2022m, s. 39).

“Kendime meyve salatası yapıyorum. Bütün meyveleri bir tabağa doğruyorum. Üstüne meyveli yoğurt döküyorum. Onun da üstüne bal akıtıyorum. Balın üstüne ceviz

ufalıyorum. Cevizlerin üstüne pekmez damlatıp öyle yiyorum. Sonra yediklerim çok tatlı geliyor, bir dilip ekmek yiyip midemi bastırıyorum.” (Yaşar, 2022m, s. 102).

“ ‘Müdür Bey, yarın limonata partisi yapalım, herkes limonata içsin.’ ” (Yaşar, 2022m, s. 136).

“Bir küçük şişe şarap, cips, çikolata, sigara, kuruyemiş paketleri...” (Yaşar, 2020, s. 155).

“İlk kez bir kadın evde oturmaktan bahsediyordu. Yemek yapmaktan, film izlemekten, konuşmaktan, kahvaltıda menemen yapmaktan...” (Yaşar, 2020, s. 162).

“ ‘Hadi gidip kokoreç yiyelim’ dedi Aslı.” (Yaşar, 2020, s. 163).

“Bir an burnumuza sucuk kokusu geldi.” (Yaşar, 2022n, s. 101).

“Peksimetler, yumurtalı ekmekler, patates kızartması, menemen...” (Yaşar, 2022n, s. 141).

“Yemekte onların dediğine göre, dünyanın en mükemmel makarnasını yedik. Ama bence oldukça sıradan bir salçalı makarnaydı.” (Yaşar, 2022p, s. 23).

“Bir önyargılar kraliçesi olan anneme göre bamyadan turşu yapılmaz, barbunyadan sıcak yemek olmaz, misal benden bir bok olmaz.” (Yaşar, 2021e, s. 24).

“Kahvaltıda sadece zeytin ve ekmek, akşam yemeklerinde ya patates ya makarna yiyorlardı günlerdir.” (Yaşar, 2021e, s. 68).

“Kadın kısır, börek ve un kurabiyesi yapmıştı.” (Yaşar, 2021e, s. 69).

“Patates yemeğinin içine bir avuç kıyma atılan zamanlar da oldu. Ama öyle koca bir tabak köfteye dilediklerince çatal batıramadılar.” (Yaşar, 2021e, s. 72).

“ ‘Akşama kıymalı pide yaptım, erken gel.’ ” (Yaşar, 2021e, s. 77).

“Arkadaşının bir teknesi varmış, orada rakı balık yapacaktınız.” (Yaşar, 2021e, s. 114).

“Mutluydu onlar. Kızartmanın yoğurduna ekmek banıyorlardı.” (Yaşar, 2021e, s. 116).

“Annesi mutfığa çağırdı Seher’i, ‘Hemen yemek yapalım. Söylemediler de hiç geleceklerini. Kıyma al da gel bari, köfte yapalım. Yanına pilav yaparız’ dedi telaşla.” (Yaşar, 2021e, s. 158).

“ ‘...Hadi lo, taşları çevirin, güzel bir ateş yakın, tarla sahibi üç çuval mısır gönderdi, pişirip de yiyelim,’ dedi.” (Yaşar, 2022s, s. 74).

“Taşların ortasına kocaman bir ateş yaktılar. Ateşin üstüne koca bir kazan koydular ve mısır pişirdik. O akşam doyana kadar hepimiz mısır yedik. Mısırlar çok güzeldi.” (Yaşar, 2022s, s. 75).

“Ayın biri demek bizim için dönerciye gitmek demekti. O günleri çok severdim. Ayda sadece bir gün dışarıda ailece yemek yemenin tadını çıkartırdık.” (Yaşar, 2022t, s. 20).

“Mesela ben bir et haşlama yaparım, parmaklarını yersin. Ama et iyi olacak. Zaten eğer yemek iyi olmaz da eti ziyan edersem annem çok sinirlenir, o yüzden o haşlama yoğun stres altında yapılır. Yalnız aşırı güzel olur. Limonla, yumurta sarısıyla terbiye de ediyorum. Mis. Karabiberi de tane karabiber kullanıyorum, toz değil.” (Yaşar, 2022t, s. 58).

“Neyse mevzu kapandı. Herkes geri döndü salatalık turşusuna, kuru fasulyeye.” (Yaşar, 2022t, s. 87).

“Kuru erikli, bademli kuzu kol yaparım ben ona ya da haşlama. Terbiyeli. Bayılır babam.” (Yaşar, 2022t, s. 106).

“Eve girdiğimde annemin ve ablamların mutfak masasında yaprak sardıklarını gördüm. ‘Ellerini yıka, sen de gel, kafan dağılır.’ dediler.” (Yaşar, 2022t, s. 136).

“Yaprak sarması yaparken sardığım sarmaları çiğ çiğ yemeye bayılırım.” (Yaşar, 2022t, s. 136).

“Yunus abi sofrayı görünce, ‘Ah yaaa, vallahi en çok Nuran ablanın yemeklerini özledim. Hele yaprak sarmasını...’ dedi. İki tabak yaprak sarması yedi.” (Yaşar, 2022t, s. 137).

“Annem ‘Sana tarhana pişireyim mi, hem de sütlü,’ dedi. Sütlü tarhana bu hayatta en çok sevdiğim şeydi. Kafamı salladım. Tarhanaya ekmek doğrayıp yedik.” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 38).

3.4.4. Sofra Hazırlama ve Sofra Adabı

Sofra, Türk toplumunda önemli bir birliktelik aracıdır. Sofra kurmanın ve yemek yemenin Türk halk kültüründe bazı kuralları vardır. Yemek sırasında aile üyelerinin bir arada olması, yemek yerken oturmak bu kurallardan bazılarıdır.

Şermin Yaşar’ın eserlerinde; yer sofrasında yemek yemek, aynı tabaktan yiyip aynı bardaktan su içmek, tabakta yemek bırakmamak, babalar işten gelmeden sofraya oturmamak gibi geleneklerin yer aldığı görülmektedir. Yemek masasının tasarımıyla ve yiyeceklerin sunum yöntemleriyle ilgili modern uygulamalarla da karşılaşılmaktadır.

“Güzel servis altlıkları, renkli tabaklar, bardaklar, çatallarla masayı gayet cazip hale getirdik.” (Yaşar, 2021a, s. 104-105).

“Akşam yemeklerini ve kahvaltıları birlikte, sohbet ederek geçirmeye gayret gösterdik.” (Yaşar, 2021a, s. 105).

“Bazen yer, dökmez, püskürtmez, elini mama tabağına sokmaz, seninle aynı masada oturur ve bir aile gibi yemek yersiniz.” (Yaşar, 2021a, s. 105).

“O dönemlerde çekilen fotoğraflar gösteriyor ki, yemek masalarına, masanın her başına birer tane olmak üzere sadece iki su bardağı konuyordu ve aynı bardağı birkaç kişi kullanabiliyordu! Dahası aynı tabaktan yemek yenebiliyordu.” (Yaşar, 2021a, s. 134).

“Bebeklerin yemek yemeye başlar başlamaz aile sofrasına oturtulduğu ve herkes ne yiyorsa onu yediği...” (Yaşar, 2021a, s. 156).

“Bizim çocukluğumuzda sofrada konuşulmazdı. Bizden önceki nesil ise sofrada konuşulduğunda aç kalacaklarına inanırdı, doğrudu, o kadar kalabalıklardı ki çok konuşurlarsa hakikaten aç kalabilirlerdi.” (Çarkacı, 2016a, s. 78).

“Sofrada az yemek yemek, tabakta yemek bırakmak, yemek beğenmemek, ‘yine mi ıspanak’ falan demek yok...” (Çarkacı, 2016b, s. 14).

“Çok az çocuk, ‘sofra hazır’ dendiğinde ikiletmeden gider ellerini yıkar, masaya oturur ve hiç uyarıya gerek kalmadan yemek yer. Çok az çocuk, çatal bıçağı doğru kullanır, dökmez, ağzını peçeteye siler, ‘Ellerine sağlık annecim’ diyerek, senin ikazın olmadan dişlerini fırçalamak için banyoya gider.” (Çarkacı, 2016b, s. 78).

“Bizim çocukluğumuzda sofrada konuşmak ayıptı ve kızılacak bir davranıştı. Oysa bizim evimizde sofra muhabbetleri çok seviliyor. Bu sebeple de eğer yemeyecek olsalar da akşam yemeğine oturuyor ve doysalar da kalkmıyorlar.” (Çarkacı, 2016b, s. 79).

Eve gitsem hiç canım sıkılmaz aslında, çünkü hiç boş vaktim olmaz. Annem: “ ‘Kalk sofra kurmama yardım et!’ ‘Kalk sofrayı toplamama yardım et!’ ” (Yaşar, 2022c, s. 176).

“Üç küçük tilki, anne ve babalarının ‘Kahvaltı hazıdır’ sesi ile hayal dünyasının kapısını kapatıp kahvaltıya koştular.” (Yaşar, 2021b, s. 20).

“ ‘Adaaaa! Hadi sofrayaaaa!’ ” (Yaşar, 2022e, s. 14).

“Akşam sofraya oturunca, ‘Neden yemek yapmadın, sabah akşam kahvaltı mı konacak önümüze?’ dedi.” (Yaşar, 2022g, s. 51).

“İlkokuldaydım; babam, sofrada ablamın saçını çektim diye kaşığın arkasıyla ağzıma vurdu. Kalkmadım sofradan, izin vermezdi ama yemek de yiyemedim. Boğazıma takıldı ekmek, yutkunamadım. Sofrada ağlamanın, ağlamaların en zoru olduğunu o gün anladım.” (Yaşar, 2022g, s. 90).

“İnsan sıcak yemeği, sıcak çayı özleyiyor, akşam eve gelince öyle atıyorsun kendini yer sofrasına.” (Yaşar, 2022g, s. 119).

“Gülşen sofrayı yere hazırlamış çoktan, Şeref önce yerdeki yemekleri alıp masanın üstüne koymuş, sonra elinden tutup kızı kaldırmış.” (Yaşar, 2022g, s. 166).

“Babam, ‘Sofrayı hazırlayalım, annen şimdi gelir,’ dedi. İkimiz mutfak masasını hazırladık.” (Yaşar, 2022h, s. 175).

“Yerde yemek yiyoruz. Bundan sonrasının canlı tanığıyım. Sofrada dedem var, yanında babam, diğer yanında amcam, sonra sıra sıra biz, annem ayakta, babaannem kapıda.” (Yaşar, 2022i, s. 79).

“Servisi Armağan Hanım yapıyor. ‘Ellerine sağlık Armağan’cığım’ diyorlar masadakiler. Kız, Armağan mı yaptı onları yaaa?” (Yaşar, 2022l, s. 164).

“Mahallelinin hissiyatı; elinde terlikle bekleyen vefalı eşin, ‘Sen gelmeden sofraya oturmamak’ diyen vefalı aile efradının, ‘Sen yokken çiçekleri her gün suladım’ diyerek anahtarı geri veren vefalı komşunun, ‘Sensiz boğazımdan geçmedi’ diyen annenin hissiyatıyla aynıydı.” (Yaşar, 2022l, s. 176).

“Biz hep beraber mutfığa girdik. Bayram sofrası hazırlar gibi bir neşeyle sofrayı hazırladık. Halam da evden bir şeyler getirdi. Gözleme yaptık, menemen yaptık, patates kızarttık. Mis gibi sofraya oldu. Açlıktan bayılmak üzereydik zaten. Sofra hazır olunca annem ‘Koşun yavrum, babaanneni de çağırın sofraya!’ dedi.” (Yaşar, 2022n, s. 51).

“Bunu ben yaptığımda annem çok sinirleniyordu. ‘Biz sofraya çağırınca gelmiyorsun, biz sofradan kalkarken aklına acıktığın geliyor! Akşama kadar sana sofrayı mı kuracağım? İşim gücüm var benim!’ diyordu.” (Yaşar, 2022n, s. 52-53).

“Tabağındaki her şeyi bitirdi Sevgi. Diğer çocuklarla birlikte mutfaktaki yer sofrasında yiyorlardı.” (Yaşar, 2021e, s. 69).

“Sobada ellerini ısıtırken, babası kendi elleriyle yaptığı bakır tepsinin üstüne üç kaşık çıkardı. ‘Buyurun, Halil İbrahim sofrasına’ dedi ve sefer taslarına uzandı.” (Yaşar, 2021e, s. 106).

“Uyandığımda hemen akşam yemek yediğimiz yere baktım. Annem kaldırmamıştı sofrayı yerden. Çorba tası, kaşıklarımız öylece duruyordu. İki kaşık duruyordu sofranın içinde. Belki üçüncü kaşık, babamın kaşığı da oradadır diye kalkıp baktım. Sofra bezinin altına bile baktım. Yoktu...” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 40).

3.5. Halk Sanatları ve Zanaatları

Halk sanatları ve zanaatları, köklü bir geçmişe sahip olan halk bilimi unsurlarıdır. İhtiyaçların karşılanması amacıyla ortaya çıkmışlardır. Zaman içerisinde duygu, düşünce ve değerlerin aktarımı da bu ürünler aracılığıyla gerçekleşmeye başlamıştır. İşleme, örme, dokuma, dikme ve basma işleri; ağaç, taş, maden, toprak, cam ve deriden imal edilen ürünler, halk kültürünün birer yansıması olarak halk sanatlarını ve zanaatlarını meydana getirmektedir.

Anadolu coğrafyasını dolaşma fırsatı bulan bir kişi için gümüşçüler, bakırcılar, oyma ve kabartma eserler, evlerdeki kilimler ve halılar, insanların üzerindeki kıyafetler ve kullanılan takılar “Halk Kültürü Müzesi” mahiyetindedir. Türk halk kültürüne özgü birçok motifi bu eserlerde görmek mümkündür (Alangu, 1983, s. 164).

Şermin Yaşar’ın eserlerinde işleme, örme, dikme, dokuma gibi geleneksel el sanatlarıyla ilgili örnekler yer almaktadır. Battaniyeye ve ahşap ürünlere işlenen çeşitli motiflerle karşılaşmaktadır. Sevgi, mutluluk, inanç ve dayanıklılık gibi anlamlar ifade eden kuş motifine, üç farklı hikâyede değinilmektedir (Akpınarlı ve Aslan, s. 284).

“Hapishanelerdeki mahkumların yaptığı boncuktan kuşları düşün...” (Yaşar, 2022b, s. 78).

“Gününü evde boncuklu havlu kenarı işleyip satarak geçiren ev hanımının yaptığı iş, belki bir şirketin ceo’sundan daha küçük ama asla daha değersiz değil.” (Yaşar, 2022b, s. 79).

“Battaniyeye kuş motifleri koyacaktı. Diğer yaptığı pek çok şey gibi örgüsü de çok güzeldi.” (Yaşar, 2022g, s. 151).

“Tek tek anlatmış Gülşen, hangi kuşu ne zaman işlediğini, ipleri nereden aldığını, bundan önce yaptığı el işlerinin hep başkalarına satıldığını, hele bir masa örtüsünün arkasından nasıl üzüldüğünü tek tek anlatmış.” (Yaşar, 2022g, s. 166).

“Kalkıp kırkyama yapabilir, atkı örebilir, kurabiye pişirebilirim.” (Yaşar, 2022h, s. 77).

“Dışarıya dantel ördü, nakış işledi, dikiş dikti ve bu emeklerinin karşılığı olarak aldığı paradan kocasına zırnık koklatmadı.” (Yaşar, 2022i, s. 141).

“Bahar dalı üstüne kuş motifleri oymuştu usta.” (Yaşar, 2022l, s. 28).

“Ayşe ve Gülizar salonda kuzu kuzu oturuyor, birbirinin el işine göz atıyor, sohbet ediyordu.” (Yaşar, 2022l, s. 76).

“Annem salonda örgü örüyordu. Yıllardır bıkmadan... Battaniye. Sonsuz sayıda motiften oluşan, renkli, iğrenç battaniyeler örüyor, bir battaniyeyi altı ayda falan tamamlıyor, sonra onları dolaba kaldırıyordu.” (Yaşar, 2022l, s. 141).

“Bana ait olması gereken dakikaları eğirip parmağına dolamış, bensiz motifler örmüş; yanıma gelmesini beklediğim zamanlar kırk yama battaniyelere dönüşmüştü ellerinde.” (Yaşar, 2022l, s. 141).

“Zaten iyi olan dikişini ilerletmiş, annesinin getirdiği kumaşlardan elbiseler dikmiş, bir sürü de Almanca kelime ezberlemiş. Yolda giderken giymek için kendisine ve babama kıyafet dikmiş. Çantasına varana kadar dikmiş.” (Yaşar, 2020, s. 37).

“Kendisi örgü örüyor, kanaviçe işliyor.” (Yaşar, 2020, s. 149).

“Sonra kumaş kaplamaları... Kumaş kaplamaları ipektir.” (Yaşar, 2022p, s. 21).

“Ayrıca ahşap aksamlarının ağacı cevizdir. Ceviz ağacını da elbette kendim yetiştirdim.” (Yaşar, 2022p, s. 21).

“Annesi evde halı dokurdu Nasuh’un. Nasuh yanı başına oturur, sessizce annesini izlerdi. Sonra dokuma tarağını alırdı annesi eline. Nasuh iki eliyle kulaklarını tıkar, tarama işi bitince yine açardı.” (Yaşar, 2021e, s. 99).

“Gözleri görüyor mudur, hâlâ elindeki levhaya bakarak mı dokuyordur, yoksa ezberlemiş midir artık desenleri, bilmiyordu.” (Yaşar, 2021e, s. 99).

“Sami amca saysın bakalım halıdaki baklava dilimi desenlerini.” (Yaşar, 2022t, s. 59).

“Annem evimizden hiç çıkmaz. Bütün gün evde çarık dikeyor. Bu çarıkları gelip birileri evden alıyor, askerlere gönderiyorlar.” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 17).

“Caminin arkasındaki evlerden birinde kadınlar hep birlikte toplanıp büyük dokuma tezgâhında bez dokuyorlardı. Bu bezlerden askerlerimize çadır dikeceklermiş. Bazen sabaha kadar dokudukları oluyordu.” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 53).

3.6. Meslekler

Meslekler, insanların geçimlerini sağlayabilmeleri amacıyla ilgileri, yetenekleri ve imkânları doğrultusunda yaptıkları işlerden oluşmaktadır. Tarih boyunca birçok değişim ve gelişim gösteren mesleklerden bazıları artık yapılmazken yeni meslek dallarının ortaya çıktığı da görülmektedir.

Göktürk, Uygur ve Karahanlı dönemlerine ait metinler incelendiğinde 191 farklı meslek adıyla karşılaşılmaktadır. Hayvancılık, avcılık, ziraat, zanaatkârlık, ticaret, maliye, ulaşım, haberleşme, madencilik, eğitim, sağlık, fal, adalet, sanat gibi birçok farklı alana dâhil olan bu meslek adları Orta Asya Türk devletlerinde yoğun bir çalışma sisteminin olduğunu göstermektedir (Şen, 2007, s. 329-335).

Yerleşik hayata geçtikten sonra farklı meslek dallarıyla da ilgilenmeye başlayan Türkler, bulundukları şartlara uygun hareket etmeyi başararak mesleki teşkilatlanma içine girmişlerdir. Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde ahilik teşkilatları kurularak mesleklerin kuralları belirlenmiş ve mesleki dayanışma sağlanmıştır. Ahilik anlayışı sayesinde geleneksel meslekler korunup geliştirilmiştir. Sanayi devrimiyle beraber endüstriyel gelişmeler artmış, yeni meslek grupları ortaya çıkmış ve geleneksel mesleklere olan ilgi azalmaya başlamıştır (Aça, 2015, s. 121-126).

Şermin Yaşar'ın eserlerinde bakırcılık, demircilik, ahşap oymacılığı, nalbantlık, keçecilik, hallaçlık, macunculuk, şerbetçilik gibi geleneksel mesleklerin yanında emlakçılık, dalgıçlık, benzin pompacılığı ve kameramanlık gibi yakın tarihte ortaya çıkmış meslekler de yer almaktadır. Eserlerde yer alan meslek ve ünvan adları şöyledir: doktor, hemşire, ebe, eczacı, sünnetçi, millî eğitim müdürü, öğretmen, mühendis, polis, jandarma, başçavuş, albay, avukat, savcı, zabıta, bekçi, güvenlik görevlisi, bakkal, manav, kasap, şoför, sütçü, futbolcu, berber, kuaför, kahveci, fırıncı, dondurmacı, imam, terzi, pamuk helvacı, aşçı, bahçıvan, inşaat ustası, simitçi, dilenci, bulaşıkçı, garson, şef, ustabaşı, elektrikçi, cenaze levazımatçısı, manifaturacı, çaycı, ayakkabıcı, millî piyangocu, kozmetikçi, kestaneçi, baloncu, mendilci, müteahhit, saatçi, çiftçi, hademe, kapıcı, terapist, psikolog, psikiyatr, kargocu, kuyumcu, hurdacı, oduncu, ahşap oymacı, kuruyemişiçi, dedektif, helvacı, antikacı, tabelacı, emlakçı, postacı, maslahatgüzar, bürokrat, ataşe, belediye başkanı, mali müşavir, akrobat, oryantal, dalgıç, satış temsilcisi, mutemet, tesisatçı, bakır ustası, demir ustası, benzin pompacısı, çerçi, kameraman, macuncu, şerbetçi, nalbant, keçeci ve hallaç.

“Doktorlar, hemşireler, ebeler, anneler, komşu teyzeler herkes seni emzirmeye teşvik edecek.” (Yaşar, 2021a, s. 10).

“Dedemin bir bakkalı vardı, bakkal kapanınca kasayı ben aldım.” (Çarkacı, 2016a, s. 84).

“Sütçü her gün obur ineği sağar ve sağdığı sütleri akıllı çocuklara gönderirmiş.” (Çarkacı, 2016a, s. 115).

“Trafikte, bir köpeğin karşıdan karşıya geçme çabasına birlikte tanık olduğum hiç tanımadığım başka bir şoförle göz göze gelip gülümsediğimizde ‘nereden tanışıyorsunuz’ diyorlar yanımızdakiler.” (Yaşar, 2022b, s. 61).

“Doktor mu olsam? Mühendis mi yoksa? Mühendis ne yapar, onu da bilmiyoruz ki... Öğretmen mi olsam yaa? Polis olayım polis! Yoksa gazeteci mi olsam? Futbolcu? şarkıcı? Oooo bu çok iyi yaaa! Filmlerde mi oynasam? Tiyatrocu olayım, en güzeli... Berber mi olsam?” (Yaşar, 2022c, s. 11, 12).

“O gün kararımı verdim. Yapabileceğim tek meslek: Bakkalcılık!” (Yaşar, 2022c, s. 16).

“ ‘Ben de bakkal olmak istiyorum. Çırak lazım mı?’ dedim dedeme.” (Yaşar, 2022c, s. 16).

“ ‘Senin yaptığın her şeyi yapabilirim. Ürünlerin üzerinde fiyatlar yazıyor. Gelene ne istediğini sorarım, istediğini veririm, poşete koyarım, para üstünü veririm, fişini keserim. Bitti. Bunu mu yapamayacağım?’ dedim. ‘Pek kolaymış. Çırak olma sen, doğrudan bakkal ol bari.’ dedi.” (Yaşar, 2022c, s. 16).

“Bir de kahveci dedem var...O da köy kahvesini işletiyor.” (Yaşar, 2022c, s. 22).

“Sabahları altıda ekmek geliyor, fırıncı ekmekleri dağıtıyor...” (Yaşar, 2022c, s. 24).

“Dondurmacı, Maraş dondurmacısıymış. Maraş’a 900 kilometre mesafede Maraş dondurması satan Bursalı adamdan dondurma aldık. Adam külahı uzatıyor ve tepede asılı duran bir çana vuruyor. Külahı vermiyor. Adam külahı uzatıyor, alıyorsun, ama boş külahı alıyorsun, dolu külah adamda kalıyor. Dondurmacı resmen gösteri yapıyor. Köylü şapkası takmış, yelek giymiş. Kostümü de var.” (Yaşar, 2022c, s. 56).

“Akif, şişelere işiyormuş, zabıtalara yakalamış dedim.” (Yaşar, 2022c, s. 96).

“Sütçü Nurettin’e, ‘Süte su katıyormuş!’ diye söyleniyordu.” (Yaşar, 2022c, s. 108).

“ ‘Bu ne koku yav, berber dükkânı gibi...Amm kokutmuşsun?’ ” (Yaşar, 2022c, s. 108).

“Kahveci çırağı olmaya da razıydım.” (Yaşar, 2022c, s. 131).

“Cami imamına acayip sinir oluyordum, o ayrı meseleydi. şimdi sırası değildi.” (Yaşar, 2022c, s. 132).

“Aslında köyde bir sağlık ocağı, bir doktor, bir de hemşire var.” (Yaşar, 2022c, s. 135).

“Aynı şeyi kıyafet dükkânlarının önünde, pamuk helvacının başında da yapıyor.” (Yaşar, 2022c, s. 178).

“Bir tanesi ilçe millî eğitim müdürüymüş. Elindeki poşette bir sürü kitap vardı.” (Yaşar, 2022c, s. 179).

“Köyde insanların ihtiyaçlarını karşılayacak başka dükkânlar açabilirim. Züccaciye, tuhafiye, nalbur...” (Yaşar, 2022c, s. 185).

“Berber var köyde...Berber var ama kuaför yok!” (Yaşar, 2022c, s. 186).

“Babaannem terzi. Onda makas bolluğu var.” (Yaşar, 2022c, s. 186).

“Bak aşçılara, hepsi duba gibidir.” (Yaşar, 2022c, s. 189).

“ ‘Siz sadece çekirdek mi sandınız bunları? Saklı onların içinde koocaman mandalina ağaçları. Hem canım da sıkılmıyor artık çünkü benim bu evin bahçivani!’ (Yaşar, 2022e, s. 33).

“Bakkala bir gün bir adam geldi. Kulağının arkasında bir kurşun kalem taşıyordu. Ona, ‘Siz yazar mısınız?’ diye sordum. ‘Yoooo inşaat ustasıyım, kalemle duvarları işaretliyorum. Bir de kafam çok kaşınıyor, kafamı kaşıyorum.’ dedi.” (Yaşar, 2022f, s. 30).

“Bakkalda çıraklık yaparken elbette ki dedem bana harçlık veriyordu.” (Yaşar, 2022f, s. 36).

“Ama ‘Biz manav değiliz, bakkalız, her şeyi biz satarsak başkaları nasıl para kazanacak?’ dedi.” (Yaşar, 2022f, s. 52).

“Polis Fikret amca, köyden yumurta istemiş, onu bıraktık. Et alacaklarmış, kasaba uğradık, babamla kasap bir saat sohbet etti, onları dinledim. Oradan manava gittik, annem kısır yapacakmış, yeşillik aldık.” (Yaşar, 2022f, s. 104).

“Kesin içinde saatli bomba var diye düşündüm. Hemen bakkala koştum, jandarmayı ve polisi aradım.” (Yaşar, 2022f, s. 113).

“ ‘Ben de askerim, izne geldim, geri dönüyorum. Evde kimliğimi unutmuşum. Çantayı şuraya bıraktım, eve gidip geldim.’ dedi.” (Yaşar, 2022f, s. 114).

“Benim ne zoruma onca gece fabrikada bekçilik yaptım. Bunun yazı var, kışı var, adamın affedersin kıcı donuyor ayazda. Hırlısı var, hırsızı var.” (Yaşar, 2022g, s. 17).

“Yıllardır gittiğim berbere gidip, ‘Tıraş olacaktım da’ dedim. Berber Sebahattin abi, ‘Biz de adam kesmiyoruz zaten, geç otur’ diye tersledi beni. Burnundan soluyordu. Mahalle muhtarı gelmiş, torunlarını tıraş ettirmiş, ikisi de ne kıpırdak veletlermiş, durmamışlar yerlerinde, kan ter içinde bırakmışlar Sebahattin abiyi...” (Yaşar, 2022g, s. 27).

Tıraştan sonra parkın arkasındaki simitçiye uğradım. ‘Bir simit alacaktım da’ dedim.” (Yaşar, 2022g, s. 27).

“İnanmıyormuş onların dilenci olduğuna. Senden benden zenginlermiş. Çalışmak zor geldiği için dileniyorlarmış.” (Yaşar, 2022g, s. 37).

“Dünyaca ünlü şeflerle, usta aşçılarla, ismiyle birer marka olan mekân sahipleriyle röportajlar yaptım.” (Yaşar, 2022g, s. 41).

“Asker arkadaşımın babası tapu kadastroda memurmuş. Ona anlatınca, buluruz oğlum sizin dükkânı, hiç tasalanma sen dedi yemin töreninde.” (Yaşar, 2022g, s. 45).

“Sonra işe girdim, bulaşıkçılık yaptım, garsonluk, şeflik.” (Yaşar, 2022g, s. 45).

“Milletin babası öğretmen, polis, ustabaşı, formenken bizimki elektrikçiydi.” (Yaşar, 2022g, s. 69).

“Sabit, yolun sonundaki cenaze levazımatçısı dedi, tabelayı gösterdi. Ecrin Cenaze Levazımatçısı...” (Yaşar, 2022g, s. 70).

“ ‘Sabit namazdadır’ dedi manifaturacı. ‘Ne namazıymış bu saatte?’ dedi arkamdan bir ses, dönüp baktım, çaycıymış, dört bardağı aynı anda taşıyor adam, helal...” (Yaşar, 2022g, s. 70).

“ ‘Dilsiz’in Yeri. Her Nevi Ayakkabı, Çanta Tamiri.’ ” (Yaşar, 2022g, s. 73).

“Tabakhanede çaycılıkmış işi.” (Yaşar, 2022g, s. 86).

“Sünnetçi İsmail abi, ‘Bununki kolay, zaten bamyaya kadar’ deyip pis pis sırttı.” (Yaşar, 2022g, s. 92).

“Kepenklerini yirmi yıldır dükkânı devredip gitme hevesiyle açan ayakkabıcıyı, bir gün büyük ikramiyenin kendisine çıkmasını bekleyen millî piyangocuyu, pastanenin hemen yanında örgü banyo kesesi satan teyzenin mahcubiyetini, sokakları süpüren belediye görevlisinin dökülen yapraklara olan hıncını, her gün tam dört kez tualete gitme bahanesiyle kozmetikçinin önünden geçen topal eczacı çırağının sağlam bacağına binen yükün ağırlığını.” (Yaşar, 2022g, s. 113).

“Her yıl caddenin başında, ortasında ve sonuna doğru birer kestaneçi olur, ‘Kestane kebapaap’ sesleriyle kese kâğıtlarına kestane doldurur, ellerindeki maşayla kestane çevirir, tezgâhlardan yükselen kokuyla yanlarından geçenlerin bakışlarını ister istemez kendilerine çekerlerdi.” (Yaşar, 2022g, s. 114).

“Onlar gidince pamuk helvacı, baloncu, ışıklı oyuncaklar satan yaşlı adamlar da gitti.” (Yaşar, 2022g, s. 137).

“İlk kez mendil satmaya çıktığında bir hafta boyunca eli boş dönmüştü. Uzatamıyordu mendilleri karşısındakine.” (Yaşar, 2022g, s. 143-144).

“Bir haftanın sonunda, ‘Mendil alır mısın?’ demeyi öğrendi, sonraki hafta hem mendili uzatıp hem alır mısın demeyi, sonra elini boş uzatmayı, sonra Allah rızası için demeyi, sonra yalvarmayı, sonra insanların peşinden gitmeyi öğrendi.” (Yaşar, 2022g, s. 144).

“O gün bugündür de orada çalışırım, önce garson oldum, sonra şef garson dediler, şimdilerde masa masa dolaşıp muhabbet ederim, yaptığım iş bu kadar.” (Yaşar, 2022g, s. 159).

“Bir inşaatın temelinde çalışmaya başlamış. Öyle işi bildiğinden de değil; başka iş bulamadığından yavaş yavaş öğrenmiş duvar ustalığını. Önce temeli kazmayı, kazdığı yeri derin tutmayı, odaları bölmeyi, böldüğü odaların etrafına ip germeyi, gerdığı iplere hiza vere vere tuğlaları koymayı, malayı üstündeki harçları dökmeden tuğlalara vurmayı öğrenmiş. Bir iki yerde birer katlı ev yaptıktan sonra, yeni bir inşaatla başlamış Şeref.” (Yaşar, 2022g, s. 164).

“Parktaki güvenlik görevlisi ağzındaki düdüğü bize doğru öttürerek gelirken.” (Yaşar, 2022h, s. 57).

“Okumayacağım ben arkadaş, sanayiye verin beni...” (Yaşar, 2022h, s. 83).

“Önce mahalle muhtarına gidip kocaman bir kangal köpeği olan bir mahalle sakinini tanıyıp tanımadığını sordum.” (Yaşar, 2022h, s. 150).

“Gidince çalışmayı bırakmış bu Vecdi, teyzemi fabrikada çalıştırmış, izin günlerinde oturdukları apartmanın temizliğini yaptırmış, geceleri Türklerin çalıştırdığı restoranlarda bulaşık yıkatmış.” (Yaşar, 2022i, s. 47).

“İşe gidiyor, tarlada çalışıyor, evlerde çalışıyor, düğünlerde, mevlitlerde yemek dağıtıyor, bulaşık yıkıyor.” (Yaşar, 2022i, s. 78).

“Ankara’ya vardıklarında onları Fikri Bey’in makam şoförü Cüneyt karşıladı.” (Yaşar, 2022i, s. 84).

“Fikri Bey ataşe olarak Beyrut’a atanmış.” (Yaşar, 2022i, s. 86).

“Sivaslı müteahhidin sevgilisi çıktığından beri boştu zaten on iki numara.” (Yaşar, 2022i, s. 90).

“Hemen polisi aradı. Savcı geldi. İfade için karakola çağrıldı.” (Yaşar, 2022i, s. 91).

“Benim diyen kadının yapacağı iş değil. Emeklisi de yok. Sarma sarıyor, baklava yapıyor dışarıya. Yazları makarna, tarhana yapıp satıyor.” (Yaşar, 2022i, s. 94).

“Kapalıçarşı’da beş saatçi dolaştı Hüseyin, hiçbirinin kapısından içeriye girmedi.” (Yaşar, 2022i, s. 98).

“Saatçi, öğretmenin arkasından baktı; dükkânın önündeki taburesine otururken ‘Dersi kaçırırsan ne kaçırmasan ne hepsi çiftçi olacak çocukların, teneffüsü ayarlasan ne, ayarlamasan ne?’ diye söylendi.” (Yaşar, 2022i, s. 103).

“Hacılar’a atandı senenin başında; okulun öğretmeni de o, hademesi de.” (Yaşar, 2022i, s. 104).

“Çiftçi olacağım dedi kimisi, anne olacağım, muhtar olacağım, çok tarla alacağım ağa olacağım, babam gibi mandıracı olacağım evleneceğim...Bir çocuk ‘Ben öğretmen olacağım’ dedi.” (Yaşar, 2022i, s. 105).

“Apartmanın bir kapıcısı var ve o benim üst katımda oturuyor.” (Yaşar, 2022i, s. 108).

“Babasıyla birlikte bu toptancılık işine girmişler.” (Yaşar, 2022i, s. 121).

“Derdime derman olsun diye gittiğim, kırk beş dakikası dünyanın parası olan terapistin de akli sende olsun istersen.” (Yaşar, 2022i, s. 137).

“Hepsine, bunların hepsine, seni sevme ihtimali bulunabilecek berbere, manava, halı sahadaki arkadaşlara, güvenlik görevlisine, muhtara, kargocuya, ışıklarda peçete satan adama varana kadar herkese Muazzez, herkese kin besleyeyim böyle.” (Yaşar, 2022i, s. 137).

“Kımıldamadan aynı koltuğun üzerinde, çocuklarının gelmesini bekledi Kuyumcu Şevket Bey’in hanımı, Kuyumcu Erdal, Kuyumcu Gürdal, Kuyumcu Ercan, Kuyumcu Ersel’in valideleri ve yine Kuyumcu Rıdvan’ın kayınvalidesi Gülseren Hanım.” (Yaşar, 2022i, s. 140).

“Neticede ben bittim. Hurdacıya satabilir Kemal beni, ama bunun için hurdacıya gitmesine, onunla konuşmasına, gel bir gör malı demesine falan ihtiyaç var.” (Yaşar, 2022i, s. 154).

“Bir oduncu yürümüş Sus Dağı’nın içinde

Yorulduğunda durmuş Kafes Ağacı’nın dibinde.” (Yaşar, 2022j, s. 21).

“Yıllardır halis muhlis koyun, kuzu, dana ve tavuk eti satan Kasap Veli Keskinbıçak, ürünlerine çok dikkat ederdi.” (Yaşar, 2022k, s. 47).

“Allah askerde yüzüne gülmüş, bir arkadaşı, babasının ahşap oymacı olduğunu söylemişti.” (Yaşar, 2022l, s. 27).

“...konu anlatımları ve deneme sınavlarından kurulu dünyamıza omuz veren biri daha vardı: Ekmekçi Hakan abi...” (Yaşar, 2022l, s. 153).

“Kardeşi Gökhan abi iç hastalıkları uzmanıydı, onun küçüğü Serkan abi insan kaynakları uzmanı, Seyhan abla eczacı, en küçük kardeşi Birkan mühendis fakat Hakan abi bu kafayla ekmekçi...” (Yaşar, 2022l, s. 155).

“Kuruyemişçinin önünden geçerken burnuma kavrulmuş leblebi kokusu geldi.” (Yaşar, 2022l, s. 170).

“Koyunları mezbahada kestirip getiriyor, yüzdürüp kancayla vitrine asıyor, çeşitli yerlerine yapay çiçekler tıkayıp sergiliyor Aydın Kasap.” (Yaşar, 2022l, s. 190).

“Diyeceksiniz ki ne yapacaksın sen doktor musun, dedektif misin, psikolog musun?” (Yaşar, 2022m, s. 55).

“Manifaturacıya yeni kumaşlar almak için her gittiğimde, o top kumaşlar açılırken tezgâhın üzerinde, kendime acıyordum.” (Yaşar, 2020, s. 43).

“Dedenin açtığı helvacı dükkânı, dedenin tek oğlu olan Necati Bey’in babası Kemalettin Bey’e, Kemalettin Bey’den kendisinin tek oğlu olan Necati’ye devrolmuştu...” (Yaşar, 2020, s. 54).

“Ayakkabıcıdan önce konfeksiyon mağazasıymış.” (Yaşar, 2020, s. 72, 73).

“Günlerimi antikacılar da saçma sapan hikâyeler arayarak, bulduğum fotoğrafın sahibinin peşine düşerek geçireceğime iş arasam çoktan bulmuştum.” (Yaşar, 2020, s. 73).

“ ‘Dondurmacı Faik’in şalterlerini attırıp adamı zarara uğrattı, Tabelacı Remzi’nin ışıklı tabelalarını kırdı.’ ” (Yaşar, 2020, s. 100).

“Babam esnaftı, serbest meslek erbabıyız derdi.” (Yaşar, 2020, s. 118).

“Emekli Deniz Albay Şemsi Bey’de bahsi ben kazanmış, paraları toplamıştım.” (Yaşar, 2020, s. 126).

“Ev alacağım diyene Emlakçı Cemil’in, araba alacağım diyene Galerici Ertuğrul’un kartını veriyordum.” (Yaşar, 2020, s. 145).

“Bir mali müşavirler evlenmiş.” (Yaşar, 2020, s. 161).

“Kapı ziline ismini yazsa anında öğrenirdim ama yazmadı. Ben de postacıyı bekledim. Taşındıktan bir ay sonra geldi postacı.” (Yaşar, 2022n, s. 19).

“Babaannem çok iyi bir terziymiş. Evinde dikiş dikermiş. Yaşadıkları kasabanın bütün kadınlarını, çocuklarını babaannem giydirmiş.” (Yaşar, 2022n, s. 63).

“Halamın çok yakın bir arkadaşı psikiyatrist.” (Yaşar, 2022n, s. 71).

“Parkı temizleyen görevliler konuşmaya dalmıştı.” (Yaşar, 2022r, s. 30).

“Şayet bu adam Ender Başçavuş’un çifti değilse, dünya kesin çok küçüktü. Üstünden geçmiş otuz, otuz beş yıl... Bozuntuya vermedi Besim Usta, tam hesap yaptı. ‘Vay be’ dedi, ‘33 yıl...’ ” (Yaşar, 2021e, s. 11).

“Süleyman Bey emekli bir bürokratımızdı...” (Yaşar, 2021e, s. 47).

“ ‘Rahmetli oldu şimdi, bir Hüsnü üstadımız vardı. Akrobatların piri. Hepimiz işi ondan öğrenmiştik aslında ya, onun kadarını da öğrenemedik diyelim. Sarhoşken bile gösteri yaptığı vardı adamın, öyle böyle değildi.” (Yaşar, 2021e, s. 55).

“ ‘Bir keresinde emekli bir maslahatgüzar ile...’ ” (Yaşar, 2021e, s. 57).

“ ‘E, ben de oryantalim. Yani öyleydim. Şimdi artık ben kime oynayayım, kimler bana baksın?’ dedi.” (Yaşar, 2021e, s. 57).

“Biz öyle bizden büyük oryantaller sahneye çıkınca perde arkasından izlerdik, bir yerimiz kımıldamazdı.” (Yaşar, 2021e, s. 58).

“ ‘Hakkınız var hanımefendi’ dedi adam, ‘bendeniz bilfiil otuz beş sene dalgıçlık yaptım. Gemilerde çalıştım. Efendim belgeselcilerle çalıştım. Dalış kurslarında öğretmenlik yaptım. Neler neler... En sonunda balık çiftliğinde iş buldum. O kadar deniz gördüm, bir şey olmadı da gittim o balık çiftliğinde vurgun yedim. O gün oldu gönderdiler işten...’ ” (Yaşar, 2021e, s. 59).

“Aslında hepsinde aynı işi yapıyordu: satış temsilcisi. İnsanlar kendilerine kıyafet seçiyor, o da bu size çok yakıştı diye peşlerinden koşuyor, bu da size çok yakışır diyerek önlerini açıyordu.” (Yaşar, 2021e, s. 66).

“Erkek kardeşi devlet hastanesinde mutemet olarak çalışıyordu.” (Yaşar, 2021e, s. 81).

“Sonuçta ekonomi de turizm de sanat da elektrik sektörüyle bağlantılıdır, İsmail de görüp görebileceğiniz en iyi tesisatçıdır. Bununla birlikte rahmetli babam üniversitede felsefe profesörü, annem ise bizzat filozof olduğunu düşünen bir ev hanımıdır.” (Yaşar, 2021e, s. 84).

“Ertesi gün gidip almıştı dokuma tezgâhını eskiciden...” (Yaşar, 2021e, s. 100).

“Babası bunu istiyordu ya, bakırcılar çarşısında bakır ustasıydı adam. Nasuh o çekice nasıl vursun?” (Yaşar, 2021e, s. 105).

“Rıza benzin almak için durdu. Benzinciyle kırk yıllık arkadaşıymış gibi konuşuyordu. Adamın omzuna dokundu, işler nasıl falan diye sordu. Ne yapacaksa pompacının işini gücünü?” (Yaşar, 2021e, s. 112).

“Bizim çadır alanlarımızda genellikle böyle adamlar olur. Kıyafetlerinden ve duruşlarından onları tanırım. Böyle kazık gibi dikilirler, çadırdaki işçilerin başında dururlar. Belki başka isimleri de vardır ama biz onlara Çavuş deriz. Hepsinin adı Çavuş’tur. Çavuşlar, işçilerin ne iş yapacaklarına karar verirler. Sonra da onlara para verirler. Biz her şeyi Çavuş’a sorarız.” (Yaşar, 2022s, s. 18).

“Gerçi o gün çerçi günüydü. Çerçi günlerinde çadır alanı çok yoğun olurdu. Çerçi bizim gezici bakkalımızdır. Haftada bir gün çadır alanına bir minibüs gelir. İçinde bir bakkalda olan her şey vardır. Çadır alanındaki insanlar buradan alışveriş yaparlar: peynir, zeytin, un, yağ, pirinç, deterjan, kuruyemiş, mum, pamuk... Her şeyi satıyor çerçi. Annem bazen bana çikolata alır, bazen de bisküvi. Ama her zaman değil. Çünkü her zaman alırsak tatlı olmaz diyor annem.” (Yaşar, 2022s, s. 60).

“Belediye Başkanı Bey ve kameraman tekrar geldi. O gelince hepimiz ayağa kalktık, selam verdik.” (Yaşar, 2022s, s. 81).

“ ‘Büyüdüler şükür Samiciğim. Büyük kızım, insan kaynakları sorumlusu bir fabrikada. Bu ortanca kızım, kendisi memur oldu, bakanlıkta çalışıyor. Onun bir küçüğü oğlum, polis oldu amcası. Bu da en küçük kızım, o da bu yıl lise sınavına hazırlanıyor.” (Yaşar, 2022t, s. 23).

“Ben ekmekçi olacaktım ve bunun için gastronomi okuyacaktım. Evde iki yıldır bunu tartışıyorduk. Babam ‘daha iyisini hedeflememi’ söylüyordu. Daha iyisi neydi ki? Ekmekçi olmak istiyordum işte. Her sabah yumuşacık, sıcacık ekmek yiyorsun.” (Yaşar, 2022t, s. 29).

“Doktor olmamı istediğini biliyordum. ‘Doktorlukta çok para var.’ deyip duruyordu laf arasında.” (Yaşar, 2022t, s. 29).

“Kendisi işe gitmediği tek gün olan pazar günlerinde bile çalışıyordu. Rasim abinin kahvehanesinde çaycılık yapıyordu.” (Yaşar, 2022t, s. 46).

“Belli ki Hamdi eniştem gibi biriydi bu güvenlik görevlisi. Hamdi eniştem de bir avukatın yanında çaycıydı. Ama ülkede adalet ondan soruluyordu. Aile toplantılarında sürekli ‘Anayasamızda böyle bir kanun yok!’, ‘Hukuken mümkün değil!’, ‘Kanunda yeri yok!’ falan gibi cümleler kuruyordu.” (Yaşar, 2022t, s. 48-49).

“Bu arada abimin bir sıkıntısı var. Meslek değiştirmek istiyor. Bir arkadaşıyla birlikte yumurta işi yapacaklarmış. Yapsınlar.” (Yaşar, 2022t, s. 151).

“Hakkı benim arkadaşım. Macuncu Hakkı. Sokaklarda satılan macun var ya hani.” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 13).

“Çarşıdaki caminin önünde bütün gün Hakkı’yla birlikte satış yapmıştık. O macun satıyordu, ben şerbet. Çok kalabalık ve sıcak bir gündü. şerbetim çoktan bitmişti, güğümüm tam takır kuru bakırdı.” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 13).

Sabah mektebe gidiyorum. Mektepteyken aklım hep şerbet güğümünde oluyor. Hele hava sıcaksa... Dışarıda insanlar var. Hepsinin canı şerbet ister ama ben mektepte oturmuş hocayı dinliyorum.” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 17).

“Dükkânlara, hanlara gide gele ne kadar demirci ustası, nalbant, keçeci, berber, hallaç, terzi, ekmekçi varsa hepsini tanıdım.” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 48).

“Gece gündüz çalışıyordu. ‘Bitecek inşallah, kurtaracağız vatani,’ diyor, evde çarık diyor, dokuma tezgâhına çadır bezi dokumaya, silah fabrikasına mermi doldurmaya gidiyor, durmadan çalışıyordu.” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 64).

“Annem İhsan’ı bıraktığımız yerde, arkadaşının yanında sofracı olarak işe başladı.” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 81).

“Yazın okul tatil olduğunda yeniden satıcılığa başladım. Artık annem evde çörek yapamıyordu. Ben de gazete satmaya başladım. Hakimiyet-i Milliye gazetesini satıyordum.” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 82).

“ ‘Çalıkuşu ya,’ dedi muallim. ‘Biliyor musun, Mustafa Kemal de bunu okuyormuş cephele!’ ” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 85).

3.7. Giyim Kuşam ve Süslenme

Giysiler, insanların en fazla ihtiyaç duyduğu gereksinimlerden biridir. İklim şartlarının olumsuz etkilerinden ve tabiatüstü güçlerden korunmak amacıyla ortaya çıkan giyim; inancın, toplumsal kuralların ve ekonomik koşulların etkisiyle değışikliğe uğrayarak kültürel özelliklerin yansıtıcısı konumuna gelmiştir (Erden, 1999, s. 11). İnsanları giyinmeye yönelten etkenlerden biri de güzel görünme isteğidir. Bu istek, hoşa giden ve farklı gösteren giysiler giyilmesine sebep olmuştur. Takı takma ve makyaj yapma da bu

istek sonucunda ortaya çıkmıştır. Anadolu'daki eski yerleşim yerlerinde M.Ö. 8000 yılından kalma buluntularda; maden, taş, cam ve kabuklardan yapılmış çeşitli takılara rastlanmıştır. Bu buluntular incelendiğinde damga mühürle makyaj yapıldığı da anlaşılmaktadır. Eski tasvirlerde yaşlı kadınların saçlarının topuz şeklinde, genç kızların saçlarının ise at kuyruğu şeklinde olması belli bir saç bağlama modası olduğunu göstermektedir. Tüm bu veriler, süslenmenin çok eski bir alışkanlık olduğunu kanıtlamaktadır (Türkoğlu, 2002, s. 4-5).

Türkler, Orta Asya'da yaşadıkları yıllar boyunca belirli bir giyim kültürü oluşturmuşlardır. Giyim kuşam ve süslenme alışkanlıklarının büyük bir kısmını Anadolu'ya göç ettikten sonra da korumuşlardır (Türkoğlu, 2002, s. 142). Bununla birlikte yüzyıllar boyunca farklı medeniyetlere ev sahipliği yapan Anadolu topraklarının zengin kültüründen de yararlanmışlardır (Erden, 1999, s. 11). Türklerin Orta Asya'da oluşturdukları giyim kuşam ve süslenme kültürü, eski Anadolu kültürü ve İslamiyet'in etkisiyle şekillenerek son hâlini almıştır. Başlıklar, entariler, şalvarlar, cepkenler, çarşaflar, kaftanlar, feraceler ve önlükler geleneksel Türk giysilerinin başlıca örnekleri arasında sayılabilir (Erden, 1999, s. 12-13).

Şermin Yaşar'ın eserlerinde geleneksel giyim özelliklerinin yanında günümüz giyim tarzı ve modası da yer almaktadır. Giyim, kuşam ve süslenme ile ilgili unsurlar erkek giyimi, kadın giyimi, çocuk giyimi, meslekleri belirleyen giyim ve süslenme alt başlıkları içerisinde incelenmiştir.

3.7.1. Erkek Giyimi

Erkek giyimiyle ilgili örneklerde, modern kıyafetlerin daha çok yer aldığı görülmektedir. Takım elbise, şapka ve kravat; şıklık ve statü göstergesi olarak kullanılmaktadır. İşlemeli baston, iskarpin ayakkabı gibi modern unsurların yanında hırka ve külah gibi geleneksel kıyafetlerle de karşılaşmaktadır. *Cumhuriyetin İlk Sabahı* adlı kitapta, sarık takan hocanın yerine sarıksız bir öğretmenin gelmesi, eğitim kurumlarında giyilen kıyafetlerin değişmeye başladığının bir göstergesi olarak esere yansımıştır.

“Buradaki külah, eskiden giyilen bir tür başlık, şapka!” (Yaşar, 2022f, s. 50).

“Şapkamı, gözlüğümü taktım, pustum kaldım cam kenarına.” (Yaşar, 2022g, s. 135).

“Emlakçının oğlu, Fikri Bey'i işlemeli bastonu, krem rengi takım elbisesi, bordo kravatı, bordo ayakkabıları ve bordo şapkasıyla karşısında görünce sigarasını söndürdü, elini uzattı

ama Fikri Bey adamla tokalaşmadı. Ceketinin cebinden bordo mendilini çıkartarak, ‘Anahtarları lütfen buraya koyunuz’ dedi.” (Yaşar, 2022i, s. 90).

“On, on beş dakika kadar sonra yanıma fötr şapkalı biri oturdu. Bir hayli vardı yaşı. Şapkaya baktım, krem rengi takım elbiseye baktım.” (Yaşar, 2020, s. 73).

“Ama Kemalettin enişte saçlar briyantınli, yanaklar sinekkaydı, gözler ıslıl ıslıl, takım elbise jilet, iskarpinler bal dök yala, baştan ayağı janti, tepeden tırnağa filinta bir vaziyette geldi ilk ay toplantısına.” (Yaşar, 2020, s. 128).

“Sürekli takım elbise giyiyor ve elinde bir çanta taşıyor.” (Yaşar, 2022n, s. 18).

“Omzuma hırka getirmeler, yemekten sonra kahve yapmalar, kumandayı bana vermeler, sen seversin diye dolma yaptılar falan...” (Yaşar, 2021e, s. 43).

“Bizim hoca gitmiş, yerine sarıksız, genç bir muallim gelmiş.” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 78).

3.7.2. Kadın Giyimi

Şermin Yaşar’ın eserlerinde kadın giyimi ile ilgili örnekler çeşitlilik göstermektedir. Sabahlık, gecelik, pijama gibi günün belli bölümlerinde giyilen giysiler ile palto, eldiven gibi hava şartları doğrultusunda kullanılan giysiler, incelenen eserlerde yer almaktadır. Özel günlerde giyilen tayyör ve döpiyes Avrupa kaynaklı giysiler olarak karşımıza çıkarken; eşarp, tülbent, yazma, başörtüsü gibi inanç ve kültür doğrultusunda ortaya çıkan giysiler de mevcuttur. Geleneksel giysiler olan bindallı, şalvar, hırka, içlik ve fistan da bu eserlerde yer almaktadır.

Modern giyim tarzına ait giysilerin zaman içerisinde kültürel bir kimlik kazanması da mümkündür. Avrupa’dan gelen kadın giyimi ürünlerinden olan lizöz, bebek emzirirken kadınlara kolaylık sağladığı düşünülerek kültürel bir kimlik kazanmış ve lohusa yeleği olarak kullanılmaya başlanmıştır. Bu durumun örneği, *Berhudar Olayım Necmi Enişte* adlı hikâyede görülmektedir.

“Üşütmeyeyim diye fanila almaya gittim.” (Yaşar, 2021a, s. 85).

“Geceliğini yataktan çıktığın anda çıkart ve doğru düzgün giyin...Seni öğlen saat üçte dizleri çıkmış pijamalar ve kusmuk kokusu ile görürsem gerçekten üzülürüm.” (Yaşar, 2021a, s. 89).

“Sonra kalkıp oradan, kışsa paltomuza sarılsak, yağmur yağıyorsa şemsiyemizi açsak, çok sıcaksa şapkamızı taksak, başıboş yürüsek sokaklarda.” (Yaşar, 2022b, s. 83).

“Zaten üç takım şalvar-gömlek, iki kat pijama, iki yelek, bir hırkadan ibaret eşyalarını hasır çantasına doldururken.” (Yaşar, 2022g, s. 54).

“Altına içlik, içlik üstüne gömlek, gömlek üstüne fistan, fistan üstüne hırka, hırka üstüne yelek giyer, yelek üstüne battaniye, battaniye üstüne kocaman şal sarardı kafasına. Bazen yerdeki kilimleri sırtına attığı da olurdu.” (Yaşar, 2022g, s. 78).

“Başından en az beş kat tül bent ucu sarkan, soba önüne konan koyun postunu koynuna sokan bir yaşlı kadından kim tiksizmezdi ki?” (Yaşar, 2022g, s. 78).

“Kırmızı ışıklarda duran kadın, eldivenlerini çıkartıp hırkasının cebine tıktırdı. Örgü eldivenlerle, yeşil ışık yanana kadar kısa bir vedaydı bu.” (Yaşar, 2022g, s. 143).

“Üzerime bir şal aldım ve ipek pijamalarımın Cingo’yu ön bahçeye götürdüm.” (Yaşar, 2022h, s. 145).

“Lizöz dediği, annemin lohusa yeleği. Annemin Ferhunde dediği, annemin lizözünü kardeşimin doğumundan sonra ‘Çok güzelmış bu, ben alayım da bebeğim olunca giyerim’ diye aldığı ve geri getirmediği hala.” (Yaşar, 2022i, s. 21).

“Saçlarını açıyor evde, normalde kapalı. Onlar gelince taç da takıyor başına, o zaman yüzü daha çok çıkıyor ortaya.” (Yaşar, 2022i, s. 32).

“Evliliğin ilk yıllarında, diğer hemcinsleri gibi beslediği anne olma hayali ve isteği, giysi dolabına yerleştirdiği her tayyörde biraz daha sönmüş...” (Yaşar, 2022i, s. 82).

“Üzerine isminin baş harflerinin işlendiği ipek eşarpların altında yok olup gitmişti.” (Yaşar, 2022i, s. 82).

“Kendini yemeklere verdi, bir yıl içinde yirmi beş kilo alarak önce döpiyesleriyle, sonra davetlerle, akabinde sosyal hayatla vedalaştı.” (Yaşar, 2022i, s. 89).

“Ahretlik olmuşlar, aynı şalvarı, aynı gömleği, aynı yazmayı giymişler.” (Yaşar, 2022l, s. 70).

“Pardösüsünün önünü iliklememiş, başörtüsü omzuna düşmüş, kan ter içinde daldı eve.” (Yaşar, 2022l, s. 92).

“İçeriye girdiğimde halamı pencere kenarındaki koltuğun yanında sırtında paltosu, elinde dantel eldivenleri ve kucağında çantasıyla dikilirken buldum.” (Yaşar, 2020, s. 32).

“Elindeki ipek mendiliyle dikilip duran, bu tayyörlü, beyaz gömlekli, dantel eldivenli güzeller güzeli kadın, kucağına bir bebek bırakmak için bulunmaz bir vestiyer gibi gelmiş zannımca ebeme.” (Yaşar, 2020, s. 33).

“Valizini açıp içinden geceliğini alıp giyiyor ve ertesi sabah yeni bir umuda uyanıyor.” (Yaşar, 2020, s. 37).

“Bunun için sabah erkenden kalkıyor, giyiniyor yahut kendine yeni bir yol elbisesi dikmeye koyuluyor, öğleden sonra mevsimine göre, eldivenleri, şapkası, şemsiyesi, paltosu ve illa kucağında çantasıyla beklemeye başlıyordu.” (Yaşar, 2020, s. 39-40).

“Düşündü. Yardım etmek zorunda değildi, halama baktı, dantel eldivenleriyle şemsiyesini çevirip duruyordu lobide oturduğu yerde.” (Yaşar, 2020, s. 48).

“Yenge bir efsaneydi yalnız. Asıl patron oydu, omuzlarına attığı yakası kürklü paltosu ve her daim fönlü saçlarıyla dükkâna bir girişi vardı ki, hepimiz hazır ola geçiyorduk.” (Yaşar, 2020, s. 105).

“Kızıla boyanmış saçları ve yaşlı vücudunun üzerinde yine de cazip duran kırmızı kadife sabahlığını görünce ‘Rahatsız etmedim inşallah’ dedim gayriihtiyari.” (Yaşar, 2021e, s. 35).

“Rosetta o sıralar internetten gelin hamamı nedir, nasıl yapılır, hamamda hangi şarkılarda nasıl oynanır bunları araştırıyor, gelin arabasını nasıl süsleyeceklerine, nikâh şekerlerinin üstündeki alçıdan yapılmış melek bebeklere, avucuna yakılan kınanın kaç günde çıkacağına falan bakıyor, harıl harıl kına gecesinde giyecek bindallı arıyordu. Hepsini hazırlamıştı. Kına tepsisinden gelin buketine, kına gecesini mumlarından Şakira kemerine kadar lüzumlu lüzumsuz düğün eşyası için beş Alman kadın ve bir Arif, Kapalıçarşı’nın altını üstüne getiriyorlardı.” (Yaşar, 2021e, s. 137).

3.7.3. Çocuk Giyimi

Şermin Yaşar’ın eserlerinde çocuk giyimiyle ilgili verilen örnekler iç ve dış giyimde kullanılan badi, pijama, pantolon, gocuk, papyon ve çizme gibi bazı ürünleri kapsamaktadır. Pantolonun altına pijama giyilmesi ve iki kat çorap giyilmesi gibi soğuktan korunmak için uygulanan geleneksel yöntemlerden de bahsedilmiştir.

“Çocuğu soy, sadece çıtçıtlı badi ya da atleti ile boyama yapabilir.” (Çarkacı, 2016a, s. 89).

“Çıksak şu kapıdan ama biz olarak değil, pantolonunun altına pijama, ayağına iki kat çorap giyip kendini garantiye almış, lastik çizmeli, gocuklu, gözleri ıslıl ıslıl çocuklar olarak çıksak...” (Yaşar, 2022b, s. 52).

“Beni oyuncak erkek bebeğini giydiren kızlar gibi giydirdi, saçlarımı taradı, papyonumu taktı.” (Yaşar, 2022h, s. 30).

“Tam bu sahnede havalı havalı, ayakkabılarımın bağcıklarını bağlamam gerekir ama yapamıyorum. O yüzden bu yaşıma geldim, hâlâ cırt cırtlı ayakkabı giyiyorum.” (Yaşar, 2022m, s. 10).

“Sabah baktım herkes pijamayla gelmiş. Çizgili çizgili, ayıcıklı, kurbağalı, rengârenk pijamalarla doldu sınıflar.” (Yaşar, 2022m, s. 113).

“Aileyle gidilen misafirlikleri hiç sevmiyordum. Gitmeden önce annem beni oyuncak bebek giydiren gibi hazırlardı. Saçıma örmeler, kafama kolonya sürmeler falan. ‘Ayyy nasıl hanım hanımcık olduun!’ diye bir de yanaklarımı öperdi. Hııı, çok hanım hanımcık oldum!” (Yaşar, 2022t, s. 6).

3.7.4. Meslekleri Belirleyen Giyim

Şermin Yaşar’ın eserlerinde dondurmacı, doktor, eczacı, kasap, manav, fırıncı ve belediye görevlisi gibi farklı meslek dallarına mensup kişilerin giydiği giysilerden söz edilmiştir.

“Dondurmacı resmen gösteri yapıyor. Köylü şapkası takmış, yelek giymiş. Kostümü de var.” (Yaşar, 2022c, s. 56).

“Doktorla eczacı beyaz önlük giyiyor, kasap kırmızı önlük takıyor, manav mavi önlük takıyor, Fikret amca üniformalı... Biz de bakkalız güya! Bizim neyimiz eksik?” (Yaşar, 2022f, s. 104).

“İçeriye girdiğimizde önce Hakan abiye, sonra beyaz önlüğüyle fırının önünde sessiz oturan Müştak Usta’ya selam verir, una basmayalım diye yere döşenmiş ızgaralı tahta zemini gıcırdatarak arka tarafa geçer ve dip odanın kapısını açardık.” (Yaşar, 2022l, s. 154).

“Üstüne belediyenin turuncu yeleğini giymiş beş kadın, dört erkek, orta refüjde gül buduyor, yabani otları söküyor, çiçekleri tazeliyordu sabah beri.” (Yaşar, 2021e, s. 152).

“Nişanlıydık. ‘Aşkımızın nişanesidir’ diye, bir çift elmas küpe bırakmıştı avucuma.” (Yaşar, 2022g, s. 31).

“Bir keresinde karımla Kapalıçarşı’ya gittik, orada şal bakarken fark ettim, ‘Tek küpen yok’ dedim. ‘Kulağımdaydı, düşürmüşüm’ dedi.” (Yaşar, 2022g, s. 44).

“Altına bir tabure sürükler, bastonuna başını dayayıp uyuklardı.” (Yaşar, 2022g, s. 78).

“Annem yüzünde birkaç santim kalınlığında bir makyaj ve kabarık saçlarıyla eve geldiğinde bizi apartmanın bahçesinde oynarken buldu.” (Yaşar, 2022h, s. 30).

“On iki burmam, bir beşbiryerdem vardı, onları da eklettim.” (Yaşar, 2022i, s. 68).

“Elleri titreyerek bastonunu koluna astı, ceketinin iç cebinden bir şişe esans çıkartıp mendiline damlattı. Derin bir nefes çekti mendilden.” (Yaşar, 2022i, s. 81).

“Fikri Bey’in ceketinin cebinde bir mücevher kutusu içinde kendisine alındığını düşündüğü ama kendisine verilmeyen bir çift küpeyi gördüğünde ilk olarak irkilse de bir ay sonra Fikri Bey’e ‘ortası incili, kenarları altın biyeli bir çift küpe’ siparişi vermekten de geri durmadı.” (Yaşar, 2022i, s. 83).

“Fransız beyefendi gözyaşlarını silmesi için Neval Hanım’a üzeri *Chanel* işlemeli ipek bir mendil uzattı.” (Yaşar, 2022i, s. 89).

“Hüseyin’e çay ısmarladı, saatin içine Ömer’in ismini kazıdı, Hüseyin’e hiç yoktan bir saat sattı.” (Yaşar, 2022i, s. 99).

“Kadranı siyah, kordonu gümüş bir saat.” (Yaşar, 2022i, s. 100).

“Eğitim fakültesini kazandığım için ağlayan anne babam, mezuniyetimde yakama küçük altın takacak kadar gururlu; giderken ‘Altını sen kaybedersin şimdi, düğününde tekrar takarız’ diye geri alacak kadar yoksuldu.” (Yaşar, 2022i, s. 108).

“Başın annesinin kolundaki burma bileziklere değdi her kucağa alındığında. Annesinin memesini emerken boynundaki beşbiryerdenin zincirini kavradı eli. Çok zengin değillerdi ama bilezikleri, zincirleri, küpeleri, yüzükleri Güldeste Hanım’ın her şeyiydi.” (Yaşar, 2022i, s. 141).

“Henüz on beş yaşında olan Gülseren’i giydirdi, süsledi, saçını taradı, ertesi gün aldı kuyumcuya götürdü.” (Yaşar, 2022i, s. 142).

“Şevket Bey, karısının her hamileliğinde Ardem Usta’ya özel tasarım bir takı siparişi verdi. Ardem Usta, sanatını onun için konuşturdu. Üstünde bir anne, bir yavru kuşun durduğu altın

bir broş yaptı birinde. Birinde bir sıra inci, bir sıra pırlantanın iç içe geçtiği bir bilezik. Birinde üstünde buğday başağı bulunan bir kolye, birinde üzüm yaprağından bir yüzük. Her doğumunda, her doğum gününde ve her evlilik yıl dönümünde Ardem Usta'nın elinden çıkmış bir mücevher aldı Gülseren Hanım.” (Yaşar, 2022i, s. 143-144).

“Kendi kolunu, boynunu doldurmakla kalmıyor, henüz üç yaşındaki kızının bileğine bile altın künyeler takıyordu.” (Yaşar, 2022i, s. 146).

“Sabah kalktığımda pencerenin önünde, bacaklarının arasına kısırdığı aynaya bakarak kaşlarını alırken gördüm annemi. Dün gece ağda da yapmıştı.” (Yaşar, 2022l, s. 12).

“Evi yanık şeker kokusu sarmıştı, annem tahta kaşığın sapına ağda şekeri dolayıp vermişti elime. Bir kenarda tahta kaşığın sapını yalamıştım saatlerce. Tavada kalan şekeri elinde sündürüp ağdaya çevirmişti. Sonra bacaklarına yapıştırıp yapıştırıp çekmişti.” (Yaşar, 2022l, s. 12).

“Babama doğru attığım her adım beni çocukluğumun tıraş kolonyası kokan yanaklarına götürüyordu.” (Yaşar, 2022l, s. 149).

“Kazandığım parayla bilezik yapıyorum, kolumda taşıyorum.” (Yaşar, 2022l, s. 160).

“Süslendi, püslendi gitti. Ama çok güzel kadın. Makyajı da yapınca iyice güzel oluyor.” (Yaşar, 2022l, s. 166).

“Parmaklarındaki ışıltılı yüzükler, kulaklarındaki salkım saçak küpeler, sarı bukleler, parfüm kokuları ve o dakika orada bulunan bütün yengelerin paçalarından dökülen mutsuzluk arasında servis yapmak hoşuma gidiyordu.” (Yaşar, 2020, s. 106).

“Kapıdan içeriye girince bir gülsuyu kokusu karşılıyordu bizi.” (Yaşar, 2020, s. 152).

“Saçları katlı ya da küt kesilmiş, fönlü, yanakları allıklı, dudakları rujlu, kol kola gezen kızları gördükçe deliye dönüyordum.” (Yaşar, 2020, s. 153).

“Böyle bir paltoyu giyiyorsan şayet, saçların muhakkak topuz olmalıydı.” (Yaşar, 2021e, s. 67).

“Nasıl olduğunu anlamadan, makyaj masasının üstündeki altın rengi erkek saatini cebine koyuverdi Sevgi.” (Yaşar, 2021e, s. 69-70).

3.8. Halk Bilgisi

Halk bilgisi, halk biliminin incelediği alanlardan biridir. İnsanın, çevresindeki varlık ve nesnelerle ilgili inanç, deneyim ve uygulamalarının tamamını kapsamaktadır (Aça, 2021, s.

442). Halk bilgisinin amacı insanı tüm kültürel özellikleriyle tanımak ve insanın çevresiyle olan ilişkisini anlayabilmektir (Alangu, 1983, s. 112). Halk bilgisi ürünleri sözlü kültür yoluyla nesilden nesile aktarılacak varlığını devam ettirmiştir. Uygulamalı aktarım ve yazılı kaynaklar da halk bilgisinin günümüze kadar ulaşmasında etkili olmuştur (Aça, 2021, s. 442).

Şermin Yaşar'ın eserlerinde yer alan halk bilgisi unsurları; halk hekimliği, halk veterinerliği, halk botanigi, halk zoolojisi, halk meteorolojisi, halk matematiği, halk takvimi ve zamanı olmak üzere yedi ayrı alt başlık altında incelenmiştir.

3.8.1. Halk Hekimliği

Halkın çeşitli hastalıklara teşhis koyma ve bu hastalıkları tedavi etme amacıyla uyguladıkları yöntemlere halk hekimliği denmektedir (Boratav, 1984, s. 122). Halk hekimliği yöntemleri bedensel hastalıkların tedavisinde kullanılmakla beraber büyü, nazar, cin çarpması gibi tabiatüstü durum ve olaylar sonucunda ortaya çıktığına inanılan rahatsızlıkların iyileştirilmesinde de kullanılmaktadır (Boratav, 1984, s. 123). Halk hekimliği uygulamaları, Türk halk kültürünün vazgeçilmez unsurları arasındadır. Halk edebiyatı ürünleri başta olmak üzere Türk edebiyatının birçok alanında bu uygulamaların örnekleriyle karşılaşmaktadır (Alptekin, 2010, s. 6-7).

Şermin Yaşar'ın eserlerinde; rakı, kolonya, çamur, çeşitli yağlar ve bitkiler halk hekimliği malzemeleri olarak yer almaktadır. Annenin ve bebeğinin sağlığına yönelik halk hekimliği uygulamaları ve *çıkıkçılık* gibi halk hekimliği terimleri de bu eserlerde yer alan unsurlardandır.

“Süt artırmak için içtiğim onca meyve suyu, su, şerbet, ayran, yediğim tahin helvası ve dereotu gerçekten işe yaradı mı yoksa sütümün zaten geleceği mi vardı bilmiyorum.” (Yaşar, 2021a, s. 11).

“Anadolu’da zeytinyağını ısıtıp pamukla bebeğin karnına sürüp sıcak havlu koyuyorlar. Bu da yardım ediyormuş.” (Yaşar, 2021a, s. 28).

“Parmağını rakıya batır ve bebeğin ağzına rakı sür!” (Yaşar, 2021a, s. 75).

“Eh tamam biz de biliyoruz diş ağrısına rakı ile gargara falan iyi gelir ama mevzu bahis 10 aylık çocuk olunca insan bir durup düşünüyor.” (Yaşar, 2021a, s. 75).

“Bildiğim en güzel çorbaları yapıp onlara bu çorbanın sağlıklı insanlar diyarından gelen güçlendirici ve çok özel bir çorba olduğunu söylüyorum.” (Çarkacı, 2016a, s. 105).

“Bitkileri karıştırıp daha önce kimsenin bulamadığı gizli bir formülle bitki çayı yaptığımı ve bunun bizi anında iyileştirebildiğini hayal ediyorum, öyle ki herkes tarifi peşinde koşuyor!” (Çarkacı, 2016a, s. 105).

“Buhar iyi gelir, terlesin iyi gelir, dedikleri için banyoda sıcak suyu sonuna kadar açıp buhar yapıyor ve banyoda masallar anlatıyorum.” (Çarkacı, 2016a, s. 105).

“Hasta olduklarında bol sıvı tüketmeleri söylenir ama içirmek ne mümkün. Ona sihirli içecek hazırlayacağımızı söyle. Zencefil, tarçın, ıhlamur hepsinden bir tutam koysun. Artık sen ne koymasını istiyorsan.” (Çarkacı, 2016a, s. 107).

“ ‘Tam olarak neresi ağrıyor?’ diye sordum. Ensesini gösterdi. ‘Enseden giren ağrı tansiyon!’ diyordu anneannem hep. ‘Tansiyonun düşmüş senin, ondan ağrıyor başın.’ deyip teşhis koydum... Bir kilo da yoğurt sattım, ayran yap iç tuzlu tuzlu dedim.” (Yaşar, 2022c, s. 137).

“ ‘Sende bir ilaç varmış, iyi geliyormuş. Benim bacaklarım çok ağrıyor, bana da ver bir tane!’ dedi. ‘O, enseden giren baş ağrısı ilacı. Sana olmaz. Bacak ağrısının ilacı başka. Ona başka ilaç veriyorum.’ dedim.” (Yaşar, 2022c, s. 138).

“Sonraki gün Hüsniye teyze geldi. İshalmiş. Onunki kolaydı. Evden aspirin alıp geldim, gazozun içine attım. İçirip yolladım. Hem aspirin hem gazoz satmıştım yarına bir şeyciği kalmazdı inşallah.” (Yaşar, 2022c, s. 139).

“Kolonya falan döktüler, kendine geldi.” (Yaşar, 2022f, s. 63).

“ ‘Çok hafif yanıyor boğazım ama bir şey değil, yarım limon suyuna bir gram tuz atarsam toparlarım’ dedim.” (Yaşar, 2022g, s. 39).

“ ‘İnsanın kulağına cıva damlatınca otopside ölüm nedeni belli olmuyormuş’ dedi.” (Yaşar, 2022g, s. 53).

“ ‘Sivaslıyız biz, oraya gideceğiz,’ dedi... ‘Karımın romatizmaları var,’ dedi... ‘Memleket havası ona iyi geliyor,’ dedi.” (Yaşar, 2022h, s. 157-158).

“Bir antibiyotiğe başladım kendi kendime. Belli antibiyotiklik hastayım, bunu bilmek için doktor olmaya gerek yok, paralanıyor boğazım. Bir ağrı kesici aldım, iliklerime kadar ağrı içindeyim. Bir vitamin gördüm ilaçların arasında, bir tane ondan yuttum... Bir tane de soğuk algınlığı ilacı içtim. Boğazım yumuşasın diye de pastil aldım.” (Yaşar, 2022i, s. 114).

“ ‘Daha ne olsun Nuraaaaan, olanlar oldu’ deyip kucağıma doğru yıkılıverdi teyzem. Annem ‘kolonya, kolonyaaa’ diye çırpınırken babam teyzemi tokatladı, banyodan kolonya getirip döktük teyzemin eline koluna.” (Yaşar, 2022l, s. 92).

“Ebesi aynı zamanda köyün çıkıkçısı sıfatını taşıdığı için süreci ustaca yönetmiş olsa da kucağındaki topaç gibi oğlanın göbek bağını kestiği gibi bakkala götürdü. Bebeği yatırdığı terazinin ibresinin altı kilo sekiz yüz gramı gösterdiğini gözleriyle gördü.” (Yaşar, 2020, s. 81).

“Çörek otu yağları mı vermediler, zeytinyağları ısıtıp mı sürmediler, anason mu içirmediler... Ezelden rakıcı olan dedesi, kimseler görmeden emziği rakı kadehine batırdı, gene susturamadı.” (Yaşar, 2020, s. 100).

“O da aynı kafadan olduğu için ıhlamurla felç iyileştirmeye çalıştı. İhlamurun katkısı olmadığına eminim tabii ama iyileştiren Allah ıhlamurla da iyileştiriyor, iyileşti.” (Yaşar, 2020, s. 151-152).

“Annem alnına tülbent bağlamış, elinde kolonya şişesiyle çökmüş kanepeye...” (Yaşar, 2020, s. 174).

“En sonunda koşturmaktan babaannemin de arkadaşlarının da tansiyonu düştü. Hepsi bir köşeye yığılıp kaldılar. Annem hepsine bardak bardak tuzlu ayran taşıdı...” (Yaşar, 2022n, s. 83).

“Bir de karnım ağrıdığı zaman elini karnıma koyardı ve hemen geçerdi. Bunu nasıl yaptığını bilmiyorum ama elleri bana çok iyi geliyor.” (Yaşar, 2022n, s. 134).

“Dünyanın tüm bitki özleri ve tabii alternatif tıbbın bilimum çözümleri bir yana, İsmail bir yanadır.” (Yaşar, 2021e, s. 84).

“Daha önce duyduğumuz, ancak müşerref olmadığımız alternatif tıp müessesesinin başlıca temsilcilerinden akupunktur, hayatımıza böyle ağırlı günlerde girdi.” (Yaşar, 2021e, s. 92).

“Annem hastaydı o gün. Ben de başörtüsünü alıp suyla ıslatmış, annemin alnına koymuştum.” (Yaşar, 2022s, s. 16).

“Isırgan otları bacaklarımı, kollarımı ısırdı. Canım çok yanıyordu. Isırgan otları bizi ısırdığında kollarımıza ve bacaklarımıza çamur süreriz. Ben de koluma, bacağıma çamur sürdüm.” (Yaşar, 2022s, s. 26).

“Hasta olmak o kadar da kötü bir şey değil. Çünkü hasta olduğumda annem, İshak amcanın kümesinden yumurta alır ve bana iki tane yumurta yedirir.” (Yaşar, 2022s, s. 48).

3.8.2. Halk Veterinerliği

Orta Asya’da yaşadıkları dönem boyunca Türklerin başlıca geçim kaynakları hayvancılık olmuştur. Bu durum hayvan sağlığıyla ilgili bilgi sahibi olmalarını sağlamıştır. Anadolu’ya göç edildikten sonra da bu bilgiler yeni nesillere aktarılarak ve geliştirilerek uygulanmaya devam etmiştir. Günümüzde de kırsal kesimde yaşayan halk, hayvancılıkla ilgilenmekte ve hayvan sağlığıyla ilgili edindikleri bilgileri kullanmaktadır. Anadolu halkının, hayvanları hastalıklardan korumak ve var olan hastalıkları iyileştirmek için uyguladıkları yöntem ve tekniklerin tamamına halk veterinerliği denmektedir (Artun, 2017, s. 254-255).

Şermin Yaşar’ın eserlerinde de hayvanları doğurtmaya, yaşatmaya ve iyileştirmeye yönelik bazı uygulamaların yer aldığı görülmektedir.

“Hatta ilkokula giderken deneyimleme işinin ötesine geçip bir ineğin ve bir kedinin doğumuna bile tanık oldum. O kadar meraklıydım ki ‘Git’ deseler de ‘İzleme’ deseler de ayrılmadım.” (Çarkacı, 2016a, s. 110).

“ ‘Pisi pisi otu işte, bir çeşit ot. Onu çıkartmamız lazım, aksi halde kulak zarına saplanır ve sağır olabilir.’ ” (Yaşar, 2022h, s. 33).

“ ‘Su serptik yüzüne, gagasından nefes üfledik, kuşa suni teneffüs yaptım, kalp masajı yaptım.’ ” (Yaşar, 2022i, s. 58).

“Hakan kuşu getirip sehpanın üzerine yatırdı. Hayvanın kanadını, kuyruğunu kaldırıp indirdi, gagasını açıp kapattı, orasını burasını inceledi.” (Yaşar, 2022i, s. 58).

“Babam, Çamur’un dişlerinin çok kaşındığını söyledi, bu yüzden her şeyi kemiriyormuş. Zamanla bırakacakmış. Keşke bu zaman hemen gelseydi. Çavuş kızmadan önce!” (Yaşar, 2022s, s. 88).

3.8.3. Halk Botaniği

İnsanlar beslenme ve ısınma ihtiyaçlarının karşılanmasında ve çeşitli hastalıkların tedavisinde bitkileri kullanmaktadırlar. Yaşanan coğrafyanın iklimsel özellikleri, kullanılan bitkilerin türünü ve çeşitliliğini etkilemektedir.

Halkın; yaşanılan bölgede büyüyen bitkileri geleneksel yöntemlerle yetiştirmesine, kullanmasına, adlandırmasına ve bu bitkilerle ilgili inanç ve uygulamalarının tamamına halk botaniği denmektedir (Yolcu, 2018, s. 66-67).

Şermin Yaşar, eserlerinde halk botaniğiyle ilgili ekme, dikme, budama yöntemlerine yer vermiştir. Hangi bitkilerin bir arada yetişip yetişmeyeceği, bitkilerin hangi amaçlarla kullanılacağı bu eserlerde anlatılmaktadır. Birçok ağaç, mantar ve bitki ismiyle de karşılaşılmaktadır. *Gündöndü, günebakan, cibes, tilkişen, şevketibostan* gibi yöresel adlandırmalar da mevcuttur.

Cebimdeki Mandalina Ağaçları kitabının son bölümünde mandalina çekirdeklerini çimlendirerek bahçede veya saksıda nasıl mandalina ağacı yetiştirilebileceği hakkında bilgi verilmiş böylece çocuklar botaniğe teşvik edilmiştir (Yaşar, 2022e, s. 34).

“ ‘Patates nerede yetişir?’ sorusuna ‘Toprak’ cevabını verebilmek için gerçekten toprak kazmaları gerekti ve kazdılar.” (Çarkacı, 2016a, s. 111).

“Çok sevdikleri çekirdeğin nasıl yetiştiğini görmek için ayçiçeği tarlasına gittik.” (Çarkacı, 2016a, s. 111).

“Bahçeyi suladılar, dalından sebze meyve topladılar.” (Çarkacı, 2016a, s. 111).

“Sarı sarı başakların dalgalandığı bir buğday tarlası...” (Yaşar, 2022b, s. 16).

“Rüzgarlar yağmur bulutlarını bir yerden bir yere taşır. Çiçek veren bütün tohumlulara, açık tohumlu bütün ağaçlara tohum taşır.” (Yaşar, 2022b, s. 33).

“Ağaç kökleri su sesini algılar ve akarsuların olduğu yöne doğru büyürler. Bir ağacın en üst dalındaki yaprağın varlığı, toprağın derinliklerindeki bu köklerin sağladığı su sayesinde devam eder. Hayata tutunma için, ağacın bütün derdi kökünden ayrılmamaktır.” (Yaşar, 2022b, s. 39).

“Babaannem bahçesine kendine yetecek, hepimize tadacak kadar sebze meyve diker. Her ne kadar ‘kendini yoruyorsun’ diye söylensek de ‘ben mutluyum’ dediği için onun o yeşillikler arasında usul usul dolaşmasına, güçlkle eğilip kalkmasına bir şey diyemiyoruz. Fakat itinayla diyor sebzelerini. Öyle her bulduğu boşluğa bir tohum bırakmıyor. Fasulyeler bir yana, domatesler başka yere, kabaklar kenara...Nedenini sordum bir gün. ‘Sevmezler birbirlerini...’ dedi. Fasulye uzun oluyor, domatese gölge düşürüyor. Kabak ve asma birbirini sevmiyor, onları ayrı tutmak lazım, asmanın altına nane diksek daha iyi...” (Yaşar, 2022b, s. 43).

“Sincap, meşe palamutlarını toplamak için uğraşır, sonra onları toprağın altına saklar ve nereye sakladığını unuttur...Bu onun ‘zayıflığı’dır. Zaman geçer ve toprağın altındaki o

meşe palamutları boy boy ağaçlara dönüşür... Bu sincapların ‘vesilesi’dir.” (Yaşar, 2022b, s. 81).

“Günebakanlar, yüzlerini güneşe doğru çevirirler ve ışığından faydalanabilmek için güneşi takip ederler. Melankolik insanımız onu da rahat bırakmamış... Güneşe âşık bir çiçeğe, biz tutup ‘ayçiçeği’ demişiz...” (Yaşar, 2022b, s. 93).

“Anneannemlerin mısır tarlasının karşısında durdum. Orada tulumba var, tulumbadan su çektim, biraz su içtim. Tam karşımda kocaman bir armut ağacı vardı, tarla bizim değil, Vedat amcaların tarlası.” (Yaşar, 2022c, s. 190).

“Mısır püsküllerini topladım, birbirine bağladım ve işte kendime bu uzun kuyruğu yaptım.” (Yaşar, 2021c, s. 27).

“Ada cebinde bulduğu fidanı bahçeye dikti. Canı her sıkıldığında bahçeye çıktı ve fidanını sevdi. Onunla konuştu, onu suladı ve yapraklarını temizledi.” (Yaşar, 2022e, s. 20).

“Kendi fidanına bakarken bahçedeki çiçekleri suluyor...yabani otları da yoluyor...dökülen yaprakları topluyordu.” (Yaşar, 2022e, s. 22-23).

“Büyük bir iştahla yediler mandalinaları. Tam çekirdekleri çöpe atacakları sırada ‘Atmayın!’ diye bağırdı Ada. ‘Siz sadece çekirdek mi sandınız bunları? Saklı onların içinde koocaman mandalina ağaçları.’” (Yaşar, 2022e, s. 32-33).

“Bizim bakkalın önündeki ağacı da Balta İsmail buduyor. Ağacın üstünde sincap gibi daldan dala atlayıp güzelim dalları kesip atıyor. Çünkü eğer ağacı budarsak ağacın ömrü uzarmış, verimi artarmış. Balta İsmail öyle dedi.” (Yaşar, 2022f, s. 61).

“Pencerenin önündeki küstüm çiçeğinin yapraklarını bile sayıyordu.” (Yaşar, 2022g, s. 91).

“Halbuki Yağmurlu, yolun iki tarafından cadde boyunca uzanan çınar, akasya, kavak ve erguvan ağaçlarıyla; bazen birbirine çarpmadan geçemeyecek kadar çok insanın yukarı aşağı yürüdüğü kalabalığıyla, sokak çalgıcılarının ve sokak satıcılarının sesleriyle şehrin belki de en işlek caddesidir.” (Yaşar, 2022g, s. 112).

“Apartman görevlimiz İsmail abi, bahçeye lale soğanları dikmişti.” (Yaşar, 2022h, s. 73).

“Çiçeklerimi sana vereyim dedi, giderken. Hepsini tek tek taşıdı, vedalaştı çiçekleriyle. Güneş sevenleri güneşe, gölge sevenleri gölgeye koydu. Sularını nasıl vereceğimi anlattı, dinledim. Saksılardan birini yere düşürdü yerleştirirken, çiçek saksısından özür dileyen bir kadın da gördü bu gözler.” (Yaşar, 2022i, s. 157).

“ ‘Sen diktin anne. Bak yerdekiler de kabakların, kerevizlerin, ebegümece ve şevketibostanların... Senin sebzelerin...’ ” (Yaşar, 2022k, s. 146).

“Her bulduğumuz boşluğa ağaç diktik. Kuşlar hemen geri geldi.” (Yaşar, 2022k, s. 156).

“ ‘Bahçeye bakıyor salon, o güzel, hanımelielerin kokusu falan hep içeride, severseniz tabii...’ ” (Yaşar, 2022l, s. 116).

“Küçükken hep evde kavanozda fasulye çimlendirirmiş pamuk arasında.” (Yaşar, 2020, s. 28).

“ ‘Yaaaa bunlar çok tehlikeli’ dedi. ‘*Psilosibin* var bunlarda. Bunları yanlışlıkla yiyen insanlar halüsinasyonlar görmeye falan başlıyormuş. Dünya dönüyor, yer gök birbirine karışıyor. İntihar edenler, kaçıp gidenler falan oluyor derler...’ ” (Yaşar, 2020, s. 30).

“Yok bilmem kim, bilmem neredeki çorak araziye kırk yıl boyunca ağaç dikmiş de kendi ormanını yapmış.” (Yaşar, 2020, s. 185).

“Sedir ağacını, göknarı, altın çanak ağacını, diş budak ağacını, güvey kandilini, kestaneyi, çınarı, gürgeni, serviye, meşeyi, sediri, sarıçamı şınıp diye bildi. İnandırıcı gibi değildi.” (Yaşar, 2022n, s. 128).

“O gün ormanda mantar topladık. Mantar türlerini de biliyordu. Bu biftek mantarı, bu kanlıca mantarı, bu dede sakalı mantarı, bu civciv mantarı diyerek bize mantarları tanıttı. Kozalak topladık. Bize nasıl reçine toplanacağını ve reçinenin ne işe yaradığını anlattı.” (Yaşar, 2022n, s.129).

“Pekicik doğduğunda iş yerinden arkadaşlar bir çiçek göndermişti. Küçük bir devetabanı. Ne kadar güzel bir çiçektir, onu görür görmez âşık olduk. Minicik yaprakları vardı. Ona dokunmaya çekindik. Kırılır diye korktuk. Uzaktan öpücükler attık.” (Yaşar, 2022o, s.26-27).

“Bahçıvan elindeki makasla kavak ağaçlarının dallarını buduyordu.” (Yaşar, 2022p, s. 11).

“Ağaçların hepsi yuvarlak budanmış ve şekle sokulmuş. Yerdeki çimlerin hepsi düzgün biçilmiş. Havuz kenarında önce beyaz laleler, sonra kırmızı laleler, sonra beyaz laleler ve kırmızı ve beyaz... Bütün çiçekler bir örüntü ile dikilmiş.” (Yaşar, 2022p, s. 13).

“Seher, saatlerdir orta refüjdeki gülleri buduyordu.” (Yaşar, 2021e, s. 152).

“Yeni bir tarlaya geçmiştik, en sevdiğim tarlaya... Ayçiçeği tarlasına! Aslında biz ona gündöndü diyoruz. Çünkü gündöndüler hep güneşe bakar. Yüzlerini hep güneşe doğru

çevirirler. Ama tarla sahibi gündöndüye ayçiçeği diyor. Bunu duyduğumda çok şaşırdım. Güneşe bakan bir çiçeğe, ayçiçeği demek bence çok saçma.” (Yaşar, 2022s, s. 76).

“Ama zavallı kadın, ziyan olmasın diye tarlanın sağında solunda biten bitkileri, naneleri, kuzukulaklarını, maydanozları, semiz otlarını, yeşil soğanları, cibes otlarını, radikaları, tilkişen otlarını yemekten kafasını kaldırıp bize bakamıyordu.” (Yaşar, 2022s, s. 99-100).

“Öğretmenimiz okulun bahçesine fidan dikmemizi söylemişti bir kez. Fidanları diktik. Sonra hepimize birer sopa verdi. ‘Bunları da fidanların yanına dikin, fidanları bu sopalara bağlayın, dimdik dursunlar, kırılmadan büyüsünler,’ demişti. Fidanlar onları bağladığımız sopalardan destek alarak büyüdüler...” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 110).

3.8.4. Halk Zoolojisi

Tarım ve hayvancılıkla uğraşılan bölgelerde hayvanların etinden, sütünden ve derisinden yararlanılmaktadır. Hayvanlar iş gücü olarak da kullanılmaktadır. Hayvanlarla sürekli bir arada olmak onların bakımı, beslenmesi, tedavisi, sınıflandırması ile ilgili birçok bilgiye ulaşılabilmesini sağlamaktadır.

Halkın, hayvanlarla ilgili bilgi, inanış ve uygulamalarına halk zoolojisi denmektedir. Sanatsal uygulamalarda, inanış ve efsanelerde halk zoolojisinin etkisi olduğu düşünülmektedir (Aça, 2021, s. 459).

İnsan hayatında önemli bir unsur olan hayvanlar, Şermin Yaşar’ın eserlerinde de yer almaktadır. Hayvanların olumsuz hava şartlarıyla ve çeşitli tehlikelerle nasıl mücadele ettikleri anlatılmaktadır. Bu eserlerde en çok yer alan hayvanlar kuşlardır. Kuşların isimleri, sesleri, birbirleriyle iletişim şekilleri ve çeşitli özellikleri hakkında bilgi verilmektedir.

“Kuşların göç ettiğini kaçırıyoruz mesela. Yavru köpekler yola fırlamadan, yan arsadaki köpeğin yavruladığını görmüyoruz.” (Yaşar, 2022b, s. 76).

“Masal kitaplarına bakarken ‘bak bu çobanaldatan kuşu, kuşlar arasında bir tek bu üçkâğıtçı kış uykusuna yatar’ demek istiyorum.” (Yaşar, 2022b, s. 82).

“Kaya kırlangıçları toplu halde yaşarlar. İçlerinden maharetli olanlar, yiyecek için keşif yolculuğuna çıkarlar ve kaynağı bulduklarında gökyüzünde dans etmeye başlarlar. Bu dans acemi ve güçsüz kaya kırlangıçlarını davet dansıdır: ‘Yiyeceği buldum, hadi gel, birlikte yiyelim.’ ” (Yaşar, 2022b, s. 87).

“Denizyıldızları kopan bir uzvunu kendi kendine yeniden oluşturur ve yaşamaya devam eder.” (Yaşar, 2022b, s. 99).

“Tangara kuşu; eşsiz güzelliğe sahip, renkleri büyüleyici bir kuş... Fakat içler acısı bir sesi var. Çit kuşu; küçücük, çelimsiz, renksiz bir kuş... Fakat dinlemeye doyulmaz güzellikte bir sesi var.” (Yaşar, 2022b, s. 105).

“Belki bir aslan kuyruğudur, diye düşündüler ama aslan bu kadar küçük bir çalılığa giremezdi. Belki bir kokarcanın kuyruğuydu ama etrafta kötü bir koku yoktu. Belki bir sincaba ait olabilirdi. İyi de bu kadar uzun bir sincap kuyruğu olmazdı.” (Yaşar, 2021c, s. 8, 9).

“Burun bir kirpiye ait olabilirdi. Ama kirpilerin burnu pembe olmazdı. Yoksa bu bir karıncayiyen burnu muydu? Gerçi karıncayiyenlerin burnu upuzun olurdu. Belki de bu bir gelincikti. Ama gelinciklerin burnu böyle tüylü olmazdı ki...” (Yaşar, 2021c, s. 12-13).

“Önce tilkinin yanına gittim. Hava çok soğuktu. Isınmak istediğinde kuyruğunu kendi gövdesine sarıyordu...Sonra sincabın yanına gittim. Birden yağmur yağmaya başladı. Sincap kuyruğunu şemsiye gibi üstüne örttü.” (Yaşar, 2021c, s. 22-23).

“Kokarca, bir tehlikeyle karşılaştığında kuyruğunu kaldırıp etrafa koku salıyordu. Ben yapamıyordum. Örümcek maymunu, kuyruğuyla her şeyi yakalayabiliyordu. Ama ben bir havucu bile tutamıyordum.” (Yaşar, 2021c, s. 25).

“Tavuklar yirmi dört buçuk saatte bir yumurtlar. Erken yatan insanlara ‘Tavuk gibi erken yatıyorsun.’ derler. Tavuklar güneşi kullanarak yönlerini bulabilir. Tavuklar renklerin tamamını görebilir. Gördükleri bir objeyi hafızalarında tutabilir.” (Yaşar, 2022f, s. 110).

“Çocukken yorulmasınlar diye karınca yuvalarına ekmek kırıntısı, susam tanesi falan bıraktığım olurdu. Haluk, ayağıyla basıp ezdiği ama ölmediği kanat çırpışlarından belli olan bir arıyı alıp karınca yuvasına bırakmıştı.” (Yaşar, 2020, s. 184).

“Karıncaları izledim dakikalarca. Bir tanesi bir çekirdek kabuğunu sırtlanmış hızlı hızlı yürüyor, biri de yanında boş boş ama aynı hızda koşturuyordu.” (Yaşar, 2020, s. 184).

“Ağacın dalına konmuş harika bir kuş gördük. Ötüşünden tanıdı. ‘Çalıkuşu!’ dedi. ‘Yok artık!’ dedik. Uygulamaya sorduk, çalıkuşu dedi! Ak mukalliti, sarı çinteyi, serçeyi, kılıç gagayı, güvercini, ispinozu, saksığanı şınıp diye bildi.” (Yaşar, 2022n, s. 128-129).

“Ben de hep çamur’la oynuyordum. Tarladan geldikten sonra çamur’la birlikte çadır alanında koşturuyorduk. Elimdeki sopayı uzaklara atıyordum. ‘Koş getir çamur,’ deyince çamur koşarak gidiyor, sopayı geri getiriyordu. Pati vermeyi de öğrendi. ‘Pati ver,’ deyince, hemen veriyordu patisini.” (Yaşar, 2022s, s. 87).

3.8.5. Halk Meteorolojisi

Halkın; gökyüzündeki cisimlere, hayvanların hareketlerine, bitkilerde meydana gelen değişikliklere ve romatizmalı insanların ağrılarına bakarak hava tahmini yapmasına halk meteorolojisi denmektedir. Bu hava tahminleri, uzun yıllar boyunca yapılan gözlemler sonucu oluşmuş ve sözlü kültür yoluyla sonraki nesillere aktarılmıştır (Artun, 2017, s. 258-264).

şermin Yaşar, hava olaylarının ortaya çıkış şekillerine ve bazı hava olaylarına verilen yöresel adlandırmalara eserlerinde yer vermiştir. Gökyüzündeki cisimlere bakarak hava tahmininde bulunma örnekleri de bu eserlerde mevcuttur.

“Kar taneleri sesi kırar, etraf sessizleşir, sakinleşir. Bazen doğa bile saygıda kusur etmiyor. Kar yağdığında sylenmemeyi bir biz öğrenemedik...” (Yaşar, 2022b, s. 75).

“ ‘Karadenizli misin yoksa?’ dedi. ‘Değilim neden sordunuz?’ dedim. ‘Kestane karası bizim fırtınamızdır delikanlı’ dedi. ‘Tam böyle balık mevsiminde, eylül sonunda, rüzgâr her yönden eser, deniz kprdke köpürür, açıkta yakalanırsan kestane karasına, hlin harap olur’ dedi.” (Yaşar, 2022g, s. 116).

“Gökyüzü delirir, kara bulutlar belirirdi
Sanki Gr Dağı’nın tepesi aniden delinirdi.” (Yaşar, 2022j, s. 43).

“Sular dklverdi gökler grldedi...” (Yaşar, 2022j, s. 45).

“Ağaçlara dolu vurduğunda ağlıyordu.” (Yaşar, 2020, s. 165).

“Annem hep gökyüzüne bakarak konuşur:
Güneş doğdu, uyanmamız lazım.
Güneş yükseliyor acele edelim.
Güneş tepede, gölgeye geçelim.
Bulutlar karardı, hızlanalım.
Rzgr geliyor, hadi çabuk olalım.
Bulutlar alçak, yağmur geliyor.
Güneş batmadan işlerimizi bitirelim.

Yıldızlar çok, yarın hava güzel olacak.

Ay yine hareli, fırtına geliyor.

Hep böyledir. Annem hep gökyüzüne bakarak konuşur ama bir gök bilimci değildir.” (Yaşar, 2022s, s. 6).

“O gün gökyüzünde kara kara bulutlar vardı. Yağmur gelecek gibiydi.” (Yaşar, 2022s, s. 45).

“Kafamı kaldırdım, ekranda ‘Dolu vurdu, olan yine çiftçiye oldu.’ yazıyordu. Muhtar olduğunu söyleyen bir adam dolunun tarlalara verdiği zararı anlatıyordu. Adamın tarlası gitmiş, annem alacağı meyvenin pahalı olacağına üzüleniyor. Abim, ‘Dün neydi öyle yaaa, arabaların camlarını kırdı, böyle böyle attı mübarek!’ diye eliyle doluyu tarif etti. Babam ‘Memlekette çiftçi mi kaldı?’ dedi. Olayı daha politik bir boyuta taşıdı.” (Yaşar, 2022t, s. 124).

“Meyveler de pahalı bu sene. Yakmış don ağaçları.” (Yaşar, 2022t, s. 130).

3.8.6. Halk Takvimi

Toplumun yıl boyu yaşayacağı dinî, kültürel ve ekonomik olayları belirlemek amacıyla oluşturulmuş zaman belirleyicisine halk takvimi denmektedir. Deneyimler sonucu ortaya çıkan halk takvimi, doğal ve ekolojik etkenlerle mücadele edebilmeyi sağlamaktadır (Aça, 2021, s. 444). Balkan Harbi (1912), Erzincan depremi (1939) gibi geçmişte yaşanan önemli olaylar zamanı anlatmak için kullanılmaktadır. Günlerin, ayların ve belli dönemlerin anlatılmasında yöreden yöreye farklılık gösteren adlandırmalar mevcuttur. Farklı bölgelerin farklı kültürel ve iklimsel özelliklere sahip olması halk takvimi unsurlarının çeşitlilik kazanmasında etkili olmuştur (Boratav, 1984, s. 132-137).

Şermin Yaşar’ın eserlerinde; sabaha karşı, seher vakti, ak sabah, sabah, öğle, ikindi, ikindiüstü, akşam, akşamüstü, yatsı, gece, gece yarısı, gün batımı gibi günün belli bölümlerini ifade eden zaman dilimleri kullanılmaktadır. Gün ve ay isimleri resmi takvim standartlarına göre adlandırılmış olsa da balık mevsimi, harman zamanı, ceviz çırpma zamanı, ağaçlara su yürüme vakti, buğday zamanı, bağ bozumu vakti, asmalara su yürüdüğünde, üzümlere alaca düşünce, ekinler ekilince gibi halkın yaşamı doğrultusunda kullanılan halk takvimi adlandırmaları da mevcuttur.

“Örneğin akşam 17.00 gibi yarım saat uyuyan bir çocuk gece 22.00’den önce uyumaz.” (Yaşar, 2021a, s. 20).

“Kreşlerde düzen şu: 11.30-12.00 öğle yemeği ve 12.30 uyku saati.” (Yaşar, 2021a, s. 20).

“Doğduğundan beri saat 20.00 sularında uyuyor ve sabah 06.30’a kadar deliksiz uyuyor.” (Yaşar, 2021a, s. 20).

“Geceleri senin daha iyi uyumanı sağlayabilir.” (Yaşar, 2021a, s. 21).

“Bugün bizim mahallenin imamı ile karşılaştım, ikindiye atlasan, yatsıyı biraz sessiz okusan olmaz mı dedim, hiç gülmedi.” (Yaşar, 2021a, s. 24).

“Bir akşamüstü pazara uğradım.” (Yaşar, 2021a, s. 69).

“Ve doğuma daha bir ay vardı.” (Yaşar, 2021a, s. 85).

“9 ay bekledim, 9 ayda alınan kilolar 9 ayda verilir diye avundum.” (Yaşar, 2021a, s. 86).

“Sabaha karşı balık tutmayı seven tutkunların gecedan hazırlanıp sabahın ilk ışıklarıyla suya ilk oltayı atmaları gibi bir şey bu.” (Yaşar, 2022b, s. 24).

“Günün uyanışını içime çekip başımı tekrar yastığa koyduğumda...” (Yaşar, 2022b, s. 25).

“Işıl ıslı bahar fotoğrafları başkalarına yakışıyor sanki.” (Yaşar, 2022b, s. 48).

“Bilgisayarın ekran görüntüsünü gökyüzü, günbatımı, yaprak, çiçek, kar manzarası yapan ama başını kaldırıp gökyüzünü izleyemeye, günbatımlarını kaçırarak, sokaktaki yaprağın, çiçeğin, karın farkına varamayan insanlar görecekse.” (Yaşar, 2022b, s. 49).

“Cuma günü başladık ve pazartesi bütün mesele hallolmuştu.” (Çarkacı, 2016b, s. 27).

“E canım yatıya gitmiyoruz ya, 12.00’de çıkarız, yarım saatte de eve geliriz, saat yarımında evdeyiz dedim.” (Yaşar, 2022g, s. 49).

“ ‘Tam böyle balık mevsiminde, eylül sonunda, rüzgâr her yönden eser...” (Yaşar, 2022g, s. 116).

“İşyerinden gece yarısı çıkıyor, eve gidip uyuyor, ertesi gün erkenden tekrar işe koşuyordum.” (Yaşar, 2022g, s. 127).

“Akşamüstü baktım bizimkilerin sesleri...” (Yaşar, 2022h, s. 91).

“Gülseren Hanım’ın evine, geçtiğimiz perşembeyi cumaya bağlayan gece hırsız girdi.” (Yaşar, 2022i, s. 138).

“Ertesi gün seher vakti

Kuşlar yine toplandı” (Yaşar, 2022j, s. 48).

“Derken bir sabah vakti gözlerini açınca

Sabahın seherinin o hafif ışığında” (Yaşar, 2022j, s. 77).

“Serin bir güz gününde...” (Yaşar, 2022j, s. 85).

“Ha bugün toparlar, ha yarın derken, sonunda bir ikindiüstü kadını toprağa, Ramiz’i de otuz yıllık evliliğe rağmen evlat sahibi olamamış teyzesine evlatlık verdiler.” (Yaşar, 2020, s. 81-82).

“Harman zamanıydı, tarlada işler vardı, sonra kış gelecekti, kıştan sonra yazın işleri derken İstanbul’a gidecek vakti bulamadılar, Allah öyle yaratmış deyiverdiler.” (Yaşar, 2020, s. 82).

“Ulan nesi serbest, ak sabahta çıkıyorsun evden, hava kararınca geliyorsun, serbestliğin buysa esaretin ne?” (Yaşar, 2020, s. 118).

“ ‘Çizdiğin resimlerdeki gemi çok ilgimi çekti. Neden gün batımını tercih ettin?’ diye sordum.” (Yaşar, 2022p, s. 30).

“Aylardan bahsederken ceviz çırpma zamanı, ağaçlara su yürüme vakti, buğday zamanı, bağ bozumu vakti, asmalara su yürüdüğünde, üzümlere alaca düşünce falan derler. Çünkü biz bunlara göre yaşarız. Buğday zamanında buğday tarlasında, bağ bozumunda üzüm bağlarında çalışırız ve o tarlaların olduğu yerlere göç ederiz. Ayların ve günlerin başka isimleri olduğunu öğrendiğimde çok ama çok şaşırmıştım.” (Yaşar, 2022s, s. 95).

“O gün yatıya kadar herkes sokaklardaydı.” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 38).

“ ‘Ekinler ekilince savaş da bitecekmiş, öyle yazıyordu gazetede,’ dedim. Sevinsin gariban.” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 83).

3.8.7. Halk Matematiği

Anadolu halkının, hesap gerektiren her türlü durum ve işlem için ellerindeki nesneleri kullanmasına halk matematiği denmektedir (Artun, 2017, s. 279-280).

Şermin Yaşar’ın eserlerinde; bir taşım, bir tutam, bir avuç, bir tas, bir çuval, bir teneke ve 120 adım gibi günlük yaşamda kullanılan halk matematiği ölçü birimlerinin yanı sıra gram ve kilogram gibi resmi ölçü birimleri de yer almaktadır.

“Koyduk ocağın üstüne bir tencere, fokur fokur kaynıyor, içine saldı biberonları, bir taşım kaynattık.” (Yaşar, 2021a, s. 33).

“40 kilo aldım. En son tartıldığımda 96 kiloydum.” (Yaşar, 2021a, s. 85).

“Karnımın içinde tuhaf bir boşluk oldu ve bedenimden sadece 10 kilo gitti. Geriye iki bebek ve otuz kilo kaldı.” (Yaşar, 2021a, s. 86).

“Çocuklar 6 aylık olduklarında 6 kilo fazlam vardı.” (Yaşar, 2021a, s. 86).

“Name 3 kilo doğdu, suyunu, tuzunu, gazını düş, bir 5 kilo olsun gitmez mi? Gitmedi. Nasıl oldu anlamadım. Çocuk doğdu gene 75 kiloyum.” (Yaşar, 2021a, s. 86).

“Hasta olduklarında bol sıvı tüketmeleri söylenir ama içirmek ne mümkün. Ona sihirli içecek hazırlayacağınızı söyle. Zencefil, tarçın, ıhlamur hepsinden bir tutam koysun. Artık sen ne koymasını istiyorsan.” (Çarkacı, 2016a, s. 107).

“Kahvehane ile bakkalın arası koşarak 90, yürüyerek 120 adım.” (Yaşar, 2022c, s. 22).

“Az tartarsan müşterinin hakkını koruyamazsın. O yüzden terazi kullanmak çok hassas iştir, adı da zaten hassas terazidir.” (Yaşar, 2022c, s. 46).

“Genelde herkes kiloyla alışveriş yapar. 1 kilo toz şeker, 2 kilo bulgur, yarım kilo peynir, 1 kilo yoğurt falan... Ama Mustafa abi öyle yapmıyordu. Gelip 50 gram peynir, 50 gram zeytin istiyor, bir tane de ekmek alıyordu her seferinde...” (Yaşar, 2022c, s. 46).

“Bir avuç leblebi alıp şeker sandığının üzerine oturdum.” (Yaşar, 2022c, s. 132).

“Bir çuval un gönderdi evlerine, bir teneke de yağ, aldı saati ağa.” (Yaşar, 2022i, s. 102).

“Kapının önüne çıkıp onları uğurladık. Yanlarına sıcak çörek pişirip verdi annem. Sarılıp ağlaştık. Arkalarından bir tas su döktük.” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 55-56).

3.9. Halk İnançları

İnanç, insan düşüncesinin çok geniş bir kısmını içine alan ve var olduğuna inanılan her şeyi kapsamaktadır (Boratav, 1984, s. 7). Halk inancı ise eski dinlerden aktarılan inançlar ile İslam inancının birleştirilerek yeniden yorumlanmasıdır (Çobanoğlu, 2021, s. 16). Törelere, törenlerde uygulanan âdet ve gelenekler, büyü ve fal gibi inanışlar halk inançları kapsamındadır. Halk inançları, halkın yaşayışı doğrultusunda değişmiş, gelişmiş, sözlü gelenek yoluyla varlığını devam ettirmiş ve kitaplara aktararak günümüze kadar ulaşmıştır (Boratav, 1984, s. 9, 40).

Şermin Yaşar’ın eserlerinde halk inançları ile ilgili birçok kavram, âdet ve uygulama yer almaktadır. Din ile ilgili inançlar ve uygulamalar, batıl inançlar, tabiatüstü varlıklarla ilgili inançlar, rüya ile ilgili inançlar, sayılarla ilgili inançlar ve renklerle ilgili inançlar halk inançları kapsamında incelenmiştir.

3.9.1. Din ile İlgili İnançlar ve Uygulamalar

Türkler, herhangi bir dinî kitaba bağlı olmadıkları dönemlerde bile belli bir dinî birikime sahiptiler. Kendilerini evrenin bir parçası olarak görüyorlardı. Canlı, cansız tüm varlıklara saygı gösteriyorlardı. Türkler, ilk dinleri olan Şamanizm'den itibaren Tanrı inancına sahip olmuşlar, ilk inanç sistemleri neticesinde ortaya çıkan birçok örf ve âdeti sonraki dinleri içerisinde de kullanmaya devam etmişlerdir (Roux, 1994, s. 236-238).

Günümüzde, Türklerin büyük bir kısmı İslam dinine mensuptur. İncelenen eserlerde ezan, abdest, namaz, sevap, günah, helal, haram, cennet ve cehennem gibi dinî kavramlar sıklıkla kullanılmaktadır. Dinen uygun olmayan bir şey söylendikten veya yapıldıktan sonra, kızınca veya korkunca “tövbe” denildiği görülmektedir. *Dedemin Bakkalı* adlı kitapta Fatiha suresine, “Elham”; İhlas suresine, “Kulhuallah” denilerek bu surelerin halk arasında bilinen isimleri kullanılmıştır. Evde ve camide aile üyeleri veya çeşitli hocalar tarafından dinî eğitim verildiği görülmektedir. Farz olarak kabul edilen ibadetlerin yanında, sağ ayakla içeri girmek, evde perdeleri kapalı tutmak gibi sünnet olduğuna inanılan davranışlar da Şermin Yaşar'ın eserlerinde yer almaktadır.

“Kalktım ama sütü ne yapacağım? Lavaboya döksem günah olur mu ki? Bahçeye döksem, olmaz, neticede kutsal bir şey yani.” (Yaşar, 2021a, s. 13).

“Mucize gibiydi. Sanki tuz değil de sihir tozuymuş mübarek.” (Yaşar, 2021a, s. 99).

“Suyunu sıktım, içtikleri şey cennetten gelmiş kutsal bir içecekmiş gibi huşu içerisinde içtiler.” (Yaşar, 2021a, s. 100).

“Soğursun kocandan. Tanrım bu o mu? dersin.” (Yaşar, 2021a, s. 101).

“Valla başımıza tam olarak neler gelebileceğini bir Allah bilir.” (Yaşar, 2021a, s. 148).

“Akşam ezanını duyana kadar sokakta kalacak kadar özgür olduğumuz bir dünyadan bahsediyorum.” (Yaşar, 2021a, s. 157).

“Kokudan benim başım döndü, bırak Allah aşkına, dedim ve geri döndük.” (Çarkacı, 2016a, s. 111).

“Ben içeriye girince cennete girmiş gibi hissediyorum kendimi.” (Çarkacı, 2016a, s. 128).

“İçimizden biri ‘yağmur yağınca melekler iniyormuş gökten’ dese. O her şeye inanan kalplerimizle inanıp korksak, sağa sola bakıp melekleri arasak.” (Yaşar, 2022b, s. 52).

“Bu arada gökyüzünü, güneşi, çocukları, bulutları, kuşları, soframıza ekmeği, bardakta çayı, bahçeye çiçeği, içimize ısınacak kalbi verene teşekkür etmeyi unuttuk, erteledik, yaşlanmayı bekledik.” (Yaşar, 2022b, s. 112).

“Öğlen 1’de uyanıp camiye gidiyor. Camiden çıkınca kahveye gidiyor.” (Yaşar, 2022c, s. 26).

“Dedemin Cuma namazından dönmesini sabırsızlıkla bekledim.” (Yaşar, 2022c, s. 36).

“ ‘Kilise mi burası, çan da takmış, tövbe yarabbi!’ falan diyordu.” (Yaşar, 2022c, s. 60).

“Yazıktır, günahtır. Sevap hala. Allah sevdiğine kavuşturur.” (Yaşar, 2022c, s. 84).

“Çok büyük bir iyilik yaptıklarını, çok büyük sevap işlediklerini anlattım.” (Yaşar, 2022c, s. 126).

“ ‘Evladım günah. Evladım ayıp! Evladım sen ne biçim insansın?’ diye bağırdı.” (Yaşar, 2022c, s. 128).

“ ‘Afrikalı çocuklara yardım gönderilmesinin nesi günah yaaa? Asıl sen ne biçim hacısın? Daha sevaptan günahtan haberin yok. Köyün çocukları kandil kutlarken iyi, Afrikalı çocuklar açlıktan ölsün...” (Yaşar, 2022c, s. 128).

“ ‘Olay kapanmış. Cami imamına vermiş kutuyu, o da camiye giden çocuklara dağıtmış.’ dedi. Camide dağıtmış yardımları yaaa, adama bak.” (Yaşar, 2022c, s. 131).

“Köydeki çocuklar camiye gidiyorlar. Orada köy imamı onlara ders veriyor... Öğlen camiye girip akşam çıkıyor çocuklar.” (Yaşar, 2022c, s. 158).

“O öğlen dedemle beraber cami çıkışı hoca da geldi. ‘Bu çocuk hep bakkalda hacı abi. O da gelsin camiye, iyi olur.’ dedi.” (Yaşar, 2022c, s. 159).

“Dün oturduğum yerde, dedemin camiden çıkmasını bekliyordum, bugün kendimin camiden çıkmasını bekliyorum. Üstelik teneffüs de yok!” (Yaşar, 2022c, s. 160).

“Bana sıra geldiğinde hızlıca Elham, Kulhuallah, Sübhaneke’yi okuyor sonra bir köşede Çokomel kağıdından ayraç yapıyordum.” (Yaşar, 2022c, s. 160).

“Bir gün hoca camiye süpürmemizi istedi. Çocuklar koşa koşa süpürgeleri alıp başladılar süpürmeye...Kendim süpürmediğim gibi süpürenleri de engelliyordum...Bir hafta sonra hoca çeneme dayanamadı. ‘Alın bunu camiden hacı abi’ deyip yolladı.” (Yaşar, 2022c, s. 161).

“Her sabah abdestimi alıp, başımı örtüp, kapalı giyinip, boynuma Kur’an çantamı asıp kadının evinin yolunu tutuyordum...Ha bire çışı geliyor, tuvalete gidip abdestini tazelemeden bana Kur’an öğretiyordu.” (Yaşar, 2022c, s. 161).

“ ‘Kadın abdestsiz Kur’an öğretiyor bana yavvvv. Nasıl hoca bu? Nasıl öğreneyim ben, nasıl?’ diye ağlıyordum.” (Yaşar, 2022c, s. 161).

“Bu kez bırakmayacaktım. Ama Arapça ayın sesini gırtlaktan çıkartamıyordum.” (Yaşar, 2022c, s. 163).

“ ‘Çeşmeci Dede’ye git, sana Kur’an öğretsin, öğrenmeden de gelme başka hoca kalmadı.’ dediler.” (Yaşar, 2022c, s. 163).

“Kimse bir şey anlamadı. Ezan okundu. Ohhhhhh çok şükür ezan okundu. Hepsi camiye koştu.” (Yaşar, 2022c, s. 174).

“Dedem ‘Tövbe yarabbi, ne oldu sana yavrum, iyi misin?’ dedi.” (Yaşar, 2022f, s. 78).

“ ‘Biz ne yaptık da Allah bu çocuğu böyle yarattı diye düşünüyorduk.’ ” (Yaşar, 2022f, s. 90).

“ ‘Allah evimize küçük bir mutluluk meleği bahşetmişti.’ ” (Yaşar, 2022f, s. 91).

“Hata mı şunlar Allah aşkına?” (Yaşar, 2022f, s. 94).

“ ‘Sevabı çok büyük’ dedim, ‘o taşı getirin koyun yolun kenarına. Pazara gidip gelirken çok yoruluyor insanlar, şu taşa oturup soluklanırlar biraz.’ ” (Yaşar, 2022g, s. 16).

“Ben de kendimden bu performansı beklemiyordum, nasıl oldu bilmiyorum, Allah’ın işi, bitirdim okulu.” (Yaşar, 2022g, s. 25).

“Anlatmaya, Trabzon’daki varını yoğunu satıp bu dükkânı alan, dükkânı aldıktan sonra, azıcık param kaldı, onunla da hacca gidip geleyim diye yola çıkarak kutsal topraklarda ölüp kalan dedemden mi başlayayım...” (Yaşar, 2022g, s. 42).

“Akşam olunca, yine aynı yere oturuyor, hiç açık yer kalmayacak şekilde perdeleri kapattırıyor. Oysa artık perde kapatmıyoruz. Yedinci katta oturuyorum, evin karşısı açık, kimse bizi görmüyor ama yine de kapatmamı istiyor. Sünnetmiş.” (Yaşar, 2022g, s. 53).

“Elimde bir tane üçüncü sayfa haberi var. Babaannemin evindeki, arka odanın duvarına asılı Kur’an’ın içinde buldum.” (Yaşar, 2022g, s. 55-56).

“Tövbe deyip çekiyorum elimi kadının üzerinden. Tövbeyi duyan, tekmeyle basıp kaçıyor Muazzez.” (Yaşar, 2022g, s. 64).

“Etrafına tel örgüler çektim, kapına teller bağladım, her gün sana bir Fatıha yolladım, olmadı.” (Yaşar, 2022g, s. 65).

“ ‘Rahmetli kaynanam, kız bu Hacanne’nin çocuğu neden olmamıştır biliyor musun, adam bunu soyup da yatağa atamamıştır ki nasıl olsun derdi. Ay o geldi aklıma’ dedi annem. Bir sürü tövbe çekti sonra.” (Yaşar, 2022g, s. 81).

“ ‘Eeee, hacca ne zaman gitmiş ki?’ dedim. ‘Bilmem belki gitmemiştir’ dedi teyzem. ‘Hacca gitmeyen Hacanne mi olurmuş!’ dedim. Oluyor demek ki, yaşlılara hep öyle denir dediler.” (Yaşar, 2022g, s. 81).

“Dükkânın önündeki kepenkleri kaldırıp sağ ayağıyla içeri girdi.” (Yaşar, 2022g, s. 100).

“Herkes küstü, namazdan eve, evden namaza...” (Yaşar, 2022g, s. 123).

“İlk müşteri olarak sağ ayağımla adımımı içeriye attım.” (Yaşar, 2022g, s. 128).

“Ne insanlar var Allah’ım, kalktı kediyi sevdi, yerine oturdu.” (Yaşar, 2022g, s. 140).

“Yok canım, Yahudi falan değildi babam, babasının adı Musa’yımış.” (Yaşar, 2022g, s. 158).

“ ‘Yürü git! Beni günaha sokma şaşkın hayvan,’ dedi.” (Yaşar, 2022h, s. 66).

“Hesabı öbür dünyada görülecektir elbet ama biz şahsen bu dünyada kalem kalem bütün taksiratı işledik.” (Yaşar, 2022i, s. 39).

“Bizde derler hep, taşıdığın insanın günahına göre ağırlık çöker üstüne. Yemin ederim Vecdi gâvur ölüsü gibi oturdu içime. Anladım bunun ne mal olduğunu da işte taşımam diyemiyorsun.” (Yaşar, 2022i, s. 50).

“Köy camisine iki sene önce atandım. Güzel memleket, sevdim; cemaati de iyi, pek işleri yok namazla niyazla. Tarladalar bütün gün, ben de ezanı okuyup eve dönüyorum. Cumadan cumaya geliyorlar camiye. Yeterli. Çalışmak da ibadet.” (Yaşar, 2022i, s. 52).

“Düşüğüm var iki tane. Onlar da olsa beş olacaktı. Nasip değilmiş, Allah yazmamış.” (Yaşar, 2022i, s. 68).

“Aile dirliği için söylenen yalan mübah zaten, öyle biliyorum ben.” (Yaşar, 2022i, s. 69).

“ ‘Bu ne kız Şengül abla, Allah iyiliğini versin!’ dedim.” (Yaşar, 2022i, s. 97).

“E hadi bir haftalık pazar harçlığı da çıktı, gerisi Allah kerim.” (Yaşar, 2022i, s. 97).

“Konuşmadan yemek yiyip, hepimiz kendi ibadetimize çekildik. Ben seni zikrettim, annem babam sabır çekti.” (Yaşar, 2022i, s. 132).

“İşinin ehli terziler gibi besmeleler çekip iki ucunu eşitledim.” (Yaşar, 2022i, s. 133).

“O akşam geç saate kadar alt katta Kur’an okumuş, namaz kılmış.” (Yaşar, 2022i, s. 138).

“Akşam sekizde evde tek başınaydı Gülseren Hanım. Abdest aldı, namaz kıldı, Kur’an okudu ve yatak odasına girip yattı.” (Yaşar, 2022i, s. 146).

“Cuma günü öğle sonu namazdayken telefonu çaldı, arka arkaya. Bozmadı. Bitirince baktı ki Gürdal aramış üç kere. Hayırdır inşallah diyerek aradı Gülseren Hanım. ‘Ne oldu yavrum, namazdaydım açamadım?’ dedi.” (Yaşar, 2022i, s. 146).

“ ‘Helalmiş demek ki yavrum, hepsi helalmiş’ dedi.” (Yaşar, 2022i, s. 146).

“Allah’tan Tevfik Kılırkıyarar geldi de normal bir insan evladı daha görmüş oldum.” (Yaşar, 2022k, s. 6).

“ ‘Tövbeler olsun, n’oluyor?’ diye uyanıp oturdum yatağın üstüne.” (Yaşar, 2022k, s. 9).

“ ‘Ne güllesi ya? Namaza niye gitmedin sen? N’oluyo millete sabah sabah?’ ” (Yaşar, 2022k, s. 10).

“ ‘Tövbe de teyze yaaa, ölür 40 dakika nefes almazsa.’ ” (Yaşar, 2022k, s. 31).

“Müjdat bu kadar çok çalışınca, Allah da mükâfatını verdi tabii.” (Yaşar, 2022l, s. 32).

“Bunca yıllık evliliklerinde Salih’in bir sadakatsizliğini, gözünün harama baktığını görmemiş...” (Yaşar, 2022l, s. 36).

“Millet de Tevfik enişteyi işinde gücünde, namazında niyazında bildi hep ama gördüler işi gücü.” (Yaşar, 2022l, s. 36).

“Hamile hamile hacca giden annesi, hac farızasını yerine getirirken dünyaya getirmişti Salih’i. Zaten dindar olan bir ailenin içine Mekke’de düşen Salih, ömrü boyunca ismine hâlel getirmemiş, harama bakmamış, kul hakkından korkmuş, kimse hakkında ileri geri konuşmamış, hayır işlerinin baş neferi olmuş, çevresindeki herkesin onaylayacağı üzere ‘Allah’ın işine karışmak gibi olmasın ama cenneti garantilemiş’ti.” (Yaşar, 2022l, s. 37).

“En ufak bir yükselmesi, hiddetlenmesi, kaş çatması olmaz, her şeye ‘Allah’tan’ der kabul buyurur, çok darda kaldığında ‘Hayırlısı neyse o’ der, beklemeye koyulur, öyle çok çok hiddetlenilecek durumlarda da abdest alıp namaza dururdu.” (Yaşar, 2022l, s. 38).

“Yemekten sonra her hafta bir torununa yemek duası okutturuyordu. Sofradan kalkarken ellerini yüzüne sürüp ‘Şükürler olsun ya Rab, cennetimi bu dünyada nasip ettin’ diyor bunu yürekten söylediği gözlemlerinden okunuyordu.” (Yaşar, 2022l, s. 39).

“Gece namazlarına başlamıştı Salih Düzgün, gece yarısı seccadesine kapaklanıyor, saatlerce dua ediyordu.” (Yaşar, 2022l, s. 40).

“Süheyla istemeye istemeye, sırf Düzgün ailesinin gelini olmak için kapanmış, ama yine de gözüne girememişti Nihal Hanım’ın.” (Yaşar, 2022l, s. 42).

“Nihal Hanım oturduğu yerden onları izliyor, tespihini bir çıkartıp bir cebine sokuyor, biraz ya Şafi çekip, biraz ‘Alacağın olsun Hacı’ diyor, ihtimaller arasında oradan oraya savruluyordu.” (Yaşar, 2022l, s. 43).

“Sessiz, itikatl, ağzı dualı bir kızdı Kerime.” (Yaşar, 2022l, s. 43).

“Annem, ‘Bak gör, daha iyisini nasip edecek Allah sana’ diyor ama ben daha iyisini istemiyorum.” (Yaşar, 2022l, s. 48).

“Hepimiz içeriye sağ ayağımızla girmeye niyetlenince kapıda bir senkron bozukluğu yaşadık ve amcam tökezleyip yere düşecek gibi oldu.” (Yaşar, 2022l, s. 69).

“Kendisi Dudu’ya edeceğini etmiş, Allah da işte ona Gülizar’la Ayşe’yi vermiş.” (Yaşar, 2022l, s. 73).

“ ‘Cuma saati otursun evinde, duasını etsin, ne işi varmış doktorda? Başka güne alın, pazartesileri alın götürün’ dedi.” (Yaşar, 2022l, s. 123).

“Bu dünyada da öbür dünyada da iki elim yakasında, onun yatacak yeri yok, cayır cayır yanacak...” (Yaşar, 2020, s. 15).

“Yatsıdan sonra yanıma geldi annem. Birkaç dolma koymuş saklama kabına, ‘Al bunları babana bırak da gel Kerim, kızdım gelmedi diye ama, içime de sinmedi. Namazda onu düşündüm durdum, yesin yatmadan, sever o dolmayı’ dedi.” (Yaşar, 2020, s. 21).

“Fikret ile Semiha, bundan yirmi altı sene evvel dünya evine girdiklerinde, aile büyüklerinin de uyarıları üzerine adımlarını eşikten sağ ayaklarıyla attılar ve kapıyı bekârlık hayatlarının üzerine çat diye kapattılar.” (Yaşar, 2020, s. 52).

“Ne sevap işlemişti de Allah bu kadar yakışıklı bir adamı kendisine eş olarak nasip etmişti acaba?” (Yaşar, 2020, s. 57).

“Babam su getirir verirdi. ‘Allah’tan ümit kesilmez yenge, ağlama’ derdi.” (Yaşar, 2020, s. 78).

“Sevaptır. İnsan sevindirmek çok sevap, dedi dedi yaptı.” (Yaşar, 2020, s. 79).

“Allah böyle yaratmış, hep böyleydim ben.” (Yaşar, 2020, s. 114).

“Üşengeçliğimden günah işlemeye de elim ermediği için Allah’ın beni kayırdığını düşünüyorum.” (Yaşar, 2020, s. 117-118).

“Rahmetli dedemiz ‘Benim vefatımdan sonra bütün aile her ay muhakkak suretle benim evimde bir araya gelecek ve anneannenizle beni en sevdiğiniz yemekleri yapıp yiyerek anacak. Aksi takdirde hakkımı hiç kimseye helal etmem, iki elim yakanızda olur, altınızdan evlerinizi alır arpanızı keserim’ vasiyetini çakıp da gitmişti.” (Yaşar, 2020, s. 127).

“Babam, anne babasıyla ve kardeşleriyle görüşemediği bir hayatın içinde, kahveye gidemeden, evde bir Türk kahvesi dahi içmeden, hepimizi günaha sürükleyebilir korkusuyla televizyon açıp kumandanın bir tuşuna basamadan, öyle geçerken evine uğramış bir misafir gibi yaşamını sürdürüyor, üstüne bir de her gece tepeden tırnağa koklanıyordu.” (Yaşar, 2020, s. 150).

“Bize düzenli olarak para gönderdi, annem ben o ayyaşın parasını yemem diye reddetse de başka bir çaresi olmadığından parayı bir süre sonra kabul etti. Ancak ağzına koyduğu her lokmada ‘Tövbeler tövbesi, tövbeler tövbesi’ demeyi alışkanlık hâline getirdi. Ben markete gittiğimizde market poşetlerine yerleştirdiğimiz yağın, şekerin üstüne tövbe duası okuyan, pazardan aldığı domatese dualar okuyup üfleyen, gün boyu ikişerden kim bilir kaç rekât tövbe namazı kılan annemle baş başa kaldım. Çocukken bize her yemekten önce besmele çek, yemekten sonra elhamdülillah de, her tuvalete gidişimizde destur iste diye uyarın annemin telkinlerine bu kez yemek yemeden önce tövbe de yemek yedikten sonra tövbe de cümleleri eklendi.” (Yaşar, 2020, s. 151).

“ ‘Paketleri dağıtalım inşallah, bitirir bitirmez evdeyiz, teravihe çarşı camiye gideriz nasip olursa...’ ” (Yaşar, 2020, s. 154).

“Seni de Allah çıkardı karşıma. Çabucak gittik geldik Allah’ın izniyle.” (Yaşar, 2020, s. 171).

“Düğünden bir hafta sonra gidip ‘Bak sen nasıl mutlu oldun, başkaları da mutlu olsun, ver gelinliği de senin gibi garibanlara giydirelim, her giyenin sevabı sana yazılsın’ diyerek gelinliği geri aldım gelinden.” (Yaşar, 2020, s. 176).

“Dünya senin gibi insanların yüzü suyu hürmetine dönüyor cümlesine o kadar çok maruz kaldım ki, kendi dünyamla baş başa kaldığımda dünyanın dönmediğine yemin edebilirdim.” (Yaşar, 2020, s. 183).

“O namazdayken, tespih çekerken falan konuşmaz, dikkatini dağıtmazdık.” (Yaşar, 2022n, s. 91).

“Sabah namazına kalkan ve uyuyan insana zerre saygısı bulunmayan anneannemin öksürükleriyle başlardı sabah.” (Yaşar, 2021e, s. 85).

“ ‘Anasız kalacak diye korkarlarken iki annem birden oldu. Allah beni sever, önce dara düşürür, sonra gökten yağdırır.’ ” (Yaşar, 2021e, s. 128).

“Evliliğini iki yıl saklamış, sonunda söyleyebilmiş, evlatlıktan reddedilmiş, babası ve analarının hakkını helal etmediği kendisine tebliğ edilmiş, ailesiz kalmış biriydi.” (Yaşar, 2021e, s. 130).

“Çocuklarından bahsetti biraz. Dört taneydiler Allah bağışlarsa.” (Yaşar, 2021e, s. 159).

“ ‘Biz işçiyiz. Alnımızın teriyle paramızı kazanıyoruz. Paramız helal paradır,’ derdi.” (Yaşar, 2022s, s. 61).

“Evimiz Hacı Bayram Veli Cami’ne çok yakın. Sabahları daha ezan okunmadan uyanıyorum çünkü hoca camiye giderken sokaktan öksürerek geçiyor.” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 16-17).

3.9.2. Batıl İnançlar

Çeşitli olay ve durumları belirli bir sonucun ön koşulu olarak gören, bilimin ve dinî kuralların dışında kalan, gelecek hakkında bilgi sahibi olabilmek amacıyla çeşitli psikolojik ve tesadüfi nedenlerle ortaya çıkan inanmalara batıl inanç denmektedir (Örnek, 1966, s. 20). Batıl inançlar; büyü, fal, muska, nazar, uğur, uğursuzluk gibi tabiatüstü inanmaları kapsamaktadır.

Büyü; olumlu veya olumsuz bir sonuç elde etmek, olası kötülüklerden korunmak amacıyla gizli güçleri olduğuna inanılan canlı veya cansız varlıklar aracılığıyla tabiatüstü etkiler oluşturmaya çalışmaktır. Zarar vermek için yapılan büyülere aktif büyü denmektedir. Uğursuzluklardan korunmak için kullanılan muska ve nazarlıklar da pasif büyü kapsamında değerlendirilmektedir (Örnek, 2020, s. 130, 140-141).

İncelenen eserlerde; fal, büyü, muska ve nazar gibi batıl inanç kapsamında değerlendirilebilecek birçok halk inancıyla karşılaşmıştır. Bu durum, yazarın içinde yaşadığı toplumun inanç ve uygulamalarını gözlemlediğini ve bunları eserlerine yansıttığını göstermektedir. Nazar değmemesi için “maşallah” denildiği, nazar boncuğu takıldığı ve iç çamaşırlarının ters giyildiği görülmektedir. Kişinin kulağını çekmesi ve tahtaya vurması da nazardan korunmak amacıyla yaptığı uygulamalardandır. Nazar değdiği düşünülen kişiye dua okuyup üfleyerek ve suratına tükürülerek nazarın etkisi yok edilmeye

çalışılmaktadır. Domuz yağıyla ve pirinçle büyü yapıldığı görülmektedir. Büyüden kurtulmak veya etkisinden korunmak için muska yazılmaktadır.

Şermin Yaşar'ın eserlerinde çeşitli fal bakma yöntemlerinden de bahsedilmiştir. Falda çıkan bazı şekillerin anlamları söylenmiştir. Dört yapraklı yoncanın uğur getireceğine, cam kırılmasının ise uğursuzluk getireceğine inanıldığı görülmektedir. Makasın ağzını kapalı tutma, birinin elinden bıçak almama, gece tırnak kesmeme, kapı eşiğine oturmama, yere çanta koymama incelenen eserlerde yer alan batıl inanç örnekleridir. Türk halk kültüründe önemli bir kişinin ölümü ile ilişkilendirilen yıldız kayması, Şermin Yaşar'ın *Uyuyor musun?* ve *Babaannem Geri Döndü* adlı hikâyelerinde dilek tutulacak bir olay olarak aktarılmıştır.

“Bir başka konuda ben ona, maşallah de, nazarın degecek dedim. O da bana, ‘Benim nazarım değse Ayşe’nin memelerine değdi’ dedi.” (Yaşar, 2021a, s. 12).

“Bitmiş, bitmiş onların dertleri maşallah.” (Çarkacı, 2016a, s. 17).

“Bizimle birlikte ne kadar büyüyor ağacın boyu kontrol edelim. Dallarına nazar boncukları asalım.” (Çarkacı, 2016a, s. 37).

“Korkularımın nereden kaynaklandığını anlamak, beni cesaretlendirmek, korkularımdan kurtarmak ve bana destek olmak için beni bir psikoloğa götürmediler tabii ki... Ver elini Hayriye Anne’ye, ‘okunmaya’...” (Çarkacı, 2016a, s. 136).

“Nefesi kuvvetli olduğuna inanılan bir hocaya gidilir. Hoca kadın, Kur’an-ı Kerim’i açar, okur, okur, okur... Sokakta oynamak varken sessizce oturmaya zorlanmış olan sen, esnemeye başlarsın, iyice dalarsın. Aklın kim bilir nerelerdedir. Sen böyle dalıp gitmişken Hoca Kadın, Kur’an’ı paaaat diye kapatır. Sen ‘Hiiih!’ der sıçrarsın. Bu işlem üç kez tekrarlanır ve böylece onlara göre bütün korkuların çıkmış olur. Ama gerçekte sen eve, mevcut korkularına eklenmiş yeni korkularla dönersin.” (Çarkacı, 2016a, s. 136-137).

“Dört yapraklı yoncadan bahsedin ve birlikte yonca arayın.” (Çarkacı, 2016a, s. 156).

“ ‘Maşallah, yok bizimki daha bırakamadı, bakalım, bırakacak inşallah’ diye dökülür cümleler.” (Çarkacı, 2016b, s. 24).

“Kahve içmeyi de içirmeyi de seven bir arkadaşım, derin sohbetlerin ardından, kahve fincanlarını kapatır ve ‘hadi sana fal bakayım’ derdi. İlgimi çekmese de merakla eğilirdim fincana. Her seferinde derdi ki: ‘Çok güzel, ah çok güzel, ooo harika bir fal, ayy tertemiz, nasıl ferah, nasıl güzel, bütün dileklerin kabul olacak, hadi git yıka...’ ” (Yaşar, 2022b, s. 55).

“Tam o sırada kocaman bir yıldız kaydı gökyüzünden. Anneleri, ‘Yıldız kaydığında bir dilek dileyebilirsiniz. Belki de dileğiniz gerçek olur’ dedi.” (Yaşar, 2021b, s. 13).

“Dese ki, ‘berbat bir fal, çok kötü kapkara’, dese ki ‘yaş senin iş, hiç bekleme’ bu kez ona inanacaksın.” (Yaşar, 2022b, s. 55).

“Kendi kendine konuşana deli diyen, çok gülünce başımıza kötü bir şeyin geleceğine inanan bir toplumun insanları olarak bunu yapmak çok da kolay değil belki ama ısrarla denenmeli.” (Yaşar, 2022b, s. 61).

“Kuş kakası neden şans getirir?” (Çarkacı, 2016b, s. 90).

“Dedem beni görünce ‘Hoş geldin şom ağızlı, hırsız dedin bak geldi hırsız!’ dedi.” (Yaşar, 2022c, s. 77).

“Uğurlu rakamı üçmüş. O yüzden her şeyden 3 tane alırdı. Bir ekmek alması gerekirken, uğurlu rakamı üç olduğu için üç tane alır, sonra bakkala tekrar gelir ve diğer ikisini geri iade ederdi.” (Yaşar, 2022f, s. 98).

“Bir keresinde ambalajının üzerinde üç yapraklı yonca resmi olan bir tuvalet kâğıdı gelmişti bakkala. Bazı kadınlar dört yapraklı yonca olmazsa almayız diye tutturup o tuvalet kâğıtlarından almadılar. Dört yapraklı yoncanın uğur getirdiğini o gün öğrendim. Gidip bahçede dört yapraklı yonca aradım ama bulamadım. Ben de dört tane yonca yaprağını birbirine yapıştırdım. Al sana dört yapraklı yonca! Çıkıp biraz dört yapraklı yonca ara. Bulursan ne âlâ... Bulamazsan hava almış olursun. Benim gibi yap, dört tane yaprağı buradaki şeklin üzerine yapıştır ve kendi şanslı gününü yaşa.” (Yaşar, 2022f, s. 98-99).

“İnsanlarla sohbet et ve uğurlarını öğren. Onları yaz. Bakkal dedem futbol maçlarından önce çiftetelli oynarsa takımının galip geleceğine inanıyor. Sınıf arkadaşım Fırat sınavdan önce burnunu karıştırırsa sınavının iyi geçeceğine inanıyor ve sınavı iyi geçsin diye bu iğrençliği izlemek zorunda kalıyoruz.” (Yaşar, 2022f, s. 99).

“Gaz bidonları, büyük küçük tüpler, nazar boncukları ve misketler...” (Yaşar, 2022g, s. 12).

“Kimsenin adam yerine koymadığı cep taraklarını, cep aynalarını, bebeklerin yakasına takılan karanfilli nazar boncuklarını gördüm.” (Yaşar, 2022g, s. 14).

“Patron, gidin dedi, kırım bütün aynalarını şerefsizin, görsün uğursuzluğun daniskasını.” (Yaşar, 2022g, s. 46).

“Tek tek hepsini kütlelerim, parmaklarımın onu da kütlelerse günüm iyi geçer. İkisi kütlemezse moralim bozulur, uğursuz bir şeyler olacak derim. Ama hep de öyle olur bak, geçen hafta iki parmağım kütlemedi, Metin arabayı çarptı. Bu sabah da biri kütlemedi parmaklarımın, kesin yanacak o yemek ocakta.” (Yaşar, 2022g, s. 51).

“Bu sefer ben kitabımı kucağıma bıraktım şaşkınlıkla.

‘Neyi içtin?’

‘Cıvayı.’

‘Niye?’

‘Ne bileyim ben, büyü bozar dediler, içtim.’

‘Bozdu mu?’

‘Bozmadı. Bozsaydı böyle mi olurduk’ dedi.” (Yaşar, 2022g, s. 55).

“Beni omuzlarımdan tutup, ‘Büyü yaptılar bize, hep ondan oldu, babanın suçu yok’ dedi. Büyü yapmışlar. Babamın hiç aklında yokken Sibel diye tutturmuş.” (Yaşar, 2022g, s. 56).

“Hep büyü diyor babaannem. Annem kaçmadan bir hafta önce mutfak kapısına yağ sürülmüş. Domuz yağı diyor. Kim sürdü bilmiyorum, hanemizde gözü olan birisi, gözü çıksın deyip ağlamaya başlıyor. Divanın altında bir avuç pirinç buldum diyor. Yuvamız dağılsın diye saçılmış.” (Yaşar, 2022g, s. 57).

“Hoca demiş ki, büyüü sana yapmışlar yıllar önce. Kocan o yüzden ölmüş, büyü yüzünden. O yüzden çocuğun olmamış başka. O büyü yüzünden oğlun o kadınla evlenmiş, o yüzden hapse girmiş. Felaketin daha bitmeyecek demiş. Altı aylıkım, babaannemin kucagındaymışım, büyü bozacak hocanın evinde bir minderin üzerinde uyuyakalmışım. Hoca muska yazmış, ‘Bunu kendin taşı, hiç çıkartma, bu seni korur, bu muskayı da sabiye yazayım, hep taşısın, sakın çıkartmasın, bu büyü sizin yedi gömlek sülalenize yapılmış, herkes korunsun’ demiş. Bir tane de babama yazdırmış babaannem. ‘Götürecektilim’ diyor. ‘O da hapiste taksın diye verecektim’ diyor.” (Yaşar, 2022g, s. 57-58).

“Çocukken çekilmiş bir fotoğrafım var, o fotoğrafta omzumda bir muska sallanıyor.” (Yaşar, 2022g, s. 58).

“Muskamı hiç çıkartmadım. İnanmıyorum ama taşıyorum. Babaannem istediği için, inandığı için taşıyorum. Eğer çıkartırsak büyük bir felaket yaşayacağımıza inanıyor. Daha ne yaşayabiliriz bilmiyorum. Yine de taşıyorum.” (Yaşar, 2022g, s. 58).

“Cevşen dedim, her yerde satılıyor, söyleyin annelerinize size de alsınlar.” (Yaşar, 2022g, s. 58-59).

“Bir yayınevinde editör olarak çalışıyorum, sutyenimin içinde muska taşıyorum.” (Yaşar, 2022g, s. 59).

“Sanki doğduğum gün bebek ziyaretine gelen bir akrabamız omzuma bir ‘olsun’ nazarlığı iliştiirdi öyle. Sanki bir yaşma girdiğimde, bileğime mavi boncuklu bir ‘olsun’ bilekliği takıldı.” (Yaşar, 2022g, s. 66).

“Maşallah, Cingo’ya yediği hiçbir şey dokunmuyordu.” (Yaşar, 2022h, s. 169).

“Sen benim çocukluğumun içine etmişsin ruh çağırma partilerinle, yetmemiş erkekliğimi de sorgula.” (Yaşar, 2022i, s. 24).

“Eve hocalar, medyumlar falan getirdi, babamdan kalan emekli ikramiyesini resmen falcılarla, hocalarla yedi. Kadın fincanın etrafına kâğıtlara yazılmış harfler diziyor, babamın ruhunu çağırıyor, annem geldiğini zannettiği ruha birtakım sorular soruyor, kadın parmağıyla tuttuğu fincanı harflerin üzerine götürüyor, annemin sorularına böyle cevap veriyordu.” (Yaşar, 2022i, s. 24-25).

“ ‘Şeytan kulağına kurşun’ diye fiskosun üstüne vurdu Nesrin. Onunki çok kıymetli, boşanmanın lafına tahammülü yok, ölür de boşanmaz.” (Yaşar, 2022i, s. 95).

“Baktım habire kulağını çekiyor, sehpayı vuruyor. ‘Yeter kız, deldin sehpayı, merak etme, bir şey olmaz seninkine’ dedik...” (Yaşar, 2022i, s. 95).

“Düğünlerin ertesi günü babaanneme geliyor Müjgân, ‘Çok nazar olmuşum, okuyuver beni’ diyor. Babaannem dudaklarının arasından belli belirsiz nefeslerle, gözünü uzaklara dikip, yalandan esneyerek, ‘Bana fenalık geldi, nasıl durdun akşamdan beri’ diyerek, bağıra bağıra esneyerek okuyor Müjgan’ı. ‘Çıksın gitsin dağlara taşlara, kuru kuru ağaçlara’ diyor, Müjgân’ın suratına tükürüyor, kalk Müjgân uzaklara bak, çıksın gitsin nazarın diyor. Müjgân pencereden bakıp nazarını gönderecek bir hedef aranırken, babaannem tespihini çekerek bir duayı tekrar eder gibi, ‘Ah kim bilir ne derdin var?’ diyor.” (Yaşar, 2022i, s. 156).

“Dikiz aynasında bir cevşen sallanıyor.” (Yaşar, 2022i, s. 14).

“Uyum ve huşu içinde ilerleyen Kurban Bayramı’mızın birinci günü babaannemin durmadan sağa sola tükürük saçtığı maşallahlarla taçlandı.” (Yaşar, 2022i, s. 77).

“İşte bu hamleden sonra bir yürü ya kulum sesi duyulmuş yukarıdan. Kendinden büyük kadınla evlenirsen zengin olursun efsanesi Halim Bey’de vücut bulmuş resmen.” (Yaşar, 2022i, s. 86).

“ ‘Öyle değil abla, geri geri sözüm geri, en baştan, hepsine tek tek tövbe, hepsine geri geri sözüm geri, hadi abla bak, bedduaların göğe ulaşmadan, hadi kurban olduğum, hadi ablam benim, hadi...’ ” (Yaşar, 2022i, s. 94).

“Annemin batıl inançlarıyla bizim inançlarımız uyuşmadığı zaman aile içinde büyük bir inanç çatışması yaşıyor, gözyaşları ve ‘sütümü helal etmem’ tehditlerinden sonra hepimiz tıpış tıpış annemin dediğini yapıyorduk.” (Yaşar, 2022i, s. 94).

“Mesela kendisi aynanın kırılmasından ve beraberinde gelecek olan uğursuzluğun ailemize yedi yıl boyunca musallat olacağından ölesiye korkuyordu.” (Yaşar, 2022i, s. 94).

“Birbirimizin elinden bıçak almıyoruz, makasın ağzını kapalı tutuyoruz, tepsiyi ters koymuyoruz, iç çamaşırlarımızı maale ters giyiyoruz, gece tırnak kesmiyoruz, ılık çalmıyoruz, ev süpürmüyoruz, iki kişi aynı anda esnemiyoruz, tavanın dibini sıyırmıyoruz, yere çanta koymuyoruz, kapı eşiğine oturmuyoruz. Ağız tadıyla pilav yiyemiyoruz yaa. Tabakta kalan pirinç sayısı kadar çocuğumuz olacağına inanıyor annem. O üç tane bırakmış, üç çocuğu olmuş. Ben bir tane bırakıyorum, tek çocuk diyorum. Israrla iki tane bıraktırıyorum, kardeşsiz büyümesin çocuk diyor.” (Yaşar, 2022i, s. 95).

“Ağzımızdan çıkan her kötü sözün tövbesini etmek ve ‘sözüm geri’ demek zorundayız.” (Yaşar, 2022i, s. 95).

“Biletlere isim taktığı, çay ısmarladığı, biletleri okuyup üflettiği yılları gördük.” (Yaşar, 2022i, s. 120).

“ ‘Allah’ım daha ilkokuldan mezun olmadan müdür oldu yavrum, tü tü tü tü maşallah,’ dedi.” (Yaşar, 2022m, s. 64).

“Bira şişelerini attık ama siyah poşeti görmüş babam. ‘Tarlanın bereketini kaçıırırsınız, yapmayın’ dedi.” (Yaşar, 2020, s. 20).

“Ablama gittik sonra, ona anlattık. ‘Büyüdür’ dedi, ‘enişten duymasın’ dedi. Enişteme ne yaaa... Babam kafayı yemiş, sen daha eniştem diyorsun.” (Yaşar, 2020, s. 23).

“ ‘Bir haller olduğu belli, ne yapacağız bilmem ki’ falan dedi. ‘Hocaya götüreyim, okutayım’ dedi. ‘Bak anne’ dedim, ‘bu öyle hocalık bir iş değil, psikoloğa götürelim’ ” (Yaşar, 2020, s. 23).

“Babam o cuma, herkes cumadan çıktığında tam, millet tam caminin önündeyken, traktörün üstünde çırılçıplak öyle o geceki gibi, büyülenmiş gibi, geçti gitti köyün içinden.” (Yaşar, 2020, s. 24).

“ ‘Çekip durma zaten çocuğumun fotoğrafını, nazar olur sabi, benim helalliğim yok...’ ” (Yaşar, 2020, s. 79).

“Nazarlar okundu, dualar edildi, hatimler indirildi, muskalar yazdırıldı ama İlker’e hiçbiri bana mısın demedi.” (Yaşar, 2020, s. 100).

“ ‘Burada gördüm’ dedim, fincanı gösterdim. ‘Burada uçak kazası var Allah korusun, ama bakın, bir yere gitmeye niyet ediyorsunuz, ama bir kaza oluyor, gidemiyorsunuz. Ondan dedim ben.’ ” (Yaşar, 2020, s. 107).

“ ‘Ama’ dedim ‘bir ev meselesi gibi bir şey var. O çözülüyor. Bak çatı çıkmış falınızda.’ ” (Yaşar, 2020, s. 107).

“Kadınlar Allah korusun diye okuyup üflediler yengeyi.” (Yaşar, 2020, s. 107).

“Güneş görürsen aşk de. Ateş görürsen yeni bir yuva de, at murat, balık para, köpek düşman, çatı ev işte, çizgiler yol, kabarcıklar hayal, hanenize ay doğmuş, için kabarmış falan...” (Yaşar, 2020, s. 108).

“Kadınların iyi bir fal için neler verebileceğini o an anladım.” (Yaşar, 2020, s. 108).

“Özlem Hanım’ın sol elini istedim, sol elini avucumun içine koyup öyle açtım fincanı.” (Yaşar, 2020, s. 109).

“Özlem Hanım’ın falında üç çatı çıktı. Çatılar yan yana, site çıkmış resmen falda, ortasında bir şimşek, ama altında uzun kuyruklu bir balık. Fal kendini anlatıyor zaten, benim bir şey

anlatmama gerek yok. Ama ben yine de fincanı gösterip ‘Sizin bir mal işiniz var. Evler, arsalar, arabalar falan. Bölünecek onlar. Ama bakın balık var altında, sizin menfaatinize olacak bu’ falan dedikçe o inşallahları dökmeye başladı.” (Yaşar, 2020, s. 110).

“Sonra Tuğba geldi, onda yüzük ve ayakkabı çıktı. Evlenecekti sonunda o adamla. Daha ne diyeyim. Ebru’nun kayınvalidesini öldürdüm, koca bir mezar taşı duruyordu falda, Hülya’yı hamile bıraktım, fincanın içindeki emziğe bakarken ağladı. O ağlayınca içimden ‘Allah’ım beni affet’ dedim ve içimden annemin sesi duyuldu ‘Tuuu Allah belanı vermesin senin!’ ” (Yaşar, 2020, s. 110).

“Kişisel bilgilerin ihlali, yalan, dolan, umut tacirliği yetmiyormuş gibi, annemden duyduğum, fala bakmak da baktırmak da günahtır bilgisi her gün ümüğümü sıkıyordu.” (Yaşar, 2020, s. 111).

“Fal bakarken saçlarımı salıyor, uçlarına boncuklar takıyordum. Zaten falcıymışım da haberim yokmuş. Annem görse inme iner, gözlerimin altına sürme de çekiyordum. Kadınlar hakkımda altıncı hissi çok kuvvetli diyorlardı. Cinleri var diyorlardı. Kendi kendine konuşuyor, gömleğinin yakasının içine doğru konuşuyor, dedikleri birebir çıkıyor, fincanda ayan beyan çıkıyor şekiller, şekilleri fincana cinleri çiziyor diyorlardı.” (Yaşar, 2020, s. 111).

“Güzel kızlar bilet almıyordu, bir kere bile denk gelmemişti. Onlar güzelliğine güvenip gelmezken, çirkinler, çirkin şans diye mi nedir, kapış kapış bilet alıyorlardı.” (Yaşar, 2020, s. 147).

“Bütün doğum günlerinde mumları üflerken, yıldız kaydığında, iftar sofralarında falan; yani dilek dilenebilecek her anda benim büyümemi dilediklerinden eminim.” (Yaşar, 2022n, s. 15).

“Bize de adını bağışlar mı diye bekledik ama nazar değmesin diye mahkeme dönüşüne kadar beklememizi söyledi.” (Yaşar, 2021e, s. 31).

“Saçma batıl inançlarım vardır. İş bulamayıp bulamayıp bir anda bulmamı, kedilere yaptığım iyiliklere verdim. İşten çıkmayayım diye, hayvanlarla aramı iyi tuttum.” (Yaşar, 2021e, s. 39).

“Kapıyı altından üstünden kilitledim. Kapıyı okuyup üfledim. Apartman kapısını da kapattım. Arkama baka baka yürüdüm. Parkın oraya gidince bir ter bastı, Bismillahirrahmanirrahim dedim, ne oldu öyle bir anda.” (Yaşar, 2021e, s. 78).

“Biz yeni çözümler ararken, ailemizin felaket tellalı yengem anneme büyü yapılmış olabileceğini söyledi. Büyü yoksa kesin ölü toprağı vardı evde. Silkelenmeliydi annem. İyi bir hocaya giderse annemin tozunu attırırdı hoca. ‘Tufan benim buna inandığımı duysa ağrıyan başımı keserdi’ dedi annem ama yine de yengemin peşine takılıp okunmayı ihmal etmedi. Hocanın nefesi hiçbir şeyi değiştirmede. Yengeme göre bu işlere önce inanmak gerekirdi, anneminse itikadı eksikti.” (Yaşar, 2021e, s. 92).

“ ‘İyiyim ben de. Maşallah büyüttmüşsün çocukları.’ dedi Sami amca.” (Yaşar, 2022t, s. 23).

“Babam uzak bir akrabadan bahsederdi bazen. Tarlalarında gömü bulmuşlar, küp küp altın çıkartmışlar. Bütün çocukluğumuzu onların aile hikâyelerini dinleyerek geçirmiştik. Parayı bulduktan sonra başlarına gelmeyen kalmamıştı. Annem sürekli elini kulağına götürüp ağzıyla değişik bir ses çıkarttıktan sonra tahtaya vurur, ‘Aman istemem öyle parayı.’ derdi.” (Yaşar, 2022t, s. 34).

3.9.3. Tabiatüstü Kişi ve Varlıklarla İlgili İnançlar

Başka bir boyutta yaşamalarına rağmen insanlarla iletişim kurduğuna inanılan cin, peri, şeytan, alkız, karabasan gibi varlıklara tabiatüstü varlıklar denmektedir (Çobanoğlu, 2021, s. 25). Türkler, inanç sistemlerinin temelini oluşturan Şamanist dünya görüşüne sahip oldukları dönemlerden itibaren tabiatüstü varlıklara inanmışlardır. Tabiatı ve tabiatüstünü bir bütün olarak görmüşler ve şamanlar aracılığıyla tabiatüstü varlıklarla iletişim kurmaya çalışmışlardır (Bayat, 2006, s. 22-26). Türklerin tabiatüstü varlıklara olan inançları, İslamiyet’i kabul ettikten sonra da devam etmiştir. Eski inanç sistemleri içerisinde yer alan bazı varlıklar, İslami özellikler kazanarak varlığını sürdürmüştür; buna ek olarak yeni varlıklar da bu sisteme dahil olmuştur.

3.9.3.1. Hızır ve İlyas

Anadolu kültüründe yaygın olan inanca göre Hızır, ölümsüzlük veren sudan içmiştir. Yılın bir günü Hızır ve İlyas buluşur. O gün Hıdırellez olarak adlandırılır ve kış mevsiminin sona erişini kutlanır. Hızır ve İlyas, zor durumda kalan insanlara yardım ettiği düşünülen tabiatüstü varlıklardır. Hızır’ın sudaki, İlyas’ın karadaki insanlara yardım ettiği düşünülse de Hızır’ın karada yaşayan insanları da zor durumlardan kurtardığı görülür. Hızır ve İlyas’ın aynı kişi olduğu yönünde bir inanç da mevcuttur. Ancak ikisinin farklı kişiler olduğu yönündeki inanç daha yaygındır (Dilek, 2021, s. 369-371). Şermin Yaşar’ın eserlerinde de Hızır ve İlyas kültürüne ait örneklerle rastlanmaktadır. Bu örnekler, Hızır ve İlyas’ın zor durumda olan insanlara yardım ettiği görüşünü destekler niteliktedir.

“Haluk denen zamansızın arabayı bizim sokağa sokmuş olmasının, bizim arabaya atlamamızın ve bebeğin kurtulmasının da insanların beni Hızır ilan etmelerinde payı oldu.” (Yaşar, 2020, s. 178).

“Sıkıştığı anda Hızır ve İlyas anında buluşur, sen mi gidersin Arif’e yardıma, ben mi gideyim diye tartışır, çoğu zaman ikisi birlikte yardıma koşarlardı ki Arif’in işleri katmerli çözüldü.” (Yaşar, 2021e, s. 127).

3.9.3.2. Albasması

Al ruhu inancının kökeni tarih öncesi devirlere dayanmaktadır. Eski dönemlerde *ateş kültü*yle bağlantılı olduğu düşünülen bu ruhun, koruyucu bir ruh olduğuna inanılmıştır (İnan, 2020a, s. 263). Dişil olarak kabul edilen al ruhu, erkek egemenliğinin güçlenmesiyle beraber su kültüyle ilişkilendirilmiş ve ateş kültünün zıttı bir konuma getirilmiştir. Koruyucu bir ruh olan al ruhu; lohusa kadınlara, hamilelere, bebeklere, yolculara ve atlara zarar veren, *albasması*na sebep olan kötücül bir ruha dönüşmüştür (Bayat, 2018, s. 315-317). *Albastı*, *al karısı*, *albız*, *almız* ve *abası* aynı ruhun farklı adlandırmalarıdır (İnan, 2020a, s. 259). Ortadoğu’da *alyabani* olarak bilinen kötü ruhun da albastının bir varyantı olduğu düşünülmektedir (Uslu, 2016, s. 186).

İncelenen eserlerde, lohusa kadınların albasmasından korunmak için kırmızı kurdele taktıkları görülmektedir. Albastının çöplük, mezarlık gibi yerlerde olabileceği yönünde bir inanç mevcuttur. Alyabaninin ise kıvıllı renkli, kanla beslenen bir varlık olduğundan bahsedilmektedir.

“Çöplüklerin, mezarlıkların yanından geçersen albasması olursun.” (Yaşar, 2021a, s. 37).

“Albasması olmak istemiyorsan kafana o kırmızı kurdeleden takman lazım.” (Yaşar, 2021a, s. 37).

“Köydeki kadınlardan birinin uydurduğu hikâye Ramiz’e tüy dikti. Artık ömrü billah o tepesindeki tüyle gezecekti Ramiz. Onun için ‘Alyabani’dir’ masalını uydurdu kadın. ‘Ramiz insan azmanıdır’ dedi. ‘Alyabani kıpkızıl olur, kanla doyan elbet kıvıllı olacak başka ne olsun’ dedi. ‘Anasının canını almadı mı daha dünyaya geldiğinde?’ dedi. ‘Alyabani aslında insan değildir de insan kılığındadır’ dedi. ‘Hacı babam anlatırdı, eğer ki insana dadanırsa kanının damlası kalmayana kadar somurur’ dedi.” (Yaşar, 2020, s. 83).

“Ramiz kendisini televizyonda görünce, gerçekten alyabani olmayı ve spikere musallat olup kanını içmeyi diledi. Öyle ki spikeri görenler hayrete düşsünler...” (Yaşar, 2020, s. 85).

3.9.3.3. Cinler ve Periler

Cinler ve periler bazen aynı varlıklar olarak düşünülse de özellikleri ve yer aldıkları anlatı türleri bakımından birbirlerinden ayrılmaktadır. Cinler, Kur’an’da yer aldığı için İslami anlayış içinde de kabul görmektedir. Cinlerin çeşitli bedensel ve ruhsal hastalıklara sebep olduğu düşünülmektedir. *Cinci* adı verilen kişiler aracılığıyla cinlerle iletişim kurularak bu

hastalıklar tedavi edilmektedir. Cinler, canlı veya cansız birçok varlığın kılığına girebilmektedir (Boratav, 2012, s. 48-50). Periler ise daha çok güvercin veya ceylan kılığındadır. Genellikle olumlu özellikleriyle bilinen periler, çok güzel bir kadın olarak tasvir edilmektedir. İslam’da peri inancı olmamasına rağmen Türk halk kültürü içerisinde böyle bir inanış mevcuttur. Bazı zararsız cinlere peri dendiği bilinmektedir (Dilek, 2021, s. 672-674). *Dede Korkut Hikâyeleri* arasında yer alan *Basat’ın Tepegözü Öldürdüğü Destan* adlı hikâyede, Konur Koca Sarı Çoban, peri kızıyla birlikte olur ve Tepegöz dünyaya gelir. Tepegöz birçok Oğuz Türkü’nün ölümüne sebep olur (Ergin, 2021, s. 172-175). Kâşgarlı Mahmut da *Divan-ü Lügat-it Türk* adlı eserinde çocukları perilerden korumak amacıyla ilaç yapıldığından bahsetmektedir. *Isırık ısırık* (ey peri ısırılmış olası) denilerek çocuğun yüzüne tütsü tutulduğunu söylemektedir (Kâşgarlı Mahmut, 2013, s. 99). *Dede Korkut Hikâyeleri*’nden ve *Divan-ü Lügat-it Türk*’ten alınan bu örnekler perilerin Türk halk kültüründe olumsuz özellikleriyle de bilindiğini göstermektedir.

İncelenen eserlerde yer alan cinler; kırmızı kurdeleden korkmaları ve bebekleri kaçırmak istemeleri gibi özellikleri açısından albastıyla benzerlik göstermektedir. Tuvalet girmeden önce cinlerden destur istenmesi ve cin çarpmasından korkulması da Türk halk kültüründe sık karşılaşılan inançlar olarak Şermin Yaşar’ın eserlerinde yer almaktadır. Periler, bu eserlerde yalnızca olumlu özellikleriyle karşımıza çıkmaktadır. Hayal perisi, diş perisi gibi adlandırmaların yanında Şermin Yaşar’ın kendi kurguladığı emzik perisi de incelenen eserlerde yer alan peri örneklerindendir.

“Bana bak, çocuk doğdu, eve geldiniz ya, yedi gün bebeğin yanından sakın ayrılma. Ayrılırsan cinler gelir, bebeği götürür, yerine başka bebek getirirler, ‘değiştirme bebek’ derler ona.” (Yaşar, 2021a, s. 37).

“Aslında gerçekten bir hayal perisi var. Çocuklar hayallerini kurup da uykuya daldığında, o en çok hayal kuran çocuğun rüyasına girer. Seçilen şanslı çocuk, rüyalarında da hayal kurmaya devam eder.” (Yaşar, 2022a, s. 2).

“Hayal Perisi onu seçsin, rüyalarına girip hayallerini devam ettirsin diye çok uğraştı. O kadar çok hayal kurdu ki sonunda uyuyakaldı. O sırada Hayal Perisi hesaplarını yapmıştı. Evet, bu gecenin şanslı ismi Çok Hayal Kuran Çocuk’tu.” (Yaşar, 2022a, s. 7).

“Bir emzik perisi varmış, geceleri çok sevdiği şanslı çocukların odasına gelir, emziğini alır ve yerine harika bir hediye bırakırmış.” (Çarkacı, 2016b, s. 18).

“Bütün cinler çok korkar ondan kurdeleyi gören kaçır.” (Yaşar, 2021a, s. 37).

“Her gün adım adım isyana sürüklendim, annemden sıkı bir tokat yedim Muazzez, ‘Çarpılırsın tövbe de’ diye sarıldı geçirdikten hemen sonra.” (Yaşar, 2022l, s. 48).

“Ben küçükken diş perisine falan da inanırdım.” (Yaşar, 2022m, s. 73-74).

“Annem sevmezdi zaten. ‘Cin gibi, çekin şunu gözümün önünden’ derdi dükkâna geldiğinde.” (Yaşar, 2020, s. 80).

“Çocukken bize her yemekten önce besmele çek, yemekten sonra elhamdülillah de, her tuvalete gidişimizde destur iste diye uyaran annemin telkinlerine bu kez yemek yemeden önce tövbe de yemek yedikten sonra tövbe de cümleleri eklendi.” (Yaşar, 2020, s. 151).

3.9.3.4. Diğer Tabiatüstü Varlıklar

Şermin Yaşar’ın eserlerinde birçok tabiatüstü varlığın ismi geçmektedir. Cüceler, devler, öcüler, karabasanlar, melekler ve deniz kızları bunlardan bazılarıdır. Ölen kişinin, hayvan kılığına girerek insanları ziyarete gelebileceği yönünde bir inanç da bu eserlerde karşımıza çıkmaktadır. Deniz kızları ve iyilik melekleri ise güzellikleriyle tasvir edilmektedir.

Yazar, *Oyuncu Anne* adlı kitabında, çocukluk yıllarından bahsederken karanlıktan ve yalnız kalmaktan korktuğunu, bunun sebebinin cinler, cadılar, öcüler gibi tabiatüstü varlıklar hakkında anlatılan ürkütücü hikâyeler olduğunu söylemektedir (Çarkacı, 2016a, s. 136).

Kuş Masalları adlı kitapta yer alan *Sus Dağı* masalında *Kafes Ağacı*’ndan bahsedilmektedir. Bu ağaç, içine düşen her şeyi kapıp yutmaktadır. Dallarında yer alan dikenler zehirli olduğu için ağacın açtığı yaralar iyileşmemektedir. Bu nedenle kimse bu ağaca yaklaşmamakta ve kuşlar, Kafes Ağacı’nın dallarına konmamaktadır (Yaşar, 2022j, s. 17-18). Kafes Ağacı, Şermin Yaşar’ın kurguladığı tabiatüstü bir varlıktır. Türk mitolojisinde canlı varlıklar olarak kabul edilen ağaçlar, iyi veya kötü bir ruha sahip olabilmektedir. Kafes Ağacı da taşıdığı olumsuz özellikler sebebiyle kötü ruha sahip olan ağaçlara örnek teşkil edecek niteliktedir. *Orman Cadısı* ve *Yakut Kuş* da yazarın kurguladığı tabiatüstü varlıklar arasındadır.

Bu başlık altında incelenen örnekler şu şekildedir:

“Deniz kızlarının varlığına inan. Bir tane deniz kızı masalı öğren.” (Çarkacı, 2016a, s. 85).

“Canavarlar nasıldır, şeklini şemailini araştır. Birlikte inandığınız hiçbir şey hayal olamaz...” (Çarkacı, 2016a, s. 85).

“Deniz kızları hakkında konuştuk. Deniz kızı ve korsanın aşk hikâyesini anlattım. Ama maalesef deniz kızının bacakları olmadığı için kavuşamamışlar dedim.” (Çarkacı, 2016a, s. 99).

“Her an her yerden cüceler, devler, periler çıkabilir...” (Çarkacı, 2016a, s. 105).

“Cinler, periler, cadılar, öcüler gırlaydı.” (Çarkacı, 2016a, s. 136).

“Görünmeyen tek yer divanların altıydı. Bence bütün gudubet yaratıklar orada saklanıyordu. Bacaklarımı aşağıya doğru uzatarak otursam bir elin beni oraya çekeceğinden korkuyordum.” (Çarkacı, 2016a, s. 136).

“Ve tam o günlerde hayatımıza devler girdi. Kendi kendilerine devlerden bahsetmeye başladılar. Aslında bir devin onların peşinde olduğunu anlattılar. Ben de onlara belki de devin bizimle dost olmak için peşimize düşmüş olabileceğini söyledim.” (Çarkacı, 2016a, s. 139).

“Sanki başka bir âlemin, başka bir zamanın insanıymış, sanki çocukları korkutmak için anlatılan bir masalın büyücü cadısıymış da şimdiki zamanı seyre çıkmış gibi çıkardı tahta ve eski kapıdan usulca.” (Yaşar, 2022g, s. 78).

“Annemin terbiye ve eğitim sisteminin temellerinde cellatlar yatıyordu, onların başında da Azrail dikiliyordu.” (Yaşar, 2022i, s. 22).

“Bir keresinde eve bir böcek girdi, hamam böceği gibi bir hayvan. Tutturdu ‘Bu baban’ diye. Düşünsene salonda bir böcek yürüyor ve annen ona bakıp ‘Baban geldi’ diye ağlıyor. Perşembe geceleri babamın ruhunun geldiğine inanıyor. Her akşam sıkı sıkıya kapattığı perdeleri perşembe akşamları çekmiyordu. Perdeler açık kalsın da baban bizi görsün.” (Yaşar, 2022i, s. 25).

“On yıl önce ölen kocasının ruhunun bir muhabbet kuşunda yaşadığına inanmış ve buna rağmen on yıldır ağlayan bir kadına akşam sekizde diyeceğiz ki ‘Nimet Hanım, bir kez daha başımız sağ olsun.’ ” (Yaşar, 2022i, s. 62).

“Ne kadar uğraşsa da Yakut Kuş uçamazdı
Günlerce de denese dengede duramazdı
Bir kanadında vardı on, diğerinde on bir tüyü
Sanki orman cadısı yapmıştı ona büyü.” (Yaşar, 2022j, s. 81).

“Annesini kaybetmenin hüznü ve doğduğundan beri üstüne kapanan bir karabasanı toprağa saklamanın hafifliğiyle en büyük abisinin evinde dolandı bir süre.” (Yaşar, 2022l, s. 33).

“Onu geceleri hayalimde bir melek gibi canlandırıyorum. Kanatları var, tepesinde ışık yanıyor, beyaz bir elbise giymiş, tam bir iyilik meleği.” (Yaşar, 2022m, s. 21).

“ Karabasan gibi, hortlayıp hortlayıp geri gelmiş sanki.’ ” (Yaşar, 2020, s. 69).

“ ‘Be yavrum siz bunu yaparken ne yiyip içtiniz, sen uyurken mi yaptı kocan bunu, sadece bedeni gelmiş bunun dünyaya, ruhu öbür dünyada kalmış...’ ” (Yaşar, 2020, s. 115).

“ ‘Bir kaldırdım kafamı, orda! Suyun üstünde. Saçlarının dalgasını görmüş de deniz dalgasından utanmış, gözlerinin mavisini görmüş de gök renginden utanmış gibi... Gördüm kızı ben de başladım tir tir titremeye... Tekne bir yandan ben bir yandan...’ Başka bir gün gözüne toz kaçmış gibi ‘Kırptırdım kirpiklerimi, batıyor resmen gözümün hayali... Öyle bir güzel ki...’ diye anlatıyordu. Başka bir gün ağdan, balıkların içinden bine bölünüp de çıkıyordu deniz kızları. Ağların içinde çırpınıp duran yüzlerce denizkızı ve her birini tek tek öpüp denize bırakan bir Kâmil...” (Yaşar, 2020, s. 137-138).

3.9.4. Sayılarla ilgili İnançlar

Temelini tabiat gerçeklerinden alan bazı sayılar, zaman içerisinde kalıplaşarak formel sayılar hâline gelmiştir. Türk inanç sistemi içerisinde de kullanılan bu sayılar, çeşitli anlatı türlerinde de yer almaktadır (Ögel, 2020a, s. 317-318). Evrenin yaratılışı ve yapısı hakkındaki inançları yansıtan formel sayılar, Türk mitolojisi hakkında birçok bilgiye ulaşılmasını sağlamaktadır. Dünyanın; yeraltı, yeryüzü ve gökyüzü şeklinde üç bölüme ayrılması, dünyanın dört köşeli olarak düşünülmesi nedeniyle dört rakamının dünyayı simgelemesi ve gök katlarının yedi veya dokuz kattan oluştuğuna yönelik inanç, bahsedilen sayıların önemini artırmaktadır (Çoruhlu, 2020, s. 343). Tanrıların ve gök katlarının sayısının yedi veya dokuz olarak kabul edilmesi bir belirsizlik oluşturmuş ve bazı destanlarda yedi ile dokuz sayısının birlikte kullanılmasına sebep olmuştur (Bursa ve R. G. Kayabaşı, 2023, s. 13). Türklerin İslamiyet’i kabul etmesiyle birlikte tek tanrı inancı hâkim olsa da gök katlarıyla ilgili günlük konuşma örneklerinde yedi ve dokuz sayısının birlikte kullanımı devam etmiştir. Şermin Yaşar’ın *Gelirken Ekmek Al* kitabında yer alan *Yine Muazzaz* adlı hikâyede “Dokuz felektten geçer, yedi kat gökten yağarım, paramparça dağılırım gecene...” (Yaşar, 2022l, s. 51) denilerek bu duruma örnek teşkil edecek bir cümle kurulmuştur.

Kırk sayısı da Türk halk kültüründe yaygın olarak kullanılan sayılardandır. Arınma, inzivaya çekilme ve yas tutma gibi insan hayatıyla ilgili önemli dönemlerde kırk sayısı kullanılmaktadır. Kutsal metinlerdeki bekleme ve hazırlanma süreleri de kırk sayısı ile bağlantılıdır. Hz. Muhammed’in ilk vahyini kırk yaşında almış olması kırk sayısının İslami

gelenekle olan ilişkisini göstermektedir (Schimmel, 1998, s. 265-272). Yeni doğan bebeğin ve annesinin nazardan korunması amacıyla kırk gün dışarı çıkarılmaması da kırk sayısının bekleme süresi olarak kullanılmasına bir örnektir (Acıpayamlı, 1962, s. 18).

İncelenen eserlerde kırk sayısı, çokluk ve yas süresi gibi anlamlarda kullanılmıştır. Yeni doğan bebeklere kırk gün boyunca yapılacak ve yapılmayacak işlemlerle ilgili olarak kırk sayısının sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. *Kırkı çıkmak* şeklinde kullanılan bu gelenek kırk gün evden çıkmamak, tırnak kesmemek gibi örneklerle karşımıza çıkmaktadır. Kırk gün geçtikten sonra bebeğin tuzlanması ve kırk kaşık suyla yıkanması da eserlerde yer alan örneklerdendir.

Şermin Yaşar'ın eserlerinde, olumsuz bir durumdan kurtulmak için aynı uygulamanın üç kere yapıldığı görülmektedir. Üç sayısı, genel anlamda uğurlu bir sayı olarak düşünülmüştür. Üç yapraklı yonca yerine dört yapraklı olanının tercih edilmesini ise dört yapraklı yoncanın nadir bulunmasıyla açıklamak mümkündür. Yedi sayısı, gök katlarının sayısını belirtirken ve doğum sonrası bekleme süresini ifade ederken kullanılmıştır.

Yok Dağı masalında, dokuz kuşun dokuz menzil gezerek dokuz altın buğdayı filizlendirdikleri görülmektedir. Böylece diğer kuşların doyması sağlanmaktadır. Bu durum dokuz sayısının bereketle ve yardımseverlikle ilişkilendirildiğini göstermektedir (Yaşar, 2022j, s. 63-70).

Sayıların kullanımıyla ilgili karşılaşılan örnekler şu şekildedir:

“Bana bak, çocuk doğdu, eve geldiniz ya, yedi gün bebeğin yanından sakın ayrılma. Ayrılırsan cinler gelir, bebeği götürür, yerine başka bebek getirirler, ‘değiştirme bebek’ derler ona.” (Yaşar, 2021a, s. 37).

“Doğumdan sonra kırk gün evden dışarı çıkmak yok.” (Yaşar, 2021a, s. 37).

“Kırkı çıkmadan tırnağını kesersen ya hırsız olur ya arsız olur.” (Yaşar, 2021a, s. 37).

“Bebek 20 günlük olduğunda, yarı kırkına girdi demektir. Bebeği yıkarken tepesinden aşağı 20 kaşık su dökceksin.” (Yaşar, 2021a, s. 38).

“Kırkına giren bebeği tuzlaman lazım.” (Yaşar, 2021a, s. 38).

“Tuzlama işlemi bittiğinde bebeği yıkayacak, tepesinden aşağı kırk kaşık su dökceksin.” (Yaşar, 2021a, s. 38).

“Üç kere tahtaya vurdum, tövbe dedim oldu mu?” (Yaşar, 2021a, s. 39).

“40 günlük olana kadar çeşme suyunu kaynattık soğuttuk. 40’ından sonra ise suyu musluktan doldurduk.” (Yaşar, 2021a, s. 45).

“Aaah bir kırkı çıksa, dersin, çıkar.” (Yaşar, 2021a, s. 109).

“Nefesi kuvvetli olduğuna inanılan bir hocaya gidilir. Hoca kadın, Kur’an-ı Kerim’i açar, okur, okur, okur... Sokakta oynamak varken sessizce oturmaya zorlanmış olan sen, esnemeye başlarsın, iyice dalarsın. Aklın kim bilir nerelerdedir. Sen böyle dalıp gitmişken Hoca Kadın, Kur’an’ı paaaat diye kapatır. Sen ‘Hiiih!’ der sıçrarsın. Bu işlem üç kez tekrarlanır ve böylece onlara göre bütün korkuların çıkmış olur. Ama gerçekte sen eve, mevcut korkularına eklenmiş yeni korkularla dönersin.” (Çarkacı, 2016a, s. 136-137).

“ ‘Şişe kolonya alma, ne gerek var, boş şişeyi getir onu dolduralım. Hem bu daha güzel kokuyor. Gerçek limon kolonyası. İçinde gerçek limon vardı, biz çıkarttık.’ falan diyordum. Sonra da sessiz sessiz dokuz kere ‘Tövbe, tövbe, tövbe, tövbe, tövbe, tövbe, tövbe, tövbe, tövbe, tövbe!’ diyordum.” (Yaşar, 2022c, s. 106).

“O hafta başlayan şenliklerde kasabanın birbirini seven tüm gençleri 7 gün 7 gece süren düğünle evlenirler.” (Yaşar, 2022f, s. 18).

“Uğurlu rakamı üçmüş. O yüzden her şeyden 3 tane alırdı. Bir ekmek alması gerekirken, uğurlu rakamı üç olduğu için üç tane alır, sonra bakkala tekrar gelir ve diğer ikisini geri iade ederdi.” (Yaşar, 2022f, s. 98).

“Bir keresinde ambalajının üzerinde üç yapraklı yonca resmi olan bir tuvalet kâğıdı gelmişti bakkala. Bazı kadınlar dört yapraklı yonca olmazsa almayız diye tutturup o tuvalet kâğıtlarından almadılar. Dört yapraklı yoncanın uğur getirdiğini o gün öğrendim.” (Yaşar, 2022f, s. 98).

“ ‘Üstüne dokuz kat kıyafet giyersen sana da bakmam’ deyip kızdırıyordum.” (Yaşar, 2022g, s. 79).

“Hacanne kırk katın altında donuyordu.” (Yaşar, 2022g, s. 80).

“Attığın her oltada, kırk katlı bir bohçayı açar gibi açarsın insanı.” (Yaşar, 2022g, s. 106).

“Geçtiğimiz kırk gün, kırk kez öldüm, kırk kez dirildim.” (Yaşar, 2022i, s. 163).

“Dediler ki sevdiğin ölünce kalbinde kırk mum yanar; her gün biri söner. Kırkıncı gün hepsi söner, biri bekler. O tek mum ebediyen yanar, acını o tek mum tutar. Ben buna inandım. Hayalimde otuz dokuz mum söndürdüm her gece üfleyerek, içimdeki cılız nefeslerle.” (Yaşar, 2022i, s. 166).

“Öğlen tekrar baktım. Kırkinci ikindiye beklerken kırkikindi yağmurları boşandı gözlerimden. Gecisini bekledim ve de gece yarısını. Hiçbir şey olmadı. Yalanınız batsın dedim. İçimde tek bir mum kalacaktı hani; peki ne, bu yürekteki bin dönümlük orman yangını?” (Yaşar, 2022i, s. 166).

“Yok Dağı, dokuz kuşun yaşadığı yüce bir dağdır...” (Yaşar, 2022j, s. 58).

“Tarla kuşlarının lideri konuşmazdı yalnızca
Doluydu çünkü ağzı dokuz altın buğdayla
Her biri dokuz buğday tanesi alırdı gagasına
Sayıyı tamamlayan yükselirdi semaya.” (Yaşar, 2022j, s. 63).

“Kendilerine yol boyu dokuz menzil ararlar” (Yaşar, 2022j, s. 66).

“Düş Dağı’nın hayal kanatlı, dilleri tatlı
Renkli yanaklı ve kızıl boğmaklı
Tam kırk bir kuşu vardı
Kırk kuş, kırk ağaç üstünde
Yaşarlardı birlikte hep hayaller içinde
Biri uçup gitmişti, çok uzun yıllar önce.” (Yaşar, 2022j, s. 94).

3.9.5. Renklerle İlgili İnançlar

Renkler; duyguları, düşünceleri, inançları ve çeşitli kültürel öğeleri yansıtmak amacıyla kullanılan unsurlardır. Bazı renklere atfedilen olumlu ve olumsuz anlamlar vardır. Beyaz renk iyiliğin, saflığın, temizliğin sembolü olarak kullanılırken siyahın beyazla zıtlık oluşturduğu görülmektedir. Acı verici olayları anlatırken de siyah renk kullanılmaktadır (Çoruhlu, 2020, s. 332).

İncelenen eserlerde siyah renk, olumsuz özelliklere sahip varlıkları nitelerken kullanılmıştır. Matem günlerinde siyah giyilmesi de siyah renkle ilgili karşılaşılan örneklerdendir. Albasmasından korunmak amacıyla kırmızı kurdele takılması ve sarılık olmamak için bebeğe sarı tül bent örtülmesi renklerle ilişkili olan doğum sonrası âdetleri olarak eserlerde yer almaktadır. Renklerle ilgili birçok örnekle karşılaşılmıştır. Yalnızca belirli bir anlam ifade ettiği düşünülen renkler çalışmanın konusuna dâhil edilmiştir.

“Albasması olmak istemiyorsan kafana o kırmızı kurdeleden takman lazım.” (Yaşar, 2021a, s. 37).

“Bebeğe sarı giydir. Sarı tül bent ört, bebek sarılık olmasın.” (Yaşar, 2021a, s. 37).

“Dese ki, ‘berbat bir fal, çok kötü kapkara’, dese ki ‘yaş senin iş, hiç bekleme’ bu kez ona inanacaksın.” (Yaşar, 2022b, s. 55).

“Kapıyı tepeden tırnağa siyah kıyafetleri ve çatık kaşlarıyla açtı.” (Yaşar, 2022i, s. 23).

“Bu gelen kargalardı, kara kanatlarıyla etrafını sardı.” (Yaşar, 2022j, s. 68).

“Böyle güzel geçerken Düş Dağı’nda günler

Bir sabah kararırverdi aniden mavi gökler

Koyu kanatlılar sanki gri birer buluttu.” (Yaşar, 2022j, s. 96).

“Hepsinin aklını simsiyah hayaller sardı

Her şeye şüpheyle, korkuyla baktılar

Açlıktan, susuzluktan çok ama çok korktular.” (Yaşar, 2022j, s. 102).

3.9.6. Yatır Ziyaretleri, Adak Adama ve Dilek Ağacı

Evliya kültünün yansıması olan yatır ziyaretleri, *atalar kültüyle* de bağlantılıdır. Türklerin İslamiyet öncesi inançlarından olan atalar kültü, ölmeden önce saygı duyulan kişilerin öldükten sonra da yüceltilmesidir (Ocak, 2002, s. 62). Ataların ruhlarının; ailelerini, akrabalarını ve kavimlerini koruduğuna inanılmaktadır. Karşılaşılan her türlü sorunda, kutsal kabul edilen ataların mezarlarında toplanılır ve kurbanlar kesilerek onlardan yardım istenir (Dilek, 2021, s. 88, 98). Günümüzde, *ermiş* olduğu düşünülen kişilerin mezarları ziyaret edilerek adak adama, kurban kesme ve ağaçlara bez bağlama yoluyla onlardan yardım istenmeye devam edilmektedir (Artun, 2017, s. 368).

Yatırlarla ilgili çeşitli halk inançları eserlerde mevcuttur. Yatıra defnedilen kişinin, mezarından kalkarak abdest alabileceğine ve namaz kılabilceğine inanıldığı görülmektedir. Yatırlara gidip dilek dilemek de tespit edilen uygulamalardandır.

Atalar kültüyle bağlantılı olan kurban kesme ve dilek ağacı ile ilgili örnekler de bu başlık altında incelenmiştir. *Yalan Dünya*, *Fani Dünya* adlı hikâyede, şükür kurbanı kesildiği görülmektedir.

Şermin Yaşar, *Dedemin Bakkalı Çırak* adlı kitapta ağaç resmi bulunan bir sayfaya çocukların dileklerini yazmalarını istemiştir. “Bu senin dilek ağacın! Bıraktığım boşluklara dileklerini yaz.” (Yaşar, 2022f, s. 64) diyerek çocukların hayal güçlerini geliştirirken Türk halk kültüründe köklü bir geçmişi olan dilek ağacını da kitabına dâhil etmiştir.

“Hazır budanmış ağacımız var, nasıl olsa gölge de yapmıyor artık, ona bir görev vereyim diye düşündüm. Ağaç da olsa boş durmaması lazım. Bakkalın önündeki budanmış ağacı bir

dilek ağacına çevirdim. Bakkalda bir sürü kurdele vardı, onları küçük küçük kestim.” (Yaşar, 2022f, s. 61).

“Uzun Murat gazoz kasasının üzerine çıkıp kurdeleleri bağlamaya başladı. ‘Bu bir dilek ağacı Murat, her bağladığında bir dilek dile!’ dedim.” (Yaşar, 2022f, s. 62).

“ ‘Çocuğum sen niye böylesin, ne işi var dilek ağacının burada! Sen milleti mi kandırıyorsun, cin cücüğü müsün sen?’ ” (Yaşar, 2022f, s. 63).

“Yolun sonu yatıra falan mı çıkacak acaba dedim kendi kendime.” (Yaşar, 2022g, s. 23).

“Hakan anlattı, onların eski evin arkasında da varmış yatır. Sabahları abdest almaya geliyormuş. Geldiğinde hazırda bulsun diye, ibrikle su bırakıyormuş annesi bahçeye, yere seccade seriyor, tespihleri yanına diziyormuş.” (Yaşar, 2022g, s. 64).

“Hani tabelanı yaptırıp göğsüme assam, desem ki, ‘Burada bir muhterem zat yatıyor’, seni bekleyen kollarıma çaput bağlarlar, gözyaşlarıma dilek taşları atarlar, yani o derece...” (Yaşar, 2022g, s. 65).

“Hakanlar taşınmışlar bak o evden. ‘Annemi yatırın başından eve sokamaz olduk, her gün dünyanın dileğini diliyor, gerçekleşmezse,’ Hoş tutmuyorsunuz muhteremin gönlünü, sizin yüzünüzden kabul olmadı’ deyip bize sarıyordu.” (Yaşar, 2022g, s. 65).

“Bir kat daha, bir kat daha derken yaptırdım valla apartmanı. Kapısında kurban kestirdim.” (Yaşar, 2022i, s. 68).

3.9.7. Rüya ile İlgili İnançlar

Rüyalar, insanlık tarihi boyunca bazı inanışlar doğrultusunda yorumlanmıştır. Bu yorumlama yapılırken anne, baba ve diğer aile büyüklerinden öğrenilen kalıplar kullanılmıştır. İyiye veya kötüye yorumlanabilecek rüyalar, kültürden kültüre farklılık göstermiştir. Türkler, kendi kültürel özelliklerine ve geleneklerine göre belli bir yorumlama sistemi geliştirmişlerdir. Rüyaların yorumlanması, İslamiyet’in ve diğer dinlerin etkisiyle günümüzdeki şeklini almıştır (Ögel, 2020b, s. 719).

Şermin Yaşar’ın eserlerinde yer alan rüya örnekleri belli düşüncelerin, hayallerin ve korkuların yansıması şeklindedir. Rüya anlatılmadan önce söylenen “hayır olsun” ifadesi *Dedemin Bakkalı Çırac* adlı hikâyede kullanılmaktadır.

“Huriye teyze, her sabah geliyor. ‘Ay hayır olsun, yine bu gece tuhaf tuhaf rüyalar gördüm.’ diyor ve anlatmaya başlıyor. Bir ormanda tek başına yürüyormuş. Etraf karanlıkmiş, ağaçların arasından baykuş sesleri geliyor, yarasalar uçuyormuş. Derken karşıda bir ışık görmüş. O ışığa doğru yürüyünce birdenbire her yer aydınlanmış. Karşısına bir sıra ayva ağacı çıkmış. Ayva ağacının üstündeki ayvaların hepsi yarım yarımmış. Tam kopartıp yiyecekken uykusundan uyanmış...” (Yaşar, 2022f, s. 128).

“Kâbusum oldu, kaç gece rüyamda gördüm hepimizi ayakkabısıyla ezdiğini.” (Yaşar, 2022g, s. 35).

“Bütün gece rüyamda hamur yoğurdum. Kepekli un zor tutuyor hamuru, oluvermiyor kıvamı. Onu mu taktım kafama ne olduysa, sabah uyandım kollarım kopmuş hamur yoğurmaktan...” (Yaşar, 2022l, s. 166).

“Rüyamda babamın geldiğini gördüm. Sadece babamın değil, tüm askerlerin. Dün ‘Vatanımız kurtulacak, kurtuluş yakın!’ diye bağırıyorduk ya, kurtuluş gelmişti işte. Askerler koş koş evlerine geliyorlardı. Bizim sofraya yerdeydi daha, babam da gelir gelmez oturuyordu. Annem ‘Ammam yedin be oğlum, babana da bırak tarhanadan’ diye gülerken şaka ediyordu bana. Babam yesin diye tarhana çanağını onun önüne sürüyordum. O benim önüme itiyordu, ben onun önüne sürüyordum çanağı. Güleşüyorduk.” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 40).

3.10. Bayramlar ve Önemli Günler

Bayram, bir topluluk tarafından önemli bir gün olarak kabul edilen; dinî, millî veya geleneksel temelli olabilen kültürel aktivitelerdir (Boratav, 1984, s. 204). Bayramlar genel ve yerel olabilmektedir. Mevsimlik bayramlar olarak nitelendirilebilecek *Nevruz* ve *Hıdırellez* tüm Türkiye’de bilinip kutlanırken Siirt’teki *Çık Gör Bayramı* ve Yozgat’taki *Çiğdem Pilavı Bayramı*, belli yörelere ait bayramlar arasındadır (Alptekin, 2015, s.159).

Eserlerde yer alan millî bayramlar, dinî bayramlar, özel günler, kutsal gün ve geceler şu şekildedir:

3.10.1. Millî Bayramlar ve Zafer Kutlamaları

Cumhuriyet Bayramı ve Zafer Bayramı gibi, çeşitli gösteriler ve şenlikler eşliğinde kutlanan ulusal içerikli bayramlara millî bayramlar denmektedir (Boratav, 1984, s. 210). Millî bayramlar sayesinde millet olma bilinci yaşatılarak zafer ve kurtuluş günleri hatırlanmaktadır.

Şermin Yaşar; 29 Ekim, 30 Ağustos, 23 Nisan gibi millî bayram günlerine eserlerinde yer vermiştir. *Oh Ne Âlâ Memleket* adlı kitapta 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı’nda, çocukların devlet büyüklerinin koltuklarına oturması âdetinden

bahsedilmiştir. Kitaptaki çocuklar da okul müdürünün ve müdür yardımcılarının yerine geçmiştir. *Cumhuriyetin İlk Sabahı*’nda ise Kurtuluş Savaşı yılları ve Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşu anlatılarak bugün kutladığımız millî bayramların ortaya çıkış aşamaları aktarılmıştır. Yaşar, şenliklerin ve kutlamaların nasıl yapıldığı hakkında da bilgi vermiştir. Camilerin ve evlerin ışıklandırılması, top atışları ve fener alayları, yazarın eserlerinde geçen kutlama unsurlarıdır.

“29 Ekim, 30 Ağustos gibi bayram sabahlarında bayraklı kahvaltılar hazırladım.” (Çarkacı, 2016a, s. 77).

“ ‘Çocuklar, bu yıl 23 Nisan’ın yüzüncü yılını kutlayacağız. Biliyorsunuz, her sene 23 Nisan’da çocuklar bir günlüğüne büyüklerin yerine geçer ve o gün için belirlenen çocuklar, tüm ülke çocuklarını temsilen cumhurbaşkanı, bakan, belediye başkanı, kaymakam, vali olurlar.’ ” (Yaşar, 2022m, s. 27).

“Bu yıl bu uygulamayı biz de okulumuzda yapmaya karar verdik. Okul müdürünün, müdür yardımcılarının yerine siz geçeceksiniz ve törene gideceksiniz.” (Yaşar, 2022m, s. 27).

“ ‘Arkadaşlar, bugün bizim bayramımız ama bayramlaşmadık. Sonra belki vaktimiz olmaz, bayramlaşalım,’ dedi. Haklıydı, durup birbirimize sarıldık. ‘Bayramın kutlu olsun kardeşim,’ dedik birbirimize. ‘İyi ki çocuğuz ve bir çocuk bayramımız var.’ diye ekledik. Bütün dünyada bir tek bize bayram! Oh ne âlâ memleket!” (Yaşar, 2022m, s. 68).

“Ertesi gün 30 Ağustos’tu, tatildi. Ramiz de çalışmıyordu.” (Yaşar, 2020, s. 85).

“Nisan ayının yirmi üçüncü günüydü, günlerden cumaydı. Tüm gün kapının önünde bekledim. Mustafa Kemal Paşa’yla yanındaki tüm arkadaşları cuma namazı için bizim oradaki camiye geldiler. Mahallemiz çökecek, evlerimiz kalabalıktan yıkılıverecek sandım. Sokağımız mahallemiz insan kaynıyordu.” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 36).

“Mustafa Kemal Paşa’yla arkadaşları balkona çıktılar. Ustaların hızlıca bitirdikleri binaya Türkiye Büyük Millet Meclisi dediler. Herkes ‘Vatanımız kurtulacak!’ ‘Kurtuluş yakın!’ ‘Yaşayın, var olun!’ diye bağıırıyordu. Ben de bağıırıverdim. ‘Yaşayın, var olun!’ ” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 37).

“İsmet Paşa, Mustafa Kemal Paşa’ya telgraf çekmiş. Demiş ki: ‘Düşman, binlerce ölüsüyle doldurduğu savaş meydanını silahlarımıza bırakmıştır.’ Mustafa Kemal Paşa da ‘Siz orada yalnız düşmanı değil, milletin makus talihini de yendiniz. İstila altındaki topraklarımızla beraber bütün vatan, bugün en ücra köşelerine kadar zaferinizi kutluyor,’ diye yazmış. ‘Ohhh,’ dedim, ‘kutlarınız tabii!’ Sahiden de kutluyorduk. Bütün camiler ışıklandırıldı, sokakta birbirine sarılan kaç kişi gördüm, saymadım.” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 61).

“Mustafa Kemal, Ankara’ya gelip de Türkiye Büyük Millet Meclisini açalı bir yıl olmuştu bile. O gün Meclis’in önünde toplandık yine. Bu kez çörek satmadım. Sabah koşa koşa mektebe gittim. Okula böyle günlerde gitmeyi seviyordum. İçeri giriyorsun, hoca kutlamaya gidiyoruz

diyor, hemen dışarı çıkıyorsun. O gün de tören alanına mektepteki arkadaşlarımızla birlikte gittim. Hep mi çörekçi, şerbetçi diye gidecektim Meclis'in önüne? Bir kere de öğrenci olarak gittim. İyi ki de öyle gitmişim. O günü Mustafa Kemal Paşa millî bayram ilan etti.” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 6263).

“Nihayet 30 Ağustos'ta o büyük haberi aldık. İnsanlar sokakta ‘Vatanımız kurtuldu, vatanımız kurtuldu!’ diye sevinç çığlıkları atıyordu. Yaşlı başlı dedelerin, ellerindeki bastonları havaya kaldırarak ‘Yaşaaaa!’ diye bağırıklarını, çocuklar gibi sevindiklerini gözlerimle gördüm. O gün evlerin ışıkları sabaha kadar yandı, annem de sabaha kadar kandil ışığında Kuran okudu. O hafta Ankara’da hep şenlik vardı. Hele gece düzenlenen fener alaylarını anlatmaya kelimeler yetmezdi. Zaferin bu kadar tatlı bir şey olduğunu bilmiyordum.” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 87).

“ ‘29 Ekim günü Cumhuriyet ilan edildi. Bazen öyle olur, birileri güler, sen neye güldüklerini anlamazsın ama onlarla birlikte sen de gülmeye başlarsın. Cumhuriyet’in ilanı öyle bir şeydi. Ne olduğunu tam anlamamıştık ama herkes güldüğüne, sevindiğine göre biz de sevinelim diyorduk, herkes gülüyordu, herkes seviniyor, sevinçten birbirine sarılıyordu. O gün 31pare top atışı yapıldı. Ankara top sesleriyle inledi. Bu top seslerini biz Sakarya Savaşı’nda duymuştuk. Savaşdaki seslerin yerini zaferdeki sesler almıştı. Top belki aynı toptu ama bunun sesi ne güzeldi. Sokaklarda Mustafa Kemal Paşa’nın Meclis’te söylediği sözler kulaktan kulağa dolaştı: ‘Türkiye Cumhuriyeti mesut, muvaffak ve muzaffer olacaktır.’ ” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 106).

“O gün okula gitmeden önce Ankara sokaklarında avazım çıktığı kadar bağırarak gazete manşetlerini okudum.

‘Cumhuriyet dün resmen ilan edildi!’

‘İlk reis-i cumhur Mustafa Kemal Paşa’dır.’

‘Yaşasın Büyük Türkiye Cumhuriyeti!’

‘Yaşasın Büyük Türkiye Cumhuriyetiii!’

‘Yaşasın Büyük Türkiye Cumhuriyetiiiiiii!’ ” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 107).

“Sadece çocuklar büyümedi. Cumhuriyet de büyüdü. Her yıl 29 Ekim’de büyük bir coşkuyla kutladık, ilk gün nasılsa her yıl öyleydik. Mustafa Kemal Paşa, Onuncu Yıl Nutku’nu okurken ben de oradaydım. Ama bu kez ne çörek satmak için ne de gazete manşetlerini bağırarak için. Türkiye Cumhuriyeti’nin bir öğretmeni olarak öğrencilerimle birlikte tören yerindeydim. Cumhuriyete çok şey borçluyduk, bu borcu ancak çalışarak ödeyecektim.” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 114).

3.10.2. Dinî Bayramlar, Kandiller, Kutsal Günler ve Aylar

Dinî bayramların başlangıcı kutsal bir olaya dayanmaktadır. Bu kutsal olay, çeşitli ritüellerle yaşatılarak o dinî günün ortaya çıkış zamanı anılır. Hayatın kökenini dinsel unsurlarla açıklayan insanlar için dinî gün ve bayramlar, kutsallığı deneyimleme fırsatı olarak düşünülmektedir (Eliade, 2019, s. 77-82). Türk-İslam anlayışı içerisinde kutlanan dinî bayramlar, Ramazan ve Kurban Bayramı’dır. Bu bayramlar; bayram namazı, bayramlaşma gibi ritüellere sahiptir. Dinî bayramlarda; akrabalar, komşular ve arkadaşlar birbirlerini ziyaret ederler ve küsler barışır. Gelen misafirlere şeker ikram edilir. Kurban Bayramı’nda, kesilen kurbanın üçte biri ihtiyaç sahiplerine dağıtılarak yardımlaşma sağlanır. Ramazan ayı boyunca iftar yemekleri düzenlenir. İhtiyacı olanlara fitre dağıtılarak

gereksinimlerini karşılamaları sağlanmaya çalışılır. Kandiller ise Müslümanlar tarafından kutsal kabul edilen gecelerdir. Kandil gecelerinde duaların kabul olduğuna inanılır. Kandil simidi, kandil lokması gibi ikramlıklar dağıtılır.

Yazar; dinî bayramlar ve bu bayramlarda uygulanan âdetlere eserlerinde yer vermektedir. Bayramlıklardan, bayram harçlıklarından, bayram yemeklerinden, bayramlaşmanın büyükten küçüğe doğru yapılıyor oluşundan bahsederek bayram ritüellerini anlatmaktadır. Ramazan ayında somun ekmek yerine pide yapılması kültürel bir özellik olarak *Tüh!* adlı hikâyede yer almaktadır. Belediyenin ramazan ayı boyunca yardım kolisi dağıtması, kandillerde çocuklara kandillik yiyecekler verilmesi incelenen başlıkla ilgili karşılaşılan diğer örneklerdir.

“Bayram akşamları avuçlarımıza kına konduğu...” (Yaşar, 2021a, s. 157).

“İlk kim dedi ‘bayramlarda el öpmeyin, el öpmek geriliktir, tokalaşın’ diye?... İlk hangi evde kalkılmadı bayram namazına, erkenden uyanmadı ev halkı, ilk hangi evde bayramlaşmadı?... Hangi hain bayramda kapısına gelen çocukları kaçırdı ilk kez? Annelerin gönlüne şüphe, korku tohumları ekti... Şekerler, mendiller, kolonyalar kapının arkasında kaldı. İlk kim kucak kucak kıyafet, ayakkabı taşıdı eve, bayramlık denen o güzelim heyecanın bir önemi kalmadı. İlk kim yatağımızın başından bayramlıklarımızı, kalbimizden bayram heyecanını alıp kaçtı?... Kenarı işli mendilleri kim kaldırıp yerine kâğıt mendil koydu? Yahu el kadar mendilden, içindeki 5 liradan ne istedin?” (Yaşar, 2022b, s. 100-101).

“Kandil akşamlarını aşırı seviyordum. Evdekiler ‘Bu akşam kandil, ne dilek dilersen kabul olur.’ diyorlardı. Havalara zıplıyordum. Babaannemle annem, ‘Ah yavruuum, bak nasıl da seviyor kandilleri, maşallah maşallah!’ falan diye seviniyorlardı.” (Yaşar, 2022c, s. 118).

“Kandil demek, küçüklerin büyüklerin ellerini öpmesi ve hayırlı kandiller dilemesi demektir. Bu da büyüklerin küçüklere yiyecek bir şeyler vermesi demektir.” (Yaşar, 2022c, s. 118).

“Camiden çıkan adamlar bakkala geliyor, bir şeyler alıyor ve çocuklara dağıtıyordu. Çocuklar ip gibi sıraya giriyor ve kandillik yiyeceklerini topluyorlardı.” (Yaşar, 2022c, s. 118).

“ ‘Bakın çocuklar, çok büyük sevap! Bu çocuklar aç! Hepsi aç... Hiçbiri daha önceden bu yediklerimizden yemedi. Kutuya bırakın kandilliklerinizi, Afrika’ya göndereceğim. Bugün kandil. Yardımınızı bu aç çocuklardan esirgemeyin.’ ” (Yaşar, 2022c, s. 125).

“ ‘Çocuklardan. Onların kandillikleri bunlar. Bana verdiler. Afrika’daki çocuklara. Kandilse sadece bize mi kandil? Onlara da kandil!’ ” (Yaşar, 2022c, s. 127).

“Şerife abla gelir. Aşure yapacaktı, her şeyden azar azar alır.” (Yaşar, 2022g, s. 12).

“Bir bayram alışverişinde herkese hediye aldılar. Bütün çocuklara...” (Yaşar, 2022g, s. 66).

“Bayılır helvaya Mustafa. Evlerinde ramazandan ramazana yerler.” (Yaşar, 2022g, s. 109).

“Bir ramazan akşamı var aklımda. Annem salonda, bacaklarını altına toplamış, koltuğa yaslanmış Yasin okuyor.” (Yaşar, 2022i, s. 34).

“Babaannemin cenazesinden sekiz ay sonra Ramazan Bayramı’ndayız. Babam ‘Hazırlanın mezarlığa gidecekmışiz’ diyor.” (Yaşar, 2022i, s. 35).

“Şevket Bey’in vefatından bir yıl kadar önce, bir bayram yemeği vermişlerdi evde.” (Yaşar, 2022i, s. 35).

“Kemal Dursunoğlu kandilde simit dağıtır gibi hayrına dağıttı beni ahaliye.” (Yaşar, 2022i, s. 153).

“Bizleri bir Kurban Bayramı arifesine daha annem ve yengemin birbirini yiyen bakışlarıyla erdiren Rabbime şükürler olsun.” (Yaşar, 2022l, s. 68).

“Bayram için bütün gün bizim evde birlikte yaprak sardılar, mantı açtılar mesela.” (Yaşar, 2022l, s. 74).

“Her bayram kurbana koç alıp; seninki mi daha büyük, benimki mi, o bacak senin miydi, benim miydi, ilk kiminki kesildi, hep beraber yenecek bayram yemeğinde kimin etinden kavurma yapıldı, sen Faik’le tokalaştın, ben Saim’le karşıdan bayramlaştım, annem senin çocuklara çorap almış, benimkilerinin birini unutmuş, sofrada sana çok yemek kondu, bana az, bulaşıkları sen yıkadın ben duruladım, yok kahvaltıda akşam yemeğine göre daha az bulaşık çıkıyor da sen işten kaçıyorsun kavgası yapan ve canımıza ot tıkayan annem ve yengemin bu bayram ortak danaya girmek istemeleri tüm ailede infiale sebebiyet verse de, bu ikisinin bir şeyi yapacağım deyince önlerinde dağ olsa aşacaklarını bildiklerinden, babam ve amcam genel temayül gereği ‘olur’ dediler. Kara haber babaanneme tez ulaştı, akşama iki oğlunu da arayıp ‘Yavrum illa büyük baş kesecekseniz, kıyıda köşede param var, vereyim herkes kendine kessin, üleşemezler, Kurban Bayramı kanlı bayram, keser bunlar birbirini’ dese de annemi ve yengemi ikna edemediler.” (Yaşar, 2022l, s. 74-75).

“Gelinlerine aşırı müjdeli bir haber verir gibi ‘Temizliği yaptım, baklavayı ısladım ben, yarına hiç iş yok’ dedi çocuk sevinciyle.” (Yaşar, 2022l, s. 75).

“Ertesi sabah gergin bir bayram sabahına uyandık. Babaannem ısrarla hepimizi aynı sofrada istiyordu burada olduğumuzda.” (Yaşar, 2022l, s. 76).

“Bayramlaşma faslında taraflar birbirleriyle karşıdan selamlaştılar, yine sorun çıkmadı. Mezarlık ziyareti için tüm aile hazırдық.” (Yaşar, 2022l, s. 76).

“Tek başına kalktığı sahurların, tek başına açtığı iftarların ağrısını duydu mu hiç...” (Yaşar, 2022l, s. 87).

“Bir bayram sabahı namazdan dönerken ‘Ayhan, terapist mi ne diyorlar, böyle karı kocalar gidiyormuş, iyi geliyormuş, oraya mı gitseniz acaba oğlum’ diye tane tane anlattı Ayhan abiye babam.” (Yaşar, 2022l, s. 122).

“Bayramlarda ve mecburen bir araya gelmemiz gereken zamanlarda çatalı bıçağı hangi elimizle tutmamız, nasıl oturmamız, nasıl konuşmamız gerektiğini unutuyorduk.” (Yaşar, 2022l, s. 126).

“Bayramdan bayrama, Anneler Günü’nde, Babalar Günü’nde geliyor, babamın üç aylık hastane kontrollerinde kapının önünden alıp kapının önüne bırakıyor, kandillerde arıyorduk.” (Yaşar, 2022l, s. 127).

“İki yüz elli gram beyaz ekmek çıkartır, ramazanda pide de yapar, canı çok isterse arada çiçek ekmek yapıp satardı.” (Yaşar, 2022l, s. 153).

“Usta dedi ben yaptım, pideleri çıkarttık fırından. İnsanlar pide istedi, Allah kabul etsin diye diye verdik pideleri. Ezana yarım saat falan var, son pideleri veriyoruz artık. Kan ter içinde kaldım acemilikten...” (Yaşar, 2022l, s. 156-157).

“ ‘Ekmek yok’ dedi usta, ‘ramazanda ekmek olmaz.’ Kıza dönüp kırk yıllık fırıncı gibi, ‘Ramazanda ekmek olmaz’ dedim. ‘Tüh’ dedi, ‘pide sevmiyorum da ben, bi şansımı deneyeyim istemiştin yine de...’ ” (Yaşar, 2022l, s. 157).

“O tüh dedi diye akşam oruç açmadım.” (Yaşar, 2022l, s. 157).

“Bari sahurda yesin diye, akşam karanlığında kapılarını çaldım. Babası açtı kapıyı. Kızınız ekmek istemişti diye uzattım ekmeği, tek kelime etmeden, koşa koşa gittim eve.” (Yaşar, 2022l, s. 157).

“Kapılarını bayramdan bayrama çaldığım iki abim var, başka kimsem yok.” (Yaşar, 2022l, s. 160).

“Et tüketiminin kurbandan kurbanda dolaba konan etlerle çözüldüğü, tavuğun bahçeden yakalanıp kesildiği zamanlar...” (Yaşar, 2022l, s. 190).

“Anneannemlerin köyünde görmüştüm, bayramın ilk günü camiden çıktıktan sonra herkes yaş sırasına göre kocaman bir halka oluşturunuyordu. En yaşlılar en başa, ondan daha az yaşlı olanların yanına, ondan daha genç olanlar onların yanına, en gençler sonra, sonra çocuklar falan... Herkes yaş sırasına göre diziliyordu. En küçükler en yaşlılardan başlıyor ve sırayla herkesle bayramlaşıyordu. Böylece kimseyi atlamadan, yaş sırasına göre herkesle bayramlaşmış oluyordun. Köye gittiğimizde çok hoşuma gitmişti bu uygulama. Sırayı muhtar takip ediyordu.” (Yaşar, 2022m, s. 103).

“Yengem bir Ramazan Bayramı’nda beni yemeğe davet etti.” (Yaşar, 2020, s. 27).

“ ‘Kurban’ı bekleme Kerim, gene gel, abin çok üzülüyor’ dedi yengem.” (Yaşar, 2020, s. 27).

“Hiç kimsenin gelip gitmediği evimizde kazara zil çaldığında örneğin... ‘Geldileeeeer’ diye kapıya koşan halama gelenin Ramazan davulcusu, dilenci yahut yanlış kapıyı çalmış bir komşu misafiri olduğunu anlatmak mümkün olmuyordu.” (Yaşar, 2020, s. 40).

“Ramazan başlıyordu o gece. Belediye koli koli yardım dağıtıyordu.” (Yaşar, 2020, s. 154).

“Kader kısmet kutusu almak, belki de bütün bayram harçlığını bakkala bayılmak demektir.” (Yaşar, 2021e, s. 15).

“Aile ziyaretlerini bayramlarla sınırlı tuttular.” (Yaşar, 2021e, s. 20).

3.10.3. Yılbaşı

Kışın bitişi, baharın gelişi anlamına gelen nevruz, birçok kültürde yeni yılın başlangıcı olarak kabul edilmiştir. 1925 yılında miladi takvim kabul edilinceye kadar Türkiye’de de yılbaşı olarak düşünülmüştür. 1925 yılından itibaren 22 Mart yerine 1 Ocak, yılbaşı olarak kutlanmaya başlanmış ve nevrusa ait bazı törensel özellikler 1 Ocak’a yansıtılmıştır (Boratav, 1984, s. 132, 137, 227). Günümüzde yılbaşı, dünyanın birçok yerinde olduğu gibi Türkiye’de de çeşitli eğlenceler, hediyeleşmeler ve güzel dileklerle kutlanmaktadır. Çam ağacı süsleme geleneğinin de evrenselleşmeye başladığı görülmektedir.

Şermin Yaşar’ın eserlerinde yılbaşı gecesiyle ilgili olarak; aile üyelerinin beraber yemek yemeleri, birlikte zaman geçirmeleri, birbirlerinin yeni yılını kutlamaları gibi örneklerle rastlanmaktadır. Yılbaşı bileti almak, yeni yıl için güzel dileklerde bulunmak, akrabalara ve arkadaşlara yeni yıl kartı göndermek eserlerde karşılaşılan diğer örneklerdir.

“Yılbaşı hakkında konuşun ve bir dilek dileyin.” (Çarkacı, 2016a, s. 160).

“Benim en sevdiğim kısım yeni yıl haftasıydı. Sıradan bir köy bakkalı olabilirdik ama neticede biz de yeni yıla giriyorduk. Cama ‘Hoş geldin Yeni Yıl’ yazıyorduk. Yeni yıla tam on gün kala, dedem depodan kocaman bir demir raf getiriyordu. Bir sürü de kartpostal... O kartpostalları tek tek raflara diziyorduk. Üzerinde şehir resimleri olan kartlar, kar manzaralı kartlar, sanatçı resimlerinin olduğu kartlar... Kart yazıyordu insanlar sevdiklerine. ‘Yeni yılınızı kutlar, bir şeyler bir şeyler dileriz.’ diye yazıp uzak şehirlere gönderiyorlardı. Sevgililerine, akrabalarına kart gönderenler vardı. Ama en çok da asker arkadaşlarına gönderiyorlardı.” (Yaşar, 2022c, s. 112).

“O yıl yılbaşı akşamı annem gene bir inat, evde ailece geçirelim, çocuklar da bir yere gitmesin, annemler, kardeşlerim de bize gelsin diye bütün sülaleyi topladı bizim eve. ‘Herkes bir çeşit yapıp getirecek, güzel masa kuracağız, elmalı pasta yapacağım’ dedi.” (Yaşar, 2022l, s. 122).

“Yeni yıla girdiğimiz dakikalarda ayaklandık maaile. Ondan geri sayıldı, üç, iki, bir dediğimizde kucaklaşıldı. Herkes birbirini öpüp iyi dileklerde bulundu. Ayhan abi, Fatma ablayla resmen vedalaştı.” (Yaşar, 2022l, s. 125).

“Ayhan yerde biletlere çökmüş, çıt çıkmıyor kimseden.” (Yaşar, 2022l, s. 123).

“Herkesin ona baktığı o an, sol elini gömleğinin içinden sutyenine götürdü. Tek bir bilet çıkarttı Fatma abla.” (Yaşar, 2022l, s. 123).

3.11. Geçiş Dönemleri

Geçiş dönemleri; doğum, evlenme ve ölüm gibi insan hayatı için önemli olan başlangıç ve bitişlerin yaşandığı dönemlerdir. Bu dönemlerde yapılan uygulamalar, insanları tehlikelerden korumak amacıyla ortaya çıkmıştır (Örnek, 2018, s. 183). Bu uygulamalar; inançlar ve âdetler doğrultusunda yapılır. Geçiş dönemi ritüelleri, bir tören olarak önem taşıdığı gibi Türk halk kültürüyle ilgili birçok ögeyi de bünyesinde barındırmaktadır. Günümüzde popüler kültürün etkisiyle bazı geçiş dönemi âdetlerinde değişiklikler olmuş, insanlar daha kolay uygulanabilecek yöntemlere yönelmeye başlamışlardır (O. A. Kayabaşı, 2013, s. 288-289).

3.11.1. Doğum

Çocuk, bir ailenin mutluluk kaynağıdır. Evli çiftlerin birçoğu çocuk sahibi olmak ister. Çocuk sahibi olamayanlar farklı yöntemlerle bu sorunu çözmeye çalışırlar. Hocaya gitmek, çeşitli kocakarı ilaçları hazırlamak bu yöntemlerden bazılarıdır (Şimşek, 2008, s. 223). Ailelerin, çocuk sahibi olmak istediği andan itibaren başlayan çeşitli dinsel ve büyüsel uygulamalar, çiftlerin çocuk sahibi olacağını öğrendikten sonra da devam etmektedir. Genel olarak annenin yapması gereken uygulamalar; doğum öncesini, doğum esnasını ve doğum sonrasını kapsayan uzun bir süreci içine almaktadır (Örnek, 2018, s. 184). Şermin Yaşar’ın eserlerinde doğum ile ilgili birçok halk kültürü unsuruyla karşılaşılmiştir. Bu unsurlar doğum öncesi, doğum sırası, doğum sonrası başlıkları altında incelenmiştir.

3.11.1.1. Doğum Öncesi

Çocuk sahibi olamayan kişiler için, halk hekimliği kapsamında değerlendirilebilecek olan veya dinsel-büyüsel nitelikte özellikler taşıyan geleneksel yöntemler uygulanmaktadır. Kısır olduğu düşünülen kişinin kadın veya erkek olması uygulanan yöntemi değiştirmektedir. Erkek veya kız doğurmak amacıyla yapılan çeşitli uygulamalar da mevcuttur (Örnek, 2015, s. 23-25). Rüyasında güneş gören kişinin kız çocuk doğuracağına, ay gören kişinin ise erkek çocuk doğuracağına inanılmaktadır. Çeşitli fal yöntemleriyle de cinsiyet tahmin edilmeye çalışılmaktadır. Aşeren kadının istediği yiyecek verilmezse gebe kadında veya bebekte sağlık sorunlarının ortaya çıkacağı düşünülmektedir. Gebe kadınların yediği yemeklerin, baktığı insanların, doğacak çocuğun fiziksel ve ruhsal yapısına etki edeceği yönünde bir inançla da karşılaşmaktadır (Boratav, 1984, s. 145-146).

Şermin Yaşar'ın eserlerinde doğum öncesiyle ilgili birçok inanış, âdet ve gelenek yer almaktadır. *Cıva* adlı hikâyede gebeliğin büyü aracılığıyla engellenebileceği şeklinde bir inançtan bahsedilmektedir. *Nokta Nokta Gül* adlı hikâyede, kısır olan kişi erkek olmasına rağmen karısını kısırlıkla suçlamaktadır. Bu durum kısırlığın utanç verici bir hastalık olduğu yönündeki eski inanışlar ve erkek egemen yapı ile örtüşmektedir. Bebek sahibi olmak isteyen eşlerin, aralarına oyuncak bebek koyarak yatmaları veya bir çocukla birlikte fotoğraf çektirmeleri *Cebimdeki Osman* adlı hikâyedeki kısırlık çözümleridir. *Yalan Dünya*, *Fâni Dünya* hikâyesinde ise gebeyken içilen zezemin doğacak çocuğun uslu olmasını sağladığına dair bir inanış anlatılmaktadır.

“Hoca demiş ki, büyüü sana yapmışlar yıllar önce. Kocan o yüzden ölmüş, büyü yüzünden. O yüzden çocuğun olmamış başka.” (Yaşar, 2022g, s. 57-58).

“Hamile olduğu fotoğrafları gösterdi. ‘Çok istedim’ dedi. ‘Hep ölü doğdular ya da doğuramadan düşürdüm.’ ” (Yaşar, 2022i, s. 26).

“Kız Sevim, bunu yapmadan önce zezem mi içtiniz, bu çocuk nasıl böyle uslu oldu, bize de anlat, gelinlere söyleyelim öyle çocuk yapsınlar derdim.” (Yaşar, 2022i, s. 66).

“ ‘Ye hanım yeeee, iki canlısın sen, iyi bak oğlanlara’ ” (Yaşar, 2022l, s. 182).

“Babam ‘Abi’ dedi adama ‘gel bizim oğlanla bir fotoğrafınızı çekeyim sizin, uğurdur’ dedi. ‘Bizim de olmuyordu bebeğimiz, hocaya gittik, aranızda oyuncak bebek koyun da

yatın, niyet işi hep bunlar, dedi. Öyle yaptık. Aha bak, Hami! Hami oldu...' ” (Yaşar, 2020, s. 78).

“ ‘Allah’tan ümit kesilmez. Sen ne bakıyon bu doktora, onun çocuğunuz olmaz dediği kaç kişinin oğlunun sünnetine gittik biz. Siz içinizi ferah tutun, niyet edin’ ” (Yaşar, 2020, s. 78).

“Ha bugün toparlar, ha yarın derken, sonunda bir ikindiüstü kadını toprağa, Ramiz’i de otuz yıllık evliliğe rağmen evlat sahibi olamamış teyzesine evlatlık verdiler.” (Yaşar, 2020, s. 81-82).

“Musa enişte kısırdı. Bunu bir kusur olarak kabul ediyor, kesinlikle üstüne almıyor, teyzeme ‘kısır karı’ diye sesleniyor ve muhtemel ki her sevişmelerinin sonunda dövüyordu.” (Yaşar, 2021e, s. 25).

3.11.1.2. Doğum Sırası

Doğum süreci, anne adayları için fiziksel ve psikolojik zorluklar içermektedir. Bebeğin sağlıklı bir şekilde dünyaya gelmesi de bu süreçte doğru yöntemler uygulanmasına bağlıdır. Halk hekimliği kapsamında değerlendirilebilecek bazı doğum yöntemleri, tabiatüstü varlıkların koruyuculuğuna başvurma veya kötülüklerinden sakınma ritüelleri içermektedir.

Gebe kadın, doğum yapacağı sırada diğer kadınlar onun yanında dururken erkekler dışarıda beklemektedirler. Erkeklerin görevi dışarıdaki kötü ruhları kovmaktır. Kadının sancısı başlayınca çadırın etrafında koşmaya başlayan erkekler, bağırarak havaya ateş ederler. Çocuk doğuncaya kadar bu davranışları tekrar ederler (Radloff, 1994, s. 71). Radloff’un Altay Türklerinden derlediği bu ritüelin amacı gebe kadına musallat olacağı düşünülen albastıyı uzakta tutmaktır. Albastının tüfek sesinden korktuğu düşünülmektedir (İnan, 2020b, s. 171-173).

Doğumun kolay geçmesi için uygulanan ritüellerden herhangi birine Şermin Yaşar’ın eserlerinde rastlanılmamıştır. Erkek bebek dünyaya getirmenin müjdeli bir haber olarak dile getirilmesi ve yeni doğum yapmış kadına eşi tarafından altın takılması incelenen başlıkla ilgili tespit edilen örneklerdir.

“Oysa aynı anda kim bilir kaç kadın belki de çok zor şartlarda bebeğini dünyaya getiriyor. Kimisi bir tarlada, kimisi evde tek başına, kimisi bir köyün sağlık ocağında, kimisi hapisshanede akıl almaz şartlarda...” (Yaşar, 2021a, s. 106).

“ ‘Müjdemo isterim’ demış Eminebe, ‘sonunda bulduk çükü.’ Açmış kundağı, ‘Bak’ demış ‘bamyâ kadar çükü var’, tezgâhtan bir tane bamyâ alıp ölçmüş bir de. Babam havalara uçmuş. Çok hoşuna gitmiş bamyâ işi. Ablalarımila kilo kilo bamyâ dağıtmış mahalleliye.” (Yaşar, 2022g, s. 89).

“Bebek erken doğmuş, ebe, Şeref’in kucağına kundağı bırakırken, ‘Yedi aylık’ demış Şeref, ‘Olsun, sağlıklı ya’ demış. Gülmüşler. Gülşen’in terli alnına yapışmış saçları elleriyle düzeltmiş Şeref, sonra cebinden çıkarttığı bir küçük altını kırmızı kurdeleye geçirip takmış Gülşen’in boynuna.” (Yaşar, 2022g, s. 167).

“Nurşen’i ambulansla almaya gelmişler öldüğünü bile bile. Annemi başka bir ambulansa bindirmişler. O gün, o acıyla birlikte, olması gerekenden daha erken gelmişim dünyaya.” (Yaşar, 2022i, s. 37).

“O açılmayan banyo kapısına omuz atan, idrara sıkışık insanlar gibi, öz anasına yüklenerek çıktı. Anasının doğum feryadına Ramiz de eşlik etti çünkü doğmaya çalışırken sol omzu çıktı.” (Yaşar, 2020, s. 81).

“Bebeği yıkadıklarında ortaya çıkan saçları, kirpikleri kınalı gibi kıpkızıldı. Ebe ortaya ‘Bebek kınalı geldi, cennet suvalı geldi’ diye bir laf attı, bu laf çocuk dişli doğmuş, sünnetli doğmuş diye yayıldı etrafa.” (Yaşar, 2020, s. 81).

3.11.1.3. Doğum Sonrası

Çocuk dünyaya geldikten sonra da dinsel-büyüsel uygulamalar devam etmektedir. Bu uygulamaların amacı çocukla birlikte gelmiş olduğu düşünülen kötü ruhları çocuktan ve anneden uzaklaştırmak, çocuğu ailenin ve toplumun bir parçası yapmaktır (O. A. Kayabaşı, 2016a, s. 146-147). Lohusalık sırasında kaçınılması gereken durumlar, kırk basması ve albasması gibi inanışlar, kırk banyosu, ad koyma ve sünnet uygulamaları da doğum sonrası inanış ve ritüellerden bazılarıdır (O. A. Kayabaşı, 2013, s. 48). Çocuklarla ilgili âdetlerin birçoğu tören ve kutlamalar eşliğinde yapılmaktadır. Ad koyma, çocuk görme, ağaç dikme, diş hediğı, saç kesme ve yaş günü âdetleri belli kutlamalar içeren âdetlerdir (Örnek, 2015, s. 30- 31).

Şermin Yaşar'ın eserlerinde anneyi ve bebeği korumak amacıyla yapılan doğum sonrası uygulamalara rastlanmaktadır. Kutlama amacıyla yapılan uygulamalar da bu eserlerde mevcuttur. *Başlarım Şimdi Anneliğe* adlı kitapta, incelenen başlıkla ilgili birçok örnek yer almaktadır. Bu eserde; çocuğun beslenmesi, uyuması ve giydirilmesi ile ilgili geleneksel tavsiyeler verilmektedir. Cinlerin bebeği götürmemesi için bebeğin yanından yedi gün ayrılmamak gerektiği belirtilerek *değiştirme bebek* kavramına değinilmektedir. Çocuğun göbek bağının; okul bahçesi, cami avlusu ve ev çevresi gibi olumlu anlamlar ifade eden yerlere gömüldüğü görülmektedir. Çocuğu sarılıktan korumak amacıyla sarı tülbent örtmek, nazardan korumak için iç çamaşırlarını ters giydirmek gibi uygulamalarla karşılaşmaktadır. İncelenen eserlerde albasması ve kırk çıkarma ile ilgili çeşitli inanışlar da mevcuttur.

“Kundaktaki bebekle dans kursuna gidiyorlar.” (Yaşar, 2021a, s. 6).

“Sakın ağlama, sütün kesilir diyecekler. Bebek her ağladığında birileri bebeğin kafasını senin memelerine yapıştıracak.” (Yaşar, 2021a, s. 10).

“Kendi sütünü sağıp içmek sağlıklı bir insanın yapamayacağı bir davranış tabii. Ama kabul edelim lohusalıkta annenin üstüne bazen o denli geliniyor ki böyle şeyler yapabiliyor.” (Yaşar, 2021a, s. 13).

“Bebeği kundaklayın, kollarını sıkıca sarın, bacaklar geniş kalsın dediler.” (Yaşar, 2021a, s. 18).

“Dizlerimde salladım. Tuna'yı uzunca bir süre salladık. Mete istemedi. Name hâlâ sallanıyor. Neticede eğer çocuk kabul ediyorsa sallanan çocuk uyuyor.” (Yaşar, 2021a, s. 18).

“Banyo yapan bebek kendini anne karnında hisseder, hem de daha iyi uyur, dediler.” (Yaşar, 2021a, s. 19).

“Bana bak, çocuk doğdu, eve geldiniz ya, yedi gün bebeğin yanından sakın ayrılma. Ayrılırsan cinler gelir, bebeği götürür, yerine başka bebek getirirler, ‘değiştirme bebek’ derler ona.” (Yaşar, 2021a, s. 37).

“Doğumdan sonra kırk gün evden dışarı çıkmak yok.” (Yaşar, 2021a, s. 37).

“Albasması olmak istemiyorsan kafana o kırmızı kurdeleden takman lazım.” (Yaşar, 2021a, s. 37).

“Bebeğe sarı giydir. Sarı tül bent ört, bebek sarılık olmasın.” (Yaşar, 2021a, s. 37).

“Eldivenciğini çıkartınca bak bakalım elini yumruk mu yapıyor, açık mı tutuyor. Yumruk yapıyorsa eli sıkı olacak demektir, açık tutuyorsa eli açık biri olacak demektir.” (Yaşar, 2021a, s. 37).

“Beşikte bebek yokken sakın beşiği sallama, bebeğin karnı ağrır.” (Yaşar, 2021a, s. 37).

“Göbeği düşünce göbeği, cami avlusuna gömersen dindar, okul bahçesine gömersen tahsilli, evin bahçesine gömersen evine bağlı olur.” (Yaşar, 2021a, s. 37).

“Kırkı çıkmadan tırnağını kesersen ya hırsız olur ya arsız olur.” (Yaşar, 2021a, s. 37).

“Bebek 20 günlük olduğunda, yarı kırkına girdi demektir. Bebeği yıkarken tepesinden aşağı 20 kaşık su dökeceksin.” (Yaşar, 2021a, s. 38).

“Kırkına giren bebeği tuzlaman lazım...Tuzlamazsan ömrü billah ter kokar. Bir de kim tuzlarsa onun sözünü dinler büyüdüğünde.” (Yaşar, 2021a, s. 38).

“Tuzlama işlemi bittiğinde bebeği yıkayacak, tepesinden aşağı kırk kaşık su dökeceksin.” (Yaşar, 2021a, s. 38).

“Bir aile büyüğünün evine bebekle ilk kez ziyarete gittiğinde o yerden bir yumurta almayı ihmal etme.” (Yaşar, 2021a, s. 38).

“Bebeğin ağzından öpersen çabuk konuşur, ayağının altından öpersen çabuk yürür.” (Yaşar, 2021a, s. 38).

“Bebek emeklemeye başladı diyelim. Eğer bacaklarının arasından bakıyorsa...Misafir gelecek demektir.” (Yaşar, 2021a, s. 38).

“Sonra diş buğdayı yapacaksın. Bu esnada bebeğin karşısına makas, kalem, Kuran, ayna, tarak koyacaksın. Bebek makasa uzanırsa terzi, kaleme uzanırsa alim, Kuran’a uzanırsa hoca, aynaya uzanırsa süslü, tıraşa uzanırsa berber olacak demektir.” (Yaşar, 2021a, s. 38).

“Çocuğunu öyle çok güzel giydirme nazar olur. Giydiriyorsan da mutlaka nazar boncuğu tak. Yalnız atletini, fanilasını, çıtçıtli badisini mutlaka ters giydir. Nazara karşı bu birebir.” (Yaşar, 2021a, s. 38).

“Çocuğun iç çamaşırını ters giydir nazar olmasın, diyorlar. Sonra da amaaan kıyafetlerini ters giyme işin ters gider, diyorlar.” üç kere tahtaya vurdum, tövbe dedim oldu mu?” (Yaşar, 2021a, s. 39).

“Çocuk yerde oynarken, uzanırken, yatarken aman diyeyim üstünden atlama, maazallah boyu kısa olur.” (Yaşar, 2021a, s. 39).

“Bebeğin ağzına üflersen cana yakın olur, unutma. Bebeğe bakınca ‘çirkin’ diye sev, bir de ‘tütütü’ diye yüzüne tükür. Ayrıca bebeğin ağzına kim tükürürse bebek ona çekermiş.” (Yaşar, 2021a, s. 39).

“Göbeği düşene kadar hazır suyu kaynatıp soğuttuk, göbeği düştükten sonra 40 günlük olana kadar çeşme suyunu kaynattık soğuttuk. 40’ından sonra ise suyu musluktan doldurduk...” (Yaşar, 2021a, s. 45).

“Kurutulmuş göbek kordonu kaldı. İşte malum evin bahçesine gömersen evde kalır, okul bahçesine gömersen öğretmen, adliyeye gömersen avukat olur...” (Yaşar, 2021a, s. 50).

“Aaah bir kırkı çıksa, dersin, çıkar.” (Yaşar, 2021a, s. 109).

“Anneannem diyor ki, kundakla şu çocuğu sıkıca, bak mum gibi oldu, nasıl sustu...Anneannem diyor ki, ver şu yastığı dizime, heh Nameyi de koy, hadi sen git işine bak nasıl uyuyor...Anneannem diyor ki, aaaa hiç de sessiz olamam, el kadar çocuk için evin düzeni mi değişsin? ...Anneannem diyor ki, sal kızım şunları sokağa bir şey olmaz sal, biz sizi böyle büyüttük...” (Yaşar, 2021a, s. 142).

“Geriye dönüp baktığımda ‘neyin kafasını yaşıyorsam artık o zaman’ diyorsun. İşte o lohusa kafası...” (Çarkacı, 2016b, s. 67).

“Aşağı sokakta bir ebe vardı, Eminebe, bu civardaki bütün çocukları o doğurttuğu için herkesin şeyinde kendini hak sahibi sayardı. Ekmek almaya, kolonya doldurtmaya, sütçüye falan gönderir, gitmem dersin şeyimizden tutup, ‘Bana bak seni ben doğurttum, kesiveririm şeyini’ derdi.” (Yaşar, 2022g, s. 89).

“Annem lohusa, yemek yapamaz diye bamya yemeği, bamya çorbası, bamya kızartması getirmişler.” (Yaşar, 2022g, s. 90).

“İlk oğlu doğduğunda kocası, kaynanası ve bebeğiyle beraber geldi Nurcan. ‘Ölmeden torununu gör istedim baba’ diye öptü elini.” (Yaşar, 2022g, s. 92).

“Süt sağmam ve Eda’ya süt götürmem gerekiyordu. Denedim, çok denedim. Üçüncü gün, kuvözün önünde ağlarken, hemşire, ‘Ağlama, ağlarsan sütün kesilir’ dedi.” (Yaşar, 2022g, s. 155).

“Kucağından eniştenin kolunu indirmeden, bohçayı açıp, lizöz mü ne, o sevimsiz şeyi uzattı. ‘Bir bebeğimiz olsaydı, giyecektim Necmi Bey’ dedi.” (Yaşar, 2022i, s. 27).

“Yengemin memelerini emerek başladığım bir hayata verelim girizgahı. Amcamın karısına yenge demem gerekiyor ama ben sütanne diyorum.” (Yaşar, 2022i, s. 29).

“Sütannem lohusaymış. Benim de sütüm kesilir diye çok korktum diyor. Neyse ki kesilmedi, ikinize birden yetti sütüm.” (Yaşar, 2022i, s. 37).

“İkişer yaş arayla dünyaya getirdiği dört erkek evladın her biri için kayınvalidesinden ayrı ayrı aldığı beşibiryerdeleri, kocasına taktırdığı burmaları, oğlanların her birine müstakil olarak yaptığı sünnet merasimlerinde takılan altınları...” (Yaşar, 2022l, s. 24).

“Annemin sütü kesiliyor üzüntüden... Ve yengem aynı zamanda benim sütannem oluveriyor. Kaderin pinpon oyunu burada son bulsa iyi tabii ama Ayşe ve Gülizar peş peşe ikinci çocuklarına hamile kalıyor. Bu kez Ayşe yengemin sütü gelmiyor ve amcamın oğlunu annem emziriyor. Bu sefer de annem Hüseyin’in sütannesi.” (Yaşar, 2022l, s. 73-74).

“Ebeler bebekleri doğurtuktan sonra onları kundağa sarar ve annelerinin kollarına bırakırlarmış.” (Yaşar, 2020, s. 33).

“Önce sütanne arayışına girdiler. Kendi köylerinde bulamadıkları için başka köyden sütanne buldular. Kadının sütünü sömüren Ramiz’den kadının kendi evladına süt kalmadığı için başka bir köyden ikinci bir sütanne tahsis ettiler.” (Yaşar, 2020, s. 82).

“Çok istemesine rağmen çocuğu olmayan Cevriye teyzeme kimse usturuplu bir teselli de veremediği gibi tüm kız kardeşleri ve kardeşlerinin eşleri, doğurduktan sonra okuttukları bebek mevlitlerinde ancak ‘Allah olmayanlara da versin’ diyerek kuru bir dilek buketi sunabilmişlerdi.” (Yaşar, 2021e, s. 25).

“Bebek doğdu ve Seher’in kucağına kondu. ‘Ablası bakar ona’ dedi herkes. Kendisinden küçük olan iki erkek kardeşiyle de Seher ilgileniyordu zaten, bununla da ilgilenirdi. Bebek görmeye gelen herkesin dediği gibi ‘Doğan nasibiyle doğardı, bu da aradan çıkıp gider, nasıl büyüdüğünü bile anlamazlardı.’ Nilüfer nasibiyle geldi, nasibinde annesinin loğusayken düşmesi, ayağını ve kolunu kırması, dört ay kıvıldamadan yatması vardı. Etrafta bebeğe ve çocuklara bakabilecek başka yetişkin de olmadığından piyango Seher’e vurdu.” (Yaşar, 2021e, s. 155-156).

3.11.1.3.1. Ad Koyma

Doğum sonrası uygulamalardan ilki çocuğa ad konulmasıdır (Örnek, 2018, s. 205). Genellikle dinî bir tören eşliğinde gerçekleştirilen ad koyma merasimi, bir hoca ya da ailenin en yaşlı üyesi tarafından yapılır. Bu kişi çocuğu kibleye çevirerek ezan okur ve çocuğun adını kulağına üç kez söyler (Örnek, 2015, s. 29-30). Çocuğa ad konurken; yaşatıcı özelliğe sahip olduğuna inanılan, belirli takvimsel kavramları ifade eden veya dinî-tarihi kişilere ait olan adlar tercih edilmektedir (Örnek, 2018, s. 209-218). Atalar kültünün yansıması olarak düşünülen, ölmüş ata adlarının çocuklara verilmesi de yaygın bir âdettir. Ad verme uygulamasının büyük anne, büyük baba gibi aile büyükleri tarafından gerçekleştirilmesi de sık karşılaşılan bir durumdur (Yeşildal, 2018, s. 52, 58).

İncelenen eserlerde, yeni doğan çocuğun kulağına adının üç kez söylendiği görülmektedir. Çocuğa dedelerden birinin ya da her ikisinin adının konulması da karşılaşılan uygulamalardandır. *Kimlikte Nurşen* adlı hikâyede yeni doğan çocuğa ölmüş ablasının adı verilmektedir. *Helva* adlı hikâyede ise hem şarkıcı hem oyuncu olan Orhan Gencebay'ın adının, çocuklar için uygun bir ad olduğu anlatılmaktadır. Adların anlamlarının, adın konulduğu kişinin hayatına etki ettiğine dair bir inançla da karşılaşılmaktadır. *Senden Çocuğum Olsun İstiyorum* hikâyesinde, doğan ilk erkek çocuğa İlker adı verilerek adın bir gerçekliği ifade etmesi sağlanmıştır. Yine aynı hikâyede ikinci erkek çocuğa Soner adı konularak başka bir çocuk istenmediği dile getirilmiştir. Kardeşlerin isimlerinin birbiriyle uyumlu olması da incelenen eserlerde karşılaşılan bir durumdur.

“Nurcan var, Sevcan var, Balcan var, Hercan’la Durcan var. Ercan senin neyine? Kızların hepsinde adını Ercan koyacağım demiş, askerde komutanının adıymış. Hiçbirinde Ercan’ı tutturamayınca, önüne bir şey ekleyip sonuna canı dayamış, isim koymuş kızlara.” (Yaşar, 2022g, s. 89).

“ ‘Dedemin adı neymiş, adım kim koymuş, vır vır vır...’ ” (Yaşar, 2022g, s. 108).

“ ‘Ben çok düşünüyom usta, şimdi bak, benim dedemin dedesinin adı da Mustafa, benim de... Düşünüyom ben, ulan Mustafa diyom kendi kendime, memlekette başka isim mi kalmamış da Mustafa da Mustafa, koca sülalede herkes Mustafa.’ ” (Yaşar, 2022g, s. 110).

“Orhan Usta’nın sigarasının bitimine yakın sordu: ‘Usta be, benim oğlum olursa adını Orhan koyayım, olur mu?’ ‘Koy tabii, Orhan hem artist ismi, büyük adam, hatasız kul olmaz Mustafa...’ ” (Yaşar, 2022g, s. 111).

“Babaannem bana büyük kazık atmış. ‘Allah bir Nurşen’imizi aldı, bir Nurşen verdi bize’ demiş. İsmimi Nurşen koymuşlar, sanki başka isim kalmamış gibi.” (Yaşar, 2022i, s. 37-38).

“ ‘Bu şarkıyı genç çift, doğacak on çocuğun ilki olan İlker’e armağan ediyor’ dedi.” (Yaşar, 2020, s. 98).

“Bebeğin ilk çılgılığından sonra kulağına ismini söylediler. Soner, Soner, Soner...” (Yaşar, 2020, s. 101).

“ ‘Adımı değiştireceğim. Senin adın Muradiye, ablamınki Cemile, öteki Edibe. Oğlanlar Hayrettin’le Nurettin. Hepinize güzel güzel, bir benimki Cevriye. Geçen takvimde gördüm. Şu yaşıma geldim, bir kere merak etmemiştim adımın anlamını. Takvimde kendi adımı görünce okudum. Cefa çeken, sıkıntı çeken demekmiş. Doğduğumdan beri çekmediğim cefa mı kaldı, sıkıntı mı kaldı?...’ ” (Yaşar, 2021e, s. 26).

“İsimle olacak iş olsa o Hayrettin hayırlı evlat olurdu, burnu boktan kurtuluyor mu? Nurettin’in yüzü nurlu olurdu, kardeşimiz ama şeytan görsün yüzünü.” (Yaşar, 2021e, s. 27).

“ ‘Dalga mı geçiyorsun sen benimle Hande, Figen de ağlayan demekmiş. Ben ne diyorum sen ne diyorsun? Seninkine baktım, gülen demek. Kişneyip duruyorsun bütün gün, ondan demek ki’ dedi teyzem.” (Yaşar, 2021e, s. 29).

“ ‘Mutlu koyalım madem’ dedi annem. ‘Mutluuuu, Mutluuu, huuu Mutluuu diye çağırırız seni. Her gün mutlu olursun!’ ” (Yaşar, 2021e, s. 29).

“Teyzem yolda kendine harika bir isim bulduğunu, sabah namaza kalkıp ezan okuyup kendine ismi çoktan koyduğunu söylemiş.” (Yaşar, 2021e, s. 31).

“ ‘Gülhayat ismini pek beğendim. Geri kalan hayatımda hep gülerim inşallah. Şimdi adım Gülhayat Gider oldu. Hayatım böyle gitsin inşallah. Ahtım var, eğer bu Musa’yı da boşarsam rahmetli babamın soyadını geri alırım. O zaman da Gülhayat Boyu olurum. Hayat boyu da gülerim inşalllllahhh, âminlerim olsun’ dedi teyzem ellerini göğze açıp. Hep beraber âmiiin deyip teyzemin kahkahalarını dinledik. Şaka maka başlamıştı valla kadın gülmeye...” (Yaşar, 2021e, s. 31).

“ ‘Sen babanın adını verelim demiştin. Duran koyalım demiştin. Ben de benim babamın adını verelim. Uysal koyalım, demiştim.” (Yaşar, 2022t, s. 109).

“İkisini de koyalım demiştik. Uysal Duran koymuştuk.” (Yaşar, 2022t, s. 110).

3.11.1.3.2. Sünnet

Çocukla ilgili en eski ve en çok kabul gören geleneklerden birisi sünnet uygulamasıdır (rnek, 2015, s. 34). Hz. Muhammed'in sünnetli doğduğu yönündeki inanç ve sünnet olan çocuğun İslam topluluğuna katıldığı düşünce, sünnet geleneğinin Türk-İslam toplumunda yaygınlaşmasını sağlamıştır (rnek, 2018, s. 236-240).

Şermin Yaşar'ın eserlerinde, sünnet düğünü sırasında yapılan eğlencelerden ve çocuğun giydiği kıyafetlerden bahsedilmektedir. Toplu sünnet törenleri, sünnet hediyeleri ve snnetçiler de incelenen başlıkla ilgili tespit edilen unsurlardır.

“O tüylü şapka, süslü yatak, elinde asasıyla gezen oğlunuz, parlak ayakkabılar, sizinle birlikte eğlenen dostlar, ailen vs.” (Yaşar, 2021a, s. 77).

“Profesörnden fenni snnetçisine kadar pek çok kişiyle görüştüm.” (Yaşar, 2021a, s. 80).

“Bütün erkeklerin büyük bir heyecanla bekledikleri sünnet merasimim de bu bamyı muhabbeti yüzünden gme gitti. Toplu sünnet merasimi yaptılar. Hepimiz beyaz uzun gömlekleri giyip sıra sıra yattık. Sünnetçi İsmail abi, ‘Bununki kolay, zaten bamyı kadar’ deyip pis pis sırttı.” (Yaşar, 2022g, s. 92).

“Bizi okul bahçesindeki sünnet yataklarına yatırdılar. Her yatakta ağlayan bir çocuk; her yatağın başında, ‘Geçti’ diyen bir anne.” (Yaşar, 2022g, s. 92).

“Ramis’e sünnet yaptılar o yaz, bir kazan araka pişirtirdi annem, etli. Gelen misafirlere etli arakayla pilav verdiler.” (Yaşar, 2022g, s. 121).

“Büyüyünce takar mer bu saati. Belki sünnet hediyesi yerine de olur, hatta az daha saklarsak düğünde takı yerine takarız.” (Yaşar, 2022i, s. 100).

“Ebru’yla Feridun’un oğullarının sünnetinde davetiyeye, çocuğun dedelerinin, ninelerinin adının altına Nazire teyzenin de adını yazmışlardı.” (Yaşar, 2022l, s. 26).

3.11.1.3.3. Askerlik

Askerlik, Türk milletinın kutsal saydığı bir görevdir. Askere gidenler davullar, zurnalar eşliğinde uğurlanmaktadır. Askerin ardından su ve yağ dökme, ayna tutma; askerin herhangi bir sorunla karşılaşmadan bir an önce gidip dönmesi amacıyladır (rnek, 2015, s. 35). Askere gidenlerin eline kına yakılması, askere gidecek kişiye mevlit okutulması da asker uğurlamayla ilgili yapılan uygulamalardandır.

Şermin Yaşar'ın eserlerinde askerlikle ilgili anılardan, yemin töreni gibi askerî kavramlardan ve askerden kart gönderme âdetinden bahsedilmektedir. Kurtuluş Savaşı'nın öncesi ve sonrasının anlatıldığı *Cumhuriyet'in İlk Sabahı* adlı hikâyede, askerlerin yaşadığı zorluklara değinilmektedir. Şehitlik, gazilik gibi askerî ve dinî terimler de bu eserde yer almaktadır.

“Sevgililerine, akrabalarına kart gönderenler vardı. Ama en çok da asker arkadaşlarına gönderiyorlardı.” (Yaşar, 2022c, s. 112).

“Köyümüzün güzel kızlarından Şükran ablanın, her gün bakkaldan jeton aldığı ve askerdeki sevgilisini aradığı görüldü. Askerden dönüşte evleneceklerini bildiren gençler birbirlerine telefonda ‘Seni Seviyorum’ diyor.” (Yaşar, 2022f, s. 19).

“Hatay’da yaptım askerliğimi. Asker arkadaşımın babası tapu kadastroda memurmuş. Ona anlatınca, buluruz oğlum sizin dükkânı, hiç tasalanma sen dedi yemin töreninde.” (Yaşar, 2022g, s. 45).

“İlk kocası askerde ölmüş. Çok yakışıklı adammış. Evlendikten bir sene sonra gitmiş askere, ondan çocuğu olmamış Hacanne’nin. Adam askerde ölünce babasının evine geri yollamışlar. Dul diye, dul bir adama vermişler sonra.” (Yaşar, 2022g, s. 80).

“Askerdeyken yemin törenine annemlerle birlikte gelişine, masanın altından usulca elimi tutuşuna şahit olmuştum.” (Yaşar, 2022g, s. 127).

“Bir akşam, babamın askerlik arkadaşı Mehmet amca ve eşi Sevil teyze bize gelmişlerdi.” (Yaşar, 2022h, s. 74).

“ ‘Gümrükte asker kaçağısın diye tuttular kolumdan beni, askere götürdüler, yine geledim eve’ ” (Yaşar, 2022l, s. 16).

“Amcam askerde vurulup da ‘yaralıdır’ haberi eve gelince iyice anlıyor mevzuyu. Çünkü yengemden çok annem ağlıyor.” (Yaşar, 2022l, s. 73).

“İstihdam listesine, askerde bastığı mayın neticesinde bir ayağını kaybetmiş olan Bahri Abi’yi de ekledi.” (Yaşar, 2022l, s. 84).

“Baba ocağı olmayana asker ocağı kucak gibi gelir, öyle sere serpe atmış demek adımlarını.” (Yaşar, 2022l, s. 86).

“Savaşa giderken anneme, geri geleceğine dair söz vermiş. Bence savaşta en çok çalışan, cepheye en hızlı koşan, en korkusuz asker benim babamdı.” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 10).

“Ne zaman ocağımız fazla yansa annem hemen üstüne kül atıyor. ‘Askerlerimiz cepheye soğuktalar,’ diyor. Ne zaman sofraya otursak ‘Askerlerimizin yiyecek ekmeği yok,’ diyor, sofradan doymadan kalkıyor. Ayağıma çarığımı her giydiğimde ‘Ah, askerlerimizin çarığı bile yok doğru düzgün,’ diyor.” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 10-11).

“ ‘Savaşta askerlerimizin doğru dürüst yiyecek bir şeyi yok,’ diye anlatıyordu annem. Doğruydu demek ki. Hakkı’nın babası günlerdir ekmek yememiş gibi zayıftı...Bacaklarının dizden aşağısı yoktu.” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 14).

“Mektebe varınca hocama, babamın şehit düştüğünü, başka kimsemizin kalmadığını, tek kazancımızın şerbet olduğunu, beni idare etmesini söyledi annem.” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 19).

“Hakkı’nın babası gibi gazi olup dönenler de vardı. Ben de babamın geri dönmesini isterdim, varsın gazi olsun.” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 20).

“ ‘Cephede göz gözü görmez,’ dedi.” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 25).

“Dikmen’e vardığımızda kalabalığı gördüm. Binlerce insan toplanmıştı. Seğmenler en önde duruyorlardı.” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 22).

3.11.2. Evlilik

Evlilik, insan hayatının en önemli dönemlerinden biridir. İnsan, evlilik aracılığıyla hayatın yeni bir aşamasına geçmektedir (Kalafat, 2009, s. 39). Böylece toplumun en küçük yapı taşı olan çekirdek aile meydana gelmektedir. Türkçede, hayatlarını birleştiren insanlar için *evlenme*, *evlendirme* kavramlarının kullanılması evliliğin baba ocağından ayrılarak yeni bir ev, yeni bir aile kurmak olduğunu anlatmak içindir. Bu durum, geniş aile yapısına sahip olduğu düşünülen Türklerin, çekirdek aileye verdiği önemi göstermektedir (Kafesoğlu, 1997, s. 227-228). Birçok âdet, gelenek ve görenek eşliğinde gerçekleştirilen evlilik uygulaması; evlilik öncesi, evlenme ve evlenme sonrası başlıkları altında incelenmiştir.

3.11.2.1. Evlilik Öncesi

Evlilik öncesinde; kız beğenme, kız isteme, söz ve nişan gibi bazı ritüeller yer almaktadır. Bir erkek için askerliğini yapmış olmak ve bir işte çalışmak, evlilik öncesi gereklilikler

olarak kabul edilmektedir. Eski âdetlerden olan kızların çeyiz hazırlamaları, günümüzde de devam eden evlilik öncesi âdetlerindendir.

İncelenen eserlerde, kız isteme töreninde uygulanan çeşitli geleneklerle karşılaşmaktadır. Kız istemeye aile büyükleriyle veya toplum tarafından sevilip sayılan kişilerle gidildiği görülmektedir. Kız isteme sırasında, “Allah’ın emri peygamberin kavli” şeklinde başlayan bir cümle kurularak dinî duyarlılık dile getirilmektedir. Görücülük, dünürçülük, dünür başılık gibi kavramlar da eserlerde yer almaktadır. Kızın istemediği bir kişiyle zorla evlendirilmesi ve haber vermeden söz kesilmesi, karşılaşılan olumsuz örneklerdendir. Nişan kurdelesini kesmek ve nişan tepsisi hazırlamak ise eserlerde tespit edilen evlilik öncesi uygulamalardandır.

“Ha oyuncak kepçeyle oynamış ha benim çeyizlik çatal bıçak takımının kepçesiyle.” (Çarkacı, 2016a, s. 23).

“Özensiz bir masaya oturduğumda iştahım kaçar. Bu hepimiz için öyle olmalı ki çeyizlerimize ilk önce yemek takımları, çatal kaşık takımları alıp koyduk, hatırla.” (Çarkacı, 2016a, s. 76).

“O fazladan aldığım paraları toplayıp bir köşede biriktiriyorum. Bunlar Şükran ablamın düğün parası.” (Yaşar, 2022c, s. 103).

“Nişanlıydık. ‘Aşkımızın nişanesidir’ diye, bir çift elmas küpe bırakmıştı avucuma.” (Yaşar, 2022g, s. 31).

“Erkek tarafının nişan yüzüğünü geri getirip bırakmasıyla evlilik hayalleri hüsrarla sonuçlanmış genç kızların, herkes yattıktan ve ev sessizliğe teslim olduktan sonra, yastığın üzerine bıraktığı birkaç damla gözyaşı vardır.” (Yaşar, 2022g, s. 76).

“Vermem diyor babası, askerliğini yapmamış adama kız vermem. Kaçalım diyor Resmiye mektupta.” (Yaşar, 2022g, s. 84).

“Derken çaaat! Hasan’a kesiyorlar sözü. Hasan askerliğini yapmış mis gibi, hem de tarla tokat gırla, para gani...” (Yaşar, 2022g, s. 84).

“İsmail de dayısını almaya gelmiş, Mesut’tan medet umuyor, kız istemeye o da gelirse yumuşarmış annesi.” (Yaşar, 2022g, s. 88).

“İsmail’e kız istemeye gideceklermiş, bir heyecanla onu anlatıyor. ‘Çikolatayı nereden alsam ucuz olur?’ diyor.” (Yaşar, 2022g, s. 88).

“ ‘Akşama kızımı istemeye gelecekler de sıkıntım o, duramadım evde’ dedi. ‘Verme sakın’ dedim, ‘kur turşusunu.’ ‘Vermeyip de ne yapacağız, kuyruk gibi peşinde oğlan.’ ” (Yaşar, 2022g, s. 142).

“Selime’yi o sene ilk isteyene verdim. Neyse ki hayırlı çıktı talibi. Ama Allah biliyor ya, çok korktum Vecdi gibi çıkarsa, o da kalırsa üstümüze diye.” (Yaşar, 2022i, s. 42).

“ ‘Ben o şerefsizle evlenmeseydim, bunların hiçbirisi olmazdı, dedim ama ben istemedim ki evlenmeyi, beni de babam verdi. Yoksa tanımam etmem Vecdi’yi.’ ” (Yaşar, 2022i, s. 44).

“Oğlanın ana babası, babam içeri girdi, bir de esrarkeş çıktı diye attılar Vesile’nin nişanını. Kolay iş değil köy yerinde nişanı atılmak. Bak elli yaşına girdi Vesile teyzen hâlâ bekâr.” (Yaşar, 2022i, s. 44).

“İlk kızı annesi bulmuş, nişanlanmış, alyans alması gerekmiş.” (Yaşar, 2022i, s. 124).

“İkinci kızla yine annesinin zoruyla sözlenmiş.” (Yaşar, 2022i, s. 124).

“Evlenmeye niyetlenmiş, bir kızla nişanlamışlar; on iki yıl nişanlı kalmak nerede görülmüş dersiniz, Dursunoğlu ailesinin son ferdine bakabilirsiniz.” (Yaşar, 2022i, s. 149).

“Nişanda, nişan kurdelesini Sevgi teyze kesti.” (Yaşar, 2022k, s. 157).

“Paket çalışıyordu Nazire teyze; mükemmel bir dünür başı, ideal bir görücü, eşsiz bir arabulucu olarak çevresindeki evlilik yaşına gelmiş bütün erkeklere önce kız buluyordu.” (Yaşar, 2022l, s. 25).

“Allah’ın emri Peygamber’in kavli dediği anda Çulcuoğlu Düğün Salonları ile sözleşmeyi imzalıyordun.” (Yaşar, 2022l, s. 25).

“ ‘Hadi Allah tamamına erdirmiş’ ” (Yaşar, 2022l, s. 25).

“Çocukların ikisi de başkalarıyla nişanlıydı ama sırf kendisi münasip gördü diye önce nişanları attırıp sonra bu ikisini nişanlamıştı.” (Yaşar, 2022l, s. 26).

“Müjdat’ın ısrar etmesine mahal vermeden, hemen o hafta Sabriye’yi isteyip nişanı takıverdiler.” (Yaşar, 2022l, s. 29).

“Nazire teyzenin Midyat’tan yıllar önce getirttiği telkâri işlemeli gümüş nişan tepsisi bir kez de Müjdat için çıktı ve bugüne kadar yüzlerce nişan kurdelesi kesmiş olan gümüş makas bir kez de Müjdat için açıldı. Hayırlı olsunlar, Allah tamamına erdirmişler, pek de yakıştırlar sözleri ve Sabriye’nin süzüm süzüm süzülen gözleri Müjdat’ın üzerine yağarken, zavallı hayalinde Kadriye’yle nişanlandığını düşledi.” (Yaşar, 2022l, s. 29).

“Tek oğlana tek kız en münasibiydi. Kuyumcu Hayrettin’in karısını ‘Kadriye tam sizin oğlana göre kız. Yarın çok kardeşli biriyle evlenir sizin oğlan, her düğüne bilezik, her düğüne büyük

altın. İşin önünü alamazsınız, tek kız olsun, malınız cebinizde kalsın' diye kandırdı." (Yaşar, 2022l, s. 29).

"Sabriye'yle ikisi dedikodudan dedikoduya, o görücüden bu nişana, bu dünür başlıktan şu düğüne koştururken ayrılmaz bir ikili oldular ve Müjdat'ın yokluğunu da unuttular." (Yaşar, 2022l, s. 31).

"Kerim abinlerin oğluna kız istemeye gideceğiz biz bu akşam." (Yaşar, 2022l, s. 66).

"Başında 'dul gelin istemem' diyecek bir anne bulunmamasının ve Emine ablanın babasının evde bir boğaz daha istemiyor oluşunun da etkisiyle, birkaç ısrar ve gidiş gelişin neticesinde, e artık mesele milletin de diline düştüğünden razı olmuş babası Emine'yi vermeye." (Yaşar, 2022l, s. 86).

"Üniversite ikinci sınıftayken nişanlanmışlardı Asiye'yle. Babaları oğlanın aklı başkasına gitmesin deyip ikinci sınıfta Asiye'yle ikisini nişanlamış, okul biter bitmez de evlendirmişlerdi çocukları. Mustafa Seyfi ile Asiye amca çocuklarıydılar." (Yaşar, 2022l, s. 183).

"Parmağındaki söz yüzüğüne alık alık bakarken, Kenan'la beraber bütünlemeye kaldı." (Yaşar, 2022l, s. 184).

"Bana yengemin kız kardeşini münasip gördünüz. Ben ister miyim acaba diye düşünmeden beni o dişlek baldızla nişanladınız. Altı ay sonra nişanı attık diye yirmi senedir kūs o yengem bana." (Yaşar, 2020, s. 14).

"Ablam çok güzeldi gençliğinde, ona belediye başkanının oğlu talip oldu. Verdiler." (Yaşar, 2020, s. 18).

"Halama bir incecik yüzük takmış, bir de siyah beyaz fotoğraf vermiş. "Biz seni sözledik orda, seneye onlar da gelecekler, burada düğününüzü yapıp öyle gideceğiz' demiş." (Yaşar, 2020, s. 38).

"Halam bu kez çeyiz hazırlamaya, büyüme devam eden bedenine gelinlik dikmeye, duvak işlemeye başlamış." (Yaşar, 2020, s. 38).

"Parmağındaki yüzüğü gösterdi, senelerdir hiç çıkarmadığı incecik söz yüzüğünü... Kilo alırsam parmağıma olmaz, o zaman evlenemem diyerek senelerdir azıcık yediği yemeklerin müsebbibini..." (Yaşar, 2020, s. 49).

“Her şey Haluk denen geçimsizin, düğüne on beş gün kala nişanlısından ayrılmasıyla başladı. Ahlaksızın önde gideni, kızı nişanlıyken aldatıp da yakalanınca kız nişanı attı.” (Yaşar, 2020, s. 172).

“Kaç kez kız istemeye gittim bilmiyorum. Beni önümde bir damat adayı, elimizde bir çiçek ve bir kutu çikolatayla kapısında gören baba, vereceği yoksa da kızını veriyor, İsmet herkesin kefilisi oluveriyordu. ‘Madem İsmet de oğlunuzun kefilisi’ cümlesini duydukça bu yükün altında eziliyor, olası bir geçimsizlikten mesul tutulacağım için bunlar evlendikten sonra da iş takibine devam ediyordum.” (Yaşar, 2020, s. 181).

“Askerdeyken kendisine nişan yapıldığı bildirildi. Askerden geldiğinde, kasabada bir uzman çavuşla konuşurken yakalanmış ve bir araba sopa yemiş amca kızıyla evlendirildi.” (Yaşar, 2021e, s. 18).

“Beni ‘Tesisatçıya kız verilmez’ diyerek İsmail’e vermedi.” (Yaşar, 2021e, s. 87).

3.11.2.2. Evlenme

Evlilikle ilgili çeşitli âdet ve uygulamalar vardır. Bunlar; kına gecesi, nikâh, düğün ve gerdek ritüellerini kapsamaktadır. Bu ritüeller bölgeden bölgeye farklılık göstermektedir. Türklerin göçebe bir hayat yaşamaları, başka kültürlerden etkilenmelerine sebep olmuş; bu nedenle evlilikle ilgili farklı uygulamalar ortaya çıkmıştır. Bu uygulamaların her biri, bütün bir kültürün parçasıdır (R. G. Kayabaşı, 2018b, s. 70).

Şermin Yaşar’ın eserlerinde kına gecesi, nikâh ve düğünle ilgili birçok geleneksel uygulamayla karşılaşmaktadır. Gelin hamamına gidilmesi, kına gecesinde bindallı giyilmesi, kına tepsisi ve pullu mendiller gibi aksesuarların kullanılması bunlardan bazılarıdır. Ayrıca düğünde giyilen kıyafetlerden, düğün eğlencelerinden ve yemeklerinden bahsedilmektedir. Günümüzde bazı çiftlerin düğün yapmayı yalnızca nikâh kıyarak evlenmeleri *Orta Refüj* adlı hikâyede karşımıza çıkmaktadır. Bu durum, değişen evlenme geleneklerine örnek teşkil etmektedir.

İncelenen başlıkla ilgili tespit edilen örnekler şu şekildedir:

“Bir doğum günü için bunları yapıyorlarsa bu çocuğun düğününü düşünemiyorum diye konuştuk bir arkadaşım.” (Yaşar, 2021a, s. 107).

“Gerdek gecesinin sabahında kendi adı yerine Ömer’in adıyla uyandırılınca ne yaptı Hasan, nasıl yendi öfkesini, Resmiye’ye neler etti senelerce, biz onu bilemeyiz.” (Yaşar, 2022g, s. 84).

“O bir yere düğüne gitmiş kızken, o gittikleri köyde hep araka tarlaları varmış, düğün yemeğinde bunlara araka koymuşlar, ne tatlıymış...” (Yaşar, 2022g, s. 121).

“Kabarık eteği ve topuklu ayakkabılarıyla yerdeki çakıl taşları yüzünden yürümekte zorlanan, sürünmesin diye eteğini ucundan tutup kaldıran bir gelin ve düşmesin diye gelinin kolundan tutan parlak suratlı bir damat.” (Yaşar, 2022g, s. 128).

“Gelinin çiçeği havaya fırlattığı anı fotoğrafçılar çekiyordu; ben dünya para verdikleri gelin çiçeğinin bozulup bozulmadığını kontrol eden çiftleri fotoğraflıyordum.” (Yaşar, 2022g, s. 131).

“Bir zaman sonra, bir öğle vakti, mahallenin imamını alıp getirmiş eve Şeref, bir de nikâh kıymışlar.” (Yaşar, 2022g, s. 166).

“Erkek kardeşimin düğünüydü ve ben aylarca bu düğüne hazırlandım. O elbiseyi diktirmek için günlerce terziye gittim geldim. Elbiseme uygun ayakkabı bulmak için saatlerce gezdim. Sonra ne oldu? Üzerinde köpek kakası lekeleri olan bir gece elbisesi ve ayakkabılarla düğüne katıldım.” (Yaşar, 2022h, s. 40).

“Allem edip kallem edip bir muhtar nikâhıyla kapatmış işi...” (Yaşar, 2022i, s. 41).

“Bir düğün var köyde...Çalgıların sesini duyuyor. Köyün erkekleri içiyorlar o gece. Paraları yok ama içiyorlar. Bildikleri tek eğlence buldukları rakıyı içmek ve geceleri karılarının üzerine çökmek.” (Yaşar, 2022i, s. 77).

“On altı yaşındayken evlendirildi Gülseren. Zayıf kollarına bilezikler, boynuna metreyle zincirler taktılar. Kayınpederi düğün hediyesi olarak özel yapım bir işlemeli kelepçe taktı gelinine.” (Yaşar, 2022i, s. 143).

“Düğünlerde çok oynuyor Müjgân abla. Sırasını bekliyor. İnsanları izliyor, alkış tutuyor. Herkes oynayıp da kurtlarını döktükten sonra çıkıyor sahneye Müjgân. Müzisyenlerin yanına gidip istediği şarkıları söylüyor, müzisyenler ‘hay hay’ diyorlar baş hareketiyle. Yüksek topuklularını sahnenin ortasında çıkartıp kenara atıyor, yalın ayak oynuyor Müjgân.” (Yaşar, 2022i, s. 155).

“O yıllarda evlenen bütün anneler gibi, kırk dokuz kiloymuş, gelinliğin içinde kaybolmuş.” (Yaşar, 2022l, s. 13).

“Evlenip de gerdeğe girene kadar birbirlerine sarılıp sarılıp ağlıyorlar. Çaresiz boyun eğiyorlar kaderlerine. Sonuç; çifte düğün, çifte cenaze...” (Yaşar, 2022l, s. 71).

“On beşimde gelin geldim bu eve. Bir geldim, dedenizden hariç beş çocuk daha, dört tane daha erkek var evde, hepsi dedenizden küçük. Anaları ölmüş. Ben onlara yengelik değil analık yaptım, hepsini büyüttüm.” (Yaşar, 2022l, s. 71).

“Kim ne zaman evlenmiş, düğüne nasıl gitmiş, ne takmış, hepsini yazmış. ‘Halime’nin büyük oğlu Engin’in düğünü; sene 98, dolmuşla gittim, çeyrek taktım, altının kuru şu kadardı... Medine’nin ortanca kızın düğünü sene 99, Nuranların arabayla gittim, çeyrek taktım, altın kuru şu kadardı’ diye hepsini işlemiş.” (Yaşar, 2022l, s. 99).

“ ‘Nikâhı falan kıymışlar Nuran, evi tutmuşlar, zaten kız bununla yaşıyormuş hanidir. Hadi evlendin be gâvurun evladı, bari Müslüman kızla evleneysin!’ ” (Yaşar, 2022l, s. 100).

“Ben misal Harun’a burma taktım Nuran, şimdi ben Furkan’a düğün yapsam, sen o burmayı bana geri takacak mısın, takmayacak mısın?’ ” (Yaşar, 2022l, s. 101).

“ ‘...E şimdi o da beni bohça masrafından, gelin takısından kurtarmış. Türk kız alsa, bileziğiymi, setiydi, gelinliğiymi, anasına danasına bohça yap derken dünya masrafa sokacak beni. İyi olmuş yavrum, dedim. Allah mesut etsin. Sen şimdi karını al gel, biz sana burada hızlıca bir düğün yapalım.’ ” (Yaşar, 2022l, s. 101).

“Ele güne rezil mi olalım Nuran? Kız Müslüman’mış bak, ne bilsin millet nikâhlı olduklarını?” (Yaşar, 2022l, s. 101).

“ ‘Ay Allah razı olsun, bi dahaki haftaya bir gecelik hemen, kına falan yapmayız zaten, hemen öyle, takıdan sonra dağıtırız milleti, kim ne değil ya? Evlenmişler, iş bitmiş, bizimki işte âdet yerini bulsun.’ ” (Yaşar, 2022l, s. 102).

“Yedi dakikalık çiftetelli bittikten sonra teyzem Nanda’nın boynuna kırmızı kurdeleyi geçirip kızı dikiltiverdi. İlk takıyı kendisi taktı, bileziği Nanda’nın incecik bileğinden geçirdikten sonra toplu iğne kutusunu alıp gelinin sol yanına geçti.” (Yaşar, 2022l, s. 105).

“Otelden içeriye kol kola girdik. ‘İnsan böyle kendini yabancı filmlerde rahibe doğru yürüyen gelinle babası gibi hissediyor’ dedim babama. ‘Yabancı damat bul, öyle yürüyelim’ dedi. Düğünün yapılacağı salonun girişinde gelinin ve damadın anne babası yan yana dikilmişler, gelen herkesle el sıkışıp hoş geldiniz diyorlardı. Hepsine tek tek ‘Hayırlı olsun’ deyip salona girdik.” (Yaşar, 2022l, s. 150).

“Nikâh memurunun sesi duyulduğunda babamı, ‘Nikâh başlıyor’ diye dürttüm.” (Yaşar, 2022l, s. 151).

“ ‘Hayalimde kaç kez evlendim seninle, kaç kez açtım yüzünün duvağını, kaç kez öptüm alnının ortasından helalim diyerek... İşte bu yüzden bu gelinliği senin için aldım, bir gün Allah’ın izniyle telli duvaklı karım olman için kapını çaldığımda gelinlik almak için beklemeyeceğiz, her şey hazır olacak anlıyor musun, buradan çıkacağız ve nikâha gideceğiz, sevgilim, Esmam’ ” (Yaşar, 2020, s. 52).

“Adam ikinci karısına ilk karısından kalan gelinliği giydirmiş, gelinlik bol gelmiş kızcağıza.” (Yaşar, 2020, s. 63).

“İkinci hafta bunlara alelacele bir düğün yapıldı. Karnı belli olmasın diye kendisine robadan gelinlik kiralanan Sakine dünyanın en süklüm püklüm gelini olarak oturdu gelin sandalyesinde.” (Yaşar, 2020, s. 98).

“Ertesi hafta hepimiz yine tam tekmil, mutat olduğu üzere, takımlarımız, yakamızda çiçeklerimizle nikâh salonundaydık. Annem hepimize nikâh şekeri dağıttı.” (Yaşar, 2020, s. 125).

“Doğruyu söylemek gerekirse, iki senedir ona layık bir düğün için para biriktiriyordum. Ne zaman bir gelecek hayali kursak, gelinliğim şöyle olsun, saçım böyle olsun hem nikâh hem düğün birlikte olsun, masalarda mumlar yansın, barkovizyonda çocukluğumuzdan bugüne fotoğraflarımızdan slayt dönsün, balayına şuraya gideriz, buradan döneriz diyerek geleceğimizi cebimi yakacak bir düğün havasının içinde eziyordu. Dışimden tırnağımdan artırıp bir kenara koyuyordum. Canım çıkıyordu çalışırken ama Ayşen öyle düğün lafı edince, birlikte bir yuva kuracağımızı düşününce aklım başımdan gidiyordu.” (Yaşar, 2020, s. 143).

“ ‘Böyle olmaz Gülhayat, bu işin adını koyun’ deyince ad koymakta üstüne tanımadığımız Gülhayat teyzem, yeni eniştemiz Mesut Gül ile nikâhlandı.” (Yaşar, 2021e, s. 32).

“Bunda kına gecesi yapan balmumu heykeller vardı. Damat tıraşı olan bir damat. Sünnet olan bir oğlan. Güzelce yatmış öyle, süslenmiş sünnet yatağına. Halı dokuyan bir kadın sonra. Aynı annesi gibi.” (Yaşar, 2021e, s. 101).

“Ben gerçek bir Türk düğünü istiyorum. Tek şart olarak bunu sunacağım, yoksa evlenmem.” (Yaşar, 2021e, s. 127).

“ ‘Senin düğününde kollarımı açıp oynayamadım ya aha o babana da küstüm, küs öldü. Oynayamadım ya düğününde ben de gözüm açık gideceğim. Evlendin diye değil, beni oynatmadan evlendin ya, benim de hakkım sana helal olmasın’ diyerek Arif’i cenazeden kovmuştu annesi. Babasının diğer eşi olan Medine annesinin yanına gitmiş, ‘Biz seni nasıl zor büyüttük it oğlu, Hacer’le ikimiz karşılıklı oynayacaktık düğününde. Bok vardı gittin evlendin gurbet elde. Bize oğul moğul lazım değil şu saatten sonra’ diyerek ondan da zılgıtı yemişti.” (Yaşar, 2021e, s. 130).

“Türkiye’de erkeklerin Müslüman olmayan kadınlarla evlenmelerini hoş karşılamazlar Rosetta. Aynı şekilde kadınlar da...Müslüman olmayı kabul etmen gerekir.” (Yaşar, 2021e, s. 132).

“Gelinliği çok güzel olmalıydı, saçlarını harika yaptırmalıydı, ayakkabıları, tacı, gelin çiçeği, makyajı harika olmalıydı. Bununla birlikte damat o dönemin en iyi modacısından bir takım elbise diktirmek zorundaydı.” (Yaşar, 2021e, s. 135).

“Terzi Lilian ile günlerce gelinlik provası yaptı. Kusursuz bir gelin olduğuna kanaat getirdiğinde evlendiler.” (Yaşar, 2021e, s. 135, 136).

“Birbirinden bıyıklı Türk eşleriyle nikâh kıydıktan sonra bir yıl ayrı yaşadı, ardından Marla’nın maharetli duruşmalarıyla adamlardan boşandı.” (Yaşar, 2021e, s. 136).

“İşte şimdi beş Alman kadın, İstanbul’da Kapalıçarşı’da ellerinde ziller üzerine takılmış tüller, pullu mendiller, kına tepsisi ve işlemeli kadife şalvar takımlar ile yine Arif’in rehberliğinde düğün alışverişi yapıyorsa hep aynı heyecandan, aynı eğlence tutkusundandı.” (Yaşar, 2021e, s. 136).

“Rosetta o sıralar internetten gelin hamamı nedir, nasıl yapılır, hamamda hangi şarkılarda nasıl oynanır bunları araştırıyor, gelin arabasını nasıl süsleyeceklerine, nikâh şekerlerinin üstündeki alçıdan yapılmış melek bebeklere, avucuna yakılan kınanın kaç günde çıkacağına falan bakıyor, harıl harıl kına gecesinde giyecek bindallı arıyordu. Hepsini hazırlamıştı. Kına tepsisinden gelin buketine, kına gecesi mumlarından Şakira kemerine kadar lüzumlu lüzumsuz düğün eşyası için beş Alman kadın ve bir Arif, Kapalıçarşı’nın altını üstüne getiriyorlardı.” (Yaşar, 2021e, s. 137).

“Bilmese Arif, anasının hastalığını haber aldıktan sonra kadının gözü açık gitmesin düşüncesiyle, Rosetta’yı sahte evlilik oluyorsa sahte din değiştirme de olur diye ikna edip Müslüman yapacak, adını Rümeyza koyup Niğde’deki evlerinin sokağına düğün kurup anasıyla kollarını iki yana açıp da karşılıklı oynatacak planı nasıl kuracaktı?” (Yaşar, 2021e, s. 137-138).

“Abileriyle yapmıştı düğününü. Zaten düğün gibi de değilmiş. Bir nikâh yapıp arkadaşlarıyla kutlamaya gitmişler. Ertesi sabah da balayına gideceklermiş, abileriyle bile ayaküstü konuşabilmiş. İyi ki gitmemişiz demişti Seher, görüşüp konuşamadıktan sonra, gitsek ne olacak...” (Yaşar, 2021e, s. 157).

3.11.2.2.1. Evlenme Biçimleri

Türklerde farklı evlenme biçimleri görülmektedir. Dıştan evlilik ve kız kaçırma yoluyla evlilik Türklerdeki en eski evlenme biçimleridir. Dıştan evlilik, iki farklı kabile veya boyun karşılıklı olarak kız alıp vermesidir (Artun, 2017, s. 194). Beşik kertmesi, akraba evliliği ve ölen kardeşin karısıyla evlenme ise diğer evlenme biçimleri arasındadır (R. G. Kayabaşı, 2018b, s. 72-73).

Kız kaçırma, iç güveyisilik, beşik kertmesi, çoklu evlilik ve akraba evliliği; Şermin Yaşar’ın eserlerinde görülen evlilik çeşitleridir. Özellikle iç güveyisilik kavramına ve kız kaçırma olaylarına sıklıkla değinilmektedir. Kızların bazen zorla kaçırıldıkları görülmektedir. Ayrıca dul bir kişinin başka bir dul kişiyle evlenmesinin daha doğru olacağı düşüncesi de incelenen eserlerde yer almaktadır.

“Bu kasabadaki gençler her yaz, temmuz ayının ikinci haftasında ‘Sevgililer Yolu’ dedikleri yerde buluşur ve birbirlerini çok sevdiklerini söylerler. O hafta başlayan

şenliklerde kasabanın birbirini seven tüm gençleri 7 gün 7 gece süren düğünle evlenirler.” (Yaşar, 2022f, s. 18).

“Mürüvvet abla ile Ferit abi, birbirlerini çok severek evlendiler. Ama aynı zamanda da çok kavga ediyorlar.” (Yaşar, 2022f, s. 32).

“İlk kocası askerde ölmüş. Çok yakışıklı adammış. Evlendikten bir sene sonra gitmiş askere, ondan çocuğu olmamış Hacanne’nin. Adam askerde ölünce babasının evine geri yollamışlar. Dul diye, dul bir adama vermişler sonra.” (Yaşar, 2022g, s. 80).

“Düğün gecesi kaçmaya niyetleniyor gençler...” (Yaşar, 2022g, s. 84).

“Ama İsmail’in annesi, ‘Ben oğlumu el âleme iç güveyisi olsun diye doğurmadım’ deyince daha şimdiden iş patlamış.” (Yaşar, 2022g, s. 88).

“ ‘Kaçır beni’ demiş kız. Şeref’in gözleri kocaman açılmış, hiçbir şey diyememiş, sesi çıkmamış; yutkunmuş sadece, sonra başını sallamış. ‘Gece’ demiş kız, ‘beni burada bekle.’ ” (Yaşar, 2022g, s. 165).

“Gülşen’in elinde, içinde beyaz örtünün ve kuşların saklandığı bir bohça varmış.” (Yaşar, 2022g, s. 165).

“Gülşen bana neden geldi, neden kaçtık, istesem vermezler miydi, hiçbir şey soramadım” diyor.” (Yaşar, 2022g, s. 165).

“ ‘Refiye tek başına kalmasın evde, hırlısı hırsızı var, sizde kalır. Hem anneme de yardım eder burada. E, zaten benim Almanya işi eli kulağında, bugün yarın çağırırlar, boş yere kira vermeyelim şimdi, o zamana kadar sizde kalırsız diye düşündüm, hık mık’ derken seriyor postu dedemlerin eve.” (Yaşar, 2022i, s. 41).

“Nimet Hanım’ı görünce âşık olmuş Remzi Bey. Evlenelim demiş. Ama Nimet Hanım, ailem nasıl olsa kendimden bu kadar büyük biriyle evlenmeme müsaade etmez diye düşünüp ‘Kaçır beni’ demiş.” (Yaşar, 2022i, s. 60).

“Neeeysee, o sene ortanca oğlum kız kaçırdı, ondan da bekliyordum, ona da şaşırmadım.” (Yaşar, 2022i, s. 70).

“Zaten Nurettin’e diyordum, bu oğlan on beşinde evlenir diye, demeye kalmadı kaçırdı kızı.” (Yaşar, 2022i, s. 70).

“ ‘Düğün müğün yok size, kaçmasaymışsınız.’ ” (Yaşar, 2022i, s. 70).

“Kızım küçüktü evi yaptırırken o da büyüdü yavrum, görücüye geldiler. Dedim bir tane kızım var, yokluk sıkıntı görmedi, isteriz ki görmesin, gözümüzün önünden gitmesin. Veririz, veririz ama burada otururlarsa veririz. Hık dediler, mık dediler, iç güveyisi mi dediler. A, dedim ne münasebet. Alabiliyorsanız çocuklara bir ev, buyurun alın, ev sizin kız sizin. Ama alamazlar,

kolay mı ev almak, alamadılar. Tıptış tıptış geldi damat, kuruldular en üst kata.” (Yaşar, 2022i, s. 71).

“Senin kocan koca olsa iç güveyisi gelmezdi, salak.” (Yaşar, 2022i, s. 72).

“Ertesi gün haberi geliyor. Adam kim olduğunu bildiriyor; Fehime’yle kaçtıklarının, kızın da onda gönlü olduğunu, nikâh kıydıklarının haberini gönderiyor. Dedem arayıp sormuyor bir daha kızını. Görünmez bir defter vardır babaların elinde, başkalarının sözüyle kapandığı çok olmuştur, Fehime’nin defteri de öyle kapanıyor.” (Yaşar, 2022i, s. 76-77).

“Ebelerle iş birliği yapıyor, daha bebeler beşikteyken münasip aileleri birbiriyle bağlıyordu.” (Yaşar, 2022l, s. 25).

“Bu arada sahiden kaçmış ötekiler. Aylar sonra düğün yapmışlar, dedem annemi göndermemiş.” (Yaşar, 2022l, s. 63).

“Beni ‘O adamla evlenirsen bir daha bu kapıdan içeriye giremezsin’ diyerek...evden kovmuştu.” (Yaşar, 2022l, s. 127).

“Dedesinin dört eşi vardı ve hâlâ gözü başkalarındaydı.” (Yaşar, 2020, s. 55).

“Tamam iç güveyisiydi ama geçmişti o günler artık. Yirmi altı sene yahu, az mı? Dişiyle tırnağıyla kazıyıyordu bugünlerini.” (Yaşar, 2020, s. 57).

“Duran’la Sakine’nin kaçtıklarının haberi mahallenin gündemine bomba gibi düştü bir sabah. Valla hiçbirimiz kondurmadık.” (Yaşar, 2020, s. 97).

“Bizim oralarda kaçma vakaları sık olurdu, bunda şaşacak bir şey yoktu. Kimin kaçacağını, kimin telli duvaklı evleneceğini, kimin kaçıp geri geleceğini, kimin hamile olduğu için ve kimin sırf paşa gönlü istediği için kaçacağını az çok tahmin ederdik.” (Yaşar, 2020, s. 97).

“Bir iç güveyisinin katiyen yapmaması gereken hatayı yapmıştı Nevzat abi. Yılbaşıyla ramazanın aynı geceye denk geldiği senelerden birinde evine yılbaşı kolisi götürüp karısını mutlu etmek, bundan sonraki otuz akşam zoraki katılacağı kayınbabalı iftar yemeklerinden önce felekten bir gece çalmak istemişti ama patladı elinde. Önce apartmandan attı Hacı amca, Nevzat abiyi, sonra işten attırdı. En sonunda kızını da aldı geri.” (Yaşar, 2020, s. 156).

“ ‘Oktay kız kaçırmış’ dedi annem burnundan soluyarak.” (Yaşar, 2020, s. 175).

“İşsiz güçsüz Metin enişteyle suratsız Şengül teyzemin kabiliyetsiz oğlu Oktay kızı kaçırmış, bize sermişler postu. Annem mecburen aracı oldu. Kızın ailesiyle görüşmeye gidildi, özürler dilendi, eller öpüldü, hızlı bir düğün sözü verildi, o hızlı düğün de organize edildi.” (Yaşar, 2020, s. 175).

“Ailenin namusuna, şerefine leke sürdüklerine inanılan iki gariban kendilerine düğün bile yapılmadan baş göz edildiler ve bir aileden böylece sürüldüler.” (Yaşar, 2021e, s. 19).

“Altı aydır evli oldukları halde hâlâ kocasına Besim abi diyordu amca kızı, nikâhlı karısı Gülден.” (Yaşar, 2021e, s. 19).

“ ‘Anam ben doğduğumda hastalanmış, yataklara düşmüş. Ölecek diye beklemişler ama ben de el kadar bebeyim. Babam, anam bir odada yatarken bir daha evlenmiş. Beni yeni gelen kadının kucağına vermişler. Medine annem işte o kadın. Çok sevmiş beni, bir gece koynunda uyutmuş. Derken olmayacak şey olmuş, anam da iyileşmiş. Hacer annem de işte o kadın. Ben öyle, bir Medine’nin, bir Hacer’in kucağında iki anayla büyüdüm...’ ” (Yaşar, 2021e, s. 128).

3.11.2.3. Evlilik Sonrası

Eşlerin birbirine karşı olan tavır ve davranışları, gelin ve kaynana arasında yaşanan anlaşmazlıklar incelenen eserlerde karşılaşılan evlilik sonrası örnekleridir.

“Nefise’nin çenesine dayanamıyor gelin, haklı, ben olsam ben de gelmem.” (Yaşar, 2022g, s. 20).

“Kızın olsa o sarmaları, börekleri burnundan sokarsın. O kadar uğraşmışsın, döve döve yedirirsin. Ama geline ses çıkmıyor.” (Yaşar, 2022g, s. 96).

“Gelinler ilkten hep olur der, olmazları sonradan gelir onların.” (Yaşar, 2022i, s. 70).

“Güldeste Hanım ne zaman kızını görse; ‘Salaksın sen, tak boynuna onları, evli olduğun anlaşılın, şuna bak hele, sokakta oynayan çocuk gibi, çabuk git tak bileziklerini’ diyordu. Gülseren, gönülsüz de olsa geçiriyordu sarı halkaların arasından ince bileklerini.” (Yaşar, 2022i, s. 143).

“Evlendikten altı ay sonra boşanmış. Aynı yıl iki kez daha evlenip, ikisinden de ayrılmış. Üç eşine de nafaka bağlatarak kızları ihya, Mevhibe Hanım’ı sinir hastası etmiş.” (Yaşar, 2022i, s. 149).

“Abdest alırken bile çıkartmazdı Salih Düzgün yüzüğünü, o parmağını daha iyi ovuşturuverirdi.” (Yaşar, 2022l, s. 40).

“Çocuğu olmamış Dudu yengenin, olamamış çünkü, kocası traktörün altında kalıp ölmüş evliliklerinin ilk yılında. Dudu’ya ‘Dön babanın evine’ demiş babaannem ama ‘Ben buraya gelin geldim, kocam olsa da olmasa da ölene kadar burada kalacağım’ demiş.” (Yaşar, 2022l, s. 72).

“Köydeydim, annem babam öldü, bir adamla evlendirildim, buraya göçtük, adam üstüme başka kadın getirdi, beni evden attı, şimdi ben de evlerde yatılı çalışıyorum.” (Yaşar, 2022l, s. 161).

“Annem hararetle ‘Yıkma kızım yuvanı, Hakkı bırakılır mı?’ diye ağlamaya başladı.” (Yaşar, 2020, s. 89).

“Konuştular kadınla yol boyu. O da gelinine gidiyormuş. Yol uzun, kadın konuştukça konuştu. Oğluma gidiyorum demiyordu kadın. Oğlunun evi gelininin evi olmuştu, oğlan bile gelinin olmuştu. Oysa gelinin kocasını da bu kadın doğurmuştu.” (Yaşar, 2021e, s. 161).

3.11.3. Ölüm

Türkler, tarih öncesi devirlerden itibaren öldükten sonra bir hayat olduğunu düşünmüşlerdir. Öldükten sonra yaşanan bu hayatın, dünya hayatının devamı niteliğinde olduğuna inanmışlardır (Bayat, 2021, s. 77-78). Eski Türkçede ölmek anlamında *uçmak* fiilinin kullanılmasını, öldükten sonraki yaşamın gökyüzünde devam ettiği düşüncesiyle açıklamak mümkündür. *Uçmak* sözcüğünün cennet anlamında da kullanılıyor olması iyi insanların cennete gittiği inancının eski çağlarda da var olduğunu göstermektedir (Roux, 1999, s. 157-158). Ölüm olayının ardından; ölünün rahat bir şekilde ebedi âleme gönderilmesini sağlamak ve geride kalanları kötü ruhlardan korumak amacıyla çeşitli uygulamalar yapılmaktadır. Ölünün gözlerinin kapatılması, çenesinin ve ayaklarının bağlanması, ellerinin birleştirilmesi, ölen kişinin bulunduğu odanın kapı ve pencerelerinin açılması ve ışıkların açık bırakılması ölüm sonrası uygulamalardandır (O. A. Kayabaşı, 2013, s. 208-209).

Ölüm öncesi, ölüm sırası ve ölüm sonrası âdetleri, farklı kültürlere sahip milletler arasında bazı değişiklikler gösterse de ölümle ilgili benzer inanış ve uygulamalar dünyanın her yerinde mevcuttur (Örnek, 2017, s. 128). Ölünün ardından düzenlenen cenaze töreni, ölenin yakınlarına başsağlığı dileme, defin merasimi ve çeşitli dinî uygulamalar birçok kültürde benzer niteliktedir.

Şermin Yaşar’ın eserlerinde; ölüm öncesi, ölüm sırası ve ölüm sonrasıyla ilgili birçok âdet ve inançla karşılaşılmalıdır. Ölüme yakın olan bir kişinin sakinleşip, sessizleşmesi; ölecek olan kişinin *son gürlüğü* veya *ölüm iyiliği* olarak adlandırılmaktadır. Bu durum *Aşk Olsun* adlı hikâyede yer almaktadır. *Kimlikte Nurşen* adlı hikâye ile *Abajur* adlı hikâyede, ölen bir kişi için “uçtu”, “uçup gitti” gibi tabirler kullanılmaktadır. Bu ifadeleri, ruhun kanatlı olduğu ve gökyüzüne yükseldiği şeklindeki eski Türk inancıyla açıklamak

mümkündür. İncelenen eserlerde, ölüm haberini duyurmak ve insanları cenaze namazına çağırmak için sela okunmaktadır. “Başınız sağ olsun.”, “Mekânı cennet olsun.” gibi çeşitli başsağlığı dilekleri; ölen kişinin ardından helva kavurmak, mevlit okutmak, dua etmek gibi âdet ve inanışlar eserlerde yer alan ölüm sonrası uygulamalardır. Kefen bezi, musalla taşı, buhur, gül suyu gibi kavramlara da yer verilmektedir. Son yıllarda, cenaze törenlerinde uygulanan ölmüş kişinin fotoğrafını yakaya ilişirme âdetiyle de *Göçüp Gidenler Koleksiyoncusu* adlı hikâyede karşılaşılmaktadır. Miras ve vasiyetle ilgili örnekler de bu başlık altında incelenmiştir.

“Bana öyle geliyor ki, bir çocuğa kardeş vermemek...anne babasını kaybettiğinde acısını aynı oranda hissedebileceği yegâne insanı elinden almanız demek.” (Yaşar, 2021a, s. 132).

“ ‘Ne bileyim... Komşu köyden geldiler, mevlüt mü ne varmış, çok kolonya lazım dediler, 3 şişe doldurdum.’ ‘Mevlütel!’ ‘Hını, öyle dediler. Kolonya dökeceklermiş.’ ” (Yaşar, 2022c, s. 109).

“Bana hep ‘Terbiyesiz!’ diyorlardı ama mezarlarda dua okunacağını biliyordum.” (Yaşar, 2022c, s. 147).

“Sonra bir sela gelir. Biri ölür köyden, bakkaldan birinin daha ayağı kesilir. Kimi kimsesi yoksa eğer bakkala borcunu ödeyecek, o hesabın üzerine ruhuna saygıyla kocaman bir çarpı işareti çekilir. Adam ölür, öte tarafın hesabını bilemeyiz ama bu dünyanın hesabı son kez bakkalda görülür.” (Yaşar, 2022g, s. 13).

“Cenazesinde kabrine toprak atarken, ‘N’oldu hani daha gençtin? Gönül bu Münif abi, kime konacağı belli olmuyor. Ömür bu Münif abi, ne zaman biteceği belli olmuyor’ diye söylendim içimden dua eder gibi.” (Yaşar, 2022g, s. 17).

“Kefen bezlerine, gülsularına, pamuklara bakarken arkamda bir ayak sesi duydum.” (Yaşar, 2022g, s. 71).

“O yaz, bir mevlit okuttu annem evde, anneannemin ruhuna. Bütün komşular geldi. ‘Hacanne’yi de getirelim, haşhaşlı lokumlardan yer yumuşacık’ dedi.” (Yaşar, 2022g, s. 80).

“Hacanne ölmüş, onun cenazesindeymiş...’Yıkamak için soyduğumuzda koynunda bir fotoğraf bulduk, onu saklamış yıllarca meğer koynunda, onu saklamaya çalışmış zavalıcılık’ ” (Yaşar, 2022g, s. 81).

“ ‘Mevlit var akşama, hadi çok işim var, eve buhur almaya geldim ben, ararım sonra seni yavrum’ deyip kapattı annem telefonu.” (Yaşar, 2022g, s. 81-82).

“Daireye, cenazesinin öğle namazını müteakiben Merkez Camii’nden kalkacağı haberi geldi.” (Yaşar, 2022i, s. 13).

“Cenaze töreninde, ceketimizin yakasına siyah beyaz bir vesikalık olarak ilıstırdiler Mustafa Sami Bey’in doksan yıllık hayatını.” (Yaşar, 2022i, s. 15).

“Bakanlık olarak tam kadro camideydik. Dün akşam kuğu gibi karşımda süzülen Reyhan Hanım, musalla taşının üzerinde yatıyordu.” (Yaşar, 2022i, s. 16).

“Bakanlık personeli olarak namaza katılmakla kalmıyor, mezarlığa da gidiyordum. Hatta ilk gidenlerden biri oluyordum ve mezarlıktan en son ayrılan.” (Yaşar, 2022i, s. 17).

“Sevgi, sevdiğin ölünce azalmıyordu. Azalsa zaten adı sevgi olmazdı. Yunus Emre’nin ‘Ölür ise ten ölür, canlar ölesi değil’ dediği ten, Reyhan Hanım’ın o gün ışığında ışıldayan teniydi. Can dediğiye zaten bende gizliydi.” (Yaşar, 2022i, s. 17).

“Ben ki ona nasılsınız, diyebilme cesaretini bir kere bile gösterememiş biriyim. Şimdi düşünün gül uzatıyorum, toprağını seviyorum, mezar taşını öpüyorum.” (Yaşar, 2022i, s. 17-18).

“Merkez Camii’nden kalkan hemen her cenazeye iştirak ettim. Bugün 1308 rahmetlinin sergilendiği muazzam bir koleksiyonum var. Pul defterlerinin içinde saklıyorum hepsini. İtinayla yerleştiriyorum. Arada vesikalıkları cımbızla çekiyor, kâğıtların üzerindeki tozları, yüzlerine üflediğim birer Fatiha ile alıyorum.” (Yaşar, 2022i, s. 19).

“Hastanede babamın ölüsünü görmek, hatta eğilip öpmek nasip oldu.” (Yaşar, 2022i, s. 23).

“ ‘Helva kavurdum, helva getireyim’ dedi.” (Yaşar, 2022i, s. 26).

“Videonun sesi açılıverdi. Gereksiz yüksek sesin, kahkahaların olduğu bir video. Ters ters baktı Ferhunde hala, ‘Utanmıyorsun ölü evinde bangır bangır!’ dedi.” (Yaşar, 2022i, s. 26).

“Halaya baktım. Kıyafetler siyah, elinde helva, gözü yaşlı... ‘Eniştemi ne zaman kaybettik hala?’ dedim öyle kelimelerin sonunu yuta yuta. ‘On yıl oldu’ dedi, ‘bugün tam on yıl doldu, helva onun için...’ ” (Yaşar, 2022i, s. 26).

“Bir gün babaannem de uçup gidiyor.” (Yaşar, 2022i, s. 34).

“Bir ara bir bağırtı duyuyoruz, bağıırıyorlar, koşuyorlar, bir şeyler oluyor. Bahçe kapısından birileri girip çıkıyor, herkes koşuyor. ‘Dilini, dilini, dilini’, ‘arı’, ‘kısır yerken’,

‘ayyyyy’, ‘gittiiii’ diyorlar. Bir an bir sessizlik oluyor, çok kısa bir sessizlik, o sessizlikte ölüyor babaannem.” (Yaşar, 2022i, s. 35).

“Babaannem bahçede boylu boyunca yatıyor, kısır tepsisi dökülmüş, marullar yerlerde, insanlar ağlaşıyor, Nihal’le birbirimize sarılıp ağlıyoruz. Sonra mevlitte gülsuyu döküyoruz gelenlere, herkes sarılıyor bana, saçlarımı okşuyor. Mevlit hiç bitmesin istiyorum, hep gülsuyu dökeyim...” (Yaşar, 2022i, s. 35).

“Sütannem iniyor kapının önüne, eşarbını takmış. Annemin bizimle geleceğine ihtimal vermiyorum ama hemen arkasından annem de iniyor, o da eşarp takmış. Normalde takmıyor, şaşıyorum. Üstüne uzun bir hırka giymiş...İlk kez mezarlığa gidiyoruz, Nihal de ben de.” (Yaşar, 2022i, s. 35).

“Bir mezarın önünde duruyorlar. Ragıp Durmuş, yazıyor mezar taşında. Dedem. Babaanneme bizi de götür dediğimizde, ‘Siz daha küçüksünüz, büyüyünce gidersiniz’ dediği Ragıp dedemin mezarı. Yanında bir mezar daha Necibe Durmuş, babaannem. Sütannem babaannemin mezarındaki otları yoluyor.” (Yaşar, 2022i, s. 35).

“Annem yok. Etrafa bakıyorum. Dedemle babaannemin mezarının karşısında küçük bir tümseğe kapanmış ağlıyor. Nihal’in kolunu bırakıyorum, kendimi bırakıyorum. Mezarda benim ismim yazıyor. Nurşen Durmuş.” (Yaşar, 2022i, s. 36).

“Taşları okuyorum göz ucuyla, hüvelbaki...” (Yaşar, 2022i, s. 36).

“Bir çeşme görüyor sütannem, ‘hah çeşme, şükür çeşme, ohhh çeşme’ diyor bizi oraya doğru sürüklerken. Mezar olmayan tek taş yığını o çeşme. Bilmem ki kimin hayratı.” (Yaşar, 2022i, s. 36).

“Anneannem ‘Almayalım cenazesini, kalsın ortada’ dedi. Yufka yürekli bir tanesi Refiye teyzem, ‘Benim cenazesini görecektim yok ama değil mi ki çocukları babası, alıp defnetmek gerekir, insanlık bizde kalsın’ dedi.” (Yaşar, 2022i, s. 49).

“Ortalık bir anda yine Vecdi’ye küfredenler kulübüne dönüştü. Dedem ‘Ölmemiştir ama öldüyse ölünün arkasından konuşulmaz kendinize gelin’ dedi, susturdu cemaati.” (Yaşar, 2022i, s. 49).

“İçimizdeki en aklıselim insan olan annem, ‘İyi de’ dedi. ‘Defin işleri var. İmamı çağırmak lazım. Sala verdirelim. Biraz da ağlamaklı gözükün canım. Bu ne el âleme karşı...’ ” (Yaşar, 2022i, s. 51).

“İmam geldiğinde hepimizi çeşitli köşelerde ağlarken buldu. ‘Başınız sağ olsun’ dedi. ‘Sağ ol’ dedik. ‘Dostlar sağ olsun.’ ‘Allah sizlere uzun ömür versin’ dedi, ‘Âmin’ dedik.” (Yaşar, 2022i, s. 52).

“Öyle böyle defnettik cenazeyi. Eve geldik, helva kavurdu annemler.” (Yaşar, 2022i, s. 52).

“300 hanelik köyde, iki senede 300 kişi yıkamışımıdır. Memleketin dört bir yanına dağılmışlar. Âdetleri var, öleni illa köye gömüyorlar.” (Yaşar, 2022i, s. 52).

“Cenaze evine geldim mezarlıktan dönünce. Dedim ‘Tabutu camiye bağışlayın, kullanalım, camininki çok eski.’ ” (Yaşar, 2022i, s. 53).

“Annem öldüğünde küçüktüm. On yaşındaydım. Okuldan eve gelince bir sürü insan gördüm evde, bir sürü kadın, ama annem yok. Gelen geçen bana sarıldı, vah yavrum, dedi. Kafam top gibi gitti geldi insanların kucağında.” (Yaşar, 2022i, s. 58).

“Koşup baktı ki Fikri Bey uçmuş.” (Yaşar, 2022i, s. 91).

“Babasının vefatı için, ‘İyi oldu, varlığı külliye zararlı, batıracaktı bizi, mekânı cennet olsun, nur içinde yatsın, onun yeri orada iyi’ diyen bir evlat bu Muzaffer Bey.” (Yaşar, 2022i, s. 122).

“ ‘Her şeye hazırlıklı gel’ dediler, her kelimesi ayrı ayrı bir yeri nişan aldı. Sonra biri başın sağ olsun dedi, o bıçak gibi girdi kalbime.” (Yaşar, 2022i, s. 161).

“Kırk gün önce abdest aldım, ağlayarak Yasin okudum. ‘Ve ileyhi türceun’ dediğimde kucağıma siyah bir poşet bıraktılar. Sabah giydiğin beyaz gömleğin, siyah pantolonun, saatin ve saatinin kordonuna geçirilmiş alyansın çıktı poşetin içinden. Ellerimi yüzüme sürerken, ‘ve ona döndürüleceksiniz’ diye tekrarladım içimden. Geçtiğimiz kırk gün çok dua ettim, bir kez olsun ‘neden’ demedim. Allah biliyor, çok dilimin ucuna geldi ama demedim.” (Yaşar, 2022i, s. 163).

“Sükûnetle karşıladım taziye gelenleri, her söylediklerine âmin dedim. Allah sabır versin, dediler, valla bence de versin, dedim.” (Yaşar, 2022i, s. 163-164).

“ ‘Dur dede nereye gidiyorsun, dur bekle, aman dede!’ demeye kalmadan, gözlerini bir daha açılmamak üzere kapatmış.” (Yaşar, 2022k, s. 109).

“Yirmi iki yılın sonunda birer hafta arayla iki sela okundu kasabada. Biri gencecik yaşında kalp krizinden giden, çarşı eşrafından Kuyumcu Hayrettin’in oğlu, Kadriye’nin kocası Kuyumcu Reşat’ın selasıydı. Müjdat gündüz vakti, dükkânı ilk kez kapatıp cenazede saf durdu. İkinci hafta bir kez daha kapattı dükkânı ikindi saati. Bu kez uğurladıkları yine çarşı esnafından Çulcuoğlu kardeşlerin annesi Nazire Çulcuoğlu’nun ta kendisiydi. Müjdat, cenaze namazından sonra dükkâna dönmedi.” (Yaşar, 2022l, s. 33).

“Babası ölüm döşeginde, ‘gelirim’ neymiş?” (Yaşar, 2022l, s. 37).

“Dedem ölünce küsmüş babaannem dedeme. Ölüye küsülür mü? Ama küsmüş. Sen benle kalmadın da Dudu’nun peşinden gittin diye sırt çevirmiş rahmetliye. O gün bugündür de küs. Daha mezarının yerini bilmez. Köy mezarlığının önünden geçerken kafasını öbür yana çevirir.” (Yaşar, 2022l, s. 72, 73).

“Cenazesinde duyulan ‘iyi bilirdik’lerin hepsi yarım ağızdı.” (Yaşar, 2022l, s. 91).

“En son annesinin cenazesinde geldi on sene önce, iki akşam kaldı.” (Yaşar, 2022l, s. 112).

“Üzerine basan sakinliğe, sessizliğe ve bizimle bir şekilde iyi geçinen hallerine annem ‘son gürlüğü’ diyordu. ‘Ölüm iyiliği verildi Ragıp Bey’e, Allah öyle öfkeli istemedi yanına, son günlerini huzurlu geçirsın dedi herhalde, son gürlüğü ay, aşk olsun’ diyordu. Yani ölüm iyiliği diye bir şey varsa, bu tam olarak buydu.” (Yaşar, 2022l, s. 135).

“Annem cenazede ağladı. Sonuçta kötü de olsa, çok çekirmiş de olsa hayat arkadaşıydı.” (Yaşar, 2022l, s. 136).

“Benim saçımı tarayan olmuş mu bir gün, anam doğumunda ölmüş.” (Yaşar, 2022l, s. 165).

“ ‘Olsun, Allah rahmet eylesin.’ ” (Yaşar, 2022m, s. 42).

“ ‘Yalnız tapuda bir tarla daha görünüyor’ dedi annemin vefatından altı ay sonra miras işlemlerini halletmek için gittiğimiz avukat.” (Yaşar, 2020, s. 11).

“Kavaklı tarla abime, mezarlık tarafındaki tarla ablama, dere boyundaki tarla bana, harmanlıktaki tarla da en küçüğümüz Ayşegül’e verilecekti.” (Yaşar, 2020, s. 11).

“Bu miras işleri zordur, kardeşler arasında illa anlaşmazlık çıkar, millet birbirini bıçaklamaya kadar vardırır işi, derlerdi de inanmazdım.” (Yaşar, 2020, s. 13).

“Biz tarlaya vardık, sala okundu. Ekrem abi... Köye döndüm, işçileri bırakıp. Ekrem abi kendini bahçedeki söğüde asmış. Sabah görmüşler... Öyle hikâye, anlatılacak gibi değil. İkindide gömdük rahmetliyi. Babam cenazeye gelmedi, benim de içimden çağırmak gelmedi.” (Yaşar, 2020, s. 22).

“Uzak yoldan gelecek bir yolcuyu bekler gibi beklediği ölümü kollarını açarak karşıladı ve bir sabah yatağında iki kolu yana açık, ağzı aralık buldum annemi. Babamın yanına defnettik.” (Yaşar, 2020, s. 25).

“Sonra mezarlığa gittik. Ne olacağını bilmiyordum. Sadece dua ediyordum ne için ettiğimi bilmeden...” (Yaşar, 2020, s. 48).

“Kendisi ekte noter onaylı nüshası bulunan vasiyetnamesiyle, ölümünden sonra, daha önce vefat eden ve mezarları Almanya’nın Berlin şehrinde bulunan anne ve babasının yanına defnedilmeyi vasiyet etmiştir.” (Yaşar, 2020, s. 51).

“Cenazemde benim için herkesin iyi bilirdik diyecekken bir anda yağmur başlayacağını ve insanların bunu bile rahmetten, kerametten sayacağını, en son ne çeşit bir kötülük yaptığımı, Haluk’u kıskanıp kıskanmamanın kötülükten sayılıp sayılmayacağını düşünüyordum.” (Yaşar, 2020, s. 184).

“Annem baş ağrısının sadece mezarlığa gittiğinde geçtiğini söyledi. Babamı ziyaret etmek için sık sık mezarlığa gidiyormuş. Gittiğinde ağrı falan kalmıyormuş. Geri döndüğünde ağrılar yeniden başlıyormuş.” (Yaşar, 2021e, s. 91).

“Babası, karısının ve çocuklarının fotoğraflarını bile görmeden ölmüştü. Cenazede annesi elini bile öptürmemiş, herkes Arif’e sırtını dönmüştü.” (Yaşar, 2021e, s. 130).

“Dedesinden miras kalmış olabilirdi. Babasından miras kalma ihtimali yoktu. Zira Sami amca hayattaydı.” (Yaşar, 2022t, s. 35).

3.12. Halk Edebiyatı

Halk edebiyatı, halkın duygu ve düşüncelerini yansıtan millî bir edebiyattır (Atsız, 2020, s. 133-135). Kimin tarafından söylendiği bilinmeyen manzum ve mensur eserler ile geleneğe bağlı kalınarak yazılmış bireysel eserler, halk edebiyatını oluşturmaktadır. Mitler, efsaneler, destanlar, masallar, memoratlar, fıkralar ve halk hikâyeleri, halk edebiyatının önemli bir bölümünü teşkil eder. Türkü, ninni, tekerleme, bilmece ve mâniler de halk edebiyatının şiir şeklinde yazılmış ürünleridir (Durbilmez, 2013, s. 105).

3.12.1. Efsaneler

Efsaneler, tabiatüstü özellikler taşıyan kişiler ve olaylar hakkında anlatılan ve gerçek olduğuna inanılan halk edebiyatı ürünleridir. Efsaneler aracılığıyla toplumun kültürel özellikleri hakkında birçok bilgiye ulaşılabilmektedir (R. G. Kayabaşı ve Aydoğan, 2018c, s. 159-161).

Şermin Yaşar’ın eserlerinde küllerinden doğan Anka Kuşu Efsanesi ile deniz kızlarıyla ilgili olan Canavar Düdüğü Efsanesi’nden başka, konuyla ilgili örneğe rastlanmamıştır.

“Hele bir tanesi var, bebeğiyle küllerinden doğan bir Anka kuşu gibi adeta yeniden doğmuş!” (Yaşar, 2021a, s. 5).

“Denizcilikte canavar düdüğü derler, bir efsane vardır. Böyle deniz kızları çıkar da şarkı söyler, denizcilerin dikkatini dağıtır, gemileri kazaya sürüklermiş. Siren sesini bildin mi, ha o siren sesleri işte. Almanlar İkinci Dünya Savaşı’nda bombardıman uçaklarına takmışlar bu canavar düdüklerinden. Hani böyle bombadan önce çıkardığı ses vuruyor seni.” (Yaşar, 2020, s. 132).

3.12.2. Masallar

Masallar; gerçek hayatta yaşamayan kişilerin, tabiatüstü özelliklere sahip hayvanların veya tabiat dışı varlıkların kahraman olarak yer aldığı, mekân olarak bilinmeyen ya da bilinen hâlden farklı olan yerlerin seçildiği halk edebiyatı ürünleridir (Boratav, 2021, s. 15-16). Masallarda kullanılan zaman kavramları da belirsizdir. “Zamanının birinde”, “evvel zaman içinde”, “yıllar önce” gibi geçmiş zaman dilimiyle ilgili ifadeler kullanılsa da bu ifadeler sembolik bir anlam taşımaktadır (R. G. Kayabaşı, 2016, s. 379-380). Masalların ilk yazarı bilinmemektedir. Genellikle kadınlar tarafından özel bir anlatım tekniğiyle anlatılan masallar, millî karaktere sahip anlatı türleridir (Elçin, 2013, s. 368-370).

Şermin Yaşar bazı eserlerini masal türünde yazmıştır. Bu eserlerde; yerin ve zamanının belirsiz olması, kişilerin tabiatüstü özellikler göstermesi gibi geleneksel masal unsurlarını kullanmıştır. Hikâye tarzında yazdığı bazı eserlerinde de masal unsurları yer almaktadır.

Çok Hayal Kuran Çocuk adlı kitabın türü masal olarak geçmektedir. Bu eserde, Hayal Perisi adlı tabiatüstü bir varlığın yer alması, *Çok Hayal Kuran Çocuk*’un, Hayal Perisi’ne inanması masal unsurları olarak değerlendirilebilir. Masal kahramanının isminin gerçek bir isim olmaması, bu ismin kahramanın bir özelliğini belirtmesi de masallarda kullanılan isim özelliklerindendir. *Çok Hayal Kuran Çocuk*, bu açıdan da bir masal kahramanı gibidir.

Hayal Perisi, *Çok Hayal Kuran Çocuk*’un rüyasına girmekte ve onu yatağıyla beraber kaldırıp bir bulutun üzerine bırakmaktadır. *Çok Hayal Kuran Çocuk*, gökyüzünde dolaşmakta, kutuplara ve Mısır Piramitleri’ne gitmektedir. Ayrıca yağmur bulutlarıyla, beyaz bir güvercinle, güneşle, ayla ve yıldızlarla konuşmaktadır. Kuyruklu yıldız tutunup yeryüzüne inmesi de tabiatüstü bir durumdur. Tüm bunlar bir rüyada gerçekleşmiş olsa da bu unsurları masal motifleri olarak değerlendirmek mümkündür. *Çok Hayal Kuran Çocuk* adlı masalda başlangıç ve bitiş formelleri yer almamaktadır (Yaşar, 2022a, s. 2-34).

Şermin Yaşar’ın *Tilki Masalları* olarak adlandırdığı *Cesaret Sandığı*, *Uyuyor musun?* ve *Garip Bir Kuyruk* adlı çocuk kitaplarının üçü de aynı şekilde başlamaktadır. Üçünde de

büyük bir dağın eteğinde gizli olan mağarayla ilgili bir anlatım vardır (Yaşar, 2022d, s. 6; Yaşar, 2021b, s. 6; Yaşar, 2021c, s. 6). Türk masallarında ve diğer anlatı türlerinde sıkça karşılaşılan mağara ve dağ motifi *Tilki Masalları*'nda da yer almaktadır. Ayrıca tilkilerin üç kardeş olması masallarda yer alan üç kardeş formeline örnek teşkil etmektedir. Zamanla ilgili sayı formelleri *Tilki Masalları* serisinin ilk kitabı olan *Cesaret Sandığı*'nda yer almaktadır. Üç küçük tilki, bilge kurda nasıl ulaşacakları konusunda üç gün, üç gece hayal kurmaktadır (Yaşar, 2022d, s. 12-13). Masal anlatıcısı, sayı ve renklerle ilgili çeşitli formeller ekleyerek anlatımı güçlendirmeye çalışmaktadır. Üç sayısı da Türk masallarında sıklıkla kullanılan sayılardandır. Üç kardeş, üç arkadaş, üç dev, üç gün ve üç gece; üç sayısı ile ilgili kalıplaşmış ifadelerdir (Sakaoğlu, 2012, s. 66-67).

Cesaret Sandığı'nın karakter kadrosu; tilki, kurt, yaras, yılan, şahin, böcek ve sürüngen gibi hayvanlardan oluşmaktadır bu durum bazı masal kahramanlarının hayvanlardan oluşmasına örnek teşkil etmektedir (Yaşar, 2022d, s. 6-22).

Masallarda dinleyicilerin sıkılmaması için uzun bir zamanı kısa bir şekilde anlatacak geçiş formelleri kullanılmaktadır (Sakaoğlu, 2012, s. 60). *Cebimdeki Mandalina Ağaçları* adlı hikâyede de masallardaki geçiş formellerine benzeyen bir ifade yer almaktadır: “Mevsimler geçti üzerinden, uzun günler ve geceler...Ada'nın fidanı yağmurlarda ıslandı, rüzgârlarda sallandı, kar taneleri kondu üzerine, güneşle canlandı.” (Yaşar, 2022e, s. 24-25).

Yedi farklı masalın yer aldığı *Kuş Masalları* adlı eserde yer alan masalların tamamı kuşlarla ilgilidir. Bu masallar bir ders vermektedir. Bu da masallarda sıkça karşılaşılan bir durumdur. Ayrıca *Kuş Masalları*, “Bir varmış, bir yokmuş” başlangıç formellerine uygun olarak: “Bir var mı, bir yok mu. Dünyanın sırrı çok mu” (Yaşar, 2022j, s. 7) şeklinde başlamaktadır. Yine devamında: “Evvel zamana gidelim. Kalbur samanı geçelim” (Yaşar, 2022j, s. 7) denilerek geleneksel başlangıç formellerine benzer bir uygulama devam etmektedir.

Baykuş, çeşitli Türk masallarında akıl verici ve yol gösterici özellikleriyle yer almaktadır. Başkurt masallarından olan *Altıncıyruk-Gümüşyele* masalında tüm kuşların padişahı olan 101 yaşındaki bir baykuştan bahsedilirken, *Baykuş* adlı masalda da yol göstericiliği ve bilgeliği ile ön plana çıkan bir baykuş yer almaktadır (Karagöz, 2016, s. 541-551, 629-634). Şermin Yaşar'ın yazdığı *Gör Dağı* adlı masalda baykuş, her şeyi bildiği için diğer kuşlar tarafından çağrılmakta ve tavus kuşunun yüzünün çirkinliğine çare bulmaktadır.

Diğer kuşların renkli tüyleriyle tavus kuşunun güzel sesini değış tokuş ettirmektedir. Her kuş, bir tüyünü tavus kuşuna vermektedir; böylece tavus kuşu istediğı gibi bir vücuda kavuşmakta ancak güzel sesini kaybetmektedir (Yaşar, 2022j, s. 49-50).

Altın başaklar ve sihirli buğday taneleri gibi tabiatüstü varlıklar *Yok Dağı* masalında yer almaktadır (Yaşar, 2022j, s. 61-65). *Giz Dağı* adlı masalda karganın kırdığı cevizin içinden küçük bir çocuğun çıkması, çocuğun üç yüz yıldır o cevizin içinde yaşadığını söylemesi de masalarda yer alan tabiatüstü olaylara örnek teşkil etmektedir (Yaşar, 2022j, s. 110, 116).

Anlatıcının çeşitli formel ifadeler kullanarak ve iyi dileklerde bulunarak masalı sonlandırdığı bilinmektedir (Sakaoğlu, 2012, s. 66). Şermin Yaşar da *Kış Masalları* adlı masal kitabının sonunda kendi yazdığı bir bitiş formeli kullanmaktadır:

“Dilerim ki huzurla hayatını yaşarsın
Bilginin ışığından bir an olsun şaşmazsın
Masallar noktalansın, kitabımız kapansın
Okuyanın gönlünde hep kuşlar kanatlansın...” (Yaşar, 2022j, s. 131).

Dedemin Bakkalı Çırak adlı çocuk kitabında küçük Şermin, dedesinden dinlediğı masalları bir deftere yazmaktadır. Bu kitabı okuyan çocuklardan da öğrendikleri bir masalı kitaptaki boş bölüme yazmaları istenmektedir. “Söz uçar yazı kalır” denilerek sözlü kültürün yazılı hale getirilmesi gerektiğı vurgulanmaktadır (Yaşar, 2022f, s. 138-139).

Şermin Yaşar, *Kötü Alışkanlıklara İyi Öneriler* adlı kitabında da masal unsurlarına yer vermektedir. Bu eserde, her akşam çocuklarına bir masal anlattığını belirtmektedir. Eve gelmeden önce, o gün yaşadığı olayların bir kısmını çocuklarına masal formatında anlatmakta, geri kalanını da yemek sofrasında tamamlamaktadır. Böylece çocuklarda ailecek yemek yeme bilinci oluşurken masal anlatımı da gerçekleştirilmektedir. Yazar, aynı kitabın devamında, çocuklara kızılık şerbeti içirmek için *Kırmızı Başlıklı Kız* masalını değıştirerek anlattığını ifade etmektedir. Kırmızı Başlıklı Kız ve kurt arkadaş olmakta ve beraber kızılık toplamaktadırlar. Topladıkları kızılıklarla Kırmızı Başlıklı Kız’ın babaannesinin evinde kızılık şerbeti yapıp dünyadaki tüm çocuklara dağıtmaktadırlar (Çarkacı, 2016b, s. 79, 82).

Yazarın yetişkinler için yazdığı eserlerde de masal formatında cümleler kurduğı görülmektedir. *Ev Yapımı Sihirli Değnek* adlı kitapta yer alan *Masal* başlıklı yazısına da masallara özgü bir giriş cümlesiyle başlamaktadır: “Zamanın birinde her gün yeni bir acıya uyanan, her akşam bir başka kötü haberle gözlerini kapatan bir ülke varmış.” (Yaşar,

2022b, s. 70). *Fehime Halamı Kaybedip Tekrar Bulduğumuz Gün* adlı hikâyede ise Fehime halanın her gece aynı masalı anlattığı ifade edilmektedir. Aslında bu masal kendi hayat hikâyesidir (Yaşar, 2022i, s. 73-74).

Masalla ilgili tespit edilen diğer örnekler şu şekildedir:

“Tuvalette çocuğuna masal anlatan yaratıcı ve çaresiz anne demektir.” (Yaşar, 2021a, s. 72).

“Yemek masasının üstüne uzunca bir çarşaf atıp odayı kararttım. İçine kitaplarımı ve el lambamızı alıp girdik, harika bir masal saati...” (Çarkacı, 2016a, s. 67).

“İçindekileri tek tek incelese, kendisine gelmiş bu hediyeğin tam da masallardaki gibi olduğunu görse...” (Çarkacı, 2016a, s. 98).

“Birlikte bir masal yazın.” (Çarkacı, 2016a, s. 152).

“Masal bu ya, hepsi bir gece aynı rüyayı görmüşler.” (Yaşar, 2022b, s. 70).

“Mesela masal anlattığı zamanlarda... Öyle anlarda bakkal dedem gerçek bir efsaneye dönüşüyor. O kadar güzel anlatıyor ki, büyüyünce onun gibi masal anlatabilmeyi çok istiyorum. O yüzden masal anlattığı zamanlar gözümü, kulağımı açıp onu dinliyorum.” (Yaşar, 2022f, s. 138).

“Masallarda çocuğu olmayan masal kahramanlarının hamurdan çocuk yaptığı gibi inanç ve sükûnetle yoğurdu Hakan abi bizi.” (Yaşar, 2022l, s. 154).

“Herkes haber saldık, ertesi gün okulu açtım. Kırk haramiler gibiydim: Açıl okul açıl, kapan okul kapan!” (Yaşar, 2022m, s. 102).

“Bayılıyordu kızını övmeye, öyle bir anlatışı vardı ki, sanırsın masallardaki peri padişahının kızı.” (Yaşar, 2020, s. 55).

“Gece bizi uyuturken masal anlatırdı.” (Yaşar, 2022n, s. 64).

“Annem uyuyamadığım gecelerde bana hep masal anlatırdı. Masalda çocuğu olmayan kadının yoğurduğu ekmek hamuru, çocuğa dönüşürdü. Al sana Parmak Çocuk. Ne bileyim marangozun kestiği dal, çocuğa dönüşürdü. Al sana Pinokyo, Sindirella’da, bal kabağı arabaya dönüşüyordu, fareler arabacıya. Alışkındım bunlara. Ama bunlar masaldı. Biz gerçek hayattaydık.” (Yaşar, 2022t, s. 66).

3.12.3. Halk Türküleri

Halk türküleri, müziği ve şiiri içinde barındıran halk edebiyatı ürünleridir. Bazıları doğrudan doğruya türkü olarak yazılırken bazıları halk şiirlerinin sonradan bestelenmesiyle meydana gelmektedir (Boratav, 2017, s. 349). Halk şiirlerini besteleyip halk türküsü formatında söyleyen halk şairlerinden biri Âşık Veysel'dir. Veysel, çeşitli etkinliklerde bu türküleri okuyarak onların bilinirliğini artırmıştır. Ayrıca kendi şiirlerini de türküleştirerek türkü geleneğinin devam etmesine katkı sağlamıştır (Yakıcı, 2012, s. 105-110). Âşıklar tarafından yazılıp söylenen halk türküleri sayesinde, Türk milletinin değerleri, ahlaki yapısı, estetik anlayışı, insanı ve dünyayı algılayış biçimi hakkında birçok bilgiye ulaşılabilmektedir (R. G. Kayabaşı, 2018a, s. 34).

İncelenen eserlerde tespit edilen halk türküsü örnekleri şu şekildedir:

“Aman doktor, canım cicim doktor...” (Yaşar, 2021a, s. 58).

“Her gece beni türkü söyleyerek uyutur, ellerini saçlarımda gezdirirdi.” (Yaşar, 2022g, s. 150).

“Sırlarımı söyledim dağlara dumanlara

Ben yazarken ağladım, okurken de sen ağla.” (Yaşar, 2022i, s. 11).

“Hep beraber salonda türkü söyleyip, halay çekip bayram yaptık. Gene de güne gitmememiz etmedik.” (Yaşar, 2022i, s. 93).

“Radyoda bir türkü çalıyor.” (Yaşar, 2022l, s. 14).

“Halim Bey’in bu girişimiyle birlikte, bir zamanlar kasabaya, ‘yine de şahlanıyor amman kolbaşının yandım da kıratı’ diyerek at üstünde gümbür gümbür giren kaloriferler, sigarayı bir anda bırakan tiryakiler gibi kömürü bırakacak, karaelmas tahtını sinsi doğalgaza devredecekti.” (Yaşar, 2022l, s. 88).

“ ‘Gel lo, türkü söyleyelim,’ dedi. Sonra herkes alkış tutarak türkü söylemeye başladı.

Tarlaya ekim soğaaaaan, tarlaya ekim soğaaaaan...

Bitmediiii yedi doğan, bitmediiii yedi doğaaan...

Ben de onlar gibi alkışladım ama türküyü çok da sevmedim. Çünkü tarlaya soğan ekmek de soğanı toplamak da zordur. Soğan tarlasında ellerimiz hep toprak oluyor. Ne diye soğanlı türkü söyleyip oynayalım ki? Buradaki herkes soğanı ekerken de toplarken de çok yoruluyor, yine de mutlu mutlu türkü söylüyorlar!” (Yaşar, 2022s, s. 64).

3.12.4. Ninni

Bebekleri uyutmak amacıyla sade bir dille ve hece vezniyle söylenen ezgili sözlere ninni denmektedir. Çocukların sağlığı, güzelliği, geleceklerine dair iyi dilekler ve bazı dinî motifler, ninnilerin işlediği konuları oluşturmaktadır (Elçin, 2013, s. 271).

Şermin Yaşar, *Başlarım Şimdi Anneliğe* adlı kitabında yer alan bir bölümün başlığını *Uyusun da Büyüsün* şeklinde adlandırmıştır. *Cumhuriyet'in İlk Sabahı* adlı hikâyede, annelerin çocuklarını uyuturken ninni söylediği, İstiklal Marşı'nın ise insanları uyandırmak ve onların birlik olmasını sağlamak için söylendiği dile getirilmiştir.

“Uyusun da büyüsün...” (Yaşar, 2021a, s. 17).

“ ‘Mustafa Kemal Paşa istedi ya, İstiklal Marşı yarışması var, duymadın mı?’ dedi Emin.

‘Duymadım ne yapacaklarmış şiiri?’

‘Ben de çok düşündüm. Ama hani analarımız bizi uyuturken ninni söylüyor ya. Seninki de söylemiştir kesin. Bizi uyuturken şarkı, türkü söylüyorlar ama uyandırırken bir şey demiyorlar. Bence bu uyandırma şarkısı gibi bir şey. Hani herkes uysun, herkes birlik olsun, birbirine sarılsın, kocaman bir ordu olsun diye.’ ” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 56-57).

3.12.5. Fıkralar

Fıkralar, halkın hiciv ve mizah ihtiyaçlarını karşıladıkları halk edebiyatı ürünleridir. Fıkraların maharet isteyen bir anlatış tarzı vardır. Her fıkra her yerde anlatılmaz. Fıkrayı anlatmak için uygun zaman ve uygun zemin seçilmelidir. Nasrettin Hoca, İncili Çavuş ve Bekri Mustafa halk edebiyatındaki fıkra kahramanlarından bazılarıdır (Boratav, 2017, s. 303-304).

İncelenen eserlerde herhangi bir fıkra örneğiyle karşılaşılmamıştır. Bir fıkra kahramanı olan Nasrettin Hoca ile ilgili tespit edilen örnekler ise şu şekildedir:

“ ‘Nasrettin Hoca’yla aslan heykelinin önündeyim, oraya gel.’ ” (Yaşar, 2022g, s. 134).

“ ‘On dakikadır hocayla eşek arıyorum oğlum, yok öyle bir şey’ dedi. ‘Eşek değil’ dedim, ‘aslan zaten.’ ” (Yaşar, 2022g, s. 134).

3.12.6. Tekerlemeler

Yapısal olarak manzum ürünler olan tekerlemeler, halk şiirleri içinde değerlendirilmektedir. Tekerlemelerin en çok kullanıldığı alan ise çocuk oyunlarıdır (O. A. Kayabaşı ve Günindi, 2016, s. 19-21). Âşık türkülerinde, masal anlatımlarında, güldürücü

konuşmalarda ve çeşitli törenlerde de tekerlemelere yer verilmektedir (Boratav, 2019, s. 155-156).

Şermin Yaşar'ın eserlerinde yer alan tekerleme örnekleri şu şekildedir:

“...pabucu yarım, çık dışarıya oynayalım.” (Çarkacı, 2016a, s. 34).

“Uç uç böceğim, annen sana terlik pabuç alacak.” (Çarkacı, 2016a, s. 38).

“İki ağır kesici arasında ‘o piti piti’ saydım, çıkan ilacı verdim.” (Yaşar, 2022c, s. 136-137).

“Halam bir ara ‘Anneciğim neden haber vermedin geleceğini, biz gelip alırdık seni.’ dedi ama babaannem halama dönüp ‘Sana ne, saman ye! dedi. Halam ‘Neeee?’ diye bir çığlık attı. Bunun üzerine babaannem ‘Kusması benden, yemesi senden, çatalı benden, kaşığı senden hahahahahah!’ diyerek kakhahalar atmaya başladı.” (Yaşar, 2022n, s. 31).

“ ‘Bir, iki, üç, dört, beş, altı, yedi, sekiz, dokuz, on, sidikli don!’ ” (Yaşar, 2022n, s. 103).

3.12.7. Bilmeceler

Bilmeceler, soru-cevap prensibine bağlı olarak sözlü kültür ortamında oluşturulmuş anonim halk edebiyatı ürünleridir (Çevik, 2016, s. 122). Nazım ve nesir biçiminde olabilen bilmeceler, çağrışımlı bir anlatıma sahiptir. Birçok farklı kavramla ilgili bilmece sorulabilmektedir (Boratav, 2019, s. 125-127). Günümüzde; eğlenceli vakit geçirmek, bilgilenmek ve yarışmak amacıyla sorulan bilmecelerin yerini, bulmaca çözme ve bilgi yarışması izleme etkinlikleri almaya başlamıştır (Çevik, 2016, s. 122-123).

Şermin Yaşar, *Dedemin Bakkalı Çırak* adlı eserinde bilmece örneklerine yer vermektedir. Bazı kişilerin isimlerini kendi uydurduğu bilmecelerle sormaktadır. Ayrıca çocukların kendi bilmecelerini yazmaları için ayrılmış boş bir bölüm de bu kitapta yer almaktadır.

“Kazım amca her akşam bakkala geliyor ve her geldiğinde bir bilmece soruyordu. Yani tamam, ilk zamanlar hoşuma gidiyordu. Ama Kazım amca on bilmecede tükendi. Nereye kadar ‘Bilmece bildirmece, el üstünde kaydırmaca?’ ” (Yaşar, 2022f, s. 82).

“Şu yetişkinler kabul etsinler artık, biz kesinlikle onlardan daha yaratıcı ve üretkeniz. Bak bir tane de sana sorayım.

Bütün gün koltuğunda uyuklar,

Çatık kaşlarıyla üstüme korku salar,

Lazım olduğunda bulamazsın hiçbir yerde

Ya camidedir ya kahvede

Cevap: Dedem

Hadi bir tane daha sorayım. Bu bilmece böyle bir şey, insanın sordukça sorası geliyor.

Akif suyu diye tutturmuş

Temizlikle kafayı bozmuş

Cevap: Gıcır Şükriye

Sen de bilmece yazmayı dene ve bilmecelerini etrafındakilere sor.” (Yaşar, 2022f, s. 82-83).

3.12.8. Mâniler

Mâni; her biri yedi heceyle oluşturulmuş dört mısradan meydana gelen, özel bir ezgiyle söylenen, anonim halk şiirinin en yaygın nazım şeklidir. Şenliklerde, düğünlerde, sünnet törenlerinde ve köy seyirlik oyunlarında mâni söyleme geleneği vardır. Son yıllarda sosyal ve kültürel şartların değişmesiyle birlikte mâni söyleme geleneği azalmıştır (Özarslan, 2017, s. 9-18). Bu geleneğin azalması Şermin Yaşar’ın eserlerine de yansımıştır. Sadece *Şans Talih Kader Kısmet* adlı hikâyede mâniyle ilgili bir örnek yer almaktadır.

“Mânisini söyleyerek yürürken incecik bir ses ‘Kısmetçiii’ diye seslendi.” (Yaşar, 2021e, s. 16).

3.13. Halk Tiyatrosu

Halk tiyatrosu; belli bir metne bağlı kalmadan yapılan, yöresel kıyafetlerin giyildiği, şive ve ağız özelliklerinin kullanıldığı geleneksel tiyatro türüdür. Türk halk kültürünün eğlenilerek öğrenilmesini sağlayan en etkili araçlarından biridir (Alangu, 1983, s. 164-165). Karagöz, Ortaoyunu, Meddah, Kukla ve Köy Temsilleri halk tiyatrosunun türlerini oluşturmaktadır (Elçin, 1997, s. 6).

3.13.1. Karagöz

“Karagöz” kavramı geniş açıdan değerlendirildiğinde, bu kavramın Türk gölge oyunlarının tamamını kapsadığı görülmektedir. Karagöz oyununda Karagöz ve Hacivat asıl kişilerdir. Karagöz, her şeyi yanlış anlayan halk insanını temsil ederken Hacivat ise Karagöz’ü eğitmeye çalışan bilgili bir insan görünümündedir. Karagöz’ün yanlış anlamaları, oyunun eğlendiriciliğini artırmaktadır. Toplumun farklı kesimlerine ait birçok tipi de içinde barındıran Karagöz oyunu, toplumun kültürel yapısı hakkında bilgiler vermektedir (Sakaoğlu, 2011, s. 17, 176-182).

Şermin Yaşar, *Oyuncu Anne* adlı kitabında Karagöz oyununa yer vermektedir. Çocuklarıyla beraber bir Karagöz senaryosu yazarak komşularına gösteri yaptıklarını dile getirmektedir. Oyunun canlandırılması bir ramazan akşamında gerçekleşmektedir. Bu durum, eski ramazan aylarından kalma bir geleneğin günümüze aktarımıdır. Ayrıca Karagöz metninin Şermin Yaşar ve çocukları tarafından yazılmış olması, Karagöz oyunlarının güncellenebileceğini ve dönemin şartlarına uygun olarak yeniden yazılabileceğini göstermektedir. Karşılaşılan örnekler şu şekildedir:

“Kendi gölge oyunu senaryomuzu yazdık. Hatta bir ramazan akşamı komşularımıza oynadık.

-Şu karşıdaki çocuk kim Hacivatım?

-Hangisi Karagözüm?

-Sarı kafalı olan.

-Haaa, o Mete.

-Amanın da tatlı teke...

-Yanındaki kim?

-O mu? o Tuna.

-Aman ne tatlı sıpa...

-Peki şu kıvrıcık kız kim?

-Namiş o Namiş.

-Ooooo, pek güzelmış.” (Çarkacı, 2016a, s. 139).

“Kâğıttan kuşlar kesip, çubuklara yapıştırın ve gölge oyunu oynayın.” (Çarkacı, 2016a, s. 149).

3.14. Kalıplaşmış İfadeler

Sözcük, söz öbeği veya cümlelerden oluşan, toplum tarafından benimsenmiş ve halk diline girmiş ifadelere kalıplaşmış ifadeler denmektedir. Atasözleri, deyimler, dualar, beddualar, yeminler, hitaplar, çağrılar, lakaplar, selamlaşma ifadeleri, vedalaşma sözleri, argo sözler, ünlem ifadeleri, dilek, temenni ve tebrik sözleri bu başlık altında incelenmiştir.

3.14.1. Atasözleri

Atasözleri; yüzyıllar boyunca karşılaşılan olaylar, yaşanan tecrübeler neticesinde kalıplaşmış özlü sözlerdir. Atasözleri toplum tarafından kabul görmüş düşünceleri yansıtmaktadır (Aksoy, 2022a, s. 13-14). Atasözleri; kısıklık, kesinlik ve tek anlamlılık gibi

özellikleri bakımından halk edebiyatının öbür türlerinden ayrılmaktadır (Boratav, 2019, s.138).

Şermin Yaşar, eserlerinde atasözlerine genel bir kuralı açıklamak, yol göstermek, fikir bildirmek ve motivasyon sağlamak gibi amaçlarla yer vermiştir. Çocuklar ve yetişkinler için yazdığı kitaplarda birçok atasözü kullanmıştır. *Dedemin Bakkalı Çıracı* adlı kitapta, çocukları atasözleri konusunda bilgilendirerek ve onlardan bir atasözü yazmalarını isteyerek atasözünün mantığını kavratmaya çalışmaktadır. Ayrıca *Para Ağacı* hikâyesindeki tüm başlıklar atasözlerinden oluşmaktadır. Bu durum, yazarın atasözlerine verdiği önemi göstermektedir. Eserlerde yer alan atasözü örnekleri şu şekildedir:

“Güneşin ‘yeniden başlamak’ için doğduğuna inanmayanlara kısa bir hatırlatma: Sabah ola hayrola...” (Yaşar, 2022b, s. 36).

“Modern hayat parmağını yüzümüze sallaya sallaya şunu söylüyor: ‘Bu kadar iyi olma. Bu kadar iyi olmak iyi bir şey değil. İyi olursan kullanırlar seni... iyilikten maraz doğar!’” (Yaşar, 2022b, s. 40).

“Çünkü o ülkede de ateş düştüğü yeri yakarmış.” (Yaşar, 2022b, s. 70).

“Zira ‘o kadar kusur kadı kızında da olur’ demek iş değil, kadı kızını kusuruna ‘rağmen’ sevmekse kolay iş, mesele ‘kusuru ile birlikte’ sevebilmekte...” (Yaşar, 2022b, s. 73).

“Davul bile dengi dengine çalsın, güzeller bir yana, çirkinler bir yana ayrılınsın.” (Yaşar, 2022b, s. 108).

“Eski bir Türk atasözü der ki: ‘ağaca çıkan keçinin dala bakan oğlağı olur...’ ” (Çarkacı, 2016b, s. 14).

“Babaannem hep ‘beterin beteri var,’ derdi.” (Yaşar, 2022f, s. 10).

“Konuşurken o kadar çok atasözü kullanıyor ki söylediğini anlamak, anladığını uygulamak mümkün değil. Şöyle bir konuşmanın sonunun sağlıklı bitmesinin imkânı var mı?

- Deden nerede evladım
- Kahveye gitti. Niye sordun Cemile teyze?
- Soran dağları aşmış, sormayan düz yolda şaşmış evladım.
- Çağırayım mı dedemi?
- Çağırma çağırma, el elin eşeğini türkü çağırarak arar demişler, boşuna mı demişler.
- Bir şey mi alacaktın sen Cemile teyze? Ekmek mi vereyim?
- Acıkan ne olsa yer, acıyan ne olsa söyler a yavrum, acıyan ne olsa söyler.
- Bir yerin mi acıyor Cemile teyze yaaa? Anlamadım ben seni.

- Eeee anlayana sivrisinek saz, anlamayana davul zurna az.

- Sinek ilacı mı vereyim? Onu mu istedin?

- A aaa! Şuna bak sen! Dalga geçiyor benimle. Eeeee ne demiş atalarımız, kurt kocayınca köpeğin maskarası oluyor işte, diyor ve çekip gidiyor.” (Yaşar, 2022f, s. 47-48).

“Bir tane atasözü yazacağım diye, akla karayı seçtim. O kadar atasözünü atalarımız nasıl söylemiş, anlamadım. Doğru söylemişler, gerçekten de davulun sesi uzaktan hoş gelirmiş. Sonra bir baktım aynı Cemile teyze gibi konuşuyorum. Sahiden de üzüm üzüme baka baka kararıyormuş bak. Bütün gün düşündüm ve gelecek nesiller için ilk atasözümü yazdım. ‘Cemile’ye uyma, kendini düşünürken bulma.’ Hadi sen de yaz bir tane.” (Yaşar, 2022f, s. 48-49).

“Boktur kokar, soydur çeker hesabı ben de televizyonda çizgi film izlemek istiyordum.” (Yaşar, 2022g, s. 24).

“Dedem, ‘Bekleyelim’ dedi, ‘Hızlı koşan atın boku seyrek düşer, tanımayız adamı, seneye ektiğimizin tamamını adama verelim, sonraki sene alırız’ dedi.” (Yaşar, 2022g, s. 123).

“Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır atasözünü yeni öğrenmiştim.” (Yaşar, 2022h, s. 128).

“Huylu huyundan vazgeçmiyor arkadaş. Ne arabadan vazgeçmiş ne sigaradan.” (Yaşar, 2022i, s. 25).

“Körün istediği bir göz, Allah vermiş iki göz.” (Yaşar, 2022i, s. 48).

“Besle kargayı oysun gözünü kızım, böyle bu dünya.” (Yaşar, 2022i, s. 65).

“Gerçi elden gelen öğün olmaz, o da vaktinde gelmez, ama gene de kollarlar yanı.” (Yaşar, 2022i, s. 94).

“Bizim oralarda mal canın yongasıdır, derler.” (Yaşar, 2022i, s. 123-124).

“Bundan böyle kasabada ‘Bana dokunmayan yılan bin yaşasın!’ anlayışı hâkimdi.” (Yaşar, 2022k, s. 41).

“Bununla beraber Fikret de müthiş bir çalışkanlık ve sabır timsaliydi. Necati Bey’in kendisine sık sık söylediği ‘Sabırla koruk helva, dut yaprağı atlas olur’ atasözünü benimsemişti.” (Yaşar, 2020, s. 54).

“Semiha Fikret’e böyle görünüyor olabilirdi ama kuzguna yavrusu Anka görünüyordu ve Mefharet Hanım Semiha’yı övmelere doyamıyordu.” (Yaşar, 2020, s. 55).

“Bütün mahalleye ‘Eeeee yavaş atın tekmesi pek olur’ dedirten bu kaçışa, ertesi gün Sakine’nin hamile olduğu haberinin de eklenmesiyle birlikte ana babalar teyakkuza geçti.” (Yaşar, 2020, s. 98).

“Vedia teyzenin geçimsiz olduğunu bildiği için dedem Vedia’yı dinsizin hakkından imansız gelir düşüncesiyle, oldukça sert ve suratsız olan Asım enişteye vermiş.” (Yaşar, 2020, s. 129).

“Dilimizde sayısız kelime, deyim, atasözü barınıyordu. Hıhıcık, bunların hiçbirini ama hiçbirini daha önce bir kez bile duymamıştı.” (Yaşar, 2022r, s. 9).

“Süleyman Bey bir gün kendisini bir köşeye iten hükümeti hafiften eleştirip kendi içinde ihtilafa düşen bakanlara dair yorumda bulunurken ‘Eeee iki cambaz bir ipte oynamaz’ deyiverdi.” (Yaşar, 2021e, s. 55).

“Ama işte kurt kocayınca köpeklerin maskarası oluyor efendim. Şimdi yüzümüze kim bakar.” (Yaşar, 2021e, s. 58).

“Rosetta; deyimleriyle, atasözleriyle, imalarıyla dile tamamen hâkimdi. Bu yüzden düğün alışverişi için gezerken arkasına dönüp dönüp ‘Kadınlara gokte düün vaar deseler merdivenle giderler’ diyerek Arif’e gülümsüyor, Arif de ‘bilmez miyim’ diyerek karşılık veriyordu.” (Yaşar, 2021e, s. 137).

“ ‘Paranın açamayacağı kapı yok Nuran, vallahi yok, billahi yok. Eee ne demişler. Parayı veren düdüğü çalar!’ serzenişleriyle eve döndük.” (Yaşar, 2022t, s. 25).

“ ‘Gidip fırından, bakkaldan alalım.’ demiştim ilk seferinde. Ama babaannem, ‘Beni çok dinlendiriyor hamur yoğurmak. Evet yorucu ama emeksiz yemek olmaz. Kendi emeğinle yaptığın yemek daha tatlı olur.’ demişti.” (Yaşar, 2022t, s. 33).

“ ‘Zenginiz diye her şey güllük gülistanlık sanıyorlar. Hiç kolay değil zenginlik... Eeee davulun sesi uzaktan hoş gelir.’ dedi.” (Yaşar, 2022t, s. 47).

“ ‘Helal sana! İyi düşünmüşsün. Zararın neresinden dönülse kardır. Eee sonra ne oldu?’ ” (Yaşar, 2022t, s. 62).

“Bir de babamın çok kullandığı atasözlerinden birini eklerdim sonuna. ‘Mühür kimde ise Süleyman odur evladım. Hadi bakalım, marş marş. Doğru okula!’ ” (Yaşar, 2022t, s. 67-68).

“Bizim mahallede komşumuzun ayva ağacı vardı. Bir tane bile kopartmamıza izin vermezdi babam. Pazardan alırsınız, derdi. Nereden duyduysam duymuşum. ‘Gören gözün hakkı var ama baba!’ demiştim. ‘Ağacın, bahçenin, tarlanın sahibi seni görürse öyle olur, senin gözün görürse değil. İndir gözünü yere, benim canımı sıkma!’ demişti babam.” (Yaşar, 2022t, s. 70).

“İlla emek yani, çalışmayı bıraktığında bile emek, anladın mı? Toprağı işleyen, ekmeği dişler. Sokun bunu kafanıza.” (Yaşar, 2022t, s. 92).

“ ‘Azıcık aşım, kaygısız başım’ cümlesi babamın yaşam felsefesidir. Nedense güzel şeylerin bizim başımıza gelemeyeceğine inanır.” (Yaşar, 2022t, s. 101).

“Çok pişmandım. Biri bana böyle dese çok kırılırdım. Ne demişler; her şey incelikten, insan kabalıktan kırılır. Bunu telafi etmem gerekirdi. Edecektim.” (Yaşar, 2022t, s. 104).

“Annem arkasından kapıyı kapatırken, ‘Yok deme yok olur...’ dedi sessizce.” (Yaşar, 2022t, s. 120).

“ ‘Kazanırsın sen üniversite sınavını Yunus, hiç şüphem yok. İçinde kalmasın. Zararın neresinden dönülse kârdır.’ dedi babam.” (Yaşar, 2022t, s. 143).

“Çareyi babamın Yunus abi için söylediği, ‘İnsan kendi kendini yetiştirebilir.’ cümlesinde bulmuştum. Babam çok haklıydı. Bununla beraber annemin de dediği gibi: Çıkmadık candan umut kesilmezdi. Tam bizim durumumuza uygun bir sözdü.” (Yaşar, 2022t, s. 149).

3.14.2. Deyimler

Kavramları ve durumları gerçek anlamının dışında özgün bir anlatımla belirten sözcük öbekleri ya da cümlelere deyim denmektedir (Aksoy, 2022b, s. 498). Eskiden *istilah* olarak adlandırılan deyimler, duygu ve düşüncelerin geleneksel unsurlar aracılığıyla şekillenmesi sonucu oluşmaktadır (Elçin, 2013, s. 642). Deyimler, içinde bulunulan durumu açıklamak için kullanılan sözlerdir. Genel bir hüküm veya kural bildirmek amacıyla söylenmezler. Deyimler bu özellikleriyle atasözlerinden ayrılmaktadır (Aça ve diğerleri, 2017, s. 212).

Şermin Yaşar’ın eserlerinde en çok karşılaşılan halk bilimi unsuru deyimlerdir. Bir cümle içerisinde bile birden fazla deyim kullanıldığı görülmektedir. Yazar, deyimlere sıkça yer vererek anlatımı güçlendirmiş, söylemek istediklerini daha etkili bir şekilde aktarmayı başarmıştır. *Dedemin Bakkalı Çırak* adlı kitapta küçük Şermin ‘armudun sapı üzümün çöpü’ deyimini yanlış anlamış, armutların saplarını kopartıp üzümün çöplerini ayıklamıştır. Dayısının açıklaması üzerine bu deyim hiçbir şeyi beğenmeyen insanlar için kullanıldığını öğrenmiştir. Kitapta bu bilgi verildikten sonra kitabı okuyan çocuklardan üç tane deyim öğrenmeleri ve ne anlama geldiğini kitapta boş bırakılan yere yazmaları istenmektedir. Deyimlerin önemli olduğu dile getirilerek doğru öğrenilmesi gerektiği belirtilmektedir (Yaşar, 2022f, s. 53-55).

İncelenen eserlerde tespit edilen deyimler, kolay fark edilebilmeleri amacıyla tek tırnak içerisinde gösterilmiştir. Karşılaşılan örnekler şu şekildedir:

“Bu kitap yenidoğan bebekler ayaklanıp da ‘ortalığı birbirine katana’ kadar geçen süreçte anneleri rahatlatacak tavsiye ve bilgiler içerir.” (Yaşar, 2021a, s. 4).

“Oyun grupları, organik ürün pazarları, hoş geldin bebek partileri, ilk diş, ilk adım partileri ‘gırla gidiyor.’ ” (Yaşar, 2021a, s. 6).

“Zaten zor annelik dediğin şey, bir de bu yazılmamış kurallara takılıp yaşamaya çalışırsak ‘işimiz iş...’ ” (Yaşar, 2021a, s. 6).

“Sonra rahatladım, her şeye takılmadım ve ‘tadını çıkarttım.’ ” (Yaşar, 2021a, s. 6).

“O küçük insan aslında ...güzelim çantalarının ‘pabucunu dama atan’ devasa bebek çantalarının...bilumum kıl, tüyün, şaftı kaymış vücudunun, 40-42-44 bedenini nedeni...” (Yaşar, 2021a, s. 8).

“Sen elin göğüslerinde bir ‘köşeye sinmiş’ bulacaksın muhtemelen kendini.” (Yaşar, 2021a, s. 10).

“Artık Ayşe’de ne meme varsa demek ki hepimizin ‘gözü kalmış.’ ” (Yaşar, 2021a, s. 12).

“Ve ‘aklı başında’ olan her anne, bebeğini emzirmek ister.” (Yaşar, 2021a, s. 13).

“Bu yeni anneler için çok büyük bir ‘hayal kırıklığı’ zaten.” (Yaşar, 2021a, s. 13).

“Ben iki sene emzirdim, demeleri yok mu, insanı ‘çileden çıkartıyor.’ ” (Yaşar, 2021a, s. 14).

“ ‘Hangi akla hizmet’ ve çok sevdiğim mor bluzumu giyip o kremden sürdüm bilmiyorum.” (Yaşar, 2021a, s. 14).

“Bebeğini anne sütüyle besleyebiliyor olmanın ve etrafındaki herkesin dediğini yapmış olmanın vermiş olduğu haz ‘paha biçilemez.’ ” (Yaşar, 2021a, s. 15).

“Mışıl mışıl uyuyan, uyurken gülümseyen ve ‘mis gibi’ kokan bir bebek gördüysen o muhtemelen arkadaşının bebeğidir.” (Yaşar, 2021a, s. 17).

“Dünyaya geldiğinde ‘neye uğradığını bilemeyen’ bebek, ilk birkaç hafta çareyi uyumakta bulur.” (Yaşar, 2021a, s. 17).

“Fakat ‘aklı başına’ çabuk gelir.’ ” (Yaşar, 2021a, s. 17).

“Ama bence bir zaman sonra ‘ipleri eline al.’ ” (Yaşar, 2021a, s. 20).

“Saati kurmayayım mı yani dedim, boş ver yat uyu, dedi iyi madem dedim. ‘Tatlıya bağladık.’ ” (Yaşar, 2021a, s. 20).

“Ama büyüdüklerinde ‘işler değişecek.’ ” (Yaşar, 2021a, s. 22).

“Biraz daha büyüdüklerinde ‘işin rengi değişti.’ ” (Yaşar, 2021a, s. 25).

“Onların ‘dünyalarına girmek’ için eşsiz bir zaman dilimi oldu.” (Yaşar, 2021a, s. 25).

“Sana ‘dünya kaç bucakmış gösterir.’ ” (Yaşar, 2021a, s. 26).

“Buradaki ‘püf noktası’ şu: Alkol, paraben ve parfüm içermeyenlerden olacak.” (Yaşar, 2021a, s. 27).

“Hadi, ‘bir yaşımıza daha girdik!’ ” (Yaşar, 2021a, s. 28).

“Sonra baktım ‘başa çıkılmıyor’, sterilizatör diye bir şey duymuştum, gittim ondan aldım.” (Yaşar, 2021a, s. 34).

“Bizim evde, Name’nin biberonlar steril olurken ikizlerinkiler de ‘arada kaynadı’, bilerek kaynatmadık!” (Yaşar, 2021a, s. 34).

“İkinci yıl ben gelmeyeyim, çocuklar büyüdü ‘idare edersiniz’ dedi, götürmedik.” (Yaşar, 2021a, s. 34).

“Başka çocuklar söz konusu olunca sevgi dolu yürekler, ‘taş kesiyor’ birdenbire.” (Yaşar, 2021a, s. 35).

“ ‘Saf dışı kalan’ çocuğun annesi ya da babası gelir, salıncağı kapan çocuğun anne babasına çatar.” (Yaşar, 2021a, s. 35).

“Hihhh ‘ağzımdan yel alsın...’ ” (Yaşar, 2021a, s. 39).

“Bu iş için ‘kesenin ağzını bir miktar açman’ gerekiyor.” (Yaşar, 2021a, s. 40).

“Ama kısa sürüyor, kaka ve çiş kokusu bir müddet sonra olaya ‘hâkim oluyor.’ ” (Yaşar, 2021a, s. 43).

“Herkes bu zevkli işte senin ‘yanında olmak’ isteyecektir.” (Yaşar, 2021a, s. 46).

“Adamda ‘kafa bırakmıyor...’ ” (Yaşar, 2021a, s. 55).

“Paranın hükmü bitince ‘sen sağ ben selamet...’ ” (Yaşar, 2021a, s. 62).

“Dünyaya ‘boş gözlerle baktığım’ ve söyleneni hemen kavrayamadığım ilk günlerdi.” (Yaşar, 2021a, s. 65).

“Birkaç saat sonra fena halde ‘canı sıkılacak’ demektir.” (Yaşar, 2021a, s. 72).

“Geceyi annesine ‘dar edecek’, uyku saati sapıtacak.” (Yaşar, 2021a 72).

“Bunun ‘başıma geleceğini’ ‘tahmin etmişim’ de durumun bu kadar ciddi olabileceğini düşünmemiştim.” (Yaşar, 2021a, s. 74).

“İleride arkadaşlarıyla ‘geyiğini yapabilsinler...’ ” (Yaşar, 2021a, s. 80).

“Dehşete düşüren bu espri karşısında, hakkını verir ‘dehşete düşersin.’ ” (Yaşar, 2021a, s. 84).

“Ama ‘gözünü seveyim’ şunlara dikkat et.” (Yaşar, 2021a, s. 89).

“Tempolu bir iş hayatından çıkıp, kendini bir ya da iki çocukla aynı evde bulan kadın eninde sonunda bu miskin hayatın ‘pençesine düşer.’ ” (Yaşar, 2021a, s. 89).

“Sorumluluklarına dünya kadar sorumluluk eklenmiş, uykuların bölünmüş, fena hâlde çarpılmış, işini doğru düzgün yapamaz olmuşsun, yaşamın ‘altüst olmuş...’ ” (Yaşar, 2021a, s. 94).

“Daha çabuk sinirlenir ve daha çabuk başkalarına ‘çamur atar’ oldum.” (Yaşar, 2021a, s. 95).

“Keyif verecek şeylerden ‘elimi eteğimi çekmemeye’ çalıştım.” (Yaşar, 2021a, s. 96).

“ ‘Destek olmak’ yerine eleştirmeyi tercih eden.” (Yaşar, 2021a, s. 96).

“Hah, işte burada bak kendi ‘hakkımı yemem.’ ” (Yaşar, 2021a, s. 99).

“Ertesi gün ‘yüzüne bile bakmıyor.’ ” (Yaşar, 2021a, s. 101).

“Çocuğum ‘içine atmış’ yürüyemediği günleri.” (Yaşar, 2021a, s. 111).

“Zira okuyacakların ‘canını sıkmaktan’ başka bir işe yaramayacak.” (Yaşar, 2021a, s. 114).

“Tam her şey ‘yoluna girdi’ derken ‘başa dönüyor’ olmak çok sıkıcı.” (Yaşar, 2021a, s. 118).

“Tuna’ya üç kişilik bir animasyon ekibi gösteri yapardı yemek yesin diye, yine de ‘canımıza okurdu.’ ” (Yaşar, 2021a, s. 122).

“Annesinin ‘pervane gibi etrafında dolandığı’, istediği zaman çikolata yiyebildiği, televizyon izleyebildiği bir yerden çıkıp da kuralların olduğu bir dünyaya gitmek ister ki?” (Yaşar, 2021a, s. 124).

“ ‘İş işten geçti’ artık, oyuncaklar evi ‘istila etti.’ ” (Yaşar, 2021a, s. 128).

“Ama kendini ‘hazır hissediyorsan’, etme eyleme, yap bir tane daha...” (Yaşar, 2021a, s. 132).

“Hijyen konusunda çok takıntılı olmasam da zaman zaman ‘çağa ayak uydurdum.’ ” (Yaşar, 2021a, s. 134).

“Eşin gelecek ve sanki sen çocuğu alıp bile isteye yerden yere vurmuşsun gibi ‘surat yapacak.’ ” (Yaşar, 2021a, s. 138).

“Yaramazlık konusunda birbirlerini ‘gaza getirebiliyorlar.’ ” (Yaşar, 2021a, s. 139).

“Aman işte ne bileyim, fazla da psikopata bağlamadan, şu da tehlikeli olabilir dediğiniz ‘gözünüze takılan’ şeyleri kaldırın.” (Yaşar, 2021a, s. 141).

“Alınan tedbirler adamın ‘elini kolunu bağlar.’ ” (Yaşar, 2021a, s. 141).

“Ahhh, ‘kuğu gibi süzülüyorsun’ mutfakta.” (Yaşar, 2021a, s. 145).

“Çayını kahveni içip ‘iki lafın belini kırmana’ müsaade eden çocuk.” (Yaşar, 2021a, s. 151-152).

“Günlük yaşamına devam edebilmen için bir alışveriş merkezine ‘kapağı atacaksın.’ ” (Yaşar, 2021a, s. 152).

“Götürmez, evde kedi gibi oturur, ‘sıkıntıdan patlardım.’ ” (Yaşar, 2021a, s. 152).

“Hadi canım, her hafta sonu, oyuncakçıya, oyun alanına, kitapçıya, köfteciye, baloncuya ‘akıttığın parayı’ düşününce bu kadar zarar tartışılmaz bile.” (Yaşar, 2021a, s. 155).

“Özgüvenli çocuklar yetiştireceğim derken ‘kantarın topuzunu biraz kaçırıyoruz’ galiba.” (Yaşar, 2021a, s. 158).

“Düşününce ‘hayretler içerisinde kalıyorum.’ ” (Yaşar, 2021a, s. 158).

“Üzerimi kapattıklarında ‘hafakanlar basmasın...’ ” (Çarkacı, 2016a, s. 15).

“Çocukken ‘gözünün içine baktığın’, ‘üstüne titrediğin’ yavrun büyüyünce ona karşı olan hislerin değişmeyecek ki endişelenmekten vazgeçesin.” (Çarkacı, 2016a, s. 18).

“İş yerinde çok yorulduğum, babana kızdım, iş arkadaşşıma canım sıkkın, müşteriler ‘asabımı bozdular...’ ” (Çarkacı, 2016a, s. 19).

“Sıkı durun söylüyorum, duyunca eminim sizin de ‘tüyleriniz diken diken olacak...’ ” (Çarkacı, 2016a, s. 22).

“Onların çocukluğunu ‘silip süpürmeyelim.’ ” (Çarkacı, 2016a, s. 25).

“Çocuk hayatımıza girsin ve bizim hayatımıza ‘ayak uydursun’ diye bir durum yok.” (Çarkacı, 2016a, s. 26).

“Kirlenmiş camlar, etraftaki toz, dağınıklık falan öyle çok ‘batmadı gözüme.’ ” (Çarkacı, 2016a, s. 27).

“Bu kitabı okuduğuna göre çocuğunu oyunla büyütmeyi ‘kafaya koymuş’, hadi hiç değİLse yola çıkmışsın demektir.” (Çarkacı, 2016a, s. 29).

“Diğer anneler sana gelir, sohbet eder, çay içer, ‘dedikodu yaparsınız...’ ” (Çarkacı, 2016a, s. 30).

“Dört duvar arasına ‘tıkılıp kaldı’ yavrular.” (Çarkacı, 2016a, s. 35).

“Birkaç ‘ipucu vereyim.’ ” (Çarkacı, 2016a, s. 35).

“Hatta ‘havaya girebilmesi’ için çocuğun ellerine plastik eldiven de takabilirsin.” (Çarkacı, 2016a, s. 36).

“Parkta ‘avazım çıktığı kadar’ ’Maceracı böceğin annesi nerdesiiiiin? Sana yavrunu getirdiiiiik!’ demekten utanmazdım.” (Çarkacı, 2016a, s. 44).

“Bir daha annelerine haber vermeden uzaklara gitmeyeceklerine ve her zaman çok dikkatli olacaklarına ‘söz vermişler.’ ” (Çarkacı, 2016a, s. 59).

“Hiçbir zaman ‘canım sıkılmadı’, okumak varken nasıl canı sıkılır ki insanın anlamadım gitti.” (Çarkacı, 2016a, s. 64).

“ ‘İşe yarayacak mı’, çocuklar büyüdüğünde göreceğiz hep birlikte.” (Çarkacı, 2016a, s. 65).

“Hah ‘bir bu eksikti.’ ” (Çarkacı, 2016a, s. 76).

“Denemeleri için ‘zemin hazırlamak’, bütün yapmamız gereken bu.” (Çarkacı, 2016a, s. 83).

“Çıkar tabii canım, daha neler, dedim ama içime de ‘kurt düştü.’ ” (Çarkacı, 2016a, s. 91).

“Denizin ortasında ‘kara kara düşünen’ Tuna, Mete ve Name’yi, elinde dürbünüyle gemileri izleyen Korsan Kaptan görmüş.” (Çarkacı, 2016a, s. 97).

“İnsanın ‘dilini damağını kurutan’ soru sorma seanslarını öneririm.” (Çarkacı, 2016a, s. 103).

“İçtiğimiz şuruplarla, çorbalarla, çaylarla o mikropları tek tek ‘alt ediyoruz’, hepsinden kurtuluyoruz.” (Çarkacı, 2016a, s. 105-106).

“Buyurun ‘dik alası...’ ” (Çarkacı, 2016a, s. 111).

“Bir şeyi ‘kafalarına koydular mı’ ‘elde edene kadar’ uğraşıyorlar.” (Çarkacı, 2016a, s. 146).

“Biz birbirimize bunu yapamıyoruz, yapınca: Hayırdır, diyoruz ve ‘altında bir şeyler arıyoruz.’ ” (Çarkacı, 2016a, s. 146).

“ ‘Başından geçenleri’ ve rüyasında gördüğü hayalleri hemen defterine yazdı, bu hayalleri asla unutmaması gerekiyordu.” (Yaşar, 2022a, s. 34).

“Bu muhteşem manzara karşısında ‘dalıp gidiyorsun.’ ” (Yaşar, 2022b, s. 16).

“Mesele, hâlihazırda içinde olduğun bu uzun yolculuğun ‘tadını çıkarabilmekte...’ ” (Yaşar, 2022b, s. 17).

“İçi ‘tıka basa dolu’ çantandan telefonunu bir seferde bulsan.” (Yaşar, 2022b, s. 18).

“Tam da canın çok tatlı istediğinde, bir arkadaşın bir tabak kekle ‘çalsa kapını...’ ” (Yaşar, 2022b, s. 18).

“Gördüğü güzellik karşısında sırf ne yapacağını bilmediği için ‘çekip giden’ insanlarla dolu dünya.” (Yaşar, 2022b, s. 19).

“Ne yapıyorum ben yaaa, üç günlük dünyayı kendime ‘dar ediyorum.’ ” (Yaşar, 2022b, s. 22).

“Her sabah mutlaka ‘vuku bulan’ bu muhteşem uyanışa, hayatı boyunca bir kez bile ‘tanık olmadan’ bu dünyadan ‘göçüp giden’ kaç uykucu vardır acaba?” (Yaşar, 2022b, s. 25).

“Kendi özünden ‘ödü kopuyor’ bazı insanların.” (Yaşar, 2022b, s. 35).

“Bazen, ‘hayalimdeki iş’ dediğin işe giderken ‘ayakların geri geri gidiyor.’ ” (Yaşar, 2022b, s. 36).

“Tüm bunların gölgesinde yine de gülebilmek, öfkelenmemek, sakın kalabilmek, ‘alttan alabilmek’ için sınanıyoruz. ‘Gölge ediyor’ senin mutluluğuna.” (Yaşar, 2022b, s. 43).

“Çoğu mutlulukta ‘gözümüz kalıyor’ evet.” (Yaşar, 2022b, s. 48).

“Fakat kimse kalkıp silkelenmeyi, kendine gelip gününü güzelleştirmeyi, kendini iyi hissettirecek şeyler yapmayı ‘akıl edemiyor.’ ” (Yaşar, 2022b, s. 48).

“Kesin arkamdan bir ‘iş çeviriyor’, kesin başka bir şeyler dönüyor diye düşünüp herkese şüphe ile bakalım ve uykularımızdan olalım.” (Yaşar, 2022b, s. 54).

“Sahi işi bu kadar ‘şansa bırakmalı’ mı insan?” (Yaşar, 2022b, s. 61).

“Çılgın kahkahalar atılsın, yerinde durulmasın, ‘içi içine sığılmasın’, hep bir çiftetelli havasında olunsun diye bekleniyor.” (Yaşar, 2022b, s. 64).

“Bu, buradan en zor koşullarda bile ‘mizah yapabilen’, umudunu kaybetmemiş bir mahkûm geçti, demektir.” (Yaşar, 2022b, s. 65).

“ ‘Yağmasa da gürllemek’ diye bir tabir vardır dilimizde, bilirsiniz.” (Yaşar, 2022b, s. 66).

“Bazıları ‘kendi havasındaymış.’ ” (Yaşar, 2022b, s. 70).

“Zaten birkaç gün içinde her şey unutulup gidermiş, ‘aklına gelmezmiş.’ ” (Yaşar, 2022b, s. 70).

“Mükemmel olmak, mükemmeli aramak, mükemmeliyetçi olmak iyi bir şeymiş gibi girdi hayatımıza, ‘çığ gibi büyüdü.’ ” (Yaşar, 2022b, s. 72).

“ ‘İşime gelmiyor’ diyememenin kılıfı, mükemmeliyetçi olmak.” (Yaşar, 2022b, s. 72).

“Sonra ‘kusur arama’ süreci başlıyor, her şeye bir ‘kulp takma’, hiçbir şeyi beğenmeme...” (Yaşar, 2022b, s. 72).

“Kendi hatırını sorabilmek, kendi ‘sırtını sıvazlayabilmek’ gerekiyor.” (Yaşar, 2022b, s. 77).

“Zaman yine ‘akıp gidiyor’ ama ben ona şahit oluyorum.” (Yaşar, 2022b, s. 77).

“ ‘Kollarını sıvayıp’ öyle başlıyorsun güne.” (Yaşar, 2022b, s. 102).

“Bir an önce okulu bitirmek ve ‘hayata atılmak’ istiyordum.” (Yaşar, 2022b, s. 107).

“Geçen yıllar belli olmasın, yaşıımızı belli etmeyelim ve ‘yıllara meydan okuyan’ bu güzelliğimizle övünelim.” (Yaşar, 2022b, s. 108).

“Fakat yaşlılığı, ‘elini eteğini çekmişliğin’, ‘eleği duvara asmışlığın’ gereği gibi algıladık.” (Yaşar, 2022b, s. 112).

“Her şey çözülüyor, zamanla her şey ‘rayına giriyor.’ ” (Çarkacı, 2016b, s. 7).

“ ‘Kafam attı.’ Bırakıyorum ulen dedim, bir daha ‘ağzıma sürersem’ ne olayım dedim...” (Çarkacı, 2016b, s. 21).

“ Selin’in bezi gibi bez alın bana, Ceyda’nın bezi gibi alın, diye ‘arıza çıkartıyorum.’ Düşün artık o derece’ içli dışlıyız...” (Çarkacı, 2016b, s. 30).

“Sonra ben bir dönem ‘ipin ucunu kaçırdım.’ ” (Çarkacı, 2016b, s. 35).

“Birkaç kez ben de tadına baktım ama öyle çok ‘haz vermedi’. Sonuçta ‘dalga geçilmeye’ değmeyecek kadar tatsız bir şeydi, bıraktım.” (Çarkacı, 2016b, s. 40).

“Onlar ‘çantada keklik’ mi?” (Çarkacı, 2016b, s. 44).

“ ‘Farkına bile varmayız...’ ” (Çarkacı, 2016b, s. 45).

“ ‘İtiraf ediyorum’, bir kere ‘gözüm döndü’, o gün şifonyere vurdum...” (Çarkacı, 2016b, s. 45).

“Elinden oyuncağı alınmış! Siniri ‘tavan yapmış!’ ” (Çarkacı, 2016b, s. 47).

“Bazen daha büyük meselelere ‘kafayı takıyorum.’ ” (Çarkacı, 2016b, s. 50).

“ Haydi bakalım banyoya, dediğinde seninle ‘tıpış tıpış gelen’ bir çocuğun varsa çok şanslısın.” (Çarkacı, 2016b, s. 57).

“Ne münasebet, her banyodan önce yıkanmak istemiyorum, diye fikrimi söylediğimde bu şekilde ‘itham edilmek...’ ” (Çarkacı, 2016b, s. 60).

“Hani dedim belki acır da ‘insafa gelir’ de verir tableti.” (Çarkacı, 2016b, s. 74).

“Nasıl olsa sürekli peşimde onu ye, bunu ye diye dolaşan, ben yiyeyim diye ‘kırk takla atan’ birileri var evde...” (Çarkacı, 2016b, s. 84).

“Kaşığı uzattıklarında ağzımı kilitleyip kafamı yana çevirme hareketimin annemi nasıl ‘çileden çıkarttığını’ fark ettim...” (Çarkacı, 2016b, s. 84).

“Ne diyordum, baskı yapmayın bebelere, kendilerini bir şey sanıp ‘naza çekiyorlar.’ ” (Çarkacı, 2016b, s. 85).

“Yani aslında kendisi yaralanmış, incinmiş ve karşılığında senden ‘öcünü alıyor.’ ” (Çarkacı, 2016b, s. 89).

“Gitmek istemediğini bildiğim halde, sırf kendim istiyorum diye onu ‘peşimden sürükledim.’ ” (Çarkacı, 2016b, s. 89).

“3-5 yaş arasında dil gelişimi ‘tavan yapmıştır.’ ” (Çarkacı, 2016b, s. 89).

“Yetişkinlerin ‘suyuna gitmemiz’ gerektiğini öğreneli çok olduğundan, biz de içimizden başka, dışımızdan başka cevaplar veriyoruz.” (Yaşar, 2022c, s. 10).

“Ama insanın aklında derin bir ‘iz bırakıyor’ bu son soru.” (Yaşar, 2022c, s. 11).

“Oh! ‘Fıstık gibi’ iş.” (Yaşar, 2022c, s. 15).

“ ‘Kafaya koydum.’ ‘Sıfırdan başlayacaktım.’ ” (Yaşar, 2022c, s. 17).

“ ‘Şansım mı yaver gitmiyordu’ yoksa dikkatsiz mi davranıyordum.” (Yaşar, 2022c, s. 20).

“ ‘Dünya yansa umurunda olmaz.’ ” (Yaşar, 2022c, s. 22).

“Müşteriye ‘kafa tutulmaz.’ ” (Yaşar, 2022c, s. 31).

“Ay ‘ne âlem’ çocuksun! dedi gülerek.” (Yaşar, 2022c, s. 33).

“Doğru formül bulana kadar birkaç şişe içeceği ‘ziyan etmem’ gerekeceğinden dedemin camiye gitmesini bekledim.” (Yaşar, 2022c, s. 34).

“O zaman olmaz, o zaman kendini kötü hisseder, bir daha gelmez, bırak parasıyla alsın, diyerek ‘kafamı allak bullak’ etmişti.” (Yaşar, 2022c, s. 47).

“Mustafa abinin geldiğini görünce, ‘yerin dibine batıyordum’ resmen. ‘Elim ayağıma dolaşıyor’, ne yapacağımı bilemiyordum.” (Yaşar, 2022c, s. 47).

“Bir de yumruk attı çana, ‘aklım çıktı...’ ” (Yaşar, 2022c, s. 58).

“Yetişkinler çocukları ‘başlarından savmak’ için ‘laf değiştirirler.’ ” (Yaşar, 2022c, s. 60).

“ ‘Cin olmadan adam mı çarpıyorsun?’ ” (Yaşar, 2022c, s. 69).

“Mesela bu yaptıkları ürünlerden birazını yanlışlıkla döksen ya da ‘ziyan etsen’ ‘kıyamet kopar.’ ” (Yaşar, 2022c, s. 81).

“Dedim ki ‘Senin tarhanan ‘dilden dile dolaşılıyor.’ ” (Yaşar, 2022c, s. 82).

“Buna inanmaya ‘dünden razıymış.’ ” (Yaşar, 2022c, s. 82).

“ ‘Dünyalar benim oldu.’ ” (Yaşar, 2022c, s. 82).

“Hepsinin ‘ağzının suları aktı.’ ” (Yaşar, 2022c, s. 83).

“Diyelim ki müşteri bir kilo toz şeker istedi. Ve ben iki kiloluk poşete bir kilo toz şeker doldurdum ya, sinirden ‘küplere biner’ mesela.” (Yaşar, 2022c, s. 90).

“Haydaaaa... Buradan onu nasıl çıkarttın yahu, ‘öküz altında buzağı arıyorsun’ dedeee! diyecektim ama dedeye böyle denmezdi.” (Yaşar, 2022c, s. 92).

“Elin adamına ‘iftira atıyormuşum.’ ” (Yaşar, 2022c, s. 95).

“İyi bir bakkal çırağı olmak istiyorsan ‘dilini tutmak’ zorundasın.” (Yaşar, 2022c, s. 99).

“Bazen birileri gelip borcunu ödeyemeyeceğini söylüyor, dedem ‘Canınız sağ olsun!’ diyor.” (Yaşar, 2022c, s. 99).

“Kendime zarar vermemden, kendimi yakmamadan korkabileceği, bunun için kızmış olabileceği ‘aklının ucundan bile geçmiyordu.’ ” (Yaşar, 2022c, s. 111).

“Böylece ‘köşeyi dönecektim.’ Bakkalı büyütmem için çok para lazımdı.” (Yaşar, 2022c, s. 113).

“Kışın insanlara üzerinde deniz resmi, çiçek resmi, yemyeşil ağaç resmi olan kartlar göndereceksin ki ‘işleri açılsın.’ ” (Yaşar, 2022c, s. 114).

“Çocuklar ‘bayram ediyordu’ resmen.” (Yaşar, 2022c, s. 125).

“Artık dayanamıyordum. ‘Açtım ağzımı yumdum gözümü.’ ” (Yaşar, 2022c, s. 128).

“ ‘Sen ne yapacaksın, tek başına ‘idare edebilir misin’ kahveyi?’ dedim.” (Yaşar, 2022c, s. 132).

“Geldikleri yetmiyor, bir de ‘başımı belaya sokuyorlar.’ ” (Yaşar, 2022c, s. 135).

“Kadının ‘canına tak etmiş’ belli.” (Yaşar, 2022c, s. 138).

“Dedem ‘kaş göz ediyordu.’ ” (Yaşar, 2022c, s. 141).

“ ‘Lafı uzatmanın’ yeri değildi, Vehbi amcanın midesi cayır cayır yanıyordu.” (Yaşar, 2022c, s. 145).

“Eğer dedemden önce atak yaparsam fare yenikli defter meselesinden ‘alnımın akıyla çıkabilirdim.’ ” (Yaşar, 2022c, s. 152).

“ ‘Kendi kazdığım kuyuya kendim düşmüştüm.’ ” (Yaşar, 2022c, s. 160).

“ ‘Hay aklınla bin yaşa’, dedim içimden.” (Yaşar, 2022c, s. 165).

“ ‘Gel keyfim gel’ di dedeme, oh ne âlâ memleketti.” (Yaşar, 2022c, s. 167).

“İki gün bana ‘bal gibi’ de yeterdi.” (Yaşar, 2022c, s. 171).

“Çocuklar tek tek ‘toz oldu.’ ” (Yaşar, 2022c, s. 174).

“Resmen iki kitabın ‘peşine düşmüş’ kaptan dayı, yazıklar olsun!” (Yaşar, 2022c, s. 182).

“Bakkal dedemin ‘nevri döndü.’ ” (Yaşar, 2022c, s. 182).

“Üstelik her seferinde ‘aptal yerine konuyorum.’ ” (Yaşar, 2022c, s. 183).

“Bak aşçılara, hepsi ‘duba gibidir.’ ” (Yaşar, 2022c, s. 189).

“Üçüncü tilki çok çabuk ‘pes eder’, tekrar denemekten kaçınırdı.” (Yaşar, 2022d, s. 9).

“ ‘Nefes nefese kalmışlardı.’ ” (Yaşar, 2022d, s. 14).

“Ertesi sabah tekrar ‘yola koyuldular.’ ” (Yaşar, 2022d, s. 16).

“Artık evleri ‘gözden kaybolmuştu’, yarasalı mağara bile çok uzaklardaydı.” (Yaşar, 2022d, s. 16).

“Anne gözlerini açıp ‘Hayal kuruyoruz’ dedi.” (Yaşar, 2021b, s. 8).

“O dondurma topu şimdi burada olsa, onu hop diye ‘midesine indirse’, ne de güzel olurdu...” (Yaşar, 2021b, s. 19).

“Üç küçük tilki kocaman dağın eteğine gizlenmiş mağaralarından çıkıp ‘derin bir nefes aldılar.’ Güneş ışığı ‘gözlerini kamaştırdı’, hava çok güzeldi.” (Yaşar, 2021c, s. 6).

“O yüzden düşündüm ve kendime bir kuyruk yapmaya ‘karar verdim.’ ” (Yaşar, 2021c, s. 26).

“Ada’nın canı çok ama çok sıkılırdı bazen. Bütün gün oyun oynar, resim yapar, oradan oraya zıplar, ‘takla atardı.’ ” (Yaşar, 2022e, s. 4).

“O gün, Ada’nın tek derdi birazcık ‘işe yaramaktı.’ ” (Yaşar, 2022e, s. 6).

“Hadi sen odana gidip oyna, ‘ayağımın altında dolaşma.’ ” (Yaşar, 2022e, s. 6).

“Ada’yı kibarca ‘geri çevirdiler.’ ” (Yaşar, 2022e, s. 8).

“Ada ‘sıkıntıdan neredeyse patlayacaktı’ ki bahçe kapısında göründü dedesi.” (Yaşar, 2022e, s. 12).

“Ada’nın ‘eline iki tane mandalina tutuşturdu’ ve gitti dedesi.” (Yaşar, 2022e, s. 14).

“Ertesi gün, sonraki gün ve sonraki günde ‘aklına gelmedi.’ ” (Yaşar, 2022e, s. 17).

“Ada artık hiç ‘boş durmuyordu.’ ” (Yaşar, 2022e, s. 23).

“Çiçek mi açacaktı, ‘meyveye mi duracaktı?’ ” (Yaşar, 2022e, s. 27).

“Orada olmak fikirlerimi ‘hayata geçirmeme’ yardımcı oluyordu.” (Yaşar, 2022f, s. 6).

“Çocukların hayallerinde ‘gözleri var’ ve bu yüzden onları engellemeye çalışıyorlar.” (Yaşar, 2022f, s. 7).

“Dedemin hiçbirine ‘gıkı çıkmıyordu.’ ” (Yaşar, 2022f, s. 11).

“Her gelene ‘para bozulmaz.’ (Sonra bize kalmaz.)” (Yaşar, 2022f, s. 14).

“Sen beni ‘el kadar çocuğa’ şikâyet mi ediyorsun Mürüvvet?” (Yaşar, 2022f, s. 33).

“ ‘Ters ters baktı’ bana.” (Yaşar, 2022f, s. 39).

“Bir tane atasözü yazacağım diye, ‘akla karayı seçtim.’ ” (Yaşar, 2022f, s. 48).

“ ‘Sen bunu benim külâhıma anlat!’ derdim.” (Yaşar, 2022f, s. 50).

“ ‘Armudun sapı, üzümün çöpü’ derken hiçbir şey beğenmiyor!” (Yaşar, 2022f, s. 53).

“...Hayatımda böyle bir bebek görmemiştim. ‘Melek gibiydi...’ ” (Yaşar, 2022f, s. 91).

“Sıra bana gelsin diye ‘can atıyorduk...’ ” (Yaşar, 2022f, s. 91).

“ ‘Arkama bakmadan kaçtım.’ ” (Yaşar, 2022f, s. 96).

“Okulda aşırı delirdiğiniz ve arkadaşlarınızla birlikte, öğretmeninizi ‘çileden çıkarttığınız’ bir günün sonunda eve geldin.” (Yaşar, 2022f, s. 101).

“Neyse ben ‘aranıza girmeyeyim.’ ” (Yaşar, 2022f, s. 106).

“Yaşanacakların ‘altından kalkamamaktan’ korktum.” (Yaşar, 2022f, s. 130).

“Sonunda 5 tane ‘nur topu gibi’ kedimiz oldu.” (Yaşar, 2022f, s. 130).

“ ‘İşim başımdan aşmış’, bir de benimle ‘dalga geçiyor.’ Götür o kedileri ben seninle zor ‘başa çıkıyorum...’ ” (Yaşar, 2022f, s. 134).

“Mesela biri hakkında olumsuz bir şey söylediğinde hemen ‘kaşlarını çatıp’ İnsanlar hakkında konuşma! diyorlar.” (Yaşar, 2022f, s. 142).

“Çocuklar ‘lafı karıştırdığında’ ve fikrini söylediğinde Sen bi sus bakayım! demeyeceğim.” (Yaşar, 2022f, s. 143).

“ ‘Bana göre hava hoş...’ ” (Yaşar, 2022f, s. 148).

“ ‘Öyle değil kazın ayağı...’ bir köy bakkalında hiç kimse, şehirlilerin tabiriyle ‘Üstü kalsın’ demez.” (Yaşar, 2022g, s. 12).

“Hakikaten bu yokuş adamın ‘nefesini kesiyor’, ‘dilim damağıma yapışıyor’ inip çıkarken.” (Yaşar, 2022g, s. 16).

“Müfit abi hâlâ yaşıyor bak, ne kadınmış, adamın ‘ömrüne ömür katmış.’ ” (Yaşar, 2022g, s. 17).

“Bu sonuncu marketi hiç ‘gözüm tutmadı.’ ” (Yaşar, 2022g, s. 17).

“Bir insanın öksüzlüğü bu kadar ‘vurulmaz yüze’ Nefise diyorum içimden.” (Yaşar, 2022g, s. 19).

“Boş ver dedim, olsun, ‘kırk yılda bir...’ ” (Yaşar, 2022g, s. 20).

“Şimdi bu benim ‘başımın etini yer’ diye ‘geri döndüm.’ ” (Yaşar, 2022g, s. 21).

“ ‘Bereket versin’, ‘kendime çabuk gelirim.’ ” (Yaşar, 2022g, s. 21).

“ Beni annem gönderdi deeee... diye başlar, gerisini ‘hık mık eder’ söyleyemezdim.” (Yaşar, 2022g, s. 23).

“Odaya girdiğim anda izlediği dizinin en kötü karakteri odaya girmişçesine ‘suratını ekşitiyor’, Hadi git Nazan teyzenlerde oyna azıcık, diye beni ‘başından savıyordu.’ ” (Yaşar, 2022g, s. 24).

“ ‘Burnundan soluyordu.’ Mahalle muhtarı gelmiş, torunlarını tıraş ettirmiş, ikisi de ne kıpırdak veletlermiş, durmamışlar yerlerinde, ‘kan ter içinde bırakmışlar’ Sebahattin abiyi...” (Yaşar, 2022g, s. 27).

“Nemrut’u ‘solda sıfır’, efsanede kısır bırakırdı.” (Yaşar, 2022g, s. 32).

“Yani kimseye zararım dokunmaz, ‘karınca incitmiş’ insan değilim.” (Yaşar, 2022g, s. 35).

“ ‘Göz göze geldik’ o an.” (Yaşar, 2022g, s. 35).

“Zaten hayal kırıklığı yaşadı, eşine dostuna karşı ‘boynu büküldü’, bir de ben mi vurayım?” (Yaşar, 2022g, s. 36).

“Sevim ‘bir karış suratla’ karşıladı beni.” (Yaşar, 2022g, s. 37).

“Hiç iyi bir fikrim ve iyi bir hayalim olmadı. Hepsi ‘suya düştü.’ ” (Yaşar, 2022g, s. 43).

“Ben sucuklu yumurtayı çok severim. Çocukken yapmazdı annem, komşumuz zengindi onlar pişirirdi, kokusu bahçeyi sarardı. ‘Gözüm kaldı, aklım kaldı.’ ” (Yaşar, 2022g, s. 43).

“Ay niye ‘takıntı olsun’, kaç kişiye o kadar koyuyorum, ‘hak geçmesin.’ ” (Yaşar, 2022g, s. 48).

“Dedi ütüyü fişten çekince şık şık iki ‘göbek atıyorum’ fişin önünde.” (Yaşar, 2022g, s. 49).

“Bak bak, kardeşine naz yapıyor derdim. Meğer hastaymış yazık. ‘Günahını almışım’, Allah affetsin.” (Yaşar, 2022g, s. 51).

“Tespini oturduğu yerden kalkmadan çeksin diye havalar soğuduğunda ‘kapısına dayanıyorum.’ ” (Yaşar, 2022g, s. 53).

“Sibel, yani annem, başkalarıyla gıdıklaşmış o zaman, ‘adı çıkmış.’ ” (Yaşar, 2022g, s. 57).

“Perihan teyze, Sevinç abla ve annem 37 ekran televizyon için birbirinin kuponuna ‘göz dikerdi.’ ” (Yaşar, 2022g, s. 60).

“Bulamama, apartmana ‘boynu bükük’, ‘eli boş’ dönme ihtimali bitirirdi beni.” (Yaşar, 2022g, s. 61).

“ ‘Kan ter içinde’ uyanırdım.” (Yaşar, 2022g, s. 62).

“Sana tahsis ettik yürek denilen arsayı; koy ‘in cin top oynasın’, koy anılar ‘cirit atsın.’ ” (Yaşar, 2022g, s. 65).

“Sabit burada durmak istemez tabii, ben olsam ben de ‘kaçacak delik ararım.’ ” (Yaşar, 2022g, s. 71).

“Sabit abi kapıyı açık bırakmış gitmiş, adam kasayı kucaklasa ‘ruhu duymaz’ kimsenin...” (Yaşar, 2022g, s. 71).

“ ‘Beytullah’ın dediği kadar varmışsın, ‘aklını aldın...’ ” (Yaşar, 2022g, s. 71).

“ ‘Uyuz oldum.’ Dilsiz diye dükkân mı olur lan!” (Yaşar, 2022g, s. 74).

“ Bu son, deyip ‘aynı naneyi yeniden yiyenlerin’ bildiği o büyük mahcubiyetle söyleyebilirim, her deneme, yalandan da olsa, son yağmurun altında ıslanabilmek içindir...” (Yaşar, 2022g, s. 77).

“Öyle ‘havadan sudan’ konuşuyoruz.” (Yaşar, 2022g, s. 88).

“Annemle babamın ‘halt etmesi.’ ” (Yaşar, 2022g, s. 89).

“Babam ‘havalara uçmuş.’ ” (Yaşar, 2022g, s. 89).

“ ‘Beti benzi atmış’ kadının, ‘surat bir karış...’ ” (Yaşar, 2022g, s. 94).

“ ‘Dilinden kurtulamam’ valla.” (Yaşar, 2022g, s. 95).

“Oldu dedim, sen doğum kilonu ver diye, kırk yılın Melahat’ıyla Remzi’sini ‘maskara et’ millete.” (Yaşar, 2022g, s. 98).

“ ...İzlemedin mi haberlerde, kestane fiyatları ‘el yakıyor’ diye çıktı kaç kere? ” (Yaşar, 2022g, s. 115).

“Ofлая pufлая, söylene söylene, ağlaya ağlaya ‘allem etti kallem etti’, ‘soktu babamın kafasına’ tarla işini.” (Yaşar, 2022g, s. 120).

“Sonunda babam adamı bulmaya gitti. Ama nerede bulacak? ‘Sarı Çizmeli Mehmet Ağa...’ ” (Yaşar, 2022g, s. 124).

“Gelinin sırtını kütleten damatla, streten midesi bulanıp kusan geline peçete uzatan damadı tüm bu koleksiyon içerisinde ‘tek geçiyorum.’ ” (Yaşar, 2022g, s. 131).

“ ‘Çoluk çocuğa karışanlar’ bile vardır illa.” (Yaşar, 2022g, s. 132).

“ ‘Kırk yılda bir’ birinciliğe ‘hak kazanmışım’ kendiliğinden, onu da ‘feda mı edeyim?’ ” (Yaşar, 2022g, s. 136).

“On altı ay sonra, annemi otuz sekiz kilo ‘toprağa verdiğimde’, Eda on kiloydu ve yürüyebiliyordu.” (Yaşar, 2022g, s. 155).

“Şeref de aynı şeyden ‘dem vurur’, Şeref dertli, Şeref yalnız...” (Yaşar, 2022g, s. 160).

“Bir kez birini ‘yarı yolda bırakma’ şerefsizliğini yaptım.” (Yaşar, 2022g, s. 160).

“Kalsın dedim, ne demek dedim, ‘başım gözüm üstüne’ dedim.” (Yaşar, 2022g, s. 160).

“Malum altmış beş yaşındayım, ‘unu eleyip eleği astık’ çoktan.” (Yaşar, 2022g, s. 165).

“Belki geç derdin, anlat ‘ne mal olduğunu bilelim’, sonra ona göre bir düzen güdelim. ” (Yaşar, 2022g, s. 167).

“Ben altmış beş yaşındayım, ‘aklım ermez’ kadın milletinin yediği nanelere.” (Yaşar, 2022g, s. 168).

“Sabırsızım. ‘Laftan lafa, daldan dala atlarım’, bazen anlattıklarımı ‘yarım bırakırım.’ ” (Yaşar, 2022g, s. 169).

“Size ne a canım, istediğim kadar yazar, istediğim yerde susar, ‘keyfime bakarım.’ ” (Yaşar, 2022g, s. 169).

“ ‘Aferin’ diyen babalar gibi ‘bağrına bassın’ seni akşamları.” (Yaşar, 2022g, s. 171).

“ ‘Dikiş tutmayan’ ilişkilere müptela olanlar bilirler, her giden kalın bir kireç tabakası bırakır kalpte.” (Yaşar, 2022g, s. 171).

“O tortudan illa kurtulman lazım; yapamazsan ‘tadı tuzu olmuyor’ gönlünde demlediğin yeni aşkların.” (Yaşar, 2022g, s. 171).

“Her çişimi yaptığımda annem ‘oflayıp pufladı.’ Yerleri silerken beni bakışlarıyla ‘yedi bitirdi.’ ” (Yaşar, 2022h, s. 14).

“O yüzden, çişimi yaparken ‘dik dik annemin yüzüne bakıyordum.’ ” (Yaşar, 2022h, s. 15).

“ ‘Kurban olayım’ indirin beni.” (Yaşar, 2022h, s. 17).

“Riskliydi, ama arabaya salsaydım annenin ve babanın ‘gazabına uğrayacaktım,’ emindim.” (Yaşar, 2022h, s. 18).

“Annemle babamın ‘yüzünden düşen bin parça’ olsa da ‘dünyalar benim oldu.’ ” (Yaşar, 2022h, s. 22).

“Ben geldim de ‘kendine geldi.’ ‘Yüzü gözü açıldı’, ‘yanaklarına kan geldi’ çocuğun.” (Yaşar, 2022h, s. 24).

“Bu durum biraz ‘ağıma gitse’ de takmamaya ‘gayret ediyorum.’ ” (Yaşar, 2022h, s. 26).

“Ne yeni bir ayakkabı almaya ne de evdekileri boyamaya vaktim vardı, seni koridorda bırakıp ‘apar topar’ çıktık evden.” (Yaşar, 2022h, s. 41-42).

“Servet Mangiroğlu camları, kapıları kapadı, ofiste müzik açtı ama ‘iş işten geçmişti’ artık. Duymazsa belki unuttur diye ‘tası tarağı toplayıp’ taşındı Servet Mangiroğlu.” (Yaşar, 2022h, s. 51).

“ ‘Kan ter içinde’ uyandım. ‘Dilim damağıma yapışmış.’ ” (Yaşar, 2022h, s. 63).

“Fakat okula başlamadan önceki hafta üst üste yaşanan olaylar ‘bardağı taşırdı.’ ” (Yaşar, 2022h, s. 69).

“Şimdi görüp de gider birilerine söyler falan, ‘başıma iş açmayayım.’ ” (Yaşar, 2022h, s. 81).

“Cango da hasta olduğunda ‘altına kaçırmıştı’ bir keresinde.” (Yaşar, 2022h, s. 112).

“Çocuk üç yaşında ama ‘barut fıçısı gibi.’ Kadının saçını yoluyor durmadan.” (Yaşar, 2022h, s. 122-123).

“ ‘Aklım çıktı’, nasıl kaçacağımı bilemedim.” (Yaşar, 2022h, s. 123).

“Keşke gitseydim toplantıya, ben onlara ‘gösterirdim günlerini...’ ” (Yaşar, 2022h, s. 128).

“Çok garipler, ‘bir dedikleri diğer dediklerini tutmuyor.’ ” (Yaşar, 2022h, s. 133).

“Yemeklerini bir görsen, ‘köpeğe atsan yemez.’ ” (Yaşar, 2022h, s. 138).

“Uyumamış. ‘Gözleri kan çanağı gibiydi.’ ” (Yaşar, 2022h, s. 145).

“Müşerref teyze haklıydı. ‘Büyük konuşmuşum.’ ‘Köpek gibi’ âşık olmuşum.” (Yaşar, 2022h, s. 158).

“Hepsi ‘hayallere dalmıştı.’ ” (Yaşar, 2022h, s. 179).

“Masanın altında ‘inim inim inliyordum’ ama kimsenin ‘ruhu duymuyordu.’ ” (Yaşar, 2022h, s. 182).

“Oğlum var yaaa, sen beni ‘mumla arayacaksın’, mumla...” (Yaşar, 2022h, s. 183).

“Artık daha fazla burada durmamın, kimseye ‘ayak bağı olmamın’ bir anlamı yok diye düşündüm.” (Yaşar, 2022h, s. 183).

“Hele o yıllık izin kullandığı zamanlarda, ‘kahrımdan ölüyordum.’ ” (Yaşar, 2022i, s. 14).

“ ‘Canıma minnetti’, gittim.” (Yaşar, 2022i, s. 15).

“ ‘Betim benzim atmış’, ‘tir tir titriyorum’, bu daha eniştenin kolu diyor.” (Yaşar, 2022i, s. 27).

“Aman Vecdi Bey, sakın başka bir işe girme, biz seni bekliyoruz, sonra işten ayrılman sorun olur, az daha ‘sık dişini’ dediler diye oyalamış bizimkileri.” (Yaşar, 2022i, s. 41).

“Bir şey olur da benim tarlaya da sıçrar, ‘pisi pisine’ biz de ‘gümbürtüye gitmeyelim’ diye arıyor jandarmayı...” (Yaşar, 2022i, s. 43).

“Bizimkilere iki sene gibi gelen bir üç hafta geçiriyor evde, ‘sıdkını sıyrıyor’ insanların.” (Yaşar, 2022i, s. 45).

“Bir akşam ‘ağzından baklayı çıkartıyor’ Vecdi, giderken ailemi yanımda götüreceğim, diyor.” (Yaşar, 2022i, s. 45).

“ ‘Peşine düşmeyi’ geç, ‘adını bile anmamışlar’, ‘akıllarından geçirmemeye’ çalışmışlar.” (Yaşar, 2022i, s. 49).

“Eminim hepimiz içimizden ‘Yok devenin nalı’ dedik.” (Yaşar, 2022i, s. 52).

“Hayat gayet renkli; bütün gün kampüste, sokakta, kafelerde her yerimiz birbirine denkmiş gibi ‘gezip tozup’, ‘geyik yapıyoruz.’ ” (Yaşar, 2022i, s. 55).

“Nimet Hanım’la her karşılaşmamızda aramızda hayali bir ‘iki ucu boklu değnek’ belirliyor ne ben tutabiliyorum ne o tutabiliyor.” (Yaşar, 2022i, s. 56).

“ ‘Gel zaman git zaman’ bunlar böyle evlerinde, artık nasılsa, sevişirlerken Remzi Bey gelmiş yetmiş yaşına.” (Yaşar, 2022i, s. 61).

“ ‘Ayılmış bayılmış.’ ‘Yemeden içmeden kesilmiş’ Remzi, Remzi diye.” (Yaşar, 2022i, s. 61).

“ ‘Nutkumuz tutuldu’, inkâr da edemiyoruz.” (Yaşar, 2022i, s. 64).

“Neyse eniştenin ‘başının etini yiye yiye’ memleketteki bütün tarlaları sattırdım o zaman.” (Yaşar, 2022i, s. 68).

“Her altı ayda bir gelinler ‘kazan kaldırıyor’, taşınalım, burada oturmayalım diyorlar ama gidemezler.” (Yaşar, 2022i, s. 71).

“Bu durum Neval Hanım’ın ‘canına minnetti’ zaten.” (Yaşar, 2022i, s. 88).

“Yıllardır mahalle günü yaparız. Herkes ‘iki eli kanda olsa’ gelir.” (Yaşar, 2022i, s. 93).

“Ne diyecekler kadına. Altmış yaşında, ‘rahat mı battı’, n’apıcaz şimdi biz seni, bize gelemesin anne, bizim düzenimiz kendimize göre, diyecek halleri yok.” (Yaşar, 2022i, s. 94).

“Öyle demeyin, insanın ‘sinirleri boşanıyor.’ ” (Yaşar, 2022i, s. 96).

“ Sen ‘aklını peynir ekmekle mi yedin’ Hüseyin abi? ” (Yaşar, 2022i, s. 99).

“Muhtar saati görünce ‘eğilip büküldü’ ağanın önünde, fiyakalı hediye neticede.” (Yaşar, 2022i, s. 102).

“ ‘Dört elle sarılıyor’ işine, ama işte teneffüs saatlerini ayarlamak lazım, dersler kaçmamalı.” (Yaşar, 2022i, s. 105).

“Bu saatte nereden gelip nereye gittikleri üzerinde ‘fikir yürütüyorlardı.’ ” (Yaşar, 2022i, s. 107).

“ ‘İçine bir kurt düşünce’ duramıyor insan.” (Yaşar, 2022i, s. 109).

“Bu adamın kızda cidden ‘gözü vardı’, daha ilk gün ‘içime doğmuş’ demek ki.” (Yaşar, 2022i, s. 113).

“Ama ‘ne pahasına olursa olsun’, soğuktan her gece ‘kıçım da donsa’ eve dönerken, o kızı bu adama ‘yem etmeyecektim.’ ” (Yaşar, 2022i, s. 113).

“Otobüs şoförü dinlemez ki, Melih Bey’imiz hastalandı, gelmedi bu akşam, o zaman ben bu kıza ‘yan bakmayayım’ diyecek hâli yok.” (Yaşar, 2022i, s. 114).

“Hiç hemşerisi yok, kimsenin ‘gözünün yaşına bakmıyor...’ ” (Yaşar, 2022i, s. 121).

“Bana da öyle çok güvenmezdi, hep ‘diken üstünde’ yaşadı.” (Yaşar, 2022i, s. 126).

“ ‘Açın dedim kesenin ağzını’, en iyi hastanede tedavi olalım, gerekirse yurt dışına gidelim.” (Yaşar, 2022i, s. 127).

“Bütün bunlar ‘geldi kulağıma.’ ” (Yaşar, 2022i, s. 135).

“Dışarıya dantel ördü, nakış işledi, dikiş dikti ve bu emeklerinin karşılığı olarak aldığı paradan kocasına ‘zırnık koklatmadı.’ ” (Yaşar, 2022i, s. 141).

“Annesinin altınlarının ‘yasını tutuyordu’ Aysun.” (Yaşar, 2022i, s. 146).

“ ‘Paramparça oldum’, dağıldım, ‘perişan oldum’ ve her gün, her saniye, her an Kemal denen hayırsıza ‘uyuz oldum.’ ” (Yaşar, 2022i, s. 148).

“Mevhibe Dursunoğlu tarafından aşırı şımartılıp, ‘el üstünde’ ve ‘baş üstünde’ tutulup, katiyen ‘kıçının üstüne oturtulmadığından’, bütün bir Dursunoğlu ailesinin ‘köküne kibrit suyu dökme’ vazifesini gururla almış ve ‘layıkıyla yerine getirmiş’, uyuşukluğu ve

kahvehane düşkünlüğü yüzünden Dursunoğullarının alayının ‘sıdkını sıyırmıştır.’ ” (Yaşar, 2022i, s. 149).

“Yanındakiler Müjgan sıkı bir ‘espri patlatıp’ da ortaya bomba gibi bir kahkaha atınca, hafifçe omzuna vurup Ayyy Müjgân yaaa, ne çatlaksın, diyorlar.” (Yaşar, 2022i, s. 155).

“Herkes oynayıp da ‘kurtlarını döktükten’ sonra çıkıyor sahneye Müjgân.” (Yaşar, 2022i, s. 155).

“ ‘Güvendiğiniz dağlara kar yağdığında’, üzülme. Kış üstü oturun ve sessizce aşağı doğru kayın.” (Yaşar, 2022i, s. 160).

“Allah biliyor, çok ‘dilimin ucuna geldi’ ama demedim.” (Yaşar, 2022i, s. 163).

“Yalnız dikkat edelim, ‘kan kusup kızılıcık şerbeti içtim’ demedim; yüzdüm kaynar kazan içinde, kızılıcık şerbeti içinde piştim.” (Yaşar, 2022i, s. 165).

“Sus Dağı bir zaman sonra ‘hasret kalmış’ kuşların sesine.” (Yaşar, 2022j, s. 11).

“ ‘Burunları büyüktür’ ve ruhları çok kibirli...” (Yaşar, 2022j, s. 25).

“ ‘Sus pus olmuştu’ Bil Dağı’nın kuşları kendi kibirleriyle.” (Yaşar, 2022j, s. 30).

“Boğmaklı toygat kuşu, rüzgâra ‘tepeden baktı...’ ” (Yaşar, 2022j, s. 32).

“Bir ‘haber göndermeliydi’ şimdi onu bekleyenlere...” (Yaşar, 2022j, s. 35).

“ ‘Bakmaya doyamazsın’, ‘alır insanın aklını.’ ” (Yaşar, 2022j, s. 41).

“ ‘Gözleri hep kamaştı’, ‘doyamadı bakmaya...’ ” (Yaşar, 2022j, s. 54).

“ ‘Canınızı bağışladık’, sevinebilirsiniz...” (Yaşar, 2022j, s. 69).

“Tarla kuşlarının lideri ‘Mola verelim,’ dedi...” (Yaşar, 2022j, s. 70).

“ ‘Kafa kafaya verip bir çare düşündüler...’ ” (Yaşar, 2022j, s. 81).

“İkisinin de artık dertleri ‘son bulmuştu.’ ” (Yaşar, 2022j, s. 88).

“ ‘Aklını başına topla’ var git şimdi yoluna.” (Yaşar, 2022j, s. 127).

“Öğrendiklerimi emin ol hiç ‘aklımdan çıkarmam...’ ” (Yaşar, 2022j, s. 128).

“O gelene kadar, bunların arasında ‘kafayı oynatmak’ üzereydim.” (Yaşar, 2022k, s. 5).

“Veli Keskinbıçak, babamın hem çocukluk hem askerlik arkadaşıdır. ‘Aralarından su sızmaz.’ ” (Yaşar, 2022k, s. 46).

“Et fiyatlarından azıcık şikâyet edecek olsak ‘yaygarayı basıyordu’ Veli amca.” (Yaşar, 2022k, s. 48).

“Hastaneden çıktığımızda Tevfik abi, ‘mutluluktan uçmak’ üzereydi.” (Yaşar, 2022k, s. 126).

“Aylardır ‘kara kara düşünüyordum’ zaten.” (Yaşar, 2022k, s. 149).

“Herkesin birbiriyle ‘kafa kafaya verdiği’, uzun uzun konuştuğu, ‘çare aradığı’ toplantılar yaptılar.” (Yaşar, 2022k, s. 155).

“Olup bitenlere asla ‘akıl sır erdiremediğim’, üzerinde çok düşündüğüm, hikâyelerin boşluklarını kendi hayal dünyamla doldurduğum geçmişi toparlayıp anlatabilmem mümkün değil.” (Yaşar, 2022l, s. 13).

“Boş yere yatmış iki yıl, boş yere yiyip bitirmiş hapiste kendini ben bir ‘cana kıydım’ diye.” (Yaşar, 2022l, s. 15).

“O zaman anaları Nazire teyzenin ‘dediğim dedik, çaldığım düdük’, eşşeğim godikliğini; Rabbena hep banayla geçen ömrünü, benden sonra tufancılığını, ‘her taşın altından çıkışlarını’ falan da anlatmamız gerekir ki; şu saatte rahmetlinin ‘arkasından atıp tutasım’ hiç yok.” (Yaşar, 2022l, s. 24).

“Neticede kesenin ağzı Nazire teyzenin elindeydi ve şayet o ‘kesenin ağzını kapatırsa’ adamın ‘iflahını keserdi.’ ” (Yaşar, 2022l, s. 26).

“Babasının öldüğü, annesinin hafif ‘çaptan düştüğü’, paranın kısmen ‘suyunu çektiği’ zamanlara ‘denk geldi.’ ” (Yaşar, 2022l, s. 26).

“Nazire teyze tamam derse, ‘aklına koyarsa’, ‘ne yapar eder’ o kızı alırdı.” (Yaşar, 2022l, s. 26).

“Kadriye göğsüme koymuş başını, bacaklarını altına toplamış, kıvrımış, film izlerken ‘içi geçmiş’ diye hayal ediyor.” (Yaşar, 2022l, s. 27).

“Sıktığı için hepsi annesinin ‘uygun gördüğü’ kızlarla ‘dünya evine girmişti.’ ” (Yaşar, 2022l, s. 28).

“Kadriye yanında annesi, müstakbel kayınvalidesi ve nişanlısıyla mobilya bakmak için Müjdat’a doğru yürüdüğünde, Müjdat’ın ‘dizlerinin bağı çözüldü.’ ” (Yaşar, 2022l, s. 29).

“Uyandığında bütün çarşı esnafının ‘diline düşmüştü...’ ” (Yaşar, 2022l, s. 33).

“Aile efradının alayı elini ağzına götürüp ağır çekimde Rıdvan’ı dinlerken, son cümleyle birlikte hepsi elini ağzından indirdi ve ‘fal taşı gibi açılan gözlerle’ ‘Kız kim?’ diye sordu.” (Yaşar, 2022l, s. 34).

“ ‘Ağzıyla kuş tutsa’ yaranamıyor bu adam da size...” (Yaşar, 2022l, s. 37).

“Yalnız İhsan’a değildi takıklığı. Rıdvan ve İlhan’a da ‘kök söktürüyordu.’ ” (Yaşar, 2022l, s. 39).

“ ‘Az buz da değil’, her hafta bir gün.” (Yaşar, 2022l, s. 40).

“Süheyla ‘ağzını topla’ diye bağırdı Nihal Hanım.” (Yaşar, 2022l, s. 43).

“ ‘Baş başa kalmış’ olmanın gerginliği ikisini de sarıyor ‘boylu boyunca.’ ” (Yaşar, 2022l, s. 58).

“Filiz’in söylediklerine büyük ‘hak vermişim’ o akşam.” (Yaşar, 2022l, s. 59).

“Sizi de görmüş olduk, onlara da yetişelim, kimsenin ‘gönlü kalmasın’ dedi.” (Yaşar, 2022l, s. 66).

“ ‘Olmayacak duaya âmin denilmeyeceğini’ bildiği halde, iki bayram arasını, inşallah bu bayram bari ‘tatsızlık çıkmaz’ dualarıyla geçirmişti.” (Yaşar, 2022l, s. 68).

“ ‘Gırtlığına kadar’ borca batmış durumdaydı.” (Yaşar, 2022l, s. 69).

“Temkinli olmak genel karakterimiz olmuş, insanın ‘damarına basmamak’ genlerimize nakış nakış işlemişti.” (Yaşar, 2022l, s. 69).

“Bu husumetin faili olan babaannemse en büyük gerginliği yaşıyor, kendi deyimiyle kırk yıldır ‘gün yüzü görmüyordu.’ ” (Yaşar, 2022l, s. 69).

“ ‘Süt dökmüş iki kedi’, iki kanadı kırık güvercin, ‘ensesine vur ekmeğini al’ iki zevat, iki miskin insan evladı...” (Yaşar, 2022l, s. 70).

“Gençler on sekize girince babaannemi şeytan dürtmüş. Oğullarını ‘baş göz etmek’ istemiş.” (Yaşar, 2022l, s. 70).

“Akşam dost girdikleri karşılıklı odalardan, ‘kanlı bıçaklı’ iki düşman olarak çıkıyor Gülizar ve Ayşe... Babaannemin büyük eylem planı o dakika ‘elinde patlıyor.’ Kırk yıl oldu, sülalemizde hâlâ ‘sular durulmuyor.’ ” (Yaşar, 2022l, s. 71).

“ Ne bileyim ben bunların ‘bacak kadar boylarına bakmadan’ sevdalara kalkıştıklarını? ” (Yaşar, 2022l, s. 72).

“Her zaman olduğu gibi, ‘haremlık selamlık’ dağıldık odalara.” (Yaşar, 2022l, s. 75-76).

“Kadınların ‘kanı kaynıyordu’ Halim Bey’e, kimsenin ‘eli sıcak sudan soğuk suya girmiyordu’ sayesinde.” (Yaşar, 2022l, s. 82).

“Halim Bey’ciğimizin cebini doldurmayacak bir hayra vesile olduğu, bir ‘yaralı parmağa işediğı’ görülmemiştir.” (Yaşar, 2022l, s. 85).

“Mal varlığını ‘sayıp dökmeye’ kalksak hayli yaprak tüketeciğimiz bu Halim Bey’e Allah, ‘yürü ya kulum’ demeden önce, kendisi sıradan, basit, beysiz bir Halim iken Emine ablaya ‘yakmış abayı.’ ” (Yaşar, 2022l, s. 85).

“Yıllarını böyle geçirmiş, artık ısınma ihtimali kalmadığını anladığında, benim odama da doğalgaz çekin diyemeyeceğinden ‘alıp başını gitmişti.’ ” (Yaşar, 2022l, s. 90).

“O da olur, yeter ki ‘hırgür çıkmasın.’ ” (Yaşar, 2022l, s. 94).

“Yine de’ ucuz atlattık.’ ” (Yaşar, 2022l, s. 96).

“ ‘Ağzı var dili yok’ Furkan abime bak sen. Evlenmiş, hem de kimselere haber vermeden.” (Yaşar, 2022l, s. 97).

“Kendilerine okula yakın ev arayan veliler, sadece seksen konuttan oluşan bu eski evlerden birinin boşalmasını ‘dört gözle bekliyor’, kiralık ya da satılık ilan görür görmez ‘üstüne üşüşüyorlardı.’ ” (Yaşar, 2022l, s. 109).

“Mecburi hizmetten sonra ‘bastı gitti’ İstanbul’a, daha da dönmedi.” (Yaşar, 2022l, s. 112).

“Salonda ‘at koştursan, koşturursun...’ ” (Yaşar, 2022l, s. 113).

“Ayhan yerde biletlere çökmüş, ‘çıt çıkmıyor kimseden.’ ” (Yaşar, 2022l, s. 123).

“Biz eve vardığımızda Emre gelmişti, börek pişmek üzereydi ve annem ‘avazı çıktığı kadar’ Emre’ye bağıırıyordu.” (Yaşar, 2022l, s. 127).

“ ‘Nasıl kuzu gibi öldü ama.’ ” (Yaşar, 2022l, s. 137).

“Benim son senemdi, ‘işı sıkı tuttuğumuz’, dersleri artırdığımız günler.” (Yaşar, 2022l, s. 155).

“Allah’ın ‘gücüne gitmesin’, şükürler olsun hâlime.” (Yaşar, 2022l, s. 160).

“Bizi bilerek aynı mahalleye toplayan Yaradan, kader taksimimizi yaparken, Bunlar kendi kaderleriyle ‘baş edemeyecekler’, Nihat’ı gönderirim de ‘çekip çevirsin’ mahalleyi, demiş gibiydi. Bizi resmen o ‘ayakta tutuyordu.’ ” (Yaşar, 2022l, s. 176).

“Dairede, alınan bir kilo baklava personel arasında kertik kertik taksim edilirken Mustafa Seyfi, kendisine düşen payı ‘baştan işi sıkı tutayım’, ‘yüz göz olmayayım’ personelle düşüncesiyle arkadaşlar buyursun diyerek ‘geri çevirse de.’ ” (Yaşar, 2022l, s. 180).

“Mustafa Seyfi’nin afrodizyaklara olan bağımlılığı ‘kulaktan kulağa yayılırken’ bir tek Mustafa Seyfi’nin kulağını ‘teğet geçti’, ama varış noktası hiç olmayacak bir yerdi.” (Yaşar, 2022l, s. 186).

“Genel müdürlükte herkesin ‘başına buyruk oluşundan’ şikâyet ettiği bir sıra.” (Yaşar, 2022l, s. 186).

“Adam şimdi dava açacak da dava görülecek de tekrar göreve gelecek de teeeee ‘ölme eşeğim ölme.’ ” (Yaşar, 2022l, s. 187).

“Hamit abi, resmen kasabanın beslenme alışkanlıklarını ‘alt üst etti’, vızır vızır işledi dükkân.” (Yaşar, 2022l, s. 191).

“Günden çıkıp eve yetişmeye çalışan, yemek yapmaktan bıkmış, kolaylık arayan kadınları hedeflemiş, tavukçuyla ‘hedefi on ikiden vurmuştu.’ ” (Yaşar, 2022l, s. 191).

“Birkaç sene önce hayta dedikleri, ‘boş gezenin boş kalfası’ dedikleri, ‘Kızımı değil çöpümü vermem’ dedikleri Hamit gitti, yerine ‘bulunmaz Hint kumaşı’ Hamit geldi.” (Yaşar, 2022l, s. 191).

“Tarlada güneşe ilk ‘göz kırpan’ Bizimki oldu.” (Yaşar, 2021d, s. 8).

“Bizimki kadının ‘aklına akşama fasulye pişirmeyi düşürdü.’ ” (Yaşar, 2021d, s. 20).

“Valla ‘bezdirdin canımdan.’ Sanki bana okuyorsun, ‘pabuç kadar dil.’ ” (Yaşar, 2022m, s. 20).

“Dedem babaanneme ‘hâl hatır sormuş.’ ” (Yaşar, 2022m, s. 43).

“Mektuba son hâlini verebilmek için iki gün uğraştık. El yazısı güzel olduğu için Elif onu ‘temize çekti.’ ” (Yaşar, 2022m, s. 45).

“ Ben tatilleri bir hafta önceden ‘iple çekmeye’ başladım...” (Yaşar, 2022m, s. 66).

“Asla beklemediğimiz, olmasını hiç istemediğimiz, nasıl olduğunu anlamadığımız bir şey oldu ve ‘dünya başımıza yıkıldı!’ ” (Yaşar, 2022m, s. 70).

“Kimsenin bilmediği bir şeyi öğrenmiştik ama tören de ‘güme gitmiş’ oldu.” (Yaşar, 2022m, s. 74).

“Herkes ‘haber saldı’, ertesi gün okulu açtım.” (Yaşar, 2022m, s. 102).

“Ancak sınıfa bir giriyorduk, ‘leş gibi’ ter kokusu karşılıyordu bizi...” (Yaşar, 2022m, s. 107).

“Aklıma geldikçe ‘midem bulanıyor.’ ” (Yaşar, 2022m, s. 123).

“İki tane köfte yiyeceğiz diye az daha okulu ‘başımıza yıkacaktık.’ ” (Yaşar, 2022m, s. 134).

“Öğle sonu yine birileri kusmaya başladı. Bu sefer de ‘başımıza güneş geçtiği’ için perişandık.” (Yaşar, 2022m, s. 136).

“Oyun oynayacağız, eğleneceğiz, ‘kafamıza göre takılacağız’ diye mangal dumanından zehirlendik, çikolatadan alerji olduk, güneşte yandık kavrulduk.” (Yaşar, 2022m, s. 144).

“Okulda ‘sürüsüne bereket’ öğrenci var!” (Yaşar, 2022m, s. 153-154).

Hepimiz ‘suratlarımız beş karış’, arabalarımıza binip ayrıldık.” (Yaşar, 2020, s. 13).

“Biz sustukça ‘tepemize çıkıyorlar’, yengemden ‘aşağı kalır yanı yok’ ablamın da...” (Yaşar, 2020, s. 14).

“Ne pısrık adammışsın, senin gibi, karımın ‘ağızına bakacağım’ karısız yaşarım daha iyi, dedim.” (Yaşar, 2020, s. 15).

“Kendim kavga etmeyi geç, başkası kavga ederken ‘yüreğim ağzıma gelir’ benim.” (Yaşar, 2020, s. 15).

“Sabaha kadar ‘gözüme uyku girmedi.’ ” (Yaşar, 2020, s. 22).

“Yirmi altı sene boyunca Semiha ne yaparsa yapsın Fikret’in ‘gözü hep dışarıdaydı.’ ” (Yaşar, 2020, s. 52).

“İnanılmaz ilgili bir kocaydı Fikret, Semiha’nın ‘bir dediğini iki etmiyor’, her akşam eve sürprizler, hoşluklar, çiçeklerle geliyordu.” (Yaşar, 2020, s. 56).

“Boşattırmazdı ama ‘pabucun pahalı olduğunu’, isterse işi, gücü, parayı, malı mülkü elinden alıvereceklerini hissettirmek istiyordu.” (Yaşar, 2020, s. 57).

“Böyle düşününce öfkeden ‘deliye dönüyordu’ Fikret.” (Yaşar, 2020, s. 57).

“Yüzüne baksana abi, ‘pişmiş kelle gibi sırtıyor.’ ” (Yaşar, 2020, s. 69).

“Ellerindeki her eşyaya benim kadar ‘kafa yoracak’ olsalar, işlerini yapamazlardı.” (Yaşar, 2020, s. 71).

“Böyle peşin hükümlü insanlara da ‘ifrit oluyorum.’ ” (Yaşar, 2020, s. 72).

“Otuz yaşına gelmiş, ‘bir baltaya sap olamamıştım...’ ” (Yaşar, 2020, s. 73).

“ ‘Samanlıkta iğne arar gibi’ ortalıkta Hami arıyordum.” (Yaşar, 2020, s. 74).

“İsrarcı adamımdır ben, ‘yakasına yapışırsam’ bırakmam insanları.” (Yaşar, 2020, s. 74-75).

“Annem hep ‘üzerine vazife olmayan şeylerde üstüne yok’, derdi.” (Yaşar, 2020, s. 75).

“Güldüm. ‘Kime niyet, kime kısmet...’ Osman’ı cebime yerleştirip eve döndüm.” (Yaşar, 2020, s. 80).

“Oysa ‘kafası zehir gibi çalışıyordu’ Ramiz’in.” (Yaşar, 2020, s. 84).

“Başkalarının acı dolu hayatlarına bakarak kendi hâline şükreden, başkasının özrüne bakarak kendisini tamamlayan halkımız bu tür haberlere ‘teveccüh gösterdiğinden’, ertesi gün kameralar mahalleye ‘akın ettiler.’ ” (Yaşar, 2020, s. 85).

“Ancak o hiç ‘lafı dolandırmadı.’ ” (Yaşar, 2020, s. 89).

“Bizi ‘canımızdan bezdirdi’, ‘iflahımızı kesti’, ‘imanımızı gevretti’, ‘hayattan soğuttu’ bizi.” (Yaşar, 2020, s. 91).

“Artık öyle böyle patrondur, dükkânda ağır kaldırmadığını da biliyorduk ama ‘bozuntuya vermedik.’ ” (Yaşar, 2020, s. 94).

“Bizim için makul bir açıklamaydı, konunun ‘üstüne gitmedik.’ ” (Yaşar, 2020, s. 94).

“Bu kadar sessiz, varla yok arası, ‘etliye sütlüye karışmayan’, sokağa çıkmayan, kimseyle konuşmayan Sakine’yle Duran bile yediyse artık bu boku, ötekiler ne yapmazdı?” (Yaşar, 2020, s. 98).

“Mahallenin büyükleri ‘ön ayak oldular’, aileleri ‘bir araya getirdiler.’ ” (Yaşar, 2020, s. 98).

“Kimsede uyku bırakmadı, huzuru ‘mumla aradık’, ‘canımızdan bezdik’, ‘illallah dedik’, Sakine’yle Duran’a yıllar boyu sabır diledik.” (Yaşar, 2020, s. 99).

“İlker bebek babaannenin elinde kaldı, babaanne ‘karalar bağladı.’ ” (Yaşar, 2020, s. 99).

“Ana babası ve yedi sülalesi, konu komşuyla ‘papaz oldular.’ ” (Yaşar, 2020, s. 100).

“ ‘Esamesi okunmayan’ Sakine’yle Duran’ın çocuklarının adı mahallede ‘ayyuka çıktı.’ ” (Yaşar, 2020, s. 100).

“Başta Duran ve Sakine olmak üzere bütün mahallenin ‘yüreği hop etti.’ ” (Yaşar, 2020, s. 101).

“Hepsi kapıya çıkmış, ‘el pençe divan’, Aman Mert Bey bizimle çalışın, sizi kreatif direktör yapalım, olmadı ajans başkanımız olursunuz, diyor...” (Yaşar, 2020, s. 102).

“Birinde öyle böyle değil, ‘turnayı gözünden vuran’, gözü yaralı turnayı şahin bakışlı diye satan cevval bir satış temsilcisiydim.” (Yaşar, 2020, s. 103).

“Patron kuyruğunu kısıp hayatının yanına koşuyor, omuzlarından paltosunu alıp sandalyesini çekiyor, akabinde ‘ayağının altından çekiliyordu.’ ” (Yaşar, 2020, s. 105).

“ ‘Rahat bırakacaksın’ kadın milletini, sıkmayacaksın, ama ‘gözünü de üstünden ayırmayacaksın...’ ” (Yaşar, 2020, s. 105).

“Fakat öyle bir yooooo demiştim ki, yenge patronu ‘çiğ çiğ yedi.’ ” (Yaşar, 2020, s. 107).

“ ‘Kedinin ciğere baktığı gibi’ bakıyordum her gün eve.” (Yaşar, 2020, s. 113).

“ Elleme anne, o bari uslu olsun, deyip beni kardeşlerimin arasında ‘baş tacı ederdi.’ ” (Yaşar, 2020, s. 115).

“O akşam ‘içim içimi yedi.’ ” (Yaşar, 2020, s. 121).

“Kanepe deri, koltuklar geniş, televizyonu var, hususi tuvaleti var falan diye ‘kanıma girdi’ şerefsiz.” (Yaşar, 2020, s. 122).

“Adam sesini duyunca irkilmiştir muhakkak ama uğruna ‘yuvayı dağıttık’, bari evlenelim diyerek ‘kıymış nikâhı’ teyzeme.” (Yaşar, 2020, s. 131).

“Neticede Mesut enişte bir zaman sonra ‘pılı pırtıyı toplayıp’ döndü eski karısına.” (Yaşar, 2020, s. 131).

“Ben akşamları ensemde tutup, Gel lan ‘alayım boyunun ölçüsünü’ diyerek beni halının üstüne çeken neşeli bir babanın çocuğuydum ama bir kez aynı neşeyle eşlik edemedim ona.” (Yaşar, 2020, s. 135).

“Boşanalım dedim. ‘Yüreğim dayanmadı’ ömrünün tükenişini görmeye.” (Yaşar, 2020, s. 136).

“Duygulara, hayallere, gözyaşlarına çok değinmeyeceğim, nihayetinde hayatın gerçekleri var, dolar almış başını gitmiş, kriz gırtlığımıza basmış, ‘anası ağlıyor’ milletin.” (Yaşar, 2020, s. 142).

“Eskiden annem dükkânı kapatmama yakın arayıp İsmet gelirken ekmek aliver, deyince ‘tepemin tası atar’, içimden ulan evde benden hariç dört kişisiniz, benden başka çalışan yok, ekmeğinizi de kendiniz alıverin falan diye söylenirdim.” (Yaşar, 2020, s. 178).

“Rüyalarımda tik tak tik tak attılar, uyandığımda ‘anamı ağlattılar.’ ” (Yaşar, 2020, s. 189).

“Annemle babama hayatımıza ‘renk katacak’ şakalar yapıyorum.” (Yaşar, 2022n, s. 10).

“Çocukları benden büyük insanların yanında annem ‘iç geçiriyor’ yıllardır.” (Yaşar, 2022n, s. 15).

“Uyuyacağımı sanmıştım. Ama öyle olmadı. ‘Uyku tutmadı.’ ” (Yaşar, 2022n, s. 20).

“Valizlerin içini saçma sapan şeylerle doldurmuş. Hepsini açtığımızda ‘ağzımız bir karış açık kaldı.’ ” (Yaşar, 2022n, s. 36).

“Biz valizleri açarken çok eğleniyorduk ama babam, halam, eniştem, annem ‘renkten renge giriyor’, elleri titriyor, ‘omuzları düşüyordu.’ ” (Yaşar, 2022n, s. 38).

“Hepsine baktıkça ‘gözlerim doldu.’ ” (Yaşar, 2022n, s. 142).

“ ‘Dikkat çekmeye’ çalışmayı kestim.” (Yaşar, 2022n, s. 154).

“Ağladıysa da duymadık. Duyduysak da ‘duymamazlıktan geldik.’ ” (Yaşar, 2022o, s.24).

“Pekicik de onu sevmeyen bir anne babayla ne yapacağını ‘kara kara düşünür’ artık. Bunu ‘göze alamaz’ hanımefendi, anlıyor musunuz? Bizim dediklerimizi yapmak zorunda. Her şeye peki demek zorunda. Pekicik’in kendi fikri olamaz, bunu ‘sokun aklınıza!’ ” (Yaşar, 2022o, s. 45).

“Adam gururla Tabii, tabii, bakabilirsiniz. Benim ‘sözümünden çıkamayacağını’ gözlerinizle görmüş olursunuz, dedi.” (Yaşar, 2022o, s. 46).

“İstedğim gibi bir tane ev bulmak için yirmiye yakın kiralık ev dolaştım. Nihayet bir tanesinde ‘karar kıldım.’ ” (Yaşar, 2022p, s. 7).

“Oğlunuzla gurur duyuyor olmalısınız, dedim ev sahibine. ‘Gözleri yuvalarından fırladı!’ ” (Yaşar, 2022p, s. 36).

“Okula başlayınca zavalılık ‘neye uğradığını şaşırdı!’ ” (Yaşar, 2022r, s. 9).

“Daha çok kelime öğrenebilmek için herkesi ‘can kulağıyla dinliyordu.’ ” (Yaşar, 2022r, s. 21).

“Daha fazla kullanıp buraların ‘tadını kaçırmak’ istemiyoruz.” (Yaşar, 2022r, s. 28).

“Hiç ‘renk vermeden’, Benimki de Ömer, dedi Besim Usta.” (Yaşar, 2021e, s. 11).

“Böyle de girilirdi eve ama istedik ki sonradan ‘başımıza iş çıkarmasın.’ ” (Yaşar, 2021e, s. 12).

“Bu tadilat işlerinin ‘ucu bucağı yoktur.’ ” (Yaşar, 2021e, s. 12).

“Besim Usta’nın, işleri kalem kalem fiyatlandırarak bir teklif sunması üzerine anlaştılar. ‘El sıkıştılar.’ ” (Yaşar, 2021e, s. 12-13).

“Ama babasına gerek kalmayacaktı, zira Besim Ender Başçavuş’un ‘elinde kalacaktı.’ ” (Yaşar, 2021e, s. 15).

“Yolda oğlanın biri ‘takıldı peşime.’ Tanımam, etmem, tövbe. Hiç de görmemişim daha önce. ‘Laf attı’ bana...” (Yaşar, 2021e, s. 19).

“İftira suçtan daha büyük bir yüktü, taşıyanın ‘belini büküyor’, ‘boynunu eğiyor’ ve iftiraya uğrayanı karşıdan gören onu sahiden suçlu zannediyordu.” (Yaşar, 2021e, s. 21).

“Usta, bir yorgunluk sigarası yaktı ve ‘sırta kadem bastı.’ ” (Yaşar, 2021e, s. 22).

“Biz bu meseleyi ebediyen kapattığını düşünüyor, bütün yeğenleri olarak onun artık ‘kabına sığmadığı’ için taşan anaç merhametinden, sevgisinden, anlayışından ‘kana kana içiyorduk.’ ” (Yaşar, 2021e, s. 25).

Nurettin’in yüzü nurlu olurdu, kardeşimiz ama ‘şeytan görsün yüzünü.’ ” (Yaşar, 2021e, s. 27).

“İnsanın ‘gönlüne su serpen’ ilanı görür görmez, 9 numaranın ziline bastım.” (Yaşar, 2021e, s. 35).

“Ev sahibinin ‘huyuna gideyim’ diye yürüdüm.” (Yaşar, 2021e, s. 35).

“Bununla birlikte Neriman Hanım’ın da ‘gözü yoldaydı’, o da beni bekliyordu.” (Yaşar, 2021e, s. 37).

“Sonuçta ben onların ‘yüzü suyu hürmetine’ iş bulmuştum.” (Yaşar, 2021e, s. 39).

“Tam Neriman’dan ‘umudu kesmişim’ ki, bir gün zil çalıverdi.” (Yaşar, 2021e, s. 40).

“İcabında otel lobilerinde, icabında kebabçı masalarında, çeşitli vakıf toplantılarında, kapalı odalarda, artık siyaset nerede dönüyorsa orada ‘dirsek çürüttü.’ ” (Yaşar, 2021e, s. 48).

“Sabah hiçbir işi olmadığı halde eski düzenindeki gibi erkenden kalkan, gömleğinin üzerine kravatını takan, ceketini giyinip ‘iki dirhem bir çekirdek’ kahvaltı masasına oturan Süleyman’a ‘sinir oluyordu.’ ” (Yaşar, 2021e, s. 49).

“Komiser Nazım; 155 bana yetmiyor, yok mu yetkili, yok mu buralarda Cemile’ye ‘kol kanat gerekir’ bir babayiğit çılgınlıklarıyla emniyeti bastığında vermişti telefon numarasını Cemile Hanım’a.” (Yaşar, 2021e, s. 74).

“ ‘Sağda solda’ ‘hava atar’ gibi anlatıyordu bir de.” (Yaşar, 2021e, s. 81).

“Hilmi Bey zengin, ciddi, haza beyefendi ve kimsenin asla ‘toz konduramayacağı’ bir kleptomandı.” (Yaşar, 2021e, s. 83).

“Bir tanesi ben, diğerleri benden büyükler olmak üzere dört çocuğu, eşi bulunmaz bir eşi ve çenesiyle cümle âleme ‘nam salmış’ kayınvalidesi ile üç odalı bir evde yaşayan gariban bir profesördü babam.” (Yaşar, 2021e, s. 85).

“Babam evlilikleri boyunca annemin arkasından ‘bir gölge gibi’ dolandı durdu.” (Yaşar, 2021e, s. 86).

“Ama ben bunun yerine annemin ‘içi rahat etsin’, ‘kafası rahat olsun’ diye memurla evlenmişim...” (Yaşar, 2021e, s. 89).

“İlacın verdiği sersemlikle yatmadığı senelerin yerine de yatıyor, ‘yılların acısını çıkarıyordu.’ ” (Yaşar, 2021e, s. 91).

“Oğlum da Allah selamet versin, ‘hık demiş babasının burnundan düşmüş.’ ” (Yaşar, 2021e, s. 94).

“Gidecek, kaçacak, ‘kafasını sokacak delik arıyordu’ kendine.” (Yaşar, 2021e, s. 96).

“Bunlarla uğraşacağına hiç sevmemeyi tercih etti Nasuh, kimseye ‘gönül bağlamadı.’ ” (Yaşar, 2021e, s. 98).

“Geri dönmesi için, hiçbir şey olmamış gibi çıkıp gelmesi için, gelip ölmeden anne babasının elini öpmesi, özür dilemesi için ‘dil dökerdi.’ ” (Yaşar, 2021e, s. 99).

“Bakır sesleri kulağından uzaklaştığında, ‘dizinin dibinde oturmak’ için annesinin yanına dönerdi.” (Yaşar, 2021e, s. 105).

“Kuru fasulyenin üstündeki taşları görünce ‘cinler tepesine toplandı.’ ” (Yaşar, 2021e, s. 107).

“Babam kendi hayatını kurtarmak için ‘basıp gitmişti’, annem de evde kendine yanıyordu.” (Yaşar, 2021e, s. 111).

“Onun işaret ettiği güzellik, imkânı yok ‘gözüme ilişmiyordu.’ ” (Yaşar, 2021e, s. 118).

“Alman vatandaşıyla evlenme şansı yakaladığı için oraya ‘kök salmış’, kadından iki de çocuk yapıp evinin erkeği oluvermişti.” (Yaşar, 2021e, s. 128).

“Ana baba ‘karın mı doyuruyor’ şu zamanda?” (Yaşar, 2021e, s. 133).

“Yalnız arada bir memlekettekilerin sesi ‘içini kemiriyordu.’ ” (Yaşar, 2021e, s. 133).

“Arif ‘mutluluktan uçarken’ Rosetta yeni bir hayalin içine dalmıştı.” (Yaşar, 2021e, s. 135).

“Rosetta aldığı her poşeti Arif’in kucağına yüklerken Arif ‘zevkten dört köşe oluyordu.’ ” (Yaşar, 2021e, s. 137).

“Babam sinirden dudaklarını ısırıyor, ‘Beni de alet ettin kendine’ diyerek sessiz sessiz söyleniyordu.” (Yaşar, 2021e, s. 139).

“ ‘Etliye sütlüye katıyen karışmıyor’, her türlü küfür, hakaret ve ‘itilip kakılmayı’ ‘sineye çekiyor’, yine de anneme ‘sesini çıkarmıyordu.’ ” (Yaşar, 2021e, s. 139).

“ ‘Görür şimdi onlar’, ‘göstereceğim onlara ben Hanya’yı Konya’yı’ deyip duruyor, kendisinden utanmamıza ‘zemin hazırlıyordu.’ ” (Yaşar, 2021e, s. 141).

“Sen Kemalettin Bey’in kesip attığı ‘tırnağı olamazsın.’ ” (Yaşar, 2021e, s. 142).

“ ‘Dananın kuyruğu birkaç ay sonra, anneannem dayımların yanına taşınma kararı alınca kopmuştu.’ ” (Yaşar, 2021e, s. 143).

“Zira annemin sulhu, ‘şeytana pabucunu ters giydirir’ cinstendi. ” (Yaşar, 2021e, s. 144).

“Kapı önünde bağırmaya başlaması ‘an meselesiydi.’ ” (Yaşar, 2021e, s. 145).

“Hepsini ‘hizaya sokacağım’ onların, az kaldı dedi ve gitti.” (Yaşar, 2021e, s. 149).

“Lakin ‘sevinci kursağında kalacaktı.’ ” (Yaşar, 2021e, s. 149).

“Annesini geri almış, maaşın yüzde yirmi beşine konmuş, kardeşlerini bir şekilde ‘dize getirmişti.’ ” (Yaşar, 2021e, s. 150).

“Biraz sonra kalktılar. ‘Aa, ateş almaya geldiniz sanki’ dedi Seher.” (Yaşar, 2021e, s. 159).

“Bir fırsat olsa da konuşabilsem diye ‘dolanıp duruyordum’ etrafında.” (Yaşar, 2022s, s. 40).

“Bi daha mısır bulma, ‘külahları değiştiriz’, dedi.” (Yaşar, 2022s, s. 67).

“Ben o çocuğun annesine benzemem, ‘gösteririm sana gününü.’ ” (Yaşar, 2022t, s. 17).

“Bir gün dayanamadım ve bu konuyu bizimkilerle açıkça konuştum. Lütfen beni ‘sıkboğaz etmeyin.’ dedim.” (Yaşar, 2022t, s. 31).

“Duygusal da biriyim, ‘kıramıyordum kalplerini.’ ” (Yaşar, 2022t, s. 32).

“Yengem hep, dayının ‘yüzünü gören cennetlik,’ biz bile görmüyoruz, çok çalışıyor, diye söylenirdi.” (Yaşar, 2022t, s. 36).

“Babam duysa önce bana, sonra Sami amcaya ‘demediğini bırakmazdı.’ ” (Yaşar, 2022t, s. 46).

“İhtiyaç olduğunda ‘bülbul gibi şakıyordum.’ ” (Yaşar, 2022t, s. 53).

“Uzaklara bakıyordu. ‘Poz kesiyordu’ bana. Yani öyle sandım.” (Yaşar, 2022t, s. 54).

“İlla ‘har vurup harman savuracaksam’, İtalya’daki bütün iyi restoranlara gidip yemek yedim.” (Yaşar, 2022t, s. 84).

“ ‘Yere göğe sığdıramadığın’ kızınla gurur duy Nuran Hanım. dedi anneme.” (Yaşar, 2022t, s. 85).

“Hıhı, tamam safım. ‘Adım çıkmış dokuza, inmez sekize...’ ” (Yaşar, 2022t, s. 87).

“ ‘Sen yat, kalk, baban evde yok diye dua et!’ ” (Yaşar, 2022t, s. 120).

“Benim ‘kafamı dağıtmaya’ değil, aksine ‘kafamı toplamaya’ ihtiyacım vardı.” (Yaşar, 2022t, s. 136).

“Bu kez başladığı yerden denize döküldüğü yere kadar ‘izini sürdüm.’ ” (Yaşar, 2022t, s. 128).

“Uysal Duran o hayali gerçekleştirememeyi ‘kafasına takmıştı.’ ” (Yaşar, 2022t, s. 150).

“Şerbetim çoktan bitmişti, güğümüm ‘tam takır kuru bakırdı.’ ” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 13).

“Olduğumuz yere ‘çivilenip kaldık.’ ” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 13).

“Ona bir türlü ‘laf anlatamamıştım.’ ” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 19).

“Cephede ‘göz gözü görmez,’ dedi.” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 22).

“Her seferinde iki bardak içmiyordu belki ama bir bardağı kesin ‘mideye indiriyordu.’ ” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 27).

“Burası eskiden çok kalabalık olurdu, hele bir Kemal Paşa gelsin o zaman ‘iğne atsan yere düşmeyecekti.’ ” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 34).

“Annem ‘gözyaşlarına boğulmuş’, kapı aralığından sokağı izliyordu.” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 36).

“O günlerde düşman orduları ‘dur durak bilmedi.’ ” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 63).

“Ben konuşmayı pek bilirim. Anamın ‘başı şişer’, ‘kafası kazan gibi olur’, öyle çok konuşurum, istersen çarşıda ne olup bitiyor anlatıvereyim, dedim.” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 80).

“Kendi kendimi yok yere ‘ele vermişim.’ Şu ‘çenemi hiç tutamadığım için’ kendime çok kızıyordum.” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 96).

“Öğretmen yanında ayrılıp içeri girdiğimi görürse ‘canıma okurdu’ kesin.” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 99).

3.14.3. Dualar

Dua; insanın kendisi, sevdikleri veya mensubu olduğu toplum için iyiyi ve güzeli istemek üzere Tanrı'ya seslenişidir (Elçin, 2013, s. 662). Eski Türklerde *Alkış* olarak adlandırılan dualar, görülen iyiliklerin ve memnuniyetin karşılığında söylenmiş sözler olabileceğı gibi (Aça vd., 2017, s. 214) çeşitli dinî törenlerde söylenmesi gereken sözler de olabilir (Boratav, 2019, s. 148). *Dede Korkut Hikâyeleri*'nde yer alan her hikâyenin sonunda Dede Korkut tarafından dua edilmekte ve bu duaların birçoğı; “Yerli kara dağların yıkılmasın! Gölgelece kaba ağacın kesilmesin!” şeklinde başlamaktadır. Bu durum, Türklerde eski zamanlardan itibaren belli dua kalıplarının olduğunu göstermektedir.

Şermin Yaşar'ın eserlerinde dua etmenin önemi vurgulanmaktadır. Bir istekte bulunmak veya Allah'a teşekkür etmek için dua edildiğı görülmektedir. Hastalıktan kurtulmak, kötülüklerden korunmak, sabır dilemek veya günahlarını affettirmek amacıyla Allah'a yalvarılmaktadır. Kişi, sadece kendisi için değil başkaları için de sık sık dua etmektedir. Eserlerde, dualar aracılığıyla bazı korkuların geçeceğı yönünde bir inançla karşılaşmaktadır. Yaşlıların hayır duasını alma, sofraya dua yapma ve yetimlerin duasının kabul edileceğine inanma, dua ile ilgili örnekler olarak incelenen eserlerde yer almaktadır.

“Lakin Mete küvözde iki hafta geçirince ve ben bütün günümü ağlayıp dua ederek harcayınca işler pek de istediğim gibi gitmedi.” (Yaşar, 2021a, s. 11).

“Allah'ım verince veriyorsun bana niye vermedin dedim, sonra da amaaan ne yapalım dedim.” (Yaşar, 2021a, s. 12).

“Ama önce dua et, bebeğinin uykusu Name'nin uykusu gibi olsun.” (Yaşar, 2021a, s. 21).

“Allah'ım ne olur yazacaklarım için beni affet ya da çocukların uyanmamalarını sağla, ikisi de senin elinde.” (Yaşar, 2021a, s. 23).

“Kendi çocuklarımıza dua ederken diğerlerini de geçirebiliyorsak kalbimizden...” (Yaşar, 2021a, s. 36).

“Sonra badisini giydir ve çabucak düşün şu diye dua et.” (Yaşar, 2021a, s. 49).

“Çok şükür ki ben evlatlarımın üçünde de yaşamadım.” (Yaşar, 2021a, s. 55).

“Allah'ım ben niye böyle değilim?” (Yaşar, 2021a, s. 65).

“Allah başka hastalıklar vermesin, hasta olan bütün kuzulara gökten şifa melekleri indirsın diye dua etmek, siz taburcu olurken geride kalan diğer çocuklara boğazınızda bir düğümle bakmak demektir.” (Yaşar, 2021a, s. 73).

“Benim de ikizlerim var ama tüp bebek değil, çok şükür kendiliğinden oldu, dedi!” (Yaşar, 2021a, s. 92).

“Çocuk bu çarpar, devirir Allah korusun.” (Yaşar, 2021a, s. 127-128).

“Hadi gözlerinizi kapatın ve çocuğu gece 12’den önce uyumayan o bedbaht anneler için dua edin.” (Yaşar, 2021a, s. 144).

“Birkaç günlü seyahatlerde bu küçük çantayı valize koyuyorum ve koyarken inşallah hiç ihtiyaç duymam diye dua ediyorum.” (Yaşar, 2021a, s. 150).

“Allah yardımcın olsun, ben yapamam, ben sabredemem senin kadar.” (Çarkacı, 2016a, s. 17).

“Allah’ım; ağaçları, taşları, gökyüzünü, kuşları, dünyayı çocukların oyuncağı yap ama hiçbir çocuğu dünyanın oyuncağı yapma.” (Çarkacı, 2016a, s. 127).

“Bir başka arkadaşım, beni gördüğü yerde yanıma konar, ‘gel sana dua edeyim, söyle ne istiyorsun?’ diye sorardı. Söyledim; ‘keşke şöyle olsa...’ Biraz dolaşır, beş on dakika sonra gelir ve derdi ki: ‘Tamam senin iş, oldu bil. Yalnız azıcık gayret edeceksin...’ ” (Yaşar, 2022b, s. 55).

“ ‘Çok şükür ihtiyacımız yok, neden çalışayım?’ ” (Yaşar, 2022b, s. 79).

“Çocukluğumuzda minibüste rastladığımız yaşlı teyzelerin, durup dururken derin bir iç çekip nefeslerini verirken ‘Alıllahhh, çok şükür yarabbi’ deyip, kendi içlerinde bir yerlere gidip gelip, sonra tekrar muhabbete döndükleri anlarda öğrendik şükretmeyi.” (Yaşar, 2022b, s. 112).

“Utandık gençken ‘çok şükür’ demeye.” (Yaşar, 2022b, s. 112).

“Zor olan, sıkıntılara rağmen rahatlığı görüp, olmayana rağmen olanı, eksiğe rağmen tamamı görüp yine de şükür diyebilmek.” (Yaşar, 2022b, s. 112).

“O yaşlı teyzeler gibi iç çekiyorum şimdi, çok şükür ki ben bu satırları yazabildim, çok şükür ki sen o güzel gözlerinle beni okuyabildin.” (Yaşar, 2022b, s. 113).

“Her sabah ve her akşam arabanın içinde feryat figan koltuk kavgası ettiler, şükür o da bitti.” (Çarkacı, 2016b, s. 6).

“Yerin dibine batmadan önce dua et: Bulduğu madeni sana uzatmasın!” (Çarkacı, 2016b, s. 36).

“Arkadaşlıkları devam ettikçe o ufaklığın başka küfürler öğrenmemesi için dua ettim.” (Çarkacı, 2016b, s. 88).

“Vehbi amca köpeklerine ekmek attı beni dinlerken. Ben de onun anne babasına dua ettim.” (Yaşar, 2022c, s. 147).

“Bakkal dedem, ‘Hadi yavrum, bir sofraya duası oku!’ dedi.” (Yaşar, 2022c, s. 164).

“Hoş geldiniz soframıza,
Tuz atmayın çorbamıza.
Ekmek banma fasulyeye,
Biraz da şu turşudan ye.
Ne güzel hep beraberiz,
Tatlıyı da çok severiz.
Artsın eksilmesin,
Taşsın dökülmesin.
Soframızın bereketi,
Hiç mi hiç bitmesin.
Âmin.” (Yaşar, 2022c, s. 166).

“Bebeğe sırayla bakıyorduk, sıra bana gelmesin diye dua ediyorduk.” (Yaşar, 2022f, s. 90).

“Geceleri yatarken ‘İnşallah ben de Huriye teyze gibi maceralı rüyalar görürüm’ diye dualar ediyorum.” (Yaşar, 2022f, s. 129).

“1209 dedim, çektim bir besmele, girdim rakamları. Oh şükürler olsun doğruymuş.” (Yaşar, 2022g, s. 21).

“Telefonu kapatırken ister istemez, ‘Hadi inşallah’ dedim.” (Yaşar, 2022g, s. 25).

“Duyan da bir şey zannedecek. Kimse duymaz inşallah.” (Yaşar, 2022g, s. 37).

“Sonuçta annesinde, inşallah iyidir.” (Yaşar, 2022g, s. 39).

“Bak bak, kardeşine naz yapıyor derdim. Meğer hastaymış yazık. Günahını almışım, Allah affetsin.” (Yaşar, 2022g, s. 51).

“Perdeleri kapattım, babaannem tespihe yüklendi. Daha hızlı çekmeye başladı. Dudaklarının arasından çıkan devamı belli olmayan sessiz ve hızlı ‘suba, suba, suba’ları zihnimde tamamlayıp suphanallah diye duyuyordum.” (Yaşar, 2022g, s. 54).

“Mesut’un bir karısı var; Allah selamet versin, telefonla arıyor Mesut’u ne diyor ne anlatıyor, ayan beyan duyuyorsun.” (Yaşar, 2022g, s. 88).

“ ‘Allah rızası için bana iki yumurta kır Şükran’ diye girdi Melahat abla kapıdan.” (Yaşar, 2022g, s. 94).

“ ‘Allah bu sıcakta dışarıda çalışanın yardımcısı olsun’ ” (Yaşar, 2022g, s. 95).

“ ‘Ay Çiğdem, ne rejimi annecim, zaten dal gibisin, zafiyet geçirirsin maazallah’ falan dedim...” (Yaşar, 2022g, s. 96).

“Bu sefer tarlanın başına geçip Yasin okudu her gün, evin işi, evdeki hayvanlar, iki dönüm tarlanın işi yetmedi bir de Yasin okuma çıktı. Sonra kendi sıkılıp benim başıma sardı, her gün gidip tarlanın bir üst ucunda, bir de alt ucunda Yasin okuyup üfleyeceksin dedi, dediğini de yaptırdı. Havaalar mı güzel gitti, toprak mı iyi geldi, Yasin mi tesir etti bilmem, o sene çok güzel mahsul aldık tarladan.” (Yaşar, 2022g, s. 121).

“Fiyakalı adam ha bugün gelir, ha yarın gelir diye bekledik, fiyakalı gelmedi. Annem ‘Tebareke’yi de oku dedi, okudum. Gelmedi. ‘Amme’ dedi, okudum. ‘Senle olacak iş değil bu’ dedi, Hafız Murtaza’yı attı babam Ferguson’a, ona okuttu, ama fiyakalı gelmedi.” (Yaşar, 2022g, s. 124).

“ ‘Araka ekmeyin de’ dedim miras paylaşırken, ‘ne ekerseniz ekin. Vallahi değil Yasin, hatim indirseniz kâr etmez arakaya.’ ” (Yaşar, 2022g, s. 125).

“Çocukları hasta olduğunda, mutsuz olduğunda, boynunu büktüğünde dayanamazlar; eski hâline geri dönsün diye dua ederler.” (Yaşar, 2022h, s. 13).

“Biri çok güzel konuşuyor, biri de çok güzel dinliyor. Uyumlu bir çift. ‘İnşallah bizim sonumuz da onlar gibi olur,’ dedim.” (Yaşar, 2022h, s. 157).

“Devletin en üst makamına gidip kapılarını çalıp bayram tatilini birleştirin, Reyhan Hanım mutlu olsun, diye yalvarmak istiyordum. Ama içimden ‘Allah’ım inşallah birleşmez, ne yaparım ben dokuz gün Reyhan Hanımsız?’ diyordum.” (Yaşar, 2022i, s. 14).

“ ‘Gel’ dedi, ‘enişten de sana selam versin.’ Bismillahirrahmanirrahim, dedim. İçimi bir korku sardı ki anlatamam.” (Yaşar, 2022i, s. 24).

“Allah taksiratını affetsin, bugüne kadar hiç görmediğimiz Vecdi enişteyi kaybettik.” (Yaşar, 2022i, s. 39).

“Dedem ‘Bismillahirrahmanirrahim’ deyip araladı tabutu. ‘Ölü gibi’ dedi dedem, ‘inşallah öyledir.’ Herkes cümleten ‘İnşallah’ dedi.” (Yaşar, 2022i, s. 51).

“Kız kurularının en kederlisi Vesile teyzem, ‘Yalnız tabut da tabut ha, insanın Vecdi eniştayi çıkarıp kendi yatası geliyor’ dedi. Tövbe de’ler, ağzından yel alsınlar havada uçuştı bir süre.” (Yaşar, 2022i, s. 51).

“Allah muhafaza hırlısı var, hırsızı var...” (Yaşar, 2022i, s. 71).

“Hadi yavrum, Allah razı olsun.” (Yaşar, 2022i, s. 72).

“En küçük bebeği ayağından divana bağlayıp öyle çıkıyor evden. Öğlen koşarak eve geliyor, sonra tekrar tarlaya. Kapıyı her açışında ‘Allah’ım hepsi hayatta olsun’ diye dua ediyor.” (Yaşar, 2022i, s. 78).

“Ağzım ya sabır ya sabır ya sabırla dolup taştı, dudağımın kenarından dualar aktı.” (Yaşar, 2022i, s. 165).

“Benim kâseme sadece süt koymuş ve Allah razı olsun, bir tane de avokado doğramış.” (Yaşar, 2022k, s. 12).

“ ‘İnşallah bize de sıra gelir, biz de mutlu oluruz.’ ” (Yaşar, 2022k, s. 74).

“Babam, ‘Babaannene uğra, hayır duasını al, öyle okula git’ derdi.” (Yaşar, 2022k, s. 94).

“Ani bir frenle durduruyor kamyonu, kalbi yerinden çıkacak, üzerinde beyaz atleti var yine, kolları yanmış, kaslı, alnından boncuk boncuk terler akıyor, bildiği duaları okuyarak atlıyor kamyondan aşağıya...” (Yaşar, 2022l, s. 15).

“Yola çıktığından beri dua ediyordu Hacı için, ama bir an dua etmek de içinden gelmedi. ‘Tövbe ya Rabbim’ dedi içinden, ‘bu yaştan sonra, n’aptın sen hacı, ne kızı?’ ” (Yaşar, 2022l, s. 35).

“Nihal Hanım uyku arasında kaç kez kocasının yanında yatmadığını fark edip salona gitmiş, Hacıyı seccadenin üstünde ellerini açmış dua ederken bulmuştu.” (Yaşar, 2022l, s. 40).

“Ellerini semaya açmış ‘Rabbim nefsime uydum, affet beni, bir daha gitmeyeceğim’ demiş ama yine gitmiş ertesi gün.” (Yaşar, 2022l, s. 40).

“Diyorum; ‘Muazzez’i bir zaman hayatıma dâhil ettiğin için teşekkürler Allah’ım, onu benden almanı da saygıyla karşılıyorum, tabii her şey bizim için, lütfun da hoş kahrın da tamam ama yine de Muazzez’i geri veremez misin?’ ” (Yaşar, 2022l, s. 48).

“ ‘Ohhhh, Allah’ım duyma dediklerini, bak benim için duyma, hatırım için.’ ” (Yaşar, 2022l, s. 96).

“ ‘Allah geçim versin’ dedi babam, biz de bol bol âmin dedik, konuyu kapattık.” (Yaşar, 2022l, s. 105).

“Hamdolsun de, gül bol bol.” (Yaşar, 2022l, s. 163).

“İçimden dualar ediyordum.” (Yaşar, 2022m, s. 48).

“Resmen dualarımız kabul oldu.” (Yaşar, 2022m, s. 94).

“Allah’ım sen affet.” (Yaşar, 2020, s. 21).

“Derin bir nefes alıp verdi Fikret, ‘Şükür yarabbiıııı’ dedi, ‘bugünümüze çok şükür.’ ” (Yaşar, 2020, s. 59).

“Allah’ım şu video uzun sürsün, diye dua ediyordu Fikret.” (Yaşar, 2020, s. 59).

“ ‘N’oolur Allah’ım ben yeşilde geçeyim, o kırmızıda kalsın’ diye artırdı duayı.” (Yaşar, 2020, s. 60).

“Bütün tövbeleri korku geçene kadardı insanın.” (Yaşar, 2020, s. 61).

“Sakine’yle Duran bile yediyse artık bu boku, ötekiler ne yapmazdı? Resmen hafazanallahtı.” (Yaşar, 2020, s. 98).

“Bizim buralarda insanlar birbirine ‘Allah dert vermesin’ diye dua eder, bana edilen dua tutmuş.” (Yaşar, 2020, s. 137).

“Bir araya gelince bir odaya kapanıyorlar, fısır fısır dualar ediyorlardı.” (Yaşar, 2020, s. 150).

“Allah ne muradın varsa versin, tuttuğun altın olsun.” (Yaşar, 2020, s. 176).

“Tesadüfen yardım ettiğim ve mutlu ettiğim insanların hayır duaları bitmek bilmiyor, onlara her inşallah, maşallah, âmin dediğimde bir yaş daha büyüyor, kendimden büyüklerin bile İsmet abisi oluyordum.” (Yaşar, 2020, s. 180).

“Antidepresan ve bununla birlikte geçen günler, annemin mezarlık ziyaretlerini seyreltti. ‘Gidecek hâlim yok, o benim evden de dua ettiğimi bilir’ dedi, kesti ayağını.” (Yaşar, 2021e, s. 91).

“Bu görkemli hayatı ona sunan Allah’a her gün şükrediyor, başı dara girdiğinde gülümseyen bir sabırla kendisine uzanacak eli bekliyordu.” (Yaşar, 2021e, s. 128).

“Onun için saatlerce dua ettim. İyileşirse eğer benim yerime onun okula gidecek olmasını asla kıskanmayacaktım.” (Yaşar, 2022s, s. 110).

“Akşamları çadır alanında kadınlar toplanıp dua ettiler. Ben de onlarla birlikte dua ettim. Eskiden de dua ederdim ama ‘Allah’ım ne olur okula gideyim,’ diye dua ederdim. Bu sefer ‘Allah’ım ne olur Çavuş’un oğlu okula gidebilsin,’ diye dua ettim.” (Yaşar, 2022s, s. 111).

“Her yeri sargılıydı. İki kolunda, iki bacağında, sırtındaki kemiklerden birkaçında ve omzunda kırıklar varmış. Altı aydan önce iyileşmesi zormuş. ‘Buna şükür, buna şükür, buna şükür,’ deyip duruyordu Çavuş.” (Yaşar, 2022s, s. 113).

“İnşallah yorulmaz diye dua ettim.” (Yaşar, 2022t, s. 57).

“Ben uyandığımda annemi ya dua ederken ya ağlarken buluyorum.” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 17).

“Annem bir evimiz olduğu için her gün saatlerce şükreder. ‘İnsanlarımız evsiz barksız, kalacak yerleri yok, çok şükür evimiz var,’ der durur.” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 17).

“Annem bana hep dua ettirir. Sonra da der ki: ‘Âmin de, yetimin duası kabul olur.’ Babası olmayana yetim diyorlar. O yüzden annem benim dualarımın kabul olacağına inanıyor. Ben buna çok inanmıyorum. Çünkü hep savaş bitsin diye dua ediyorum. Bitmiyor. Annem beni mektebe göndermesin, diye dua ediyorum. O da olmuyor. Ama artık ben de yetim dualarının kabul olduğuna inanıyorum. Hani keşke Paşa’ya yakıncacık olsak demiştim ya, işte bu duam gerçek oldu!” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 30).

3.14.4. Beddualar

Beddua; kötü dilekleri ve öfkeyi yansıtan sözlerdir. Gördüğü kötülük karşısında bir şey yapamayan kişinin, kötülük yapan kişi için belayı ve cezayı Tanrı’dan dilemesidir (Aça vd., 2017, s. 214). Beddua, duanın zıttı olarak düşünülmektedir. Eski Türk kaynaklarında *kargış* ve *ilenc* olarak da adlandırılmaktadır. Kişinin; kendisine, ailesine, kutsal saydığı herhangi bir değere zarar verebilecek şahıslara karşı göstermiş olduğu tepkidir. Yapılan kötülüklerin Tanrı tarafından cezalandırılması isteğiyle ortaya çıkmış bir sözlü gelenek ürünüdür (Elçin, 2013, s. 663).

Şermin Yaşar’ın eserlerinde kızgınlık, kıskançlık, kin ve nefret gibi duygular sebebiyle beddua edildiği görülmektedir. Edilen bedduaların birçoğu; “boyu devrilesice”, “mezarında ot bitmeyesice” ve “Allah belanı versin.” gibi kalıplaşmış ifadelerdir. Eserlerde, beddua

etmek yerine ah etmek ve ilenmek fiilleri de kullanılmaktadır. Karşılaşılan bazı olumsuz olayların sebebinin, daha önce yapılan beddualar olarak düşünüldüğü görülmektedir. Bedduanın, bedduayı yapan kişiyi olumsuz etkileyeceği yönündeki bir inançla da karşılaşılmaktadır. Beddua ile ilgili tespit edilen örnekler şu şekildedir:

“Bir kötümserle aynı pencereden, yağın kara bakıp, o ‘lanet olsun, kar bastırdı, yollar kapanacak’ dediğinde, biz ‘biraz daha yağarsa kardan adam yapabiliriz’ diyeceğiz.” (Yaşar, 2022b, s. 42).

“Kötü bir şey olduğunu bile bile içimden ‘İnşallah kaybolursun!’ dedim. Annem bunu yaptığımı duysa çok kızar. ‘Kimseye beddua etme, döner dolaşır seni bulur.’ der hep.” (Yaşar, 2022c, s. 79).

“Annem kaçmadan bir hafta önce mutfak kapısına yağ sürülmüş. Domuz yağı diyor. Kim sürdü bilmiyorum, hanemizde gözü olan birisi, gözü çıksın deyip ağlamaya başlıyor.” (Yaşar, 2022g, s. 57).

“Annem yıllar içerisinde sık sık o günü hatırlayıp ‘Hay dilimi eşek arısı soksaydı da şunu seçin demeseydim,’ diyerek pişman olacaktı.” (Yaşar, 2022h, s. 21).

“Kesin Sevil teyzenin ahı tuttu, kesin.” (Yaşar, 2022h, s. 82).

“ ‘Hayattaysa bana çektirdiklerinin beş beterini çeksın inşaallah’ ” (Yaşar, 2022i, s. 39).

“Kahveler içilirken Refiye teyzem açılışı yapar: ‘Allah belanı versin Vecdi’ der.” (Yaşar, 2022i, s. 40).

“ ‘Allah senin belanı versin Burak’ diyorum içimden, ‘gene ağlattın kadını.’ ” (Yaşar, 2022i, s. 56).

“Bence Nimet Hanım’ın başına gelenler ana babasının ahı olabilir.” (Yaşar, 2022i, s. 60).

“Annem babamın o oğlanı öldürdüğüne inandı. Babaannemle kavga ettiler. ‘Benim suçum neydi, bu adamla evlendim’ dedi. ‘Başımıza gelmeyen kalmadı’ dedi. ‘Koca yüzü mü gördüm ben?’ dedi. ‘Allah belanı versin Şahin’ dedi.” (Yaşar, 2022l, s. 19).

“Bir tek o Dudu köpeği kaldı başımıza. Mezarında ot bitmeyesice...” (Yaşar, 2022l, s. 71).

“Bahri abiye rahmet, Üvey Halim’e de bela okuyup okuyup taş dizdiler ıstakalara.” (Yaşar, 2022l, s. 91).

“ ‘Allah’ından bulası, sidiği kuruyasica, boyu devrilesice, cehennem kütüğü olasıca Furkan! Yerin dibine giresice Furkan!’ ” (Yaşar, 2022l, s. 93).

“ ‘Boku kuruyasica mı dedi, öyle bir şey dedi anne.’ ” (Yaşar, 2022l, s. 96).

“ ‘Kız gâvur değilse, Furkan kesin gâvur. Kara topraklara gelesiiii.’ ” (Yaşar, 2022l, s. 100).

“ ‘O Furkan yok mu o Furkan... Yağlı kurşunlara gelesi köpeeeek’ diye başlar başlamaz babam susturdu.” (Yaşar, 2022l, s. 105).

“Annemi hiç öyle görmemiştik. Hastaneye kadar ‘Allah senin belanı versin abla’ diyerek gitti.” (Yaşar, 2022l, s. 106).

“Allah’ın belalarını. Kuduz köpekler. Taş doğursaydım taş, sizi doğuracağım.” (Yaşar, 2022l, s. 129).

“Sana geldiğim güne de sana da lanetler olsun.” (Yaşar, 2022l, s. 129).

“ ‘Tüh Allah belanı versin senin Hakan, şu kızı geri çevirdin’ dedim.” (Yaşar, 2022l, s. 157).

“ ‘Bir daha gidersem Allah canımı alsın’ dediğinde, Asiye bir bahaneyle kavga çıkarttı.” (Yaşar, 2022l, s. 185).

“Annem kızdı kadına, ‘İşşallah da olmaz çocuğu, aşıfteye bak, neyi varmış benim kara kuzumun’ dedi.” (Yaşar, 2020, s. 79).

“Annemin ‘Çenen kopsun’ diyerek ettiği hayır duaların kabul olmamış olması bu huyumu daimî kılmış olacak ki, hayatımın dönüm noktasını kopmamış çenem sayesinde yaşadım.” (Yaşar, 2020, s. 106).

“İnşallah mutludur derken, içimden nasıl inşallah geberiyordur mutsuzluktan diye dua ettiğimi...anlatıyordum.” (Yaşar, 2020, s. 146).

“ ‘Allah belanızı versin sizin’ diye beddua düetleri seslendiriyorlardı.” (Yaşar, 2020, s. 152).

“Anneannem senelerdir durmadan annemin yanında dedeme beddua ediyor, annem bir ölünün ve üstelik babasının arkasından okunan bunca bedduanın altında eziliyor, ezildikçe daha çok saçmalyordu.” (Yaşar, 2020, s. 156).

“Benim bu dünyada aldığım nefes harammış. İnşallah geberirmişim. İnşallah. Allah’ın cezasıymışım. Öyleyim. Şerefsiz, psikopatın biriymişim. Öyleyim. Allah belanı versin yazmışlar. Versin.” (Yaşar, 2020, s. 185).

“Lanet gitsin Fehim’e de Ender’e de... Herkese... En çok da babasına...” (Yaşar, 2021e, s. 13).

“Komiser Nazım’a, belediye başkanına, Furkan’a, damada, dünüre, muhtara, konuya komşuya ilenmeden uyumaya başladı sonunda.” (Yaşar, 2021e, s. 81).

3.14.5. Temenni ve Tebrik

Çeşitli isteklerin gerçekleşmesi amacıyla kullanılan, iyi niyet içeren sözlere dilek veya temenni denmektedir. Temennileri gerçekleştiren insanlar ise tebrik edilmektedir. Dinî hassasiyeti yüksek toplumlarda; temenni sözleri ile dualar birbirine benzetilmektedir. Türk insanı da çoğu zaman temennilerini bildirirken “inşallah” gibi dinî içerikli kelimeler kullanmaktadır.

Şermin Yaşar’ın eserlerinde yer alan temenni ve tebrik sözleri şu şekildedir:

“Babaannem akşamları telefonda konuştuğumuzda, ‘Hepimizin uykuları onların olsun’ diye güzel dileklerde bulundu. Canı gönülden ‘Aaamiiin’ dedim.” (Yaşar, 2021a, s. 19).

“Beni en az üç yıl, her gün iyi dileklerle ansın.” (Yaşar, 2021a, s. 32).

“İnşallah hiç duymazsın ve sen ne olduğunu bilmeyen ya da sadece bir yerlerde okuduğu kadar bilgi sahibi olan o şanslı annelerden biri olursun.” (Yaşar, 2021a, s. 55).

“Allah şaşırtmasın, ne diyeyim.” (Yaşar, 2021a, s. 70).

“Allah uzun ömürler versin der, arkanı dönersin.” (Yaşar, 2021a, s. 92).

“İyi günlerde oturun.” (Yaşar, 2021a, s. 127).

“Üçüncü çocuğum dünyaya geldiğinde bir yakınımız aradı. Tebrik etti.” (Yaşar, 2021a, s. 132).

“Uçabildiğini, gökyüzüne yükselip bulutların arasında dolaşabildiğini hayal etti. En çok da yıldızlarla, güneşle, ayla konuşabilmeyi diledi.” (Yaşar, 2022a, s. 4).

“Sadece ‘dilerim en kısa sürede kendinizi daha iyi hissedersiniz’ dedim ve kapattık telefonu.” (Yaşar, 2022b, s. 84).

“Hafızamda kalan tek güzel banyo anısı son durulama suyunda tepemden dökülen suyla birlikte söylenen ‘sular aşaaaa, kızım yukarıııı’ temennisi.” (Çarkacı, 2016b, s. 56).

“Melahat gitti, ertesi gün tekrar geldi. Yine sattım. Şifa olsun.” (Yaşar, 2022c, s. 139).

“Aman evlerden ırak, derdi neyse kızın, hep yolmuş saçının yarısını.” (Yaşar, 2022g, s. 50).

“Evladiyelik olsun hırkamın son düğmesi: Hayırlısı.” (Yaşar, 2022g, s. 68).

“ ‘Ne iyi oldu delikanlı hem kestane yedim hem memleketi yâd ettim. Kesene bereket’ dedi.” (Yaşar, 2022g, s. 116).

“Anneme dönüp, ‘Hay sen aklınla bin yaşa’ dedi.” (Yaşar, 2022g, s. 122).

“ ‘Teşekkür ederim, Allah mesut etsin’ dedim ve uzaklaştım.” (Yaşar, 2022g, s. 130).

“Hayırdır inşallah diye diye kahvaltımı ettim.” (Yaşar, 2022h, s. 91).

“ ‘Saçmalama be, Allah korusun...’ ” (Yaşar, 2022h, s. 176).

“Gülseren Hanım’ın gözü aydınmış.” (Yaşar, 2022i, s. 147).

“Annem ve babam içinden çıkmadıkları durumlarda ‘Hayırlısı olsun,’ derler.” (Yaşar, 2022m, s. 80).

“Hadi hayırlı uğurlu olsun, hepinize afiyet olsun,’ dedim ve o günü de kapattık.” (Yaşar, 2022m, s. 117).

“İnsanların bebeği olunca birileri bebeği ziyarete geliyor ve ‘Güle güle büyüt,’ diyor.” (Yaşar, 2022m, s. 118).

“ ‘Hadi inşallah sana çıkar büyük ikramiye, ne yapacaksın de bakalım çıkarsa?’ ” (Yaşar, 2020, s. 144).

“Dualarım, dileklerim kabul olmuştu sanki.” (Yaşar, 2022n, s. 135).

“ ‘Kolay gelsin!’ diye seslendim yukarıya doğru. ‘Kolaysa başına gelsin,’ dedi bahçıvan.” (Yaşar, 2022p, s. 11).

“Adam sürekli ‘Nasıl, çok mükemmel, değil mi? Eşim mükemmel biridir, e yaptığı yemekler de öyle olacak tabii! dedi durdu. Ben de birkaç kez ‘Elinize sağlık,’ dedim.” (Yaşar, 2022p, s. 24).

“Güzel olmuş evleri, güle güle otursunlar.” (Yaşar, 2021e, s. 12).

“ ‘Çok sevindim kardeşim. Geç oldu ama güç olmasın, bir avazda inşallah, sen de tadacaksın sonunda analığı’ deyip sarıldı Cevriye teyzeme.” (Yaşar, 2021e, s. 26).

“En iyisini dedem yapmıştı. Ölmüştü. Babam ‘darısı başıma’ demişti cenazede.” (Yaşar, 2021e, s. 143).

“Ne gözün aydın diye ne geçmiş olsun diye ne yapabileceğimiz bir şey var mı diye aradılar.” (Yaşar, 2021e, s. 165).

3.14.6. Yeminler

Yeminler, karşıdaki kişiyi sözün doğruluğuna inandırmak amacıyla söylenen sözlerdir. Bazen kutsal sayılan varlıklar üzerine yemin edilerek inandırıcılık artırılmaya çalışılır. Eski Türklerde *ant* olarak adlandırılan bu kelimenin kullanılışı milattan önceki dönemlere kadar uzanmaktadır. Hun hakani ve Çin elçileri arasında M.Ö. I. yy.da gerçekleşen ant içme törenine ait bilgiler Çinliler tarafından kaydedilmiştir. Kaydedilen bu metinlerde, andın bozulmasının çok ağır sonuçlarının olacağı belirtilmektedir. Çeşitli ritüeller eşliğinde gerçekleşen ant içme törenleri, verilen sözün tutulmasının ne kadar önemli olduğunu göstermektedir (İnan, 2020a, s. 317-318). Kırgız, Kıpçak ve Yabaku Türkleri ant içtiklerinde veya sözleştiklerinde kılıcı çıkararak yanlamasına koyarlar ve “Gök girsın, kızıl çıksın.” derler. Bu sözün anlamı: yeminini tutmayan kişinin kanına kılıç bulansın ve demir ondan intikamını alsın, demektir (Kâşgarlı Mahmut, 2013, s. 262).

Şermin Yaşar’ın eserlerinde, ikna etmek ve korkutmak amacıyla kullanılan çeşitli yemin kalıpları bulunmaktadır. “Vallahi, billahi, tillahi” şeklindeki yemin ifadeleri kutsal varlıklar üzerine yemin etmeye örnek teşkil etmektedir. “Yalanım varsa sabaha kalkmak nasip olmasın.”, “Ölümü gör.” gibi yemin kalıplarıyla da incelenen eserlerde karşılaşılmaktadır. Ant içme kavramı da eserlerde yer alan yemin ifadelerindendir.

“Ayyy yok vallahi anlatamam...” (Yaşar, 2021a, s. 53).

“Yemin ederim ilk zamanlar tuzsuz vermeyi denedim...” (Yaşar, 2021a, s. 99).

“Mesela bir şey istiyorum. ‘Tamam yavrum sonra alırsız.’ diyorlar. Sonra? Ne zaman? Sonra yok! Bu yalan değil mi? Valla bence yalan.” (Yaşar, 2022f, s. 86).

“Ay ben yemeği ocakta unuttum, vallahi yanımdır şimdiye kadar...Kalk Betül, bak iyiyim ben, billahi iyiyim, yemek yanarsa iyice kötü olurum, kalk annem, gidelim.” (Yaşar, 2022g, s. 48).

“ ‘Kız sadece su içiyorum bak, yemin ederim, azıcık yiyorum.’ ” (Yaşar, 2022g, s. 96).

“Aklımı alacak benim bu kadın bir gün yemin ediyorum...” (Yaşar, 2022h, s. 123).

“ ‘Ölümü gör, Ferhunde’ye uğramazsan. Benim onda lizözüm var, onu al bana getir’ dedi.” (Yaşar, 2022i, s. 21).

“ ‘Bu ev bitmeden ölürsen vallahi seni gebertirim Nurettin’ dedim.” (Yaşar, 2022i, s. 68).

“ ‘Git evine, şimdi ayağına falan düşüreceksin koca gülleyi!’ dedim ama vallahi fırlattı.” (Yaşar, 2022k, s. 11).

“ ‘Evladımın üzerine yemin ederim ki, kimseyi öldürmedim ister inan ister inanma masumum ben’ ” (Yaşar, 2022l, s. 21).

“Bana en başta deselerdi; dünyada annen baban var, sana bakacaklar ama onların her dediğini yapmak zorundasın, sonra dünyada merak edilecek, karıştırılacak bir sürü şey var ama sen okula gitmek zorundasın, vallahi de billahi de gelmezdim dünyaya.” (Yaşar, 2022m, s. 18).

“Sakine’nin doğuma gittiği gün, ‘Bu Sakine dükkânı açıysa, öbür sekizi de doğurur, yemin olsun ben evi satar, başka mahalleye taşınırım’ diye ant içti Fatma abla...” (Yaşar, 2020, s. 101).

“ ‘Vallahi de gördüm, billahi de gördüm, tillahi de gördüm; saçları buluttandı, suyun üstüne inmiş bulutlar gibi rüzgârda savruluyordu.” (Yaşar, 2020, s. 134).

“ ‘Ama abi sana yemin ederim, ben o çocuğu hiç görmedim. Tanımam, etmem, yalanım varsa sabaha kalkmak nasip olmasın, hiç görmedim...’ ” (Yaşar, 2021e, s. 19).

“Kendi çocuklarına bir fiske bile vurmamaya, evlatlarına inanmaya en başında yemin ederek anne baba oldular.” (Yaşar, 2021e, s. 20).

3.14.7. Hitaplar ve Çağrılar

İnsanların çeşitli ortamlarda birbirlerini nasıl çağırdıklarını, bir iletişimi başlatırken hangi seslenme biçimlerini kullandıklarını belirten ifadeler hitap denmektedir. İletişimin temel

birimleri arasında yer alan hitaplar; toplumların sevgi, saygı, nezaket gibi değerlerinin ne ölçüde geliştiğini gösteren sosyokültürel unsurlardır (Keskin, 2020, s. 772, 791). Kullanılan hitap sözleri, insanların arasındaki samimiyete göre değişmektedir. Akrabalık bildiren sözler, sevgi, saygı ve yakınlık gibi ifadeleri belirten sözler, Türk halk kültüründe hitap biçimi olarak kullanılmaktadır.

Şermin Yaşar; akrabalık, hısımlık, büyüklük, küçüklük ve samimiyet bildiren sözleri hitap biçimi olarak kullanmıştır. Çeşitli meslek adlarının yanında ast ve üst ilişkisini ifade eden kavramlar da kullanılan hitaplar arasında yer almaktadır. Övgü niteliğindeki sözler, kibarlık ve saygı bildiren sözler de eserlerde karşılaşılan hitap şekilleridir. Çeşitli seslenme ve çağırma ifadeleri de bu başlık altında incelenmiştir.

“Biberonu yıkamak bile ayrı zanaat arkadaş.” (Yaşar, 2021a, s. 33).

“Amca dedim, bu kaç?” (Yaşar, 2021a, s. 69).

“Annem hadi iç şurubunu.” (Yaşar, 2021a, s. 72).

“Eve gelince onlara ‘Hadi bakalım abi oldunuz artık’ dedim, birkaç günde ‘Mete abiii, Tuna abiii’ diye seslendim.” (Yaşar, 2021a, s. 80).

“Kardeşim bana abla yerine abi demeye başladı.” (Yaşar, 2021a, s. 85).

“Pişt, depresif misin, bana mı öyle geldi?” (Yaşar, 2021a, s. 94).

“Yemediler arkadaşım, yememeyi bırak suratıma tükürdüler.” (Yaşar, 2021a, s. 99).

“Arkadaş, 3,5 yıl oldu hâlâ önüme katıp, durun, dikkat edin, düşmeyin, demeden gönlümce gezemedim!” (Yaşar, 2021a, s. 112).

“Benim sürem doldu al kardeşim” (Yaşar, 2021a, s. 123).

“Hadi canım, kreşe güvenen, çocuğunun mutlu olduğunu gören ve cumartesi günü çalışan bütün anneler, en azından cumartesi de açık olsaydı diye düşünüyor, saklamayın.” (Yaşar, 2021a, s. 124).

“Kaldır güzelim, o köşedeki servet ödediğin aksesuarları.” (Yaşar, 2021a, s. 127).

“Yavrucum, dur delirme!” (Yaşar, 2021a, s. 137).

“Kayınvalidem geldi, yüzüme bir tokat attı, öyle her şeye ağlanmaz, dedi.” (Yaşar, 2021a, s. 157).

“İyi de şekerim bir dilim ekmek yağlamak var, on dilim ekmek yağlamak var!” (Yaşar, 2021a, s. 158).

“Dur yavrum, otur şurada mamaları ye, bak ne güzel hazırlamışlar.” (Çarkacı, 2016a, s. 29).

“Al çocuğum evden oyuncak getirdim, hadi sen şu köşede biraz oyna.” (Çarkacı, 2016a, s. 29).

“Aaa bak bilmem ne ablanın ne güzel oyuncakları var, hadi git oyna.” (Çarkacı, 2016a, s. 29).

“Teyzesi televizyonu açiver de izlesin.” (Çarkacı, 2016a, s. 29).

“Yok evladım, o kitabı geçen hafta aldık deyip doğruları söylemenin ne anlamı var. Tabi çocuğum diyorum, sen küçükken hep bu kitabı okurduk.” (Çarkacı, 2016a, s. 68).

“Afıyet olsun anneciğim” (Çarkacı, 2016a, s. 76).

“Sabret Şerminciğim elleri kalem tutmaya başlayınca rahatlırsın.” (Çarkacı, 2016a, s. 88).

“Hey Korsan Kaptan, bu hazine sandığımı anahtar ile açabiliriz, demişler.” (Çarkacı, 2016a, s. 97).

“Reyon görevlisine anlatmaya çalıştım ne istediğimi, ‘Hanımefendi ne için kullanacaksınız, onu söyleyin’ dedi.” (Çarkacı, 2016a, s. 129).

“Yeşilçam filmlerinde geçen ‘Rahmetli Paşa Dedem her zaman derdi ki’ repliğini söylemek için can atıyor insanlar.” (Yaşar, 2022b, s. 35).

“Nereden biliyorsun dediklerinde, ‘bilirim, nineler her şeyi bilir’ demek istiyorum.” (Yaşar, 2022b, s. 82).

“Eh be güzel kardeşim el kadar çocuktan niye hemen her şeye alışmasını bekliyoruz.” (Çarkacı, 2016b, s. 8).

“Çocuğun ‘Anneciğim burnumun içinde yara var, rahatlayabilmem için yardımcı olabilir misin?’ demesini beklersen çok beklersin.” (Çarkacı, 2016b, s. 37).

“Diğer çocuğa ‘sevgili arkadaşım, o benim oyuncağımdı, şimdi müsaadenle geri alabilir miyim’ diyemeyeceği için ısıtır.” (Çarkacı, 2016b, s. 47).

“Durup dururken el ele tutuşup birbirimize güzel sözler söylüyoruz. ‘Güzel annem, tatlı annem, bir tanem’, ‘canım oğlum, iyi yürekli çocuğum, anlayışlı kızım...’ gibi.” (Çarkacı, 2016b, s. 91).

“Dostum, bu bir yetişkin sorusudur.” (Yaşar, 2022c, s. 9).

“Yarım saat sonra da Hatice abla geldi.” (Yaşar, 2022c, s. 32).

“ ‘Sevmem, nine miyim ben?’ dedi.” (Yaşar, 2022c, s. 32).

“ ‘Dışarıdan içecek getirmiyoruz genç!’ dedi.” (Yaşar, 2022c, s. 37).

“ ‘Bunları mı sayıyorsun sen evladım?’ dedi.” (Yaşar, 2022c, s. 37).

“Ağaç altında Kemal dayıyla gazete okuyor.” (Yaşar, 2022c, s. 37).

“ ‘Hacı abi, bu ne?’ dedi adam.” (Yaşar, 2022c, s. 43).

“ ‘Aaaa yaparım ben sana halam.’ dedi.” (Yaşar, 2022c, s. 83).

“ ‘Biri gelirse, kulübeyi tıklatıver gülüm.’ diyor.” (Yaşar, 2022c, s. 100).

“Nineme gittim. Ninem, dedemin annesi.” (Yaşar, 2022c, s. 138).

“Dedem içeriden ‘Hadi yavrum getirsene defterleri!’ diye sesleniyordu...” (Yaşar, 2022c, s. 151).

“Resmen iki kitabın peşine düşmüş kaptan dayı, yazıklar olsun!” (Yaşar, 2022c, s. 182).

“Yine korkarak, ‘Pe-pe-peki ne-ne ne tarafa sevgili yılan kardeşim?’ diye sordu.” (Yaşar, 2022d, s. 18).

“Giderken bana ‘Ufaklık! Benim tezgâha da bakıver!’ dedi.” (Yaşar, 2022f, s. 53).

“Hemen ‘Hacı amcaaaaa, biz çikolata yediiiiik, hem de parasız!’ diyor.” (Yaşar, 2022f, s. 71).

“ ‘Beyefendi, tabelaları takip edin, bakın yukarıda yazıyor’ dedi.” (Yaşar, 2022g, s. 18).

“Otobüs şoförü, ‘Geldik delikanlı’ dedi. ‘...En başta, yeğenim son durak Hayat Mahallesi, geç otur rahat rahat deseydin ya’ diyecektim, vazgeçtim.” (Yaşar, 2022g, s. 28).

“Efendim, lokantamızın adının geçmişi çok eskilere dayanıyor, bir okul çıkışına...” (Yaşar, 2022g, s. 44).

“ ‘Kız, huuuu, gel mare, gel...’ ” (Yaşar, 2022g, s. 78).

“Görümceler uzaktaydılar.” (Yaşar, 2022g, s. 128).

“Alkolü fazla kaçırıp düğünde oryantal oynayan Ragıp enişte bile geçti gözlerimin önünden.” (Yaşar, 2022g, s. 128).

“ ‘Değerli mesai arkadaşlarım, bugün şirketimizin kuruluşunun yedinci yılını kutluyoruz.’ ” (Yaşar, 2022h, s. 115).

“Rahmetli kayınpederim de böyleydi, çalıştı çalıştı, hiç dinlenmedi, sonra öldü gitti adamcağız, yazık...’ diyor.” (Yaşar, 2022h, s. 135).

“Ohhh, ne âlâ memleket Binnur Hanım. Ohhh, yan gel de yat şekerim. Ohhh, âlemin kraliçesi...” (Yaşar, 2022h, s. 165).

“ ‘Abi, abi,’ diye peşimde dolanır.” (Yaşar, 2022h, s. 178).

“Hiç duymadığım kadar güzel söylüyor adımı. ‘Nurşeeen gel yavrum...’ ” (Yaşar, 2022i, s. 34).

“ ‘İç kızım’ diyor, ‘iç yavrum, çok korktun; iç annem. Nihal sen de iç annem, iç kuzum’ diyor.” (Yaşar, 2022i, s. 36).

“Benim dışımda üç damat daha var, bir baldızım evlenmedi, bir de Vecdi var.” (Yaşar, 2022i, s. 50).

“ ‘Hadi aslanım gazamız mübarek olsun’ dedi ve açtı kapıyı.” (Yaşar, 2022i, s. 63).

“Adamcağız ‘Hiç şüphemiz olmasın beyefendiciğim’ diyerek, kapıda hâlâ abajur için ağlayan Neval Hanım’la, abajurla vedalaşmaktan çekinmeyen Fikri Bey’i uğurladı.” (Yaşar, 2022i, s. 89).

“Ne bileyim ben ayol.” (Yaşar, 2022i, s. 94).

“ ‘Kemalciğim sevgili kayınbiraderimiz, bir süre kimseye maaş ödeyemeyeceğiz, hadi canım güle güle.’ ” (Yaşar, 2022i, s. 150).

“ ‘Yalnız hemşerim, bu haber sevdiğine böyle mi verilir?’ ” (Yaşar, 2022i, s. 161).

“ ‘Bobannnieeee? Görmedin mi beni huuu?’ dedim, sonra dönüp baktı.” (Yaşar, 2022k, s. 15).

“ ‘Evdekileri seviyorum tatlışım, gel sen de sev!’ ” (Yaşar, 2022k, s. 62).

“ ‘...Sakin uzun süre kalma tamam mı oooğluşum? Tamam mı annesinin lokumu? Tuvaletin bitince haber ver kuzucuğum. Tontışciğim, balışciğim, tospikciğim benim.’ ” (Yaşar, 2022k, s. 65).

“ ‘...Kocam benim bitanemmmm, her şeyim, aşkım, kuzum, kocişciğim...’ ” (Yaşar, 2022k, s. 65).

“ ‘Vuuuuur oğlummm yaaa, vur da gol olsunnnn! Aslan oğlum benim beee, aslanım benim, koççummmmm.’ ” (Yaşar, 2022k, s. 104).

“ ‘E öyle hanım kızım, buranın evlerinin yapılışı bu kadar...’ ” (Yaşar, 2022l, s. 116).

“ ‘...Sen buradaysan yani paşam, o tüh dedi diye...’ ” (Yaşar, 2022l, s. 158).

“Bir sor di mi, nasılsın bacım, iyi misin Hediye de önce.” (Yaşar, 2022l, s. 165).

“O akşam, ailece pasta keseriz, sonra da ben halı saha maçına giderim zaten, diye kafasında kurarak içeriye girdiğinde anasını, kaynanasını, kayınçosunu, yengesini de karşısında görünce tepesi attı Mustafa Seyfi’nin.” (Yaşar, 2022l, s. 185).

“ ‘Pek kıymetli Letafet Hanımcığim.’ ” (Yaşar, 2022m, s. 43).

“ ‘Nizametullah Beyciğim bakar mısınız?’ ” (Yaşar, 2022m, s. 73).

“ ‘Hocalarım, siz bir şey ister misiniz?’ dedi.” (Yaşar, 2022m, s. 77).

“Semiha ‘Ayyyyyy yavaş olsana hayatım’ dedi ama Fikret Semiha’yı duymadı bile.” (Yaşar, 2020, s. 58).

“Dünürler sen daha iyi bakıyorsun, ben bakamıyorum, senin işin var, benim yok derken birbirlerine girdiler.” (Yaşar, 2020, s. 99).

“ ‘Dünya senin etrafında dönmüyor küçük bey!’ ” (Yaşar, 2020, s. 160).

“ ‘Ben burada ineyim beyim, Allah razı olsun.’ ” (Yaşar, 2020, s. 171).

“Bir ara ben ‘Babaanneciğim o kadar yakından izlemesen mi?’ diyecek oldum, bana dönüp dil çıkarttı ve ‘Sen kendine bak bücür!’ dedi.” (Yaşar, 2022n, s. 31).

“ ‘Aaaaa dünüüüüür!’ dedi anneannem babaannemi görünce.” (Yaşar, 2022n, s. 74).

“ ‘Hu huuu!’ dedi içlerinden birisi. ‘Merhaba buyurun?’ dedim.” (Yaşar, 2022n, s. 80).

“ ‘Ohhh benim kuzumun kuzusu, yavrumun yavrusu!’ dedi.” (Yaşar, 2022n, s. 135).

“Kapıyı niye kilitliyorsun manyak Neriman?” (Yaşar, 2021e, s. 35).

“ ‘Beeey, beeeyyyy, sen oralarda mabadını gezdirirken ben burada senin evlatlarının ödevleriyle, hastalıklarıyla uğraşıyordum’ dememek için kendini zor tutuyordu.” (Yaşar, 2021e, s. 49-50).

“Meğer videoya çekiyorlarmış, kocakarı delirdi demişler.” (Yaşar, 2021e, s. 58).

“ ‘İyi misin dayı?’ diye sordu çaycı, Süleyman Bey’e. Dayı mı?” (Yaşar, 2021e, s. 63).

“Annesi, ‘Aslan oğlum benim, kahramanım!’ diye seviyordu hayalimde çocuğu.” (Yaşar, 2022t, s. 39).

“ ‘Hadi be ağalar, hızlı hızlı çalışın da bitiriverin!’ dedim durdum.” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 34).

3.14.8. Lakaplar

Kişinin herhangi bir rahatsızlığından, uyumsuz bir davranışından, mesleğinden veya başından geçmiş bir olaydan dolayı gerçek adının dışında bir adla anılmasına lakap denmektedir. Sözlü kültür öğelerinden olan lakaplar, geleneksel bölgelerde ve özellikle köylerde sıklıkla kullanılmaktadır. (Örnek, 2018, s. 220-221). Günümüzde lakapların kullanımı azalmış olsa da tamamen bitmiş değildir.

Şermin Yaşar, çocukluk yıllarını anlattığı *Dedemin Bakkalı* ve *Dedemin Bakkalı Çıracı* adlı hikâyelerinde lakaplara sıklıkla değinmektedir. Şermin Yaşar’ın bu hikâyelerinin köyde geçiyor olması ve köy hayatında lakapların daha yoğun bir şekilde kullanılması bu duruma etki etmektedir. Eserlerde geçen lakapların; kişilerin fiziksel özellikleri, takıntıları, hastalıkları, meslekleri veya yaşadıkları bazı olaylar sonucunda ortaya çıktığı görülmektedir.

İncelenen eserlerde yer alan lakaplar şu şekildedir:

“ ‘Garip Mustafa yok mu, 50 gram 50 gram, canım çıkıyor tartarken, verdim birer kilo yolladım. Bu adam da zengin diye ona yazdım. Sevap işte. Hayır yaptım.’ ” (Yaşar, 2022c, s. 51).

“İlk giren Küçük Rukiye teyze oldu. O kadar kısaydı ki benden bile kısaydı. O yüzden ona Küçük Rukiye diyorlardı.” (Yaşar, 2022c, s. 58).

“Talihsizliğime üzüldürken, ikinci giren Uzun Murat oldu. Uzun Murat çok uzundu ve bu iş için merdivene falan ihtiyacı yoktu.” (Yaşar, 2022c, s. 58).

“Biz konuşurken içeriye Gıcır Şükriye girdi. Bela geliyorum demez...” (Yaşar, 2022c, s. 92).

“Kel Hasan Şükran ablamın babası.” (Yaşar, 2022c, s. 102).

“ ‘Akşama konuşayım, Kara Mehmet’e gitsin.’ ” (Yaşar, 2022c, s. 162).

“Son çare Çeşmeci Dede dediler.” (Yaşar, 2022c, s. 163).

“Gıcır Şükriye, Enseden Ağrılı Lütfiye, Romatizmalı Melahat öldü, helva delisi ninem öldü.” (Yaşar, 2022c, s. 199).

“Ayrıca Mandıracı Bedriye’nin peynirleri çok ağır kokuyor, ben poşet verirken dayanamıyorum, insanlar nasıl yiyor anlamadım.” (Yaşar, 2022f, s. 39).

“Balta İsmail’i bizim orada herkes tanır...İsmail sürekli sırtında kocaman bir baltayla geziyor. Bu onun iş aleti. Odun keser, tamir yapar, ağaç budar...” (Yaşar, 2022f, s. 60-61).

“Şaşkın Necmiye’ye, Şaşkın Necmiye demek istemezdin. Gerçekten. İnsanlara lakaplar takmanın son derece yanlış olduğunu biliyorum.” (Yaşar, 2022f, s. 68).

“Topal Seyit gelir. İki paket sigara alır.” (Yaşar, 2022g, s. 12).

“ ‘Eeee, hacca ne zaman gitmiş ki?’ dedim. ‘Bilmem belki gitmemiştir’ dedi teyzem. ‘Hacca gitmeyen Hacanne mi olurmuş!’ dedim. Oluyor demek ki, yaşlılara hep öyle denir dediler.” (Yaşar, 2022g, s. 81).

“O çıktıktan saniyeler sonra, ‘Vaaat taym iz it’ diye girdi bakkaldan içeriye Cakalı Ali Abi.” (Yaşar, 2022g, s. 85).

“Onun arkasından Almancı İbrahim amca geldi bakkala. ‘Vas is das Çavuş?’ dedi adını atarken.” (Yaşar, 2022g, s. 87).

“Simtos Osman üç numara, Fırıldak İhsan iki numara.” (Yaşar, 2022g, s. 122).

“Akşam kahvede birbirlerinin numarasını sordu köylüler, Üçbeş Cemil vardı, sen bilmezsin, baban bilir, o Üçbeş Cemil’in üçbeşi o zamandan kaldı.” (Yaşar, 2022g, s. 122).

“Krank kasnağımı Tayko Sami, sağ arka stopu Bakkal Mithat, radyatör kapağımı Dipsiz Necati, farlarımı Selami Hoca aldı.” (Yaşar, 2022i, s. 153).

“ ‘Kadriye mi? Piç Kadriye mi?’ dedi Nazire teyze.” (Yaşar, 2022l, s. 28).

“Halim Bey’in ‘bey’lik rütbesini düşürdü bu hadise. Adı Üvey Halim’e çıktı.” (Yaşar, 2022l, s. 91).

“Toplantılarda karşısında ciddiyetlerini bütünüyle korudukları Mustafa Seyfi Başkan, toplantılardan sonra gülüşükleri, öğlen yemeklerinde makaraya aldıkları Aganigi Seyfi oldu çıktı ağızlarında.” (Yaşar, 2022l, s. 186).

“İsmi Ferhat ama biz ona ‘Reco’ diyoruz.” (Yaşar, 2022m, s. 12).

“Seksenindeydi, hâlâ kendini Kara Molla’nın geliniyim diye tanıtır.” (Yaşar, 2020, s. 74).

“Neticede adamın beklediği gibi çıkmadığını, kendisinin de geri döndüğünü bildirdi, ev sahibim Tüttürük Neriman.” (Yaşar, 2021e, s. 42).

“Sonra babama ‘Oğlun doğdu İsmail Çavuş!’ demişler.” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 10).

3.14.9. Selamlaşma ve Vedalaşma

Selamlaşma ve vedalaşma sözleri, günlük hayatın rutin davranışları arasında yer alan iletişim ifadeleridir. İnsanların birbirine güven duymaları için ortaya çıktığı düşünülen bu sözler, toplumların kendi kültürleri ve ihtiyaçları doğrultusunda biçimlenmiştir. Türklerin kullandıkları selamlaşma ve vedalaşma sözleri; iyilik, sağlık, dostluk ve karşılıklı güven duyma gibi anlamlar içermektedir (Keskin, 2017, s. 126, 127, 139). Radloff, Batı Sibirya’ya yaptığı ziyaretleri anlatırken Altay Türklerinde selamlaşma ve hâl hatır sormanın belli bir ritüel çerçevesinde yapıldığını söylemektedir. Selamlaşma esnasında, yaşa veya dereceye göre belli bir sıra gözetilmekte ve bu durum bir merasim şeklinde gerçekleşmektedir (Radloff, 1994, s. 59-60).

Şermin Yaşar’ın eserlerinde; “günaydın”, “merhaba”, “hayırlı günler”, “selamünaleyküm” gibi kalıplaşmış selamlama ifadelerinin kullanılmasının yanında elle ve başla selam verildiği de görülmektedir. İnsanların, karşılaştıkları zaman dilimine göre “günaydın” ve “tünaydın” gibi farklı selamlama biçimleri kullandıkları tespit edilmiştir. Selam verilen kişinin yaşına veya makamına duyulan saygıdan dolayı selamlama biçimleri değişebilmektedir. Selamlama esnasında el öpmek, “günaydın” yerine “efendim günaydınlar.” demek bu duruma örnek teşkil etmektedir. Vedalaşma sırasında çeşitli kalıp sözler söylemek, vücut hareketleri kullanmak, sarılmak ve gidenin arkasından su dökmek, incelenen eserlerde karşılaşılan vedalaşma örnekleridir.

“Maceracı böcek ve ailesine el sallayarak evlerine dönmüşler.” (Çarkacı, 2016a, s. 43).

“Sonunda maceracı böceği, ona en çok benzeyen böceğin yanına bırakın ve onlara el sallayın.” (Çarkacı, 2016a, s. 44).

“ ‘İyi valla anne noolsun, bezi bıraktırmaya çalışıyoruz ama hiç oralı bile değil hâlâ altına yapıyor’ ” (Çarkacı, 2016b, s. 11).

“Merhaba ben Bay Sümük!” (Çarkacı, 2016b, s. 43).

“ ‘Üstelik bunu da bakkalda yapıyorsun.’ dedi ve tebrik etti, sana da selam söyledi.” (Yaşar, 2022c, s. 146).

“Bilge kurtla vedalaşıp yeni maceralar yaşayarak eve döndüler.” (Yaşar, 2022d, s. 31).

“Gelen herkese ‘hoş geldiniz’ denir.” (Yaşar, 2022f, s. 14).

“Bakkalda herkese ‘Hoş geldiniz!’ demeye, hâl hatır sormaya, müşterilerle iyi iletişim kurmaya dikkat ediyordum.” (Yaşar, 2022f, s. 46).

“Dedeme ‘Sabah şeriflerin hayırlı olsun dedeciğim, gününüz güzel geçsin, bir ekmek alacaktım.’ dedim.” (Yaşar, 2022f, s. 78).

“İnsan bir hâl hatır sorar.” (Yaşar, 2022f, s. 123).

“Kaya Bakkaliyesi’ne gelen her müşteri, tam otuz beş yıl boyunca, ‘Yine bekleriz’ diye uğurlandı. (Yaşar, 2022g, s. 15).

“Giderken her seferinde beni kapıya kadar uğurluyor, ‘Gene gel olur mu?’ diyordu gülerek.” (Yaşar, 2022g, s. 25).

“Başımla merhaba der gibi yaptım. ‘Merhaba’ dediler.” (Yaşar, 2022g, s. 29-30).

“ ‘Peki, iyi günler Nasip Bey’ dedi yerinden kalkmadan... Kapıdan geçirmede beni.” (Yaşar, 2022g, s. 30).

“Giderken herkes hoşça kal diyor; ben de kimseye, ‘Gitme’ demiyorum. Gitme demeyince tekrar gelmiyorlar. Oturup hoşça kalıyorum lokantada.” (Yaşar, 2022g, s. 43).

“ ‘Hoşça kal’ diye el sallarken birden arkasını döndüğü ve kamyonun altında kaldığı o güne dayanıyor.” (Yaşar, 2022g, s. 44).

“ ‘Aytül Hanım, buyurun, şimdi sizi de alabiliriz içeriye.’ ” (Yaşar, 2022g, s. 52).

“ ‘Cenaze levazımatçısına hayırlı işler denir mi lan?’ ” (Yaşar, 2022g, s. 70).

“Selamlaşmak âdettendir.” (Yaşar, 2022g, s. 139).

“Beni kapıya kadar geçirdi hala. ‘Annene selam söyle, gene gel’ dedi. Apartman kapısına kadar el salladı arkamdan...” (Yaşar, 2022i, s. 28).

“Neval Hanım, yatak odasına gidip küpelerini değiştirdi, aynı küpelerle, bir kez daha hoş geldiniz dedi hanıma.” (Yaşar, 2022i, s. 83).

“Bir akşam tam da evde önemli misafirlerine davet verirken ellerinde turşu bidonuyla selamünaleyküm diye kapıda bitiverecekler diye aklı çıkardı.” (Yaşar, 2022i, s. 88).

“Adamcağız ‘Hiç şüphemiz olmasın beyefendiciğim’ diyerek, kapıda hâlâ abajur için ağlayan Neval Hanım’la, abajurla vedalaşmaktan çekinmeyen Fikri Bey’i uğurladı.” (Yaşar, 2022i, s. 89).

“Gelen giden oldu hoş geldine, şeker ikram ettiler, ikinci kere gelene vermediler. Tamam elleri açtı ama o kadar da değildi.” (Yaşar, 2022i, s. 101).

“Sarılıp birbirlerine öyle vedalaştılar...” (Yaşar, 2022j, s. 128).

“ ‘...Kapatıyorum çocuğum, baban birini gördü yine yolda, almasın şimdi arabaya, hadi öptüm, ay durma Allah aşkına’ dedi ve kapattı.” (Yaşar, 2022l, s. 67).

“ ‘Hoş geldiniz’ dedi babaannem, iki elini birden gelinlerine uzatırken. Biri bir elinden öptü, diğeri diğer elinden.” (Yaşar, 2022l, s. 68).

“ ‘Siz de sağ olun, hayırlı günler.’ ” (Yaşar, 2022l, s. 118).

“Babama ‘İyi geceler’ deyip ayrıldık. İlk defa cevap verdi: ‘Size de...’ ” (Yaşar, 2022l, s. 134).

“Hatta bir keresinde kocamı sordu. Kapatırken ‘Selam ederim’ dedi. Kocama akşam, ‘Babamın selamı var’ dediğimde, ‘Hangi babanın?’ diye sordu. Hiç görmemişti ki...” (Yaşar, 2022l, s. 134).

“Kerem Bey girdi salona, ‘Aman efendim günaydınlaaaar’ dedi.” (Yaşar, 2022l, s. 169).

“ ‘Al taktım çantamı, hadi gidiyorum okula, hadi hoşça kal.’ ” (Yaşar, 2022m, s. 19).

“ ‘Günaydın Nizametullah amca, biz sınıfa gidelim,’ dedik.” (Yaşar, 2022m, s. 81).

“ ‘Günaydın demeden güne başlayanı eşşşşkekler kovalasın!’ dedi bir anda.” (Yaşar, 2022n, s. 140).

“Ev sahibine ‘Merhaba,’ deyip yaklaştım.” (Yaşar, 2022p, s. 13).

“ ‘Merhaba, ters bir zamanda gelmedim umarım? Beni emlakçı getirdi buraya.’ Yerinden doğruldu adam, ‘Hoş geldiniz. Sizi bekliyordum.’ (Yaşar, 2022p, s. 16).

“ ‘Salçalı makarna için teşekkür ederim beyefendi. Sevgili oğlunuza selamlarımı iletin lütfen,’ dedim ve oradan ayrıldım.” (Yaşar, 2022p, s. 37).

“Dernek üyelerinden bir hanım, aksatmadan her gün, tam on ikiye on kala geliyor, Süleyman Bey’i kapıda bekliyordu. Tünaydın beyefendi, tünaydın hanımefendi replikleriyle ikisi birlikte giriyorlardı içeriye.” (Yaşar, 2021e, s. 53).

“ ‘İyi misin dayı?’ diye sordu çaycı, Süleyman Bey’e. Dayı mı?” (Yaşar, 2021e, s. 63).

“Kapının önüne çıkıp onları uğurladık. Yanlarına sıcak çörek pişirip verdi annem. Sarılıp ağlaştık. Arkalarından bir tas su döktük.” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 55-56).

3.14.10. Argo Sözler

Argo, özel sözcüklerle oluşturulmuş özel bir konuşma biçimidir. Yazıya ve birçok iletişim ortamına da yansıyan argoyu, alan argosu ve genel argo şeklinde incelemek gerekmektedir. Alan argosu, yaşama biçimleri birbirine benzeyen ve toplumun diğer kesimlerinden ayrılan insanlar tarafından benimsenmiş sözcüklere ve deyimlere denmektedir. Genel argo ise suç dünyası, askerler, öğrenciler, azınlıklar gibi farklı topluluklar tarafından konuşulan argo ile cinsellik, alışveriş ve spor gibi konuları kapsayan argonun tamamını içeren bir alandır (Aytunç, 2023, s. 9-11, 391). Küfürler ise halk arasında kullanılan edep dışı sözlerdir. Bunlardan bazıları atasözü ve deyim niteliğinde olabilmektedir (Aksoy, 2022a, s. 53). Küfürler, Türkiye’nin her bölgesinde kullanılmaktadır. Toplumun farklı kültür seviyelerinden insanlar tarafından kullanılan küfürlerin bazıları, Türkçenin dil bilgisi kuralları hakkında bilgiler içermektedir (Boratav, 2019, s. 147).

Şermin Yaşar, hikâyelerinin konularını belirlerken ve üslubunu oluştururken mizaha önem vermektedir. Eserlerinde yer alan argo sözler, doğal bir şekilde aktarılıp anlatıma akıcılık katmakta ve mizah unsuru olarak kullanılmaktadır (Kaya ve Şimşek, 2021, s. 301). Yazarın eserlerinde yer alan kahramanlar argo sözcükleri sıklıkla kullanmalarına rağmen az sayıda küfür kullanmaktadırlar. Bazı küfürlü kelimeler açık açık yazılmayarak bir kısmı üç noktayla belirtilmektedir.

“Ve bir gün, aaaaa, dedim, başlarım yeni moda kalıplara kardeşim.” (Yaşar, 2021a, s. 6).

“Kendini tam bir aptalmış gibi hissetmeni sağlayan o ilk günler için...” (Yaşar, 2021a, s. 9).

“Hislerimi gizleyemeyeceği, imrendim, kıskandım, hasetlendim, yuh dedim, böyle de meme mi olur dedim...” (Yaşar, 2021a, s. 12).

“Lanet olsun ki, yıkayacak, kaynar suda bekletecek imkân da yok...” (Yaşar, 2021a, s. 32).

“Uleeeen daha şimdi yıkadım, kaynattım, kuruttum...” (Yaşar, 2021a, s. 33).

“Sonunda pısss diye bir kaçak veriyor ve rahatlıyor.” (Yaşar, 2021a, s. 51).

“Yok deve, dedim içimden...” (Yaşar, 2021a, s. 85).

“Ve işte o zaman ben ona, ‘Hahahaaaa yaptım bile, üçüncü evde, hadi bas git’ derim...” (Yaşar, 2021a, s. 93).

“Doktorumuza çok güvenmiyor ve sevmiyor olsam, sanırım konuyu birkaç ay daha sallardım.” (Yaşar, 2021a, s. 111).

“ ‘Benimle görüşmek isterseniz Polatlı’dan Ankara’ya taksi paramı karşılayacaksınız’ diyen yamyam teyzeye.” (Yaşar, 2021a, s. 117).

“Denver testlerinden çıktılar.” (Yaşar, 2021a, s. 123).

“Şu büyük parça araba, kamyon, aktivite masası, etkinlik zimbirtısını falan da balkona koy.” (Yaşar, 2021a, s. 128).

“Önce ellerimi dezenfekte edip arkadaşın kıcına öyle dokunuyordum. Gerçi o tepemize sıçarken aynı nezaketi göstermiyor ama neyse.” (Yaşar, 2021a, s. 135).

“Yanağından bir makas alayım diye uzandım ki annesi bana, ‘Yalnız Şermincim öpmüyoruz’ dedi.” (Yaşar, 2021a, s. 136).

“Çocuk eşşek kadar olana dek kaynatılmış su içireceksin.” (Yaşar, 2021a, s. 136).

“Kendini parçala, kafayı ye, o çocuk iki-üç yaşına geldiğinde sümüklerini yalasın!” (Yaşar, 2021a, s. 137).

“Oradaki görevlilerden birini kafala.” (Yaşar, 2021a, s. 154).

“İkizlerin hamileliğinde bana torpil geçip bir kova dolusu göndermiş, ben de eşimin şaşkın bakışları eşliğinde erikleri önce tek tek öpmüş sonra yemiştım.” (Çarkacı, 2016a, s. 120).

“Bu bozuk, bu zart zurt, demeyeceksen.” (Çarkacı, 2016a, s. 128).

“Hâlâ zaman zaman korkunç rüyalar gördüğümde evde yalnız kaldığımda hafif hafif, yusuf yusuf korkarım.” (Çarkacı, 2016a, s. 137).

“Tuna ‘oha’ kelimesini öğrenmiş, sanki yeni bir dil keşfetmiş gibi aşkla sarıldı kelimeye, önüne gelene ‘ohaa ohaaa oha’ dedi. ‘Saat kaç diye sor bana’ diyor, soruyorum ‘ohadan bire geliyor’ diye cevap veriyor. Ohaa yani!” (Çarkacı, 2016b, s. 7).

“Hiçbir zaman tek memeyle gezmedim, hep yedekliydim. Kimseden otlanmadım.” (Çarkacı, 2016b, s. 20).

“Bazen gıcık gıcık teyzeler gelip anneme ‘aaa koca çocuk olmuş bu, ne zaman bıraktıracaksın’ diyorlardı.” (Çarkacı, 2016b, s. 20).

“Hay senin çenene tüküreyim diyordum içimden.” (Çarkacı, 2016b, s. 20).

“Biz de eşşek değiliz, bazı şeyleri kendimiz akıl ederiz.” (Çarkacı, 2016b, s. 21).

“Poposunu yıkamak için girerken kapıyı çalıp ‘gelebilir miyim’ diye sormayı unutma.” (Çarkacı, 2016b, s. 28).

“Ota b... parti yapmak, tam olarak bu olsa gerek...” (Çarkacı, 2016b, s. 28).

“Fakat anneler, hayır demeye bayılırken, ‘yaa nolucak sanki’ cümlesine gıcık olur...” (Çarkacı, 2016b, s. 54).

“Banyoyu sevdirmeyi üç aşamalı olarak ele alalım.

-Banyoya girene kadar yapabileceğiniz üçkâğıtlar

-Banyoda oynatabileceğin oyunlar

-Banyodan sonra yağlama ballama süreçleri.” (Çarkacı, 2016b, s. 57).

“Yine de azıcık koklatsa fena olmazdı sanki.” (Çarkacı, 2016b, s. 75).

“Ulen kimse zorlamıyor, önümüze yemekleri koyuyorlar, yedin yedin, yemedin bitti.” (Çarkacı, 2016b, s. 84).

“O zaman ona ilginç bir kelime öğreteyim. Kimsenin bilmediği ama aramızda kullanabileceğimiz şifreli bir küfür. ‘Zobidik’, ‘Zopturuk’, ‘Höttürük’ gibi...” (Çarkacı, 2016b, s. 89).

“Üniversitede ev arkadaşım Burcu, çok kızdığında ‘hayvan eti yemiş’ diye küfredirdi. ‘Çekil önümden hayvan eti yemiş’ gibi.” (Çarkacı, 2016b, s. 89).

“Pis ve boktan muhabbet.” (Çarkacı, 2016b, s. 90).

“ ‘Adam olmuş da küfrediyor, heyttt be’ ” (Çarkacı, 2016b, s. 90).

“Bir arkadaşım anlattı. ‘Bok, öküz, oha, yuh’ falan deyince, ‘ooo bunları da öğrenmiş, aslan beee, kimin torunu, kimin oğlu’ diye övgü bile alıyormuş.” (Çarkacı, 2016b, s. 93).

“Ayrıca böyle boktan mevzular için kendinizi ve çocuğunuzu üzmezin, büyüyünce söylemeyi kesiyoruz, abartmayın.” (Çarkacı, 2016b, s. 93).

“İşini seviyor ama üniformaya gıcık oluyor.” (Yaşar, 2022c, s. 15).

“ ‘Üçkâğıtçı!’ dedi ama önümden çekildi.” (Yaşar, 2022c, s. 37).

“ ‘Evladım sen üçkâğıtçı mısın? Müşteri mi kazıklıyorsun sen?’ ” (Yaşar, 2022c, s. 69).

“Hepsi tırt çıktı...” (Yaşar, 2022c, s. 115).

“Evden çıkarken ‘Asıl senin baban ne biçim bakkal!’ diye bağırdım, anneme de palazlandım.” (Yaşar, 2022c, s. 130).

“Biraz tırsıyorum oraya giderken.” (Yaşar, 2022c, s. 145-146).

“ ‘Kakaladın bana fare yenikli defterleri.’ ” (Yaşar, 2022c, s. 157).

“Saksıyı çalıştırmaya hazırsan başlayalım.” (Yaşar, 2022f, s. 7).

“Kız aldıklarını elindeki zımbırtıyla geçirmeye başladı.” (Yaşar, 2022g, s. 20).

“Küfretmek, birine pipimi göstermek, çiğnediğim bir avuç leblebiyi yutmadan önce ağzımı açıp karşımdakini iğrendirmek, birilerine tükürmek, sümük fırlatmak falan istiyordum.” (Yaşar, 2022g, s. 24).

“Nazan teyzeyi dikizliyor camdan derim diye düşündüm.” (Yaşar, 2022g, s. 27).

“ ‘Cevap versene kulağına tükürdüğümün adamı’ dedi.” (Yaşar, 2022g, s. 38).

“Bu Metin kesin kafadan kontak.” (Yaşar, 2022g, s. 52).

“Sibel, yani annem, başkalarıyla ‘gıdıklaşmış’ o zaman, adı çıkmış.” (Yaşar, 2022g, s. 57).

“ ‘Ne oldu lan sabah sabah, alacaklı gibi?’ ” (Yaşar, 2022g, s. 62).

“ ‘Ev anahtarı el âleme bırakılır mı lan!’ ” (Yaşar, 2022g, s. 69).

“Babam gelmiş. ‘Bu ne lan?’ dedi. Dükkânın anahtarını elinde sallıyordu. ‘Davetiye de çıkartsaydın dükkân boş diye, it oğlu it’ dedi.” (Yaşar, 2022g, s. 72).

“ ‘Hay sıçayım senin dükkânına’ dedim can acısıyla.” (Yaşar, 2022g, s. 74).

“Reklam kampanyasında aynı yerden yürüyelim, aganigi naganigi...” (Yaşar, 2022g, s. 83).

“ ‘...Şayyyzeden işler yapamıyorsun orada buradaki gibi, her şey şöön’ dedi.” (Yaşar, 2022g, s. 87).

“ ‘Ben’ dedim, ‘valla, ben bir daha dünyaya gelmezdim. Bok mu var dünyada?’ ” (Yaşar, 2022g, s. 89).

“En sonunda ‘Ulen deyyus, senin çükün yüzünden ekmek paramdan olamam ben’ dedi, eylülde tekrar satışa sundu.” (Yaşar, 2022g, s. 91-92).

“ ‘Amma da sazanmış ha’ diyen çırağın gevrek gülüşü, babamın bakışlarıyla yarım kaldı.” (Yaşar, 2022g, s. 103).

“ ‘Öğrendin mi len neymiş dedemin adı? Eşek herif, işin gücün yok onları düşün, tabii çoluk yok, çocuk yok, geçim derdi yok, işler yetişmiş yetişmemiş, para ermiş ermemiş kimin umurunda! Şuradan ekmek kopar bana Mustafa, işin gücün itlik!’ ” (Yaşar, 2022g, s. 109).

“Ulen deyyus, kendin çöz çözeceksen bulmacanı, paraladın kafamı sabahtan beri, yok o ne, yok bu ne?” (Yaşar, 2022g, s. 118).

“Pek de sayılmaz aslında, çok büyük şerefsizliklerimde oldu şu canına yandığının dünyasında.” (Yaşar, 2022g, s. 160).

“Bu asistan kız da ispiyoncu mudur, nedir yaaa?” (Yaşar, 2022h, s. 47).

“ ‘Tamam Cingo’m,’ dedi, ‘sorun değil, sen takma...’ Öyle yırttık işte yahu.” (Yaşar, 2022h, s. 93).

“O sırada ben kimseye çaktırmadan tüydüm.” (Yaşar, 2022h, s. 100).

“ ‘...Öfff, bu koku Cingo’dan geliyor, ıyyy!’ diyor, bizi hemen evden postalıyordu.” (Yaşar, 2022h, s. 159).

“ ‘Gene şimdi bir hafta direksiyon sallayacağım, vayyy anaaam vay halime,’ diyor.” (Yaşar, 2022h, s. 173).

“Ver şu adresi de lanet olası lizözünü alıp geleyim, yeter ki ölme, yeter ki haberin gelmesin, yeter ki ölünü görmeyeyim.” (Yaşar, 2022i, s. 22).

“Sen benim çocukluğumun içine etmişsin ruh çağırma partilerininle...” (Yaşar, 2022i, s. 24).

“ ‘Bu deyyus bize geldi, yerleşti.’ (Yaşar, 2022i, s. 42).

“ ‘...Ne bileyim pezevenğin fasulyelerin arkasına kenevir ektiğini.’ ” (Yaşar, 2022i, s. 43).

“Mektupla yolladığım markları cukkaladın dimi, esrar aldın kendine...” (Yaşar, 2022i, s. 45).

“İşi bitince ‘Bari öldüğünde bi boka yarasın canına yandığının adamı’ dedi Refiye teyzem ellerini yıkamak için çeşmeye giderken...” (Yaşar, 2022i, s. 53).

“Bana dönüp ‘Sıçtık oğlum’ dedi.” (Yaşar, 2022i, s. 58).

“Remzi nalları dikmiş, kafesin dibinde öylece yatıyordu.” (Yaşar, 2022i, s. 58).

“Alt kata vurdum hep lap lap lap. Sevim duyar da gelir belki diye ama o da gelmedi gâvur.” (Yaşar, 2022i, s. 65).

“Ben annenim! Köpek.” (Yaşar, 2022i, s. 72).

“Kadın kırk yıllık evliliğini bitirmiş, postalamış adamı evden, yaşına başına bakmayıp.” (Yaşar, 2022i, s. 97).

“Daha küçük bir saatçi bulmalıydı ki, içeriye cakasıyla girebilsin...” (Yaşar, 2022i, s. 98).

“İyice kıllandım. Vay adi, dikiz aynasından kese kese kandırmış kızı.” (Yaşar, 2022i, s. 116).

“İşi pişirmiş bunlar, bağlamış şoför, kızı.” (Yaşar, 2022i, s. 116).

“Bir tek rakıdan kısmıyor, şişenin dibini görene kadar her gece zıkkımlanıyor.” (Yaşar, 2022i, s. 122).

“Geldi geldi, gözümün önüne oturdu it...” (Yaşar, 2022i, s. 148).

“Ortaokul diplomasını sonradan katakulliyle almış Mevhibe Hanım.” (Yaşar, 2022i, s. 149).

“Umut denilen şeyin ne bok olduğunu bilfiil kavradım.” (Yaşar, 2022i, s. 162).

“Ohoooo dedim, bunlar da uçmuş!” (Yaşar, 2022k, s. 53).

“Elime bıraktığı o mendilin içindekine uygun bir yer arama telaşı benim ömrümün en yoğun, en kaygılı, en latif, en ‘Şimdi uygun bir yer bulamaz da kırarsam ben ne yaparım?’ diye yusuf yusuf atan telaşıydı, annem bunu bilmiyordu.” (Yaşar, 2022l, s. 53).

“Annem koşarak eve gidiyor, babam lanet olası bir çaresizlik uzatıyor garsona.” (Yaşar, 2022l, s. 62).

“ ‘Ne bileyim ben gâvurun gelinlerinin gönüllerini...’ ” (Yaşar, 2022l, s. 71).

“Burun kuruluğu yapıyormuş diye bok atanlar oldu ama ‘Aman öyle de kuruyor, böyle de burun bu kuruyacak tabii’ diyerek kovdular başlarındaki şeytanları.” (Yaşar, 2022l, s. 83).

“Bahri orada değildi ama gitme sebebi yine Halim Bey’in bok yemesiydi.” (Yaşar, 2022l, s. 88).

“Akşam o Furkan olacak tırnağı boklu aradı.” (Yaşar, 2022l, s. 97).

“Allah’ın belaları, benden değil, çingenenin şeyinden düşmüşler sanki’ diye tükürdü yüzümüze.” (Yaşar, 2022l, s. 128).

“ ‘Ben sinirli değilim, siz geri zekâlısınız’ ” (Yaşar, 2022l, s. 132).

“Sahip olduğum tek özellik bu affedersiniz ama ağzıma sıçmaya yetti arttı...” (Yaşar, 2022l, s. 159).

“Babaları öyle karar vermişti, bunlara da işte bok yemek düşmüştü.” (Yaşar, 2022l, s. 183).

“Makaracı gençlerden biri gözünü karartıp ertesi gün ‘Başkanım, memleketten pekmez geldi, dağıttım arkadaşlara, size de bırakayım bir şişe’ diyerek uzattı şişeyi.” (Yaşar, 2022l, s. 186).

“ ‘Burada pastane önünde beklerken nah kurarsınız işi’ diyerek başparmağını uzatan babama Hamit abi serçe parmağını uzatır ve ‘Var mısın iddiasına Adnan abi?’ derdi.” (Yaşar, 2022l, s. 189).

“Bir mendil çıkartıp uzattı Hamit abi, ‘Al canım’ dedi. Meral abla mendille gözyaşlarını silerken kulağına fısıldadı Hamit abi, dilindeki en puşt ifadeyle bu kez: ‘Meralim... Ladessss.’ ” (Yaşar, 2022l, s. 194).

“Sabahtan akşama kadar ‘Okul neden var?’ deyip duruyor, okulu ekmek için bahaneler üretiyorduk, adımız da EKER’di ya bu yüzden.” (Yaşar, 2022m, s. 143).

“ ‘Al kardeşim senin de babandır elbette, deli tarla senin olsun’ deyip tarlayı ona yamayacağız.” (Yaşar, 2020, s. 13).

“Tayin isteyip gidecektim, münasibi yakınımızda olman dedi babam, al, kaldım göt kadar ilçede.” (Yaşar, 2020, s. 15).

“ ‘Sana da dersine de başlarım Ayşegül, ne bok yersen ye’ deyip kapattım telefonu.” (Yaşar, 2020, s. 15).

“ ‘Eniştem kadar üçkâğıtçı olsak hepimiz zengin olurduk’ falan deyip kapattım telefonu.” (Yaşar, 2020, s. 15).

“Annem ‘Delirdin galiba iyice, yaşın başına geldikçe, aklın kıcına kaçıyor, ne işi varmış yatağın tarlada?’ diye çok karşı çıktı babama.” (Yaşar, 2020, s. 19).

“Ne diyeyim kadına? Kocan salmış malları, dolanıyor ay ışığında mı diyeyim?” (Yaşar, 2020, s. 22).

“Sıçtığının deli tarlasının tapusuydu...” (Yaşar, 2020, s. 26).

“Mefharet açık arıyordu. Bir şey olurse de Fikret’i enselese...” (Yaşar, 2020, s. 57).

“ ‘İspiyonlayayım mı lan seni?’ diyordu ayakkabı. ‘Pişt, çekeyim mi senin ipini şimdi?’, ‘Mefharet sıcsın mı ağzına iki dakkada?’ diye tehditler yağıdırıyordu ayakkabı paspasın üstünden.” (Yaşar, 2020, s. 58).

“Yenge çatıyı gördüğü için inanmıştı, çatı olmasaydı iş nanaydı.” (Yaşar, 2020, s. 108).

“ ‘Eşşek yüküyle doktor parası harcadık sana hayvan oğlu hayvan’ ” (Yaşar, 2020, s. 114).

“ ‘Eşşegin boku Oktay!’ ” (Yaşar, 2020, s. 175).

“Parayı Haluk denen kerkenez aldı.” (Yaşar, 2020, s. 177).

“Bunu ancak mahalleye kornaya basa basa giren Haluk denen goygoycu yapabilirdi, yaptı da.” (Yaşar, 2020, s. 178).

“ ‘Ne nasibi lan, böyle nasip mi olur? İtliğin, şerefsizliğin nasibi mi olur? Kadermiş! Al ulan sana kader! Köpek seniiii!’ diyor, basıyordu tekmeyi.” (Yaşar, 2021e, s. 18).

“Neriman’ın gelmişine geçmişine sayıyorum.” (Yaşar, 2021e, s. 34).

“Rıza böyle ota boka gülerken, bir gün babası öldü.” (Yaşar, 2021e, s. 118).

“Başladıkları yere geri dönen ikili İstanbul’a varana kadar Ali’ye her iki dilde küfürler etti. Arif ‘Şerrrefsiz’ diyerek r’lerin üstüne basa basa şerefsiz dedirtmeye çalıştı Rosetta’ya.” (Yaşar, 2021e, s. 129, 130).

“Evse ev, paraysa para, itaatse daniskasıydı.” (Yaşar, 2021e, s. 140).

“ ‘...Kalkın bakalım kıcı boklu Yılmaz ailesi, biriniz bir kahve yapsın...’ ” (Yaşar, 2021e, s. 141).

“Buna mukabil dayımlar da ‘Ölürüz de annemizi göndermeyiz’ deyince, annemde kayış koptu.” (Yaşar, 2021e, s. 144).

“Çakmışlar davayı ama geçmiş olsun, gitmiş eşyalar çoktan...” (Yaşar, 2021e, s. 148).

“Annemin dayımlarla mecburen arayı düzelterek annelerinin titiz bir dikkat gerektiren tedavi takibini onlara itelemesi hayli vaktini aldı.” (Yaşar, 2021e, s. 150).

“ ‘Düşünsene işin yok Nuran, böyle hayat olur mu? Fıttırır insan.’ diye dudak büküyordu.” (Yaşar, 2022t, s. 25).

“Böyle bir kitabı alıp eve gelsem, ‘Harçlığını buna mı harcadın sen, utanmaz!’ deyip kitapla tozumu alırdı.” (Yaşar, 2022t, s. 37).

3.14.11. Ünlem İfadeleri

Ünlem, sözlü ve yazılı iletişim esnasında çeşitli duygu ve düşünce değişimlerini aktaran dil ögesidir. Vurgu, jest ve mimikler kullanılırken de ünleme başvurulur (Somuncu, 2020, s. 66). Konuşma esnasında, yüz ve vücut hareketleriyle ya da sesin kullanımı aracılığıyla belirtilen ünlemler, yazı dilinde ünlem işareti ve ünlem içeren çeşitli sözcüklerle ifade edilmektedir.

Şermin Yaşar, ünlem ifadelerini belirtmek amacıyla ünlem işaretine sıklıkla başvurmuştur. Şaşkınlık, kızgınlık, pişmanlık ve sevinç gibi çeşitli duyguların aktarımında ünlemleri kullanmıştır. Rahatlama, uyarma, bağırma ve mide bulantısı da ünlem işareti aracılığıyla vurgulanmıştır. Yazar, ünlemleri kullanarak anlatıma heyecan ve canlılık katmıştır.

“Aaa nasıl sütün olmaz, ben iki sene emzirdim.” (Yaşar, 2021a, s. 14).

“Bebeği emziriyoruuuum diye bağırıp işten yırtmak en güzeli.” (Yaşar, 2021a, s. 16).

“Çocuk uyuyor, zile basmayın!” (Yaşar, 2021a, s. 23).

“Oyyyyy o ne gürültü ne şamata!” (Yaşar, 2021a, s. 54).

“Oooollduuuu canım!” (Yaşar, 2021a, s. 67).

“Enjektör iğnesiz haa, aman diyim!” (Yaşar, 2021a, s. 68).

“Meğer çocuklar zaten abi olmuşlar!” (Yaşar, 2021a, s. 80).

“Bebek görmeye gelenler ‘Aaaaa bi tane daha mı var yoksa karnında?’ derler sırtarak.” (Yaşar, 2021a, s. 84).

“Laaayyyynnnnnn diye bağırdım, hata var!” (Yaşar, 2021a, s. 86).

“Zaten kalkamazlar, kemerle bağlılar hahahaha.” (Yaşar, 2021a, s. 105).

“Ha ha, bulursun!” (Yaşar, 2021a, s. 114).

“Yavrucum, dur delirme!” (Yaşar, 2021a, s. 137).

“Gerektiğinde bebek arabasını bırakman gerekecek. (Hooop, içinden bebeği al!)” (Yaşar, 2021a, s. 154).

“Ben bağırırım, kızarım dayanamam...Ayyyyy!” (Çarkacı, 2016a, s. 17).

“Hey dur bakalım, bu ev onun da evi!” (Çarkacı, 2016a, s. 22).

“Heeey şu sahneye bakın, vay beee!” (Çarkacı, 2016a, s. 28).

“Ooooo güneş bugün çok hızlı! Çamaşırlarımızı hemen kuruttu.” (Çarkacı, 2016a, s. 51).

“Mutfakta ne güzel bir ekip oldunuz yahu!” (Çarkacı, 2016a, s. 51).

“Ohhh be!” (Çarkacı, 2016a, s. 51).

“Oyyyy neler yapılmaz ki!” (Çarkacı, 2016a, s. 51).

“Allah Allah!” (Çarkacı, 2016a, s. 66).

“Ahhh çocuklar başıma bugün ne geldi!” (Çarkacı, 2016a, s. 78).

“Duuur dur, sen binme, sana demedim!” (Çarkacı, 2016a, s. 132).

“Ooo şanslı günümdeyim! desen.” (Yaşar, 2022b, s. 18).

“Geç aynanın karşısına ‘gözlerim de güzelmış haa!’ de.” (Yaşar, 2022b, s. 29).

“ ‘Hıhhh çene yapısı bozulacak!’ ” (Çarkacı, 2016b, s. 17).

“ ‘Eeee noldu, emerken iyiydi!’ ” (Çarkacı, 2016b, s. 17).

“Bugu tekrar kükredi. Hırrrrrrrr!” (Çarkacı, 2016b, s. 23).

“Bu kadar fizyolojik bir olay nasıl bu kadar sosyolojik bir baskıyla bir insanın psikolojisini etkiler, hayret bir şey!” (Çarkacı, 2016b, s. 36).

“Offff diyorum, offff, offff, offff...” (Çarkacı, 2016b, s. 45).

“ ‘Ya noolucak sanki!’ ” (Çarkacı, 2016b, s. 54).

“Gözüne sabun gelmiş, yüzüne su gelmiş, ağzına sabun kaçmış pehhhh!” (Çarkacı, 2016b, s. 56).

“ ‘Aaaa ayakların kokuyor, ooofff galiba bayılıyorum, uuuuffff çok kötü, uuuu bayılıyorum!’ ” (Çarkacı, 2016b, s. 57).

“Amanın o da ne!” (Çarkacı, 2016b, s. 82).

“Balık çorbasına bayılırım, etli etli böyle, offff!” (Çarkacı, 2016b, s. 85).

“Oooo bu çok iyi yaaa!” (Yaşar, 2022c, s. 12).

“Aman yaaa!” (Yaşar, 2022c, s. 12).

“ ‘Ay yok ayol, zaten alacaktım onları. Ay ne âlem çocuksun!’ dedi gülerek.” (Yaşar, 2022c, s. 33).

“ ‘Haydaaaa, ne kahvesi, çabuk işinin başına gel!’ ” (Yaşar, 2022c, s. 36).

“Buldu benim gibi çırağı, aheste aheste namaz kılsın, kahveye gitsin, gazete okusun, ohhhh!” (Yaşar, 2022c, s. 37).

“O diyor ‘Almadım yahu! Biz peyniri zeytini Bursa’dan alırız.’ ” (Yaşar, 2022c, s. 50).

“ ‘Aaa ne komik olduuummmm!’ ” (Yaşar, 2022c, s. 57).

“Yine mantıksızdı. Of!” (Yaşar, 2022c, s. 64).

“ ‘Aaaa! Eeee? Hiiiihhhh! Tühhhhh!’ diye şaşırdıkça şaşırdı telefona.” (Yaşar, 2022c, s. 75).

“Hırsız yav!” (Yaşar, 2022c, s. 75).

“ ‘Dondurma!’ dedi çocuk. ‘Aaaaa açık dondurma, hayatta almam!’ dedi. İçimden ‘Yahu ne yiyecek bu çocuk be kadın!’ diye bağırarak geldi ama yapamadım.” (Yaşar, 2022c, s. 80).

“Oh olsun!” (Yaşar, 2022c, s. 88).

“Sinirden gözleri dönüyordu, ohhh diyordum, ohhhhhhh!” (Yaşar, 2022c, s. 90).

“Ona da her şey normal fiyatına artık, ohhhh!” (Yaşar, 2022c, s. 104).

“Tabi yaaa! Bunu nasıl düşünememiştım?” (Yaşar, 2022c, s. 123).

“ ‘Ohhhhh, ne âlâ memleket!’ ” (Yaşar, 2022c, s. 128).

“ ‘Önce ‘Aaa! Paralı mı?’ falan dedi, geri bırakacak oldu.” (Yaşar, 2022c, s. 137).

“Offfff dede yaaa, senin aklına şaşayım ben!” (Yaşar, 2022c, s. 152).

“İyi yaaa!” (Yaşar, 2022c, s. 153).

“ ‘Yalan yaaa! Yalan hepsi...’ ” (Yaşar, 2022c, s. 156).

“Allah’ım dede olmak ne keyifli iş yaaa!” (Yaşar, 2022c, s. 160).

“Kahveci dedem ‘Ammaa dağıtmışsınız yaaaauvvvv!’ dedi.” (Yaşar, 2022c, s. 173).

“Anne tilki içini çekti, ‘Ah! Orada bilge bir kurt yaşar...’ ” (Yaşar, 2022d, s. 11).

“Mesela sen büyüyünce araba tamircisi olmak istiyorsundur ama onlar sana inatla ‘Aaa! Hiç olur mu, sen doktor olacaksın.’ derler ve sen onlara inanırsın.” (Yaşar, 2022f, s. 6).

“Oooohooooo! Neler anlattı neler!” (Yaşar, 2022f, s. 44).

“A aaa! Şuna bak sen! Dalga geçiyor benimle.” (Yaşar, 2022f, s. 48).

“ ‘A aaa! Böyle üzüm mü olur, armut mu olur?’ dedi, almadan gitti.” (Yaşar, 2022f, s. 53).

“Şaşkın Necmiye: Ekmek taze mi?

Ben: Yooo, değil.

Şaşkın Necmiye: Aaaaaa!

Ben: Bugün ekmek bitti, çünkü ekmeklerden var.

Şaşkın Necmiye: Yaaaaa!

Ben: Ekmek yerine pasta veriyoruz.

Şaşkın Necmiye: A aaaaa!” (Yaşar, 2022f, s. 68).

“Beni görünce de refleks olarak ‘Ayyy! Çok konuşuyorsun, ne yaramazsın!’ diyorlar.” (Yaşar, 2022f, s. 76).

“Annem ‘Ooo! Yatağını toplamışsın!’ dedi.” (Yaşar, 2022f, s. 77).

“ ‘Hüseyin abiiii! Yaklaşmaaaa, bomba oooo! Yaklaşmaaaa!’ diye bağırdım...” (Yaşar, 2022f, s. 114).

“ ‘Yahu bizi korkuttunuz hacı abi, geçmiş olsun!’ dediler.” (Yaşar, 2022f, s. 114).

“Huriye teyze ‘Uyandım!’ deyince, ‘Haydaaa! Niye uyandın yav? Ne güzel rüya görüyordun?’ diyordum.” (Yaşar, 2022f, s. 129).

“Bu yetişkinlerin malı acayip kıymetli oluyor ha!” (Yaşar, 2022f, s. 152).

“Tam ‘Hadi oğlum, hadi oğlum, gol oğlum!’ derken masum bir hareketle şalteri indiriverdim. İçeriden bir ‘Aaaaa!’ sesi yükseldi. Sonra hemen açtım. ‘Ohhh!’ dediler ama gol kaçtı!” (Yaşar, 2022f, s. 157).

“ ‘Hadi canım!’ dersiniz, gözlerinize inanamazsınız.” (Yaşar, 2022g, s. 41-42).

“Günlerce stüdyoda ağlıyorlar, aaaaaa bir araştırıyorlar, katil bu!” (Yaşar, 2022g, s. 50).

“Bizim Metin öyle bence ha!” (Yaşar, 2022g, s. 51).

“ ‘Eeeee, sana ne Rıdvan’ın değneğinden!’ ” (Yaşar, 2022g, s. 73).

“ ‘Hayır yaaa, ne Müyesser Hocası!’ ” (Yaşar, 2022g, s. 102).

“Ohhh dedim, tüttür bakalım, bedavaydı sigara!” (Yaşar, 2022g, s. 140).

“Babamın en sevdiği cümlelerin başında ‘Ne alakası var yaaa!’ gelir.” (Yaşar, 2022h, s. 19).

“ ‘Nasıl biter şarjın yaaaa, nasıl biter şarjın?!’ diye üç beş kez sordu.” (Yaşar, 2022h, s. 32).

“Bizimki, ‘Allah Allaaah, niye çalışmıyor ki?’ falan derken bende şimşekler çıktı. Dedim ‘Eyvaahhh, bu benim işim...’ (Yaşar, 2022h, s. 47).

“ ‘Ayyy, ne sevimli şeeey!’ dedi.” (Yaşar, 2022h, s. 52).

“Amanııııı! Yarabbiiim! O da ne?!” (Yaşar, 2022h, s. 64).

“Amaaan bana ne!” (Yaşar, 2022h, s. 89).

“ ‘Allah Allah, herkes gitmemiş demek ki,’ diye düşünerek ön patilerimle cama doğru uzandım.” (Yaşar, 2022h, s. 118-119).

“Dayı, ‘Vay beee, aslan Cingo!’ deyip enseme sevdi.” (Yaşar, 2022h, s. 120).

“ ‘Aaaa, çok akıllıca!’ (Yaşar, 2022h, s. 123).

“İnsaf yahu!” (Yaşar, 2022h, s. 138).

“Haydaaa! Köpek gibi âşık nedir yahu?” (Yaşar, 2022h, s. 139).

“ ‘...Öfff, bu koku Cingo’dan geliyor, ıyyy!’ diyor, bizi hemen evden postalıyordu.” (Yaşar, 2022h, s. 159).

“Annem, ‘Ayyy kusucaaam!’ deyince babam arabayı durdurdu.” (Yaşar, 2022h, s. 162).

“Aslında süper bir şey bu, ha!” (Yaşar, 2022h, s. 164).

“Offff yaaa, çok eğlenceli olacak hayat, çoook!” (Yaşar, 2022h, s. 178).

“Ohooooo! Oy oy oy oy oy! Aman, aman, aman! Vay, vay, vay, vay, vay! Ay, ay, ay, ay, ay” (Yaşar, 2022k, s. 16).

“ ‘Aaa teyze! Evde misin sen? İşe gitmedin mi?’ ” (Yaşar, 2022k, s. 29).

“Bir yandan hamburger yiyor, bir yandan da ‘Hadii beee, hadi beee!’ diyerek oyun oynuyordu.” (Yaşar, 2022k, s. 68).

“ ‘Allah Allah! Anlattıkları çok ilginç yahu...’ ” (Yaşar, 2022k, s. 116).

“Oysa severdi karısını haaa!” (Yaşar, 2022l, s. 181).

“ ‘Offf Allah’ım, oofff...’ ” (Yaşar, 2022m, s. 19).

“ ‘Uuu... Çabuk çıkar çoraplarını Emre, öfff bayılıcam şimdi kokudan,’ diyor ve ben de ona sarılmaktan vazgeçiyorum.” (Yaşar, 2022m, s. 22).

“ ‘Vay beee! Harikası Emre ama çok tehlikeli.’ ” (Yaşar, 2022m, s. 34).

“Sabahtan beri tuttuğum nefesi ‘Ohhhhhh!’ diye dışarı bıraktım.” (Yaşar, 2022m, s. 52).

“Dans odası olsun, istediğimizde gidip dans edebilelim. (Hobaaa!)” (Yaşar, 2022m, s. 93).

“Müdür olmak ne güzel bir şey yaaaa!” (Yaşar, 2022m, s. 94).

“Hele hele annemle mağazaya gidip kıyafet denemek! Iyyyy!” (Yaşar, 2022m, s. 112).

“Yataktan kalk, sırtına çantanı tak, hooop okula!” (Yaşar, 2022m, s. 113).

“Derken hiç beklemediğimiz bir şey oldu. Reco oturduğu yerde ‘Böööööghghghghghghg...’ diye tüm yediklerini çıkarttı.” (Yaşar, 2022m, s. 121-122).

“ ‘Müthiş sloganmış yaaaa, bin gün düşünsem aklıma gelmezdi, hahahahah! Okul beter, EKER okulu anında eker! Süper slogan, ahaahahha!’ deyip durdu.” (Yaşar, 2022m, s. 150).

“ ‘Heyyyyt beee, takıma bak, okullar arası futbol yarışmasına katılacağız, koşun aslanlar!’ dedikçe koştuk.” (Yaşar, 2022m, s. 157).

“Hızlandıkça hızlandı Fikret, arkadakiler ‘N’oluyor ay!’ diye zıplayınca ‘Toplantı var öğleden sonra, hızlıca gidip gelelim...’ falan diye geveledi bir şeyler.” (Yaşar, 2020, s. 60).

“Başka bir şey dileseymişim kabul olacaktı ha!” (Yaşar, 2022n, s. 25).

“ ‘Anneciğiiiiim, ah anneciğiiiiim! Aklî dengesini yitirmiş...’ ” (Yaşar, 2022n, s. 41).

“Halamların evine girdiğimizde bizi dehşet verici bir koku karşıladı. Öffffff! Öffffff ki ne öffffff!” (Yaşar, 2022n, s. 59).

“ ‘...Aaah ah! Canım annem benim!’ dedi halam.” (Yaşar, 2022n, s. 64).

“ ‘Hiiihhh!’ diye iç çekti halam. Şaşkınlıktan eliyle ağzını kapattı.” (Yaşar, 2022n, s. 71).

“Mecburen anneannemin ‘Vah vah, vah vah!’ sesleri eşliğinde balıkları pişirdiler.” (Yaşar, 2022n, s. 76).

“Eski, basit, sıradan ve bir o kadar muhteşem günlerimi çok ama çok özliyordum. Oy oy oy oyyy!” (Yaşar, 2022n, s. 99).

“O da mı rüyaymış! Tüüüühhhh beee! Çok umutlanmıştım çok.” (Yaşar, 2022n, s. 137).

“Balkondan yükselen ‘annee yaaaaa!’, ‘Offf yaaaa!’ , ‘Yaaaa babaanneee!’ seslerini duymalıydınız...” (Yaşar, 2022n, s. 145).

“ ‘Öhöm öhöm! Merhaba. Ben Hasibe Hesapoğlu...’ ” (Yaşar, 2022n, s. 147).

“ ‘Ahhahaha! Sevgili dostum, bu bir tercih meselesidir...’ ” (Yaşar, 2022o, s. 36).

“ ‘A hiç de bile!’ diye atladı Pekicik’in annesi.” (Yaşar, 2022o, s. 42).

“Ben de mutlaka görmem gereken bu eve gittim. Hay gitmez olaydım!” (Yaşar, 2022p, s. 8).

“ ‘Ben şans, talih, kader, kısmet...’ diyebildi yalnızca. ‘Nasip haaa! Al sana nasip! Al sana kader!’ diye diye öldüresiye dövdü başçavuş, Besim’i.” (Yaşar, 2021e, s. 17).

“Salondan bir ‘Estağfurullah’ sesi yankılandı.” (Yaşar, 2021e, s. 58).

“ ‘Hayhay’ dedi, oryantal hanım, dansa davet edilmiş bir kadın edasıyla...” (Yaşar, 2021e, s. 65).

“Oh beeee! Köy varsa okul da vardır!” (Yaşar, 2022s, s. 17).

“Hay Allahım yaaa! Gitti kafam.” (Yaşar, 2022s, s. 24).

“ ‘O ne Lo? Anaaaam! Nereden buldun o köpeği?...’ ” (Yaşar, 2022s, s. 57).

“Dünyanın parasını verdim haaaa!” (Yaşar, 2022s, s. 115).

“Dönüşte, ‘Bir oturmadın be kızım, bir rahat vermedin!’ diye söylenirlerdi.” (Yaşar, 2022t, s. 6).

“ ‘Hayret bir şey yahu!..’ ” (Yaşar, 2022t, s. 25).

“Of Allahım! Nasıl zengin oldun, dedim, doğduğu günden anlatmaya başladı.” (Yaşar, 2022t, s. 56).

“ ‘Sana verecek para yok bizde, hadi başka kapıya!’ dedi bana.” (Yaşar, 2022t, s. 118).

“ ‘Yok bizde ağaç mağaç. Aaaaa!..’ ” (Yaşar, 2022t, s. 119).

“Yine ağzıma bir sarma atmıştım ki annem, ‘Yeme ayol! Bak akşama misafir gelecek. Karnın ağrır, sofrada yiyemezsin.’ dedi.” (Yaşar, 2022t, s. 136).

“Artık ben de diğerleri gibi bağırabilirdim. ‘Yaşaaaa! Varollll! Yaşaaaa!’ ” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 25).

“Mektebe yeniden başlayacak hâli yoktu ya!” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 35).

“Herkes ‘Vatanımız kurtulacak!’ ‘Kurtuluş yakın!’ ‘Yaşayın, var olun!’ diye bağırıyordu. Ben de bağırıverdim. ‘Yaşayın, var olun!’ ” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 37).

“Ohhh, dedim. Ohhhh! Lozan’a da sevindim. İhsan’a da. Sevinmek parayla mı?” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 97).

3.14.12. Diğer Kalıp Sözler

Önceki başlıklar arasında yer almayan kalıplaşmış ifadeler bu başlık altında incelenmiştir. İncelenen başlıkla ilgili tespit edilen örnekler şu şekildedir:

“Anlatılmaz yaşanır, dedi.” (Yaşar, 2021a, s. 55).

“Ay insan taş olsa çatlar.” (Çarkacı, 2016a, s. 17).

“Kimileri der ki nimetle oyun olmaz!” (Çarkacı, 2016a, s. 81).

“Yoksa son yılların ifadesiyle ‘Olsa dükkân senin’ mi?” (Yaşar, 2022b, s. 47).

“ ‘O bir adım atsa ben koşarım’ diyor ya insanla; garipseyerek bakıyorum.” (Yaşar, 2022b, s. 47).

“Bir bir geliyor mesajlar zihnime, ‘Türkün Türk’ten başka dostu yoktur’, ‘Babana bile güvenme’, ‘İnsan insanın kurdudur’ gibi...” (Yaşar, 2022b, s. 54).

“ ‘Ortası delik taş olsan, bir çoban takar seni sopasına, yine de yalnız kalmazsın’ derdi babaannem.” (Yaşar, 2022b, s. 85). “

“Her şey zamanında güzel.” (Çarkacı, 2016b, s. 21).

“Müşteri her zaman haklıydı çünkü.” (Yaşar, 2022c, s. 55).

“Dünyanın en ısrarsız ailesinin çocuğuydum. Teklif var, ısrar yok!” (Yaşar, 2022c, s. 56).

“Dedem böyle zamanlarda ‘Kıtlık var sanki!’ derdi arkalarından.” (Yaşar, 2022c, s. 63).

“Sonuçta krizi fırsata çevirmek diye de bir şey vardı.” (Yaşar, 2022c, s. 67).

“Dedeme bir kez sordum. ‘Açma şom ağzını, olmaz köyde böyle şeyler!’ dedi.” (Yaşar, 2022c, s. 71).

“Kutulardan karton kesip ‘Kitap Ruhun Gıdasıdır.’ yazdım.” (Yaşar, 2022c, s. 180).

“Miray’ın yanından uzaklaştım. Ağlasın o. Ağlar ağlar susar.” (Yaşar, 2022c, s. 190).

“Her hata yaptığında karşına geçerler ve ‘Ben senin yaşındayken...’ diye başlayan cümleler kurarlar.” (Yaşar, 2022f, s. 44).

“Tuvalet kapısına kocaman bir tabelayla ‘Nasıl bulmak istiyorsan, öyle bırak!’ yazmışlar.” (Yaşar, 2022f, s. 72).

“ ‘Sana yapılmasını istemediğin şeyleri başkasına yapma!’ ” (Yaşar, 2022f, s. 73).

“Biz de bakkalız güya! Bizim neyimiz eksik?” (Yaşar, 2022f, s. 104).

“Annem hep ‘Emanet büyük yüküdür!’ der.” (Yaşar, 2022f, s. 112).

“ ‘Atatürk ne demiş biliyon mu Mustafa? Acık enseye patlat demiş.’ ” (Yaşar, 2022g, s. 109).

“İnsan insanın zehrini alır derler, kalkıp gideyim dedim şunun yanına, kabul ederse dinlerim derdini, etmezse kendi bilir.” (Yaşar, 2022g, s. 141).

“ ‘Lafın tamamı deliye söylenir’ derdi bir adam.” (Yaşar, 2022g, s. 169).

“Annem görse ‘Erkek adam ağlar mı?’ der.” (Yaşar, 2022i, s. 27).

“Bunda bir numara yok. Ver yesin, ört uyusun.” (Yaşar, 2022i, s. 43).

“Rahmetli babaannem derdi ‘Zengin parasıyla, fakir karısıyla oynarmış’ diye” (Yaşar, 2022i, s. 67).

“Öksüzün kolları kolay açılır, kim uzansa onu tutar, ona sarılır.” (Yaşar, 2022i, s. 75).

“Bir şey söylediğimiz zaman ‘Siz gelirken, biz dönüyorduk oğlum!’ der.” (Yaşar, 2022k, s. 67).

“Neye niyet, neye kismet... Müdürü görüp ‘Okul neden var?’ diye soracağız derken okul müdürü olup çıkmıştık.” (Yaşar, 2022m, s. 79).

“Duran desen ondan da sakın, vur ensesine al ekmeğini, ver yesin, ört uyusun bir çocuk.” (Yaşar, 2020, s. 97).

“Annem bile ‘Her şeyde vardır bir hayır üzülme yavrum’ deyip babama çay koymaya gitmişti.” (Yaşar, 2020, s. 142).

“ ‘Deliyle deli olunmaz’ sözü babamın diline pelesenk olmuş, evlilik yaşantısı bu felsefe üzerine inşa edilmişti.” (Yaşar, 2021e, s. 139-140).

“Dağın üzerindeki yazıyı da okudum. ‘Her Şey Vatan İçin’ yazıyordu.” (Yaşar, 2022s, s. 65).

3.15. Günlük Hayatla İlgili Gelenek, Görenek ve Değerler

Toplum tarafından kabul görmüş çeşitli davranış biçimleri vardır. Geleneksel olarak varlığını sürdüren bu davranışlar; örf, âdet ve gelenek gibi kavramlarla ifade edilmektedir. Toplumsal yaptırımları olan bu uygulamalar, sözlü kültür yoluyla sonraki nesillere aktarılmaktadır.

Şermin Yaşar’ın eserlerinde de insan davranışlarını düzenleyen bu kavramlara ait örnekler yer almaktadır. İncelenen eserlerde yardımlaşma, dayanışma, komşuluk ve misafirperverlik gibi değerlerle karşılaşmıştır. Zekât, fitre, sadaka, hayır işleri ve yardım dernekleri de bu başlık altında incelemiştir.

“Bu çağlarda çocuklar, anneleriyle her hafta bir kez güne gidiyor ve onlarca kadın tarafından ıslak ıslak öpülüyordu.” (Yaşar, 2021a, s. 134).

“Ben bir köyde büyüdüm. Bebeklerin tavandan sarkan bez salıncaklarda uyumaya bırakıldığı, o salıncağa bağlanan ve kolay sallanmasını sağlayan ince çoraplarla annelerin yattıkları yerden bebeklerini salladığı, kız çocuklarının kulaklarının ucu yakılmış iğneyle delindiği ve kapanmasın diye beyaz bir ip parçasının küpe niyetine takılı bırakıldığı, ablanın, abinin ya da komşunun çocuğunun küçülen kıyafetlerinin saklandığı, o çamaşırların soba borusunun üstüne takılan askılıkta kurutulduğu...” (Yaşar, 2021a, s. 156).

“İstatistik bir veri veremeyiz ama ülke çocuklarının neredeyse tamamının haftada bir sadece pazar günleri yıkandığını rahatlıkla iddia edebiliriz. Pazar banyosu!” (Çarkacı, 2016b, s. 56).

“Kaşıya kaşıya saçlar yıkanır, bastıra bastıra vücut keselenir, tependen tas tas sular dökülür...” (Çarkacı, 2016b, s. 56).

“Hafızamda kalan tek güzel banyo anısı son durulama suyunda tepemden dökülen suyla birlikte söylenen ‘sular aşaaa, kızım yukarınnı’ temennisi.” (Çarkacı, 2016b, s. 56).

“ ‘O 50 gram isterse sen 100 gram tart, arada biraz da helva koy, helvaya para alma. Diğerlerinin parasını al!’ demişti dedem.” (Yaşar, 2022c, s. 46).

“Remzi Hoca hayır mı dağıtıyormuş ne, öyle dedi.” (Yaşar, 2022c, s. 49).

“ ‘Hayır kendi paranla olur! Başkasının parasıyla hayır mı olur?’ ” (Yaşar, 2022c, s. 51).

“Köy yeri burası. Komşuluk bunun için var. ‘Tarhanam bitti.’ dersin, çıkartıp verirler.” (Yaşar, 2022c, s. 86).

“ ‘Afrika’daki çocuklar aç. Sizin yemediğiniz o peksimetin bir yudumu için neler vermezler be, neler vermezler! Onlar açken benim boğazımdan geçmiyor. Azıcık insanlık öğrenin ya, azıcık insanlık öğrenin.’ deyip bakkala girdim.” (Yaşar, 2022c, s. 125).

“Sonunda dayanamadım. ‘Ver elini öpeyim?’ diye kolunu çektim. Böylece hem elini öper, elinde ne olduğunu görür, hem de bakkala giriş izni alabilirdim.” (Yaşar, 2022c, s. 155).

“Yaklaşın. Aç mısınız? Oturup ısının, çorbamdan için’ dedi ve onlara birer kâse çorba ikram etti.” (Yaşar, 2022d, s. 24).

“Ters ters baktı bana. ‘Herkesin ekmek kapısı başka. Ver poşetleri, kimsenin rızkına mâni olamayız.’ dedi.” (Yaşar, 2022f, s. 39).

“Evimizin kapısını kim o demeden açmayacak kadar temkinli ama her ‘benim’ diyene kapıyı açacak kadar da saf bir milletin evlatlarıydık.” (Yaşar, 2022g, s. 130).

“Çünkü ne kadar kızarsak kızalım misafirlerimize iyi davranmamız gerektiğini biliyoruz.” (Yaşar, 2022h, s. 74).

“Babaannem birinci katta oturuyor, Nihaller ikinci katta...Üç katlı binanın ayakkabılıkları girişte, ayakkabılarımızı orada çıkartıp yukarıya çıkıyoruz. Aralarda kilimler var,

babaannem kilimleri kendisi dokumuş gençliğinde. Bütün daire kapıları aralık, babaannem sütannemlere istediğinde girebiliyor, sütannem babaannemlere.” (Yaşar, 2022i, s. 31).

“ ‘Ee anne ben işe başlayacağım, bebeği ne yapalım?’ ‘Bırakın bana’ dedim ya, ‘Ben varım, halası var, yengesi var, Sevim var. Niye varız biz, bebek için varız, bakarız.’ ” (Yaşar, 2022i, s. 70).

“ ‘Ne oldu? Senin ne derdin var? Haahahahhapşuuu!’ ‘Çok yaşayın. Siz benim derdimi çözemezsiniz...’ ” (Yaşar, 2022k, s. 85).

“Oğlana çokça bahşış vereyim, başımın gözümün sadakası olsun, diye geçirdi içinden.” (Yaşar, 2020, s. 61).

“Bir sonraki gün bir kutu lokum alıp huzurevine gittim.” (Yaşar, 2020, s. 75).

“ ‘Haluk oğlum sevaptır, Allah bir yerden alır, bir yerden verir. Bunca uğursuzluk hep senin sadaka azlığından. Vereydin zamanında sadakanı, katiyen yakalanmazdın nişanına. Allah senin kim bilir hangi beladan kordu Zekiye’ye nişanı attırarak. Başının gözünün sadakası olsun diye ver gelinliği, yine ver. Bak yuva kuranın da Allah yardımcısıdır, bugün onlara yarın sana, düşmez kalkmaz bir Allah’ ” (Yaşar, 2020, s. 176).

“Böylece içine babamın ölümüyle düştüğüm tuhafıye dükkânı hayır hasenat işlerinin merkezi hâline geldi. Dükkân kasabanın sadaka taşıydı resmen. İsmet abi, ben bi bok yedim, şu parayı al, bir garibanı sevindir deyip para bırakıyor, o gariban daha o gün İsmet abi dardayım diye kapıyı çalıyor, para benden garibana gidiyordu. Dükkânın bir rafındaki ince çorap kutusunun içi birilerinin getirip bıraktığı parayla hep doluydu.” (Yaşar, 2020, s. 182).

“İşin kötüsü bu hale o kadar alıştım ki, iyilik yapmama fırsat sağlayan şartlar kendiliğinden oluşmadığında iftar çadırları açmaya, toplu sünnetler düzenlemeye, kasabada fakir çocukları okutan bir bursluluk sistemi geliştirmeye falan kalkıştım.” (Yaşar, 2020, s. 182).

“Normalde yeni komşu gelince annemler hemen kek ya da börek yaparlar, hoş geldiniz diye götürürler.” (Yaşar, 2022n, s. 18).

“Değerli Emekliler Derneği böylece faaliyet hayatına başlamış oldu ve bittabi başkanı da Süleyman Bey oldu.” (Yaşar, 2021e, s. 50).

“Esnaf, Süleyman Bey’in çabasını çok net anlamış görünüyor, yeni komşularının emekli insanları yeniden hayata kazandırma gayretini ayakta alkışlıyor; ancak derneğe üye olmuyorlardı.” (Yaşar, 2021e, s. 51).

“Nilüfer biraz para verdi ablasına. ‘Bunu annemlere verirsin, kendine de al içinden’ deyip çıktı kapıdan. Seher paranın içinden almadı. Götürüp babasına verdi hepsini.” (Yaşar, 2021e, s. 159).

“O gün temizliğe gittiği kadınlardan biri, müjdeli bir haber almış. Artık neyse söylememişti kadın. Seher de sormamıştı. Seher’e tam bir kurban parası vermişti. Kurbanın kesilmesine karşıyım ama tam o kadarlık parayı sana vereyim Seher Hanım, çocuklarının ihtiyaçlarını görürsün, demişti.” (Yaşar, 2021e, s. 160).

“Bazen, çalıştığımız tarlaların sahipleri tarladan sebze toplayıp çadırda pişirmemize izin verirler. Ama bunun için mutlaka güzel bir şey olması gerekir. Ne bileyim işte, tarla sahibinin oğlu evlenmiş olabilir. Ailelerinde yeni bir bebek dünyaya gelmiş olabilir. Sevinçli bir haber almış ya da bir kaza atlatmış olabilirler. Tarla sahiplerinin başlarına kötü bir şey geldiğinde de tarladan sebze yememize izin veriyorlar. Yani sebzeleri bizimle paylaşmaları için ya çok sevinmeleri ya da çok üzölmeleri gerekir.” (Yaşar, 2022s, s. 21).

“Tişörtümün birini dereye götürüp güzelce yıkadım. Daha önce annemin nasıl çamaşır yıkadığını izlemiştim. Ben de onun gibi yaptım. Yıkarken de sürekli onun gibi ‘Eh be çocuk, nasıl batırdın bunu bunca kadar,’ diye söylendim. Sonra da tişörtümü kuruması için çalılarının üstüne astım.” (Yaşar, 2022s, s. 41).

“Topladığımız yağmur sularının bir kısmını güneşe koyarız. Böylece su ısınır. Sıcak suyla köpeği güzelce yıkadım.” (Yaşar, 2022s, s. 57).

“İhsan’a ‘Sakın bir daha ekmek çalma, bize gel, biz sana veriz,’ dedim. Kolundan tutup bizim eve götürdüm. Anneme olanları anlattım. Annem İhsan’ı yıkadı. Söküklerini dikti. Bitlerini temizledi. Bize yemek koydu. Biz yemek yerken o, İhsan’ın ayağına göre çarık dikti. Evimizde bir yatak vardı, annemle birlikte ayaklı başlı yatıyorduk. Yataktaki yerine İhsan’ı yatırdı, kendisi de minderlerin üstüne kıvrıldı.” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 69-70).

“Kapısında Himaye-i Eftal Cemiyeti yazan bir binadan içeriye girdik. İçeride bir sürü küçük çocuk vardı. Annem bir kadına sarıldı. Hatırladım onu, daha önce annemle aynı dokuma tezgâhında çadır dokumuşlardı. Kadın artık burada sofracı olarak çalışıyormuş. Annem ona İhsan’ı gösterdi. ‘Bu garibi de alın abla, kimi kimsesi yoktur. Bitlerini temizledim, buna da bir yatak verin,’ dedi annem, gözyaşları içinde.” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 70).

“Kalem işini halletmem kolay oldu. Demiryolunun oraya gittim. Orada eski kömür parçaları çok olur, heybemi yanmış kömürle dolduruverdim. Bununla yazardım.” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 75).

“Uzun süre Çocuk Esirgeme Kurumunda çalışmaya devam etti annem. Çok yorulmuştu. Ama dünyada en büyük mutluluğun yurda kimsesiz, annesiz, babasız gelen çocukların, vatana millete faydalı çocuklar olarak büyüüp okuduklarını görmek olduğunu söyledi durdu hep.” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 114).

3.16. Oyun, Eğlence ve Spor

Oyun; insanların güzel vakit geçirmek amacıyla tek başlarına veya başkalarıyla birlikte yaptığı, belli kuralları olan, eğlendirici ve öğretici etkinliktir (R. G. Kayabaşı, 2019, s. 38-40). Çocukların en önemli uğraşı olan oyunlar, yetişkinler tarafından da yarış, eğlence ve spor amacıyla oynanmaktadır.

3.16.1. Çocuk Oyunları ve Oyuncaklar

Çocuk oyunları, toplumların kültürel özelliklerini yansıtan ve nesilden nesile aktarılan toplumsal bir mirastır (R. G. Kayabaşı, 2019, s. 239). Oyun, çocuğun günlük ihtiyaçları dışındaki tüm zamanını kapsar. Çocuklar birçok etkinliği oyuna çevirerek, yaptıkları her şeyi daha eğlenceli hale getirmeye çalışırlar (Boratav, 1984, s. 233). Oyunlar, çocukların zekâlarını geliştirip bilgilerini artırırken, toplumsal rolleri kavramalarını sağlamaktadır.

Şermin Yaşar'ın eserlerinde; ip atlamak, seksek, istop, saklambaç, kutu kutu pense, kovalamaca, ebelemece, yakar top, elim sende ve yerden yüksek gibi geleneksel oyunlar ile hacıyatmaz, misket, bez bebek, topaç gibi geleneksel oyuncaklar yer almaktadır. Evcilik, doktorculuk ve tamircilik eserlerde yer alan dramatik oyunlardır. Basketbol ve futbol gibi topla oynanan oyunların yanı sıra satranç gibi zekâ oyunları da incelenen başlıkla ilgili tespit edilen örneklerdir. *Para Ağacı* adlı çocuk kitabında kızların futbol oynamasının uygun görülmemesi, bazı oyunların erkek oyunu veya kız oyunu olarak algılandığını göstermektedir.

“Saklama kabının içine bir miktar su koy ve onunla oynasın. Arabasını yıkayabilir, içine çörek otu atıp yüzdürebilir, bebeğini yıkayabilir, artık canı ne istiyorsa onu yapsın.” (Yaşar, 2021a, s. 101).

“Babasına söyle karşısına geçip agucuk, bugucuk, dürürürü gibi sesler çıkartsın, çocuk onu izlesin.” (Yaşar, 2021a, s. 101).

“Onu kaldır, yerine bir hacıyatmaz oyuncak koy, iyi oluyor tutunuyor, kalkıyor, emeklerken işe yarıyor.” (Yaşar, 2021a, s. 128).

“Araba tamircisi olmak, oğlumun muayene ettiği bir hasta olmak, yerlerde sürünmek, olmayan balıkları olmayan denizden tutmak, damacanalardan davul yapmak...çok eğlenceli.” (Yaşar, 2021a, s. 131).

“İp atlayan, sek sek oynayan, apartman merdivenlerine oturup kikirdeşen kızlar...” (Çarkacı, 2016a, s. 34).

“Misket oynayan, maç yapan, birbirine çelme takan, kafaları ter kokan oğlanlar...” (Çarkacı, 2016a, s. 34).

“Kışın kartopu oynayan, kızak kayan; yazın saklambaç, istop ve bilumum sokak oyunuyla kendinden geçercesine eğlenen çocuklar...” (Çarkacı, 2016a, s. 34-35).

“Patates baskısı yaparken patatesle oyun oluyor, o nimet değil mi?” (Çarkacı, 2016a, s. 81).

“Ellerime vurmasını söyledim, o vurduğunda çektim, bazen yakalandım. (Bu oyunu hatırlarsın).” (Çarkacı, 2016a, s. 102).

“Bir çeşit doktorculuk. Hasta gerçek, doktor mahsusçuktan.” (Çarkacı, 2016a, s. 106).

“-Neren ağrıyor?

-Karnım

-Uzun zamandır karnım ağrımıyor, hadi karın ağrını bana sat. Ne kadar?

-Üç lira.

-Al parayı, ver karın ağrını.” (Çarkacı, 2016a, s. 106-107).

“Ayçiçeklerinin saplarından dayıları onlara araba yaptı.” (Çarkacı, 2016a, s. 111).

“Kardan adamla oynadık, kar topu oynadık. Poşetin üzerine oturup parkenin üzerinde kızak bile kaydık.” (Çarkacı, 2016a, s. 122).

“Sopaların ucuna misina bağlayıp olta yaptık. Küvetin kenarına kâh oturup kâh dikilip balık tuttular. Her zaman balığa gidemeyiz belki ama gitmiş gibi yapabiliriz öyle değil mi?” (Çarkacı, 2016a, s. 123).

“İçine bir yer yatağı yaptık ve çadırda uyuduk. Çadırın içine fosforlu yıldızlar yapıştırdım ve geceleri yıldızları izledik. Kâğıt havlu rulolarından odunlar yaptım ve içine bir fener yerleştirip güya ateş yaktık. Ateşin etrafında oturup sohbet ettik.” (Çarkacı, 2016a, s. 123).

“Aman ne evcilik oynadım küçükken.” (Çarkacı, 2016a, s. 142).

“Mahsusçuktan sen çok sakar bir ev hanımıymışsın da hep bozuyormuşsun sanki aletleri, onlar da sizin mahallenin bütün elektronik işleriyle ilgilenen maharetli tamircileriymiş mesela...Pazarlık et, çok para almasınlar senden.” (Çarkacı, 2016a, s. 144).

“Hatta çocuklara mavi pazarcı önlükleri diktim. Orta sehpanın üzerine aldıklarımızı diziyoruz, çocuklar da önlüklerini giyip tezgâha çıkıp pazarcı gibi bağıyorlar. ‘Domateeeessss, karpuuuuuzzzzz’. Ben de ‘Kardeş bu kaça’, ‘Kardeş biberin, tatlı mı, acı mı’ diye oyuna katılıyorum.” (Çarkacı, 2016a, s. 144).

“Kutu kutu pense oynayın.” (Çarkacı, 2016a, s. 150).

“İp baskısı yapın.” (Çarkacı, 2016a, s. 150).

“Avucunuza küçük bir nesne alıp hangi elimde oyunu oynayın.” (Çarkacı, 2016a, s. 152).

“Dışarı çıkın ve toprağa sopa ile resim çizin.” (Çarkacı, 2016a, s. 155).

“Birlikte bez bebek yapın.” (Çarkacı, 2016a, s. 158).

“Birlikte atıcılık oynayın.” (Çarkacı, 2016a, s. 158).

“Kutulardan bir posta kutusu yapın ve içine hayali mektuplar karalayıp atın.” (Çarkacı, 2016a, s. 160).

“Benim küçükken bir oyuncuğım vardı. Bir palyaçonun sürdüğü patlamış mısır arabası... Palyaçonun arkasındaki zembereği kuruyordun, o da davul çala çala patlamış mısır arabasını sürüyordu.” (Çarkacı, 2016b, s. 12).

“Saatlerce ip atladım, top oynadım, sırtını pire basmış köpek gibi yerlerde yuvarlandım.” (Yaşar, 2022f, s. 95).

“Kızkaçıranları, torpilleri, çatapatları gördüm.” (Yaşar, 2022g, s. 14).

“Bir fotoğraf stüdyosunda elimde bir bez bebekle hasır bir sepetin içine oturtulmuşum...” (Yaşar, 2022g, s. 58).

“Ona mama yediririm, emeklerken onunla birlikte emeklerim, oyunlar öğretirim. Biraz daha büyüyünce parkta futbol oynarız.” (Yaşar, 2022h, s. 178).

“Apartmanın içi Nihal’le ikimizin oyun yeri. Bebeklerimizi alıp kilimlerin üstüne oturuyoruz. Oyun oynarken ben anne oluyorum, çünkü apartmanın içi benim evim. Diğer bütün kapılarda misafir ama orada kendi evimdeyim. Bebeklerimi sütannemin Nihal’i sevdiği gibi seviyorum.” (Yaşar, 2022i, s. 31).

“ ‘Anne oyun oynayalım mı?’ dedim. Hep bugünü beklemişim. ‘Olur’ dedi, ‘oynayalım. Ne oynayalım yavrum söyle?’ dedi. ‘Kovalanbaç’ dedim. ‘Ben kaçayım, sen beni kovala, ama koşarak...’ ” (Yaşar, 2022i, s. 48).

“Ne istersek yapar ne dersek olur der, bize başörtüsünün içine yastık sarıp oyuncak bebekler yapar, bizimle birlikte bebek sallardı.” (Yaşar, 2022i, s. 73).

“Tekerleği eksik arabalar, kolu kopmuş bebekler, çingiraklar, çocuk ayakkabıları, patlamış toplar, topaçlar, hangi oyuncuğa ait olduğunu bilemeyeceğimiz oyuncak parçaları, çocuk kitapları, dergileri...” (Yaşar, 2022i, s. 90).

“Akşama kadar parkta oturmuştuk, salıncakta sallanıyorduk.” (Yaşar, 2022l, s. 143).

“Ebelemece, yakar top, elim sende, yerden yüksek oynadık. Onlarca çocuk aynı anda koşturuyor, onlarca çocuk aynı anda ip atlıyordu. Kan ter içinde kaldık oynamaktan.” (Yaşar, 2022m, s. 105).

“Bir tane oyuncak bebeğim vardı benim. Artan kumaşlardan bebeğime renk renk elbiseler dikerdi.” (Yaşar, 2022n, s. 64).

“Hazır elimizde kâğıt kalem varken isim şehir oynadık.” (Yaşar, 2022n, s. 122).

“Koruda bir dere var, orada oynamayı çok severim. Annem de hep üstüm ıslanıyor diye kızar. Koruya gidip dereye gemilerimizi yüzdürelim, dedim. Gemi yarışını babamın gemisi kazandı. Çok eğlendik. Hazır koruya gitmişken saklambaç oynayalım o zaman dedik, ağaçların arkasına saklanarak saklambaç oynadık.” (Yaşar, 2022n, s. 123).

“Ben de babaannemi dansa kaldırdım. Sonra hazır dansa kalkmışken sandalye kapmaca oynayalım dedik. Sandalye kapmaca oyununu halam kazandı. Sonra balon yakalamaca ve balon patlatmaca oynadık.” (Yaşar, 2022n, s. 124).

“İp atladık, yakar top oynadık, yere sopayla kareler çizip sek sek oynadık.” (Yaşar, 2022n, s. 131).

“Mutfaktan tahta kaşığı alıp geldim. Bayılırdım tahta kaşıkları mikrofon olarak kullanmaya!” (Yaşar, 2022n, s. 147).

“ ‘Biliyorsunuz ki anne babalar çocuklarıyla oyun oynar. Siz hiç Pekicik’le oyun oynadınız mı? Yani saklambaç, fiş fiş kayıkçı falan işte, bilirsiniz...’ ” (Yaşar, 2022o, s. 30).

“Birlikte kâğıt uçaklar yapıp uçuruyorlar.” (Yaşar, 2022r, s. 18).

“On iki yaşındaydı Ömer Besim. Bir bayram, bayram harçlıklarıyla mahallenin bakkalından keder kismet kutusu dedikleri bir şans oyunu satın almıştı. Kutunun üzerinde küçük yaldızlı daireler vardı. Parasını vererek bir daireyi kazıyabiliyordu çocuklar; şansları yaver giderse kazıdıkları dairelerden numaralar çıkıyordu. Her numaranın karşılığında bir çikolata alabiliyorlar, numarasız dairelerde ise boş bir gofrete talim ediyorlardı.” (Yaşar, 2021e, s. 15).

“ ‘Çıkın gidin sokakta oynayın hadi, doydu karnınız, ne tıkıldınız içeri?’ ” (Yaşar, 2021e, s. 69).

“Sevgi ip atlamamıştı o gün. Hep ip çeviren olmuştu gönüllü olarak.” (Yaşar, 2021e, s. 70).

“Saklambaç, yakalamaca, top sektirmece, sek sek, ip atlama, koşma, dereye balık tutma, Çamur’la oynama, sopa toplama, ağaca çıkma... Bildiğim oyun olabilecek ne varsa saydım. Ama çocuk yerinden bile kımıldamadı.” (Yaşar, 2022s, s. 102).

“ ‘Hadi ablası, azıcık oynat bak küçüğü. Sen çok seversin çocuklarla ilgilenmeyi...’ ” (Yaşar, 2022t, s. 7).

“Saklambaç oynayalım, satranç oynayalım, evcilik oynayalım, hediye paketlerini açalım, yatalım, yuvarlanalım, tekerlenelim, şarkı söyleyelim, dans edelim, güreşelim, koşalım, sürünelim, kitap okuyalım, çorap fırlatalım dedim. Hepsine ‘Cık!’ dedi.” (Yaşar, 2022t, s. 13).

“Onlarla ip atlıyor ya da futbol oynuyordum.” (Yaşar, 2022t, s. 21).

“ ‘Kıınız, gir evine! Kız dediğin top oynar mı?’ ” (Yaşar, 2022t, s. 21).

“Kızak kaymayı, bisiklete binmeyi, futbol oynamayı, yüzmeyi, basket atmayı, gitar çalmayı ve hatta saklambaç oynamayı bile benimle öğrendi.” (Yaşar, 2022t, s. 150).

3.16.2. Halk Eğlenceleri ve Yetişkinlerin Oyunları

Eğlence ve oyun birbiriyle bağlantılı kavramlardır. Türk halk kültürü içerisinde çeşitlilik gösteren eğlence ve oyunlar, toplumu birleştiren faaliyetlerdir. Bu faaliyetler aracılığıyla kültürel üretim devam etmekte ve kültürel süreklilik sağlanmaktadır. Şenliklerde ve festivallerde gerçekleştirilen çeşitli eğlenceler ve belli dönemlerde oynanan dramatik oyunlar, Türk halk kültüründeki eğlence unsurlarından bazılarıdır (Küçük, 2021, s. 506-513). Bu eğlencelerde, çeşitli seyirlik oyunların oynanmasının yanı sıra güreş, cirit, nişan ve koşu gibi yarışmalar da düzenlenmektedir (Boratav, 1984, s. 218).

Şermin Yaşar’ın eserlerinde piknik, kır gezisi, panayır gibi etkinlikler yer almaktadır. Tavla, okey, konken gibi şansa dayalı oyunlar, yetişkinlerin oynadığı oyunlar arasındadır. Çok eski bir oyun olup ismini tavuğun lades kemiğinden alan lades oyunu da yazarın eserlerinde karşılaşılan oyunlardandır. İş makinelerinin çalışmasını izlemek birçok kişi tarafından gerçekleştirilen bir aktivite olarak halk eğlenceleri kapsamında değerlendirilmektedir. Şermin Yaşar, *Değerli Emekliler Derneği* adlı hikâyesinde bu konuya yer vermektedir.

“Hadi yere bir örtü serelim, evden ne getirdiysek ortaya açalım, diz çöküp yiyelim. Biraz oynayalım, biraz koşalım, sonra tekrar gelelim meyve yiyelim. Biraz daha oynayalım, sonra gelip kuruyemiş yiyelim.” (Çarkacı, 2016a, s. 41).

“Akşamüstü çık yürüyüşünü yap, tavlana oyna.” (Yaşar, 2022g, s. 100).

“Bir sonraki esişinde tavla seslerini, okey taşlarını götürdü rüzgâr. Artık okeye dördüncü beklemiyoruz, üçüncüyü bulsak ona şükredecek vaziyetteyiz.” (Yaşar, 2022g, s. 137).

“Öğle sonları katıldığı konken partilerinin” (Yaşar, 2022i, s. 82).

“Bahri abiye rahmet, Üvey Halim’e de bela okuyup okuyup taş dizdiler ıstakalara.” (Yaşar, 2022l, s. 91).

“ ‘Burada pastane önünde beklerken nah kurarsınız işi’ diyerek başparmağını uzatan babama Hamit abi serçe parmağını uzatır ve ‘Var mısın iddiasına Adnan abi?’ derdi.” (Yaşar, 2022l, s. 189).

“Günde kırk kere iddiaya girdiler Meral ablayla. Tavuk yedikleri akşamlarda lades kemiği uzattılar birbirlerine.” (Yaşar, 2022l, s. 192).

“ ‘Şunu uzatıver Meral... Aklımda.’

‘Şunu bir tartıver Hamit... Aklımda.’

‘Tut da şunu bir taşıyalım Meral... Aklımda.’

...Bu oyuna evde çocuklar, dükkânda müşteriler dâhil oluyor, herkes kendince eğleniyordu. Ta ki o son tavuğa kadar...” (Yaşar, 2022l, s. 193).

“ ‘Al git, Faruk’a da söyle, akşam erken kapatsın biraz, tavlaya gelsin.’ ” (Yaşar, 2020, s. 66).

“Tavlaya genelde yemekten sonra çekerdik, ama dayanamadık Kemalettin damadı yemekten önce aldık. Benimle oynayacaktı. Daha pulları dizerken sorduk, dayanamadık. Fakat, ‘Nasıl gidiyor enişte evlilik?’ sorusuna bu, ‘Geçinip gidiyoruz yeğenim’ cevabını verdi gülererek. Zar elimde kaldı, atamadım.” (Yaşar, 2020, s. 159).

“Ertesi sabah için babaannemin evcil hayvanlarını da alıp hep birlikte pikniğe gitmeyi önerdim.” (Yaşar, 2022n, s. 127).

“O sırada Pekicik’i panayır alanında oyun oynayan çocukların arasında görür gibi oldum.” (Yaşar, 2022o, s. 50).

“ ‘Kepçe çalışmaya başlıyor dayı. Herkes oraya gitti, istersen sen de git, caminin oraya alışveriş merkezi yapıyorlar, git izle, iyi gelir’ dedi çaycı.” (Yaşar, 2021e, s. 63).

“ ‘Enişten sabahtan akşama kadar fayans diziyor kahvede’ deyip güldü Seher. Nilüfer anlamadı.” (Yaşar, 2021e, s. 128).

3.17. Halk Oyunları

Kökenleri; dinsel, büyüsel törenlere dayanan halk oyunları; savaş, kahramanlık, kıtlık, bereket gibi birçok olay hakkında bilgi vermektedir. Günümüzde çeşitli törenlerde, bayramlarda, asker yollama ve karşılama esnasında halk oyunları oynanmaktadır. Toplumsal dayanışmaya katkı sağlayan bir unsur olan halk oyunları; iletişim, eğitim ve eğlence alanlarında da işlevsel özellik göstermektedir. Zeybek, halay, horon, bar, hora, karşılama ve bengi Anadolu'nun farklı bölgelerinde oynanan bazı halk oyunlarıdır (Artun, 2017, s. 398-408).

İncelenen eserlerde yer alan halk oyunları; çiftetelli, halay, horon ve kasap havası şeklindedir. Halay başı olmak, göbek atmak gibi kavramlara da yer verilmiştir. Modern danslar arasında yer alan *salsa* da *Abartma Tozu* adlı hikâyede yer almaktadır.

“Çılgın kahkahalar atılsın, yerinde durulmasın, içi içine sığılmasın, hep bir çiftetelli havasında olunsun diye bekleniyor.” (Yaşar, 2022b, s. 64).

“Bakkal dedem futbol maçlarından önce çiftetelli oynarsa takımının galip geleceğine inanıyor.” (Yaşar, 2022f, s. 99).

“Daha geçen apartman gününde göbek atmadık mı hep beraber?” (Yaşar, 2022g, s. 97-98).

“Belki beni dansa kaldırırsınız, belki ben de sizinle halay çekerim, dedim. Ne vardı, halayda en sonda ben olsaydım?” (Yaşar, 2022h, s. 36).

“ ‘Biz onu horsada halay başı yaptık, orada sosyalleşiyor.’ dedi.” (Yaşar, 2022k, s. 33).

“ ‘Ben yenilikten yanayım!’ deyip salsayla horonu birleştirmiş ‘horsas’ diye dans bulmuş...” (Yaşar, 2022k, s. 33).

“Neticede kızın en mutlu günüydü, birazdan halay çekecektik.” (Yaşar, 2022l, s. 104).

“Çiftetellide teyzem Nanda’yı oynamaya kaldırdı.” (Yaşar, 2022l, s. 105).

“Takı merasimi bittikten sonra başını Sevilay teyzemin çektiği bir kasap havasıyla düğün sona erdi.” (Yaşar, 2022l, s. 105).

“Sokaklar bir anda çiftetelli oynayan çocuklarla doldu.” (Yaşar, 2022m, s. 97).

3.18. Halk Müziği ve Müzik Aletleri

Müzik, evrensel bir kavram olup insanlığın var oluşuyla birlikte ortaya çıkmış bir sanat dalıdır. Halk müziği ise bireyin, yaşadığı toplumla ve doğayla olan ilişkisini kapsayan her türlü konuyu içermektedir. Türk halk müziği, Türk toplumunu yansıtan unsurlardan biridir. Türk halk müziğinde çeşitli telli, nefesli ve vurmali çalgılar kullanılmaktadır (Akat ve Dinç 2021, s. 485-489).

Şermin Yaşar'ın eserlerinde, akordiyon ve keman gibi batı kökenli müzik aletlerinin yanında Türk halk müziğinde yaygın olarak kullanılan bağlama da yer almaktadır. *Plevne Marşı* ve *Onuncu Yıl Marşı*, eserlerde bahsedilen millî marşlardır.

“Akordiyon evet ah akordiyon, sokakta çalan bir akordiyon duyuyor kulağım.” (Yaşar, 2022b, s. 23).

“Yunus abi böyle biridir. Keman ve bağlama çalar. İkisini de hep yanında taşır. Bize her geldiğinde mutlaka bir şeyler çalar ve hepimiz ağızımız açık onu izleriz, dinleriz.” (Yaşar, 2022t, s. 139).

“ ‘Ama bak bir şey daha var.’ dedi ve bu kez bağlamasını çıkarttı. Başladı coşkulu bir şekilde şu marşı söylemeye.

‘Tuna Nehri akmam diyooooor,

Etrafımı yıkmam diyor.

Şanı büyük Osman Paşa!

Plevne'den çıkmam diyooooor!

Düşman Tuna'yı atladi.

Karakolları yokladı.

Osman Paşa'nın kolunda,

Beş bin top birden patladı.’

Bu marşı biliyorduk, biz de ailece Yunus abiye eşlik ettik. ‘Bu Osmanlı-Rus Harbi sırasında Osman Paşa'nın Plevne savunması üzerine söylenmiş bir marş.’ (Yaşar, 2022t, s. 140).

“O gün Onuncu Yıl Marşı'nı ilk kez dinledik. O sözlerin her bir kelimesinin canlı tanığıydım. ‘Çıktık açık alınla on yılda her savaştan,’ diyordu. Sahiden de öyle olmuştu. ‘On yılda on beş milyon genç yarattık her yaştan,’ diyordu. Bunlardan biri de bendim. ‘Başta bütün dünyanın saydığı başkumandan,’ diyordu. Dünyanın Mustafa Kemal Paşa için neler dediğini okuyorduk gazetelerden. Hakkı vardı. ‘Demir ağlarla ördük anayurdu dört baştan,’ diyordu. İlmek ilmek ördüğümüz bu ağların asla kopmayacağından emindik. Marşa hep bir ağızdan eşlik ettik:

Türk'üz cumhuriyetin göğsümüz tunç siperi

Türk'e durmak yaraşmaz,

Türk önde

Türk ileri...” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 114-115).

3.19. Dil ve Anlatım

Dil; insanların birbiriyle konuşup anlaşmasını sağlayan, haberleşme ve yazı aracı olarak kullanılan, fonetik ve morfolojik yapıya sahip bir sistemdir (Çelik, 2016, s. 90). Dil, canlı bir araç olup sürekli gelişmektedir. İnsanların doğdukları andan itibaren aileleri ve çevreleri tarafından maruz kalıp öğrendikleri dile, ana dil denmektedir. Bir arada yaşayabilmek, anlaşabilmek ve millet olma bilincine sahip olabilmek için ana dilin iyi bilinmesi gerekmektedir. Ana dil, yazı dili ve konuşma dilinden oluşmaktadır. Yazı dilli, belli bir sisteme sahip olup çeşitli kurallardan meydana gelmektedir. Konuşma dili ise yöreden yöreye farklılık gösterebilmektedir. Ağız özellikleri olarak adlandırılan bu farklılıklar, aynı ülkede yaşayan insanların birbirlerini anlamalarını engelleyecek boyutta değildir.

3.19.1. Ağızlar

Ağız; dilin bölgelere göre değişiklik göstermesidir. Türkiye’de farklı ağızlar mevcut olup, bu durum kültürel zenginliği artırmaktadır.

Şermin Yaşar, birçok yöreye ait ağız özelliklerini eserlerinde kullanmaktadır. Hikâyelerindeki karakterleri yöresel ağızlarla konuşturarak anlatıma doğallık katmaktadır. İncelenen başlıkla ilgili tespit edilen örnekler şu şekildedir:

“Yine de çocuklarımin üçü de öyle başkalarında gördüğüm gibi ve bir Anadolu tabiriyle ‘cok cok’ emmedi.” (Yaşar, 2021a, s. 12).

“Heh, kaşık...” (Yaşar, 2021a, s. 103).

“Yok beyaaa, dedim, bana bir şey olmaz...” (Yaşar, 2021a, s. 65).

“Yooooook dedi, aynı değil, o organit!” (Yaşar, 2021a, s. 69).

“Çalışanlar harala gürele, üstünde bir bebeğin fotoğrafın olan renkli bir şeyler kesip yapıştırıyorlar.” (Yaşar, 2021a, s. 107).

“Elinde bebek şık şıkıdım kapının önünde bakıcı gelsin diye beklerken görebildin mi kendini?” (Yaşar, 2021a, s. 116).

“O çocuğun kursağından senin kontrol edemediğin hiçbir şey geçmeyecek.” (Yaşar, 2021a, s. 136).

“İş yerinde çok yoruldu, babana kızdım, iş arkadaşşıma canım sıkkın, müşteriler asabımı bozdular... Bıdı bıdı bıdı...” (Çarkacı, 2016a, s. 19).

“Beni yabancı sanan kayıkçı dedi ki ‘Bu gevurlar böyle, hiç durmazlar hep okurlar...’ Yaaa amca, işte öyle gevurlar yıkanırken bile okuyorlar!” (Çarkacı, 2016a, s. 65).

“Ama bunların da zibil gibi çeşitleri var.” (Çarkacı, 2016a, s. 88).

“Şu meretleri sevemedim gitti.” (Çarkacı, 2016a, s. 90).

“Köpek balıkları mahsusçuktan parmaklarımızı ısırıldı ve çığlık attık...” (Çarkacı, 2016a, s. 95).

“Habire sıkıyorum...” (Çarkacı, 2016a, s. 105).

“Pazarlarda can erik diye satılan bu canımın içi eriklere biz süt erik deriz.” (Çarkacı, 2016a, s. 120).

“Çocuk oynasın, ben işime bakayım diyemeyeceğiniz, kesinlikle kaytaramayacağınız oyunlar...” (Çarkacı, 2016a, s. 148).

“Zaten emme isteğiyle yanıp tutuşan yavrucak, coook diye emziği kaptı ve bugün işte bu haldeler. Ayrılmaz ikili oldular.” (Çarkacı, 2016b, s. 16).

“Bu da donu indirip haceti klozete görmekle bitecek mesele değil.” (Çarkacı, 2016b, s. 27).

“Akşam yemeğinde bakıyorum mızırıyorlar, kalkmaya teşebbüs ediyorlar, bir uzun hava tutturuyorum anında. ‘Anaaaaam, garip anaaaaaaaam, yaptınımm da yemekleriiii kimse yimeeediiiiii yimeeediiiiiii, vay ben niiiiideeeeyiiiiim, niiiiireeee gideeeeyiiiiiiimmmmm’ Söyle Tuna nire gideyim?” (Çarkacı, 2016b, s. 80).

“Yanına da cacık yapıyorlar, abooovvv, yeme de yanında yat.” (Çarkacı, 2016b, s. 85).

“ ‘Sen niye geldin yav?’ dedi dedem.” (Yaşar, 2022c, s. 24).

“Sonra Salih amca geldi. ‘Ver oradan bana bir şişe midem suyu!’ dedi.” (Yaşar, 2022c, s. 31).

“Babaannemin yüzünde güller açtı. Dünürü salçasından istiyor, çok beğenmiş, vay vay vayyy!” (Yaşar, 2022c, s. 82).

“Ama kahveci dedem zaten gamsız adam. ‘Duydun mu dünya yanmış!’ desem, sadece ‘Yapma yauuuvvv!’ der.” (Yaşar, 2022c, s. 100).

“ ‘Beğendin mi yaptığını, fare yemiş hepsini, cık cık cık!’ diye öterken dedemle göz göze geldim.” (Yaşar, 2022c, s. 152).

“İyiymiş valla, ne akıllıymış dedem!” (Yaşar, 2022c, s. 153).

“ ‘Hııııı...’ diyorum içimden. ‘Aynı sen!’ ” (Yaşar, 2022c, s. 200).

“Bisikletine biniyorum, hemen kahveci dedeme gidiyor, ‘Benim pisikletimi aldını, pisikletimi aldın!’ diye gürültü yapıyor.” (Yaşar, 2022f, s. 71).

“O gece karanlığında fabrikanın bahçesinde hortum ararken, ‘Ulen’ dedim, ‘Şimdi gelmezse itfaiye, baştan sona yanarsa bu fabrika, bu hortumla asarım kendimi.’ ” (Yaşar, 2022g, s. 18).

“ ‘Analığının evinde hepsi ayrı mı duruyordu?’ diyor.” (Yaşar, 2022g, s. 19).

“Ardından ömrübillah kimseyle aynı yastığa baş koymamış, kimseye inanıp güvenmemiş, suratsız ve depresif bir coğrafya öğretmeni olarak öylece bakakaldım.” (Yaşar, 2022g, s. 31-32).

“Aman evlerden ırak, derdi neyse kızın, hep yolmuş saçının yarısını.” (Yaşar, 2022g, s. 50).

“ ‘Dokuz ay durdu, gayneşmedi’ diyor babaannem. Gayneşmemiş annem. Ben altı aylıkken başka adamla kaçmış.” (Yaşar, 2022g, s. 57).

“ ‘Kız, huuuu, gel mare, gel...’ ” (Yaşar, 2022g, s. 78).

“ ‘Apollodan ne dediği de anlaşılmıyor kaykanozun’ dedi. Apollo dediği hoparlör, kaykanoz dediği muhtar...” (Yaşar, 2022g, s. 85).

“Üçüncü yumurtaya geçmeden önce bir bardak su içti. ‘Gevurun gelini’ dedi, sudan önce.” (Yaşar, 2022g, s. 95).

“Fikriye cık dedi.” (Yaşar, 2022g, s. 96).

“ ‘Lan Mustafa, ben sana ağzın doluyken konuşma demiyom mu?’ ” (Yaşar, 2022g, s. 110).

“Köyde ‘u’ son derece kısa ve hatta Musa değil, Mısa...” (Yaşar, 2022g, s. 158).

“ ‘Geldi dedim, teee orda, masanın üstünde.’ ” (Yaşar, 2022i, s. 57).

“Şoför telefonu aldı, ‘He anacım’ dedi.” (Yaşar, 2022i, s. 117).

“ ‘Vay anasını’ dedim, ‘hepsi bununmuş ya la dairelerin...’ ” (Yaşar, 2022i, s. 120).

“Bu salgının adını başta ‘Toplu Cozutma’ koydum. Sonraları her gün yeni bir isim bulacaktım. Çünkü her gün daha çok coztular.” (Yaşar, 2022k, s. 5).

“Daha dün bu kadın bana ‘Yavrımmmm beniiiiim, senin o tatlı dillerini yeriiiiim!’ diyordu.” (Yaşar, 2022k, s. 19).

“Köpeksin sen yaaa, köpeksin, o kadar eğitim de almışsın bak. Yok! Yalanıp duruyor ayakkabıya. ‘Yidin mi len yoksa?’ dedim.” (Yaşar, 2022l, s. 168).

“İsterse hiç kapatmasın dükkânı, mahallelinin canına com comdu...” (Yaşar, 2022l, s. 174).

“Belki içeriden kilitlemiştir diye camı tıklattılar, gözlerine ellerini siper ederek candan baktılar ama ıh, yoktu...” (Yaşar, 2022l, s. 174).

“O da bana ‘O ne yaauuuuvvv?’ dedi.” (Yaşar, 2022m, s. 73).

“Sıraya girince müdürü daha mı iyi duyuyorsun? Yooo!” (Yaşar, 2022m, s. 142).

“ ‘Hakkaten lan, adam nasıl tutmuş gelinliği?’ ” (Yaşar, 2020, s. 63).

“Kaldığı apartmanı gösterdiler, kendileri de oraya doğru seğırttiler.” (Yaşar, 2020, s. 85).

“Bende bir kıpırtı göremeyince euzu çeker, ‘Vallayı da canı yok, billayı da canı yok’ derdi.” (Yaşar, 2020, s. 115).

“Herkesi, her şeyi kısıkanıyor, herkesin hayatını kendiminkinden iyi biliyor, kendime fena halde acıyor, şimdi de Kâmil’e siftiniyordum.” (Yaşar, 2020, s. 138-139).

“Telefonla konuşurken sürekli ‘aaanadın mı?’ diyor. Sessiz harflerin yarısını kullanmıyor, seslileri de yanlış kullanıyor. ‘Ben ööööle dimedim aaanadın mı? Sene ben ööööle mi didim, büüüle mi didim?’ gibi cümleler kuruyor.” (Yaşar, 2022n, s. 18).

“ ‘Çok biliyon sen, sen iç şurubu, dombili!’ dedi bana.” (Yaşar, 2022n, s. 44).

“ ‘Aboooovvvv!’ ‘Amanııııı!’ diye uyandık hepimiz.” (Yaşar, 2022n, s. 47).

“ ‘Ebemgile yoğurt mayası götürdüydim. Yolda oğlanın biri takıldı peşime. Tanımam, etmem, tövbe...’ ” (Yaşar, 2021e, s. 19).

“ ‘Kül başımaaaa! Ele ben Vanlıyım başgan, vallahi gidip görmemişim, sen hiç Van kahvaltısı ettin?’ ” (Yaşar, 2021e, s. 54).

“Başıboş dolaşan, karnı içine geçmiş köpeklerle ‘de gettt’ diye bağırıyor.” (Yaşar, 2021e, s. 96).

“Nasuh iki eliyle kulaklarını tıkar, tarama işi bitince yine açardı. ‘Ha deliyi, ha’ derdi annesi.” (Yaşar, 2021e, s. 99).

“Sonra sanki balmumu ana bunu duymuş da dönüp ‘Nerdesin lan sen gevurun doğurduğu’ deyiverecekmiş gibi kaçır adım uzaklaştı vitrinin önünden.” (Yaşar, 2021e, s. 102).

“Dili dönmediği için Kemil, Abdılâh, Alpasan, Muctat, Niyaat, Omer, Rohi, Förit, Fezula diye okuduğu bu dokuz Türk erkeğinin her biri Rozetta’nın kocasıydı.” (Yaşar, 2021e, s. 125).

“ ‘Şuradaki çuvalı kap gel lo.’ ” (Yaşar, 2022s, s. 11).

“ ‘Hah yeğen! Ağzın bal yesin...’ ” (Yaşar, 2022s, s. 39).

“İbo gelince bana kızdı: ‘Ne bulup duruyorsun lo? Te bir uçtan bu uca geliyorum senin yüzünden. Bi daha mısır bulma, külâhları değışiriz,’ dedi.” (Yaşar, 2022s, s. 67).

“ ‘Ayçiçeği hasadımız hayırlı uğurlu osssuunnn! Allah hayırlı nasipler versiiin!’ diye bağırdı tarla sahibi.” (Yaşar, 2022s, s. 77).

“ ‘Sen nereden biliyon?’ dedi gözlerini kısıp.” (Yaşar, 2022t, s. 112).

“Ama teee nerdeydi karargâh. Keşke bizim eve yakın bir yer olsaydı, diye geçirdim içimden. Keşke Paşa’ya yakıncacık olsak...” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 28).

“ ‘Valla ben de anlamadım ama başka eşya alacak para yok herhal’ ” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 36).

“ ‘Aha şimdi de gaz lambası toplamaya gidiyoruz, hayrolsun sonumuz,’ dedi usta.” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 36).

“ ‘Ne satam ben, kafamdaki bitleri mi?’ dedi İhsan.” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 69).

“ ‘Anlatacaksan doğru dürüst anlat haberleri. Yalancı mı oldun sen benim başıma! Ekinler ekilince savaş bitecekmiş, inandırdın insanları kör olmayası!’

‘Seviniversinler diye anlattım be, hemen ne kıızıyon?’

‘Seviniversinlermiş. Biliyon mu sen umut ne demek! Biliyon mu sen ümit ne demek,’ diye bağırdu durdu.

‘Bilmiyom,’ dedim. Döndüm arkamı uyudum.” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 83).

3.19.2. İşaretleşmeler ve Sözsüz İletişim

Konuşarak ve yazarak iletişim kurmanın dışında beden dilini kullanarak da iletişim kurmak mümkündür. Jest ve mimiklerle kurulan bu iletişim, bazen konuşmaya eşlik etmekte bazen de tek başına kullanılmaktadır. İletişim kurarken vücudun tamamını ya da belli bölümlerini kullanmaya jest denirken, çeşitli duygu ve düşüncelerin yüzde meydana getirdiği değişikliklere mimik denmektedir.

Yazar, işaretleşmeleri ve sözsüz iletişimi, eserlerinde sıklıkla kullanmaktadır. Annelerin kaşlarını oynatarak verdiği birçok farklı mesajı dile getirmektedir. Gözlerle ve dudaklarla da çeşitli duyguların ifade edildiğini belirtmektedir. El ve kol hareketleriyle iletişim kurmak, başla selam vermek, sarılmak, öpmek ve gülümsemek de incelenen eserler de kullanılan sözsüz iletişim örnekleri arasında yer almaktadır.

“İki kaşını oynatarak dünyanın mesajını verebilen insana ‘anne’ denir. Sofradan kalktın, sağa hareket eden iki kaş hareketi, ‘Sofrayı kaldır ve bulaşıkları yıka’ demektir. Makinaya yerleştirebilme lüksüne kendi çocukluğumda nail olamamıştım. Banyodaki iki kaş hareketi ‘Çamaşırları as’ demektir. Misafir geldiğinde kapıya doğru seyreden kaşlar, ayakkabıları çevirmeyi; çay bardaklarını işaret eden kaşlar, çayın tazelenmesini anlatır. Sana doğru işaret eden ve gözlerinin tamamen açılıp kaşların tamamen havaya kalktığı yüz hareketi ise senin bilmeden yaptığın bir hatayı acilen düzeltmen gerektiğini işaret ederdi.” (Çarkacı, 2016a, s. 48).

“Tuvaletin gelince ‘kakam geldi’ diyorsun herhangi bir tepkiyle karşılaşmıyorsun ama aynı şeye ‘bok’ deyince annende kaşlar çatılıyor.” (Çarkacı, 2016b, s. 89).

“Dedem kaş göz ediyordu. Sevmez o müşterilerle gereksiz sohbet etmemi... Bir şey söylemesine gerek yok kızması için. Gözleri ile kızabilen bir dede o. Gözlerini patlatıp böyle dudaklarını öne çıkartıyor. O zaman ‘Sus artık, çabuk!’ demek istiyor.” (Yaşar, 2022c, s. 141).

“Kaşla gözle ‘Gidin, gidin!’ dedim ama anlamadılar. Gözleri net görmüyor.” (Yaşar, 2022c, s. 141).

“Çok ters baktı bana. ‘Beni bunun için mi rezil ettin İlçe Millî Eğitim Müdürü’ne!’ diyordu bakışlarıyla.” (Yaşar, 2022c, s. 182).

“Başımla merhaba der gibi yaptım. ‘Merhaba’ dediler.” (Yaşar, 2022g, s. 29-30).

“Kız resmen üzüldü, dudağını büktü.” (Yaşar, 2022g, s. 30).

“Değnekleri masanın üstünde koyup işaretle, hee hüü diye diye, bunun altına keçe çakacakmışın demeye çalıştım.” (Yaşar, 2022g, s. 74).

“Başımla sessizce selam verdim ama fark etmedi adam.” (Yaşar, 2022g, s. 139).

“Kaşla gözle yeni geleni gösterdim, adam bir çay söyledi, sigarasını yaktı.” (Yaşar, 2022g, s. 139).

“Solunum cihazı takılıydı. Gözleriyle ‘Neredeyiz?’ diye sordu. Bunca yıl beraber yaşamışız, gözlerinden anlarım ben onu. ‘Hastanedeyiz’ dedim. Kafayı iki yana salladı. ‘Devlet mi, özel mi?’ diyor yani, soruyor ki hangi hastane?” (Yaşar, 2022i, s. 128).

“Elini güçlükle yumruk yapıp başparmağıyla işaret parmağını birbirine sürttü. Hani kendince diyor ki ‘Ne kadar tuttu tedavi?’ ‘Belli değil daha’ dedim. Parmağıyla kapıyı gösterdi. ‘Git de bi hesaplat’ dedi, başka ne diyecek? Bir de ‘Defol’ diyor olabilir.” (Yaşar, 2022i, s. 129).

“Erkekler Müjgan’a kaçamak bakışlar atıyor, kadınlar eşlerinin kollarına çimdik atıyor.” (Yaşar, 2022i, s. 156).

“Gelinlerden biri diğerine, alt dudağını ısırp kaş göz yaptı. Süheyla gelin, tutamadı kendini, kayınvalidesinin koluna girip ‘Eyvahlar olsun anne, ne deriz millete?.. Babama da bak sen...’ dedi...” (Yaşar, 2022l, s. 35).

“Ben mi çözeyim ne olduğunu, kendin mi anlatırsın duruşu vardır annemin, kaşının birini hafif kaldırıp gözlerini insanın üstüne sabitler. Sonra sen gidip yanına oturur ve her şeyi anlatırsın.” (Yaşar, 2022l, s. 55).

“Ara ara Fatma ablaya kaçamak bakışlar atıp ‘Yarın gidiyorum ben Fatma’ mesajı yayıyor etrafa.” (Yaşar, 2022l, s. 123).

“Eliyle ‘geçti artık’ der gibi bir hareket yapıp, konuyu kapattı.” (Yaşar, 2022l, s. 147).

“O, işaret parmağını gözün altına koyup aşağıya çekti ve ‘Pışınıık!’ dedi.” (Yaşar, 2022m, s. 153).

“Kafasını salladı uslu bir çocuk gibi.” (Yaşar, 2020, s. 48).

“Elini omzuma koydu. ‘Dünyanın en mükemmel evini görmeye hazır mısınız?’ diye sordu bana. Soğuk bir gülümsemeyle başımı salladım. Görelim bakalım...” (Yaşar, 2022p, s. 18).

“Hıhıcık’ın anne ve babası eve geldiklerinde birbirlerine gülümsüyorlar. Bu onların dilinde ‘Merhaba hayatım, nasılsın? Günün nasıl geçti?’ demek. Sonra da Hıhıcık’a sarılıyorlar. Hıhıcık’ı öpüyorlar. Hıhıcık’ı çok seviyorlar.” (Yaşar, 2022r, s. 17).

“Annesini elinden çekip pencerenin önüne getirmiş ve işaret parmağıyla yağmuru göstermişti ona. Neydi bu şimdi? Annesi Hıhıcık’a sarılmıştı ve birlikte yağmuru izlemişlerdi.” (Yaşar, 2022r, s. 19).

“Annem sürekli kaş göz işareti yapıp uslu durmam gerektiğini belirten bir şeyler yapardı.” (Yaşar, 2022t, s. 6).

“O sırada annesi geri geldi çocuğun. Omuzlarımı silktim. ‘Kalkmıyor.’ dedim. ‘Her şeyi denedim, yataktan kaldıramadım.’ ” (Yaşar, 2022t, s. 14).

“Annem masanın altından bacağımı dürttü. Bu ‘Babanla düzgün konuş!’ demekti.” (Yaşar, 2022t, s. 85).

“Kafasını olmaz manasında yukarı kaldırdı.” (Yaşar, 2022t, s. 111).

“Güvenlik beni görünce alt dudağını ısırıp kafasını iki yana salladı. Neler oldu neler, senin haberin yok, içeride seni felaket bekliyor ifadesiydi bu.” (Yaşar, 2022t, s. 128).

“Çocuk bana sarıldı. Neden sarıldığını anlamadım. Ama iyi hissettim.” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 44-45).

“Paşa cevap vermedi. Beni omuzlarımdan tuttu, kendine doğru çekti. Sarıldı.” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 103).

3.19.3. Çocuk Diliyle İletişim

Çocuklarda dil gelişimi belli bir süreç içerisinde gerçekleşmektedir. İlk olarak ağlama sesleri çıkaran çocuk, doğumdan sonraki ikinci ayda anlamsız sesler kullanmaya başlar. Altıncı aydan sonra hece oluşturur. 12. aydan itibaren tek sözcükle konuşmaya başlayan çocuk 1,5-2 yaş arasında iki sözcükle konuşabilmektedir (Temizyürek, 2007, s. 171-172).

Çocuklarda meydana gelen dil gelişimi, aileler tarafından takip edilmekte ve çocukların çıkardığı seslerin ne anlama geldiği tahmin edilmeye çalışılmaktadır. Çocuk diline uyarlanmış bazı kelimelerin aileler tarafından çocuklara öğretildiği görülmektedir. Şermin Yaşar’ın eserlerinde de yer alan bu kelimelerden *atta*, gezme anlamında; *cıs* ise yasaklanan bir nesne ya da durumu ifade ederken kullanılmaktadır. Büyüklerin küçükleri eğlendirmek için kullandığı; *agucuk*, *bugucuk*, *dürürü* gibi anlamsız kelimeler de eserlerde yer almaktadır. Çocuklar da çeşitli nesneler için konuşma dilinin dışında bazı kelimeler oluşturmaktadırlar. İncelenen eserlerde, iki yaşındaki bir çocuğun meyve suyuna *bukana*,

suya *ufut* dediği söylenmektedir. *Ih ih* şeklindeki bir ifadenin de çocuk dilinde “bir daha” demek olduğu dile getirilmektedir.

“Babasına söyle karşısına geçip agucuk, bugucuk, dürürürü gibi sesler çıkartsın, çocuk onu izlesin.” (Yaşar, 2021a, s. 101).

“Sonra lıkır lıkır içmeye, ihh ihhh demeye başladılar ki bu onların dilinde ‘bir daha’ demek oluyor...” (Yaşar, 2021a, s. 103).

“Evde sana bakan dünya kadar iş ve ihhh ıııhhh hıııı diye mızıklayan bir bebekle karşı karşıyasın.” (Yaşar, 2021a, s. 144).

“Gideceğiniz attanın ne kadar uzak bir atta olduğuna göre değişir.” (Yaşar, 2021a, s. 148).

“Evinizin en güzide, en temiz, en kapalı, en gizemli, en içeri girilmemesi gereken, en cısss odası: misafir odası.” (Çarkacı, 2016a, s. 22).

“Sen bu fotoğrafı çektiğimizde iki yaşındaydın, meyve suyuna Buukana, Buuukana diyordun, çok komiktin...” (Çarkacı, 2016a, s. 106).

“Sen bu fotoğrafı çektiğimizde suya ‘ufut’ diyordun...” (Çarkacı, 2016a, s. 106).

“ ‘Bak kuzum, bu bir yaprak. Yaprak. Hadi söyle. Yap-rak...’ diyordu adam. ‘Yapyak!’ diye tekrar ediyordu küçük kız. ‘Bu çiçek. Sen de söyle. Çi-çek...’ diyordu adam. ‘Şi-şek!’ diye tekrar ediyordu küçük kız. ‘Buyut!’ diyerek bulutları, ‘Aaaş!’ diyerek ağaçları, ‘Şalıncak!’ diyerek salıncakları gösteriyordu kız.” (Yaşar, 2022r, s. 32).

“ ‘Baba yapyak şeviyooo mu?’ diye sordu küçük kız gülerek.” (Yaşar, 2022r, s. 32).

3.19.4. Haberleşme ve İletişim

Haberleşme, iletişim kurma yollarından biridir. İnsanlar, tarih boyunca çeşitli yöntemler aracılığıyla uzaktaki kişilerle haberleşmeyi başarmışlardır. Duman, davul ve mektup kullanarak birbirleriyle iletişim kurmuşlardır. Mektupların bir yerden başka bir yere ulaştırılması için güvercinleri eğitmişler ve onları postacı olarak kullanmışlardır. Teknolojinin ilerlemesiyle beraber haberleşme araçları gelişmiştir. Telefon, telgraf, radyo ve televizyon gibi iletişim araçları haberleşmeyi kolaylaştırmıştır. Günümüzde, bilgisayarlar ve cep telefonlarının gelişmesiyle beraber iletişim kanallarının sayısı artmıştır.

Şermin Yaşar’ın eserlerinde; radyo, televizyon, telgraf, telefon ve gazete gibi çeşitli haberleşme araçları yer almaktadır. İnsanların özel günlerde birbirlerine kart

gönderdiklerinden bahsedilmektedir. Jeton aracılığıyla telefon kulübelerinden haberleşme sağlanması da eserlerde karşılaşılan örneklerdendir. *Bil Dağı* adlı masalda posta güvercinlerinden bahsedilmektedir. Aynı masalda, mektup anlamına gelen “name” kelimesi kullanılmaktadır.

“Sevdiklerinize göndermek için bir yeni yıl kartı hazırlayın.” (Çarkacı, 2016a, s. 160).

“Hazırladığınız kartı postaneye giderek gönderin ve posta güvercinleri hakkında konuşun.” (Çarkacı, 2016a, s. 160).

“Amaaaa Şükran abla gelince, kulaklarım dikiliyor ve otuz iki dişimle sırtıyordum. Çünkü Şükran abla 5 jeton alıyor! Sevgilisi askerde Şükran ablamın. Bu jetonlarla sevgilisini arıyor. Beni de telefon kulübesine bekçi diyor.” (Yaşar, 2022c, s. 100).

“Çizgisiz kâğıt, zarf ve tükenmez kalem sattım. Otursun yazsın. Nasıl olsa postaya vermek için yine bakkala gelecek. Çünkü mektupları biz topluyoruz. Dedem haftada bir kez postaneye gidip bütün mektupları toplu olarak gönderiyor.” (Yaşar, 2022c, s. 104).

“Kart yazıyordu insanlar sevdiklerine. ‘Yeni yılınızı kutlar, bir şeyler bir şeyler dileriz.’ diye yazıp uzak şehirlere gönderiyorlardı. Sevgililerine, akrabalarına kart gönderenler vardı. Ama en çok da asker arkadaşlarına gönderiyorlardı.” (Yaşar, 2022c, s. 112).

“Dedem televizyonu çok yukarı kaldırmıştı ve açıp kapatmak için boyum yetişmiyordu. Ama radyoya ulaşabiliyordum. O yüzden radyoda şarkı dinliyor ve dedemin olmadığı zamanlarda kendime şarkı ısmarlıyordum. ‘Sevgili dinleyiciler, sıradaki şarkımız bakkal dedesinden dünyanın en mükemmel çırağına geliyor! Ahhhh bu hayat çekilmez, seeeen olmasan canım...’” (Yaşar, 2022f, s. 56).

“Yıldan yıla bir mektup, acil durumlarda telgraf...” (Yaşar, 2022g, s. 158).

“Birine mektup yazacaktık ve yazdığımız mektubu sınıfta okuyacaktık.” (Yaşar, 2022h, s. 128).

“Kadife kutu içinde gümüş bir zarf açacağı...” (Yaşar, 2022i, s. 83).

“Karısı küçüktü falan ama akıllı kadındı. Ömer’in ayağını kömürle boyayıp basmış mektubun arkasına. İlk, ayağını gördü Ömer’in. Sonra el izlerini. Karısı mektubun arkasına Ömer’in ellerini koyuyor, tükenmez kalemle arasından geçiyor, Hüseyin’e oğlunun el izini gönderiyordu.” (Yaşar, 2022i, s. 100).

“Kanat çırpı güvercin uzun yollar boyunca
Hep haberler taşıdı gagasının ucunda
Kimisi bir mektup bağladı ince nazik boynuna
Kimisi bir name yazıp taktı narin ayaklarına...” (Yaşar, 2022j, s. 37).

“Ev telefonunun üzerindeki dantelle oynarken annem, bir anda yüzüne ağız dolusu bir gülümseme yayıldı.” (Yaşar, 2022l, s. 23).

“Zar zor telefonla görüşüyorduk, ben telefon kulübesinden evlerini arayacağım, telefonu Sevgi açacak, evde de kimse olmayacak da konuşacağız. Yine de denk geliyordu. Üç jetonla her şeyi anlatmaya çalışıyorduk.” (Yaşar, 2022l, s. 146).

“İşyerinde odasına girer girmez radyoyu açar, ıslıkla türkülere, şarkılara eşlik eder.” (Yaşar, 2021e, s. 110).

“Rosetta bu fotoğraflardan birinin arkasına ‘Seni unuttum’ yazıp Ali’ye gönderdi...” (Yaşar, 2021e, s. 136).

“Annemin yastık altından çıkarttığı kâğıttaki numaraların hepsini arayıp tek tek akrabalarımıza, ‘Alo, nasılsınız? Biz iyiyiz, çok şükür,’ dediler.” (Yaşar, 2022s, s. 98).

“İsmet Paşa, Mustafa Kemal Paşa’ya telgraf çekmiş. Demiş ki: ‘Düşman, binlerce ölüsüyle doldurduğu savaş meydanını silahlarımıza bırakmıştır.’ ” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 61).

“ ‘Başta bütün dünyanın saydığı başkumandan,’ diyordu. Dünyanın Mustafa Kemal Paşa için neler dediğini okuyorduk gazetelerden. Hakkı vardı.” (Yaşar ve Ortaylı, 2023, s. 115).

SONUÇ

Günümüzde eser veren yazarlardan olan Şermin Yaşar'ın incelenen tüm eserlerinde halk bilimi unsurlarından yararlandığı tespit edilmiştir. Yazar, çocuklar için yazmış olduğu hikâye ve masallarda, yetişkinler için yazdığı hikâyelerde, kişisel gelişim kitaplarında ve çocuk bakımıyla ilgili bilgilerini paylaştığı eserlerinde halkı ve halk kültürünü yansıtmıştır.

Şermin Yaşar, yaşadığı dönemin ve yetiştiği çevrenin sosyal ve kültürel özelliklerine eserlerinde yer vermiştir. Kendi hayatını ve diğer insanların hayatlarını inceleyerek halkın yaşayışını, inançlarını, toplumun aksayan yönlerini ve insanların çeşitli duygu durumlarını eserlerine yansıtmıştır. İlk eseri olan *Başlarım Şimdi Anneliğe* adlı kitabı 2014 yılında yayımlanan Yaşar, 2024 yılına kadar 29 kitap yazarak üretkenliğini sürdürmüştür.

Yazarın eserleri, ilk yayımlanma yıllarına göre sıralanarak incelenmiş olup eserlerdeki halk bilimi unsurlarının kullanım sıklığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Yapılan araştırma sonucunda, tüm eserlerde halk bilimi unsurlarının kullanıldığı ve bu unsurların kullanımında zaman içinde belirgin bir değişimin olmadığı anlaşılmıştır. Yazar, kullandığı halk bilimi unsurlarını eserin konusuna göre seçmiş ve bunları, anlatımın doğal akışı içinde aktarmayı başarmıştır.

Eserlerinde farklı bölgeleri işleyen yazar, anlattığı bölgenin kültürel özelliklerini eserlerine yansıtmıştır. Çocukluğunun büyük bir kısmını köyde geçiren Şermin Yaşar'ın eserlerinde, köy hayatına dair birçok unsur bulunmaktadır. *Dedemin Bakkalı* ve *Dedemin Bakkalı Çırak* adlı çocuk hikâyeleri, köy hayatının anlatıldığı otobiyografik nitelikteki eserlerdir. Yazar, köy hayatını anlattığı hikâyelerde; koyunların kırılması, alınlarına kına yakılması, boyunlarına çan takılması gibi hayvancılıkla ilgili uygulamalara yer vermiştir. Tarım ürünlerinin yetiştirilme aşamaları, ürün çeşitleri, tarımda makineleşmeye geçişin yarattığı ekonomik sorunlar ve mevsimlik tarım işçilerinin yaşadığı zorluklar da köy hayatıyla ilgili tespit edilen unsurlardır.

Türk hamamı ve çeşme gibi bazı yapılar, incelenen eserlerde yer alan halk mimarisi örnekleridir. Şermin Yaşar'ın eserlerinde yer alan konutlar ve konutlarda kullanılan

eşyalar; halkın yaşam tarzını, kültürünü ve ekonomik durumunu yansıtmaktadır. Kullanılan eşyaların, anlatılan dönemin şartlarına uygun olduğu görülmektedir. Eşyalarda yer alan bazı süslemeler ve motifler de halkın hayallerinin, değerlerinin ve çeşitli inançlarının yansıması olarak değerlendirilmektedir. Kandil, gaz lambası ve mum gibi geleneksel aydınlanma araçları da incelenen eserlerde yer almaktadır.

İncelenen eserlerde; tarhana, salça, turşu ve konserve gibi kış için hazırlanan besinler ile kurutma ve konserve gibi geleneksel besin saklama yöntemlerinden bahsedilmektedir. Yaşar'ın eserlerinde; yer sofrasında yemek yeme, aynı tabaktan yemek yiyip aynı bardaktan su içme, tabakta yemek bırakmama ve babalar işten gelmeden sofraya oturmama gibi geleneklerin yer aldığı görülmektedir.

İşleme, örme, dokuma ve ahşap işlemeciliği Şermin Yaşar'ın eserlerinde yer alan geleneksel halk sanatları arasındadır. Bu sanatlar icra edilirken ortaya çıkan ürünlere çeşitli motiflerin işlendiği görülmektedir. Eserlerde en çok karşılaşılan motif; sevgi, mutluluk, inanç ve dayanıklılık gibi anlamları ifade eden kuş motifidir.

Eserlerde giyim ve kuşama dair birçok örnek bulunmaktadır. Geleneksel kıyafetler arasında bindallı, şalvar, içlik ve fistan yer alırken batı kökenli kıyafetlerden tayyör ve döpiyes de eserlerde karşımıza çıkmaktadır. Kadınların ve erkeklerin, hikâyelerin geçtiği dönem ve bölgeye uygun şekilde giydirildiği görülmektedir. Ayrıca çocuklar ve çeşitli meslek gruplarına ait kıyafetler de eserlerde yer almaktadır.

Şermin Yaşar'ın eserlerinde halk hekimliği uygulamalarıyla karşılaşılmaktadır. Çeşitli yağlar ve bitkiler, rakı, kolonya ve çamur, hastalıkların tedavisinde kullanılan halk hekimliği malzemeleri olarak bu eserlerde yer almaktadır. Kırsal kesimin anlatıldığı hikâyelerde; halk veterinerliği, halk zoolojisi ve halk botaniğiyle ilgili kavram ve uygulamalar mevcuttur. Gökyüzündeki cisimlere bakarak hava tahmininde bulunma, eserlerde yer alan halk meteorolojisi örneklerindendir. Balık mevsimi, harman zamanı, ceviz çırpma zamanı, ağaçlara su yürüme vakti, buğday zamanı, bağ bozumu vakti, asmalara su yürüdüğünde, üzümlere alaca düşünce, ekinler ekilince gibi halkın yaşamı doğrultusunda oluşturulmuş halk takvimi adlandırmalarına da Şermin Yaşar'ın eserlerinde değinilmektedir.

Yazar, yetişkinler için yazdığı kitaplarda, mensubu olduğu toplumu yansıtmak ve anlatımı güçlendirmek amacıyla dinî kavramlara sıklıkla yer vermektedir. İncelenen eserlerde; fal, büyü, muska, nazar ve batıl inanç kapsamında değerlendirilebilecek birçok halk inancıyla

karşılaşılmaktadır. Albasmasından korunmak amacıyla kırmızı kurdele takılması, sarılık olmamak için bebeğe sarı tül bent örtülmesi, inançların renklere yansmasıyla ilgili karşılaşılan örneklerdir. Anadolu kültüründe yer alan Hızır ve İlyas inancına Şermin Yaşar'ın eserlerinde de değinilmektedir. Ayrıca albastı, cinler, periler ve iyilik melekleri de eserlerde karşılaşılan tabiatüstü varlıklardandır. Şermin Yaşar'ın *Kuş Masalları* adlı kitabında yer alan *Kafes Ağacı*, *Yakut Kuş* ve *Orman Cadısı*, yazarın yarattığı tabiatüstü varlıklar olarak dikkat çekmektedir. Eserlerde formel sayılarla ilgili örneklerle de rastlanmaktadır. Üç, yedi, dokuz ve kırk sayıları geçiş dönemleriyle ilgili inanç ve uygulamalarda sıklıkla kullanılan sayılardır. Yatır ziyaretleri, adak adama ve dilek dileme de karşılaşılan halk inançları arasındadır.

Geçiş dönemleriyle ilgili birçok âdet ve uygulama, yazarın eserlerinde yer almaktadır. Çocuk sahibi olmak için neler yapılabileceği, doğum sonrasında lohusa kadını ve bebeği kötü ruhlardan korumak için gerçekleştirilen uygulamalar, ad koyma ve sünnet gibi ritüeller, doğumla ilgili karşılaşılan unsurlardır. Evlilik ve ölümle ilgili gelenek ve görenekler de eserlere yansıtılarak kültürel zenginliğin aktarımı sağlanmıştır.

Çeşitli halk edebiyatı ürünlerine de eserlerde yer verilmektedir. En çok değinilen halk edebiyatı türü masallardır. Şermin Yaşar, çocuklar için kaleme aldığı eserlerde masal motiflerini sıklıkla kullanmaktadır. Kendi de masallar yazan Yaşar, geleneksel motiflerle çağdaş anlatım tarzını birleştirerek okuyucunun ilgisini çekmeyi amaçlamaktadır. Yetişkinler için yazdığı bazı hikâyelerde de masal unsurlarını kullandığı görülmektedir. Efsaneler, halk türküleri, ninniler, fıkralar, tekerlemeler, bilmeceler ve mâniler incelenen eserlerde karşılaşılan diğer halk edebiyatı türleridir. Halk hikâyeleri ve destanlara ait bir örnekle karşılaşılmamıştır.

Yazar, halk tiyatrosu türlerinden yalnızca Karagöz oyununa değinmiştir. Meddahlık, ortaoyunu, kukla ve köy temsilleri, Yaşar'ın eserlerinde yer almamaktadır.

Çocuklar için yazdığı hikâye ve masallarda açık ve anlaşılır bir dil kullanan Yaşar, *Dedemin Bakkalı Çırak* adlı kitabında çocukları atasözü, deyim, bilmece ve masal öğrenmeye teşvik ederek halk edebiyatına katkı sağlamaktadır. Yazarın en çok kullandığı kalıp sözler deyimlerdir. Atasözlerini deyimler kadar kullanmasa da *Para Ağacı* adlı çocuk kitabının tüm bölümlerinin başlıkları bir atasözünden oluşmaktadır. Bölümlerin içeriğinin başlıkla bağlantılı oluşu, Şermin Yaşar'ın atasözlerine verdiği önemi göstermektedir. Yaşar, deyimleri ve atasözlerini yetişkinler için yazdığı kitaplarda da sıklıkla

kullanmaktadır. Eserlerinde dualara ve beddualara da yer vererek dinî inançların konuşma diline nasıl yansıdığını göstermektedir. Argo sözcükler, yetişkinler için yazdığı kitaplarda mizahi bir unsur olarak yer almaktadır. Şermin Yaşar, çocukluk yıllarını anlattığı *Dedemin Bakkalı* ve *Dedemin Bakkalı Çırak* adlı hikâyelerinde birçok farklı lakaptan bahsetmektedir. Ünlem ifadeleri, selamlaşma ve vedalaşma sözleri, hitaplar ve çağırımlar da yazarın eserlerinde yer alan kalıplaşmış ifadeler arasındadır.

Geleneksel çocuk oyunları ve oyuncakları da Yaşar'ın eserlerinde yer alan halk bilimi unsurlarındandır. Hacıyatmaz, misket, bez bebek, topaç gibi geleneksel oyuncaklar ve ip atlamak, seksek, saklambaç, yakar top, yerden yüksek gibi geleneksel oyunlar, incelenen eserlerde karşılaşılan oyun ve oyuncak türleridir. Eserlerinde halk oyunlarına da yer veren yazar; çiftetelli, halay, horon ve kasap havası gibi folklorik unsurları belli bir kurgu içerisinde yansıtmayı başarmıştır.

Şermin Yaşar, yöresel ağızları kullanarak anlatıma doğallık katmıştır. Birçok farklı yörenin ağzını doğru kullanması, gözlem yeteneğini ve yöresel dile hâkim olduğunu göstermektedir. Yaşar, Türk halk kültüründen beslenen gerçekçi bir anlatım tarzı oluşturmuş, bunu yaparken doğal bir dil kullanmayı tercih etmiştir. Eserlerinde, halk edebiyatı ürünlerine ve halk kültürü unsurlarına yer vererek millî kültürün devamına katkı sağlamıştır. Özellikle çocuklar için yazdığı hikâye ve masallar, kültürel birikimin küçük yaşlardan itibaren özümsemişi açısından önemlidir. Şermin Yaşar'ın eserleri, halk bilimi unsurlarının gelecek nesillere aktarımında etkili bir araç olmuştur.

KAYNAKÇA

- Acıpayamlı, O. (1962). Anadolu'da nazarla ilgili bazı âdet ve inanmalar. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 20(1-2), 1-40. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/dtcfdergisi/issue/66739/1043667>
- Aça, M. (2015). Meslek folkloru araştırmaları tarihine bir bakış. *Uluslararası Türk Dünyası Kültür Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 111-137. [http://www.mustafaaca.com/wp-content/uploads/2012/05/Meslek-Folkloru-Araştırmaları-Tarihine Bir-Bakış2.pdf](http://www.mustafaaca.com/wp-content/uploads/2012/05/Meslek-Folkloru-Araştırmaları-Tarihine-Bir-Bakış2.pdf)
- Aça, M. (2021). Halk bilgisinin takvim, mevsim/iklim, çevre, sağaltma, ölçme ve hukuka dönük temsilleri. M. Aça (Ed.), *Halk bilimi el kitabı* içinde (s. 441-467). Nobel.
- Aça, M., Ekici, M. ve Yılmaz, A. B. (2017). Anonim halk edebiyatı. M. Ö. Oğuz (Ed.), *Türk halk edebiyatı el kitabı* içinde (s. 133-238). Grafiker.
- Akat, A., Dinç, M. (2021). Halk bilgisinin müziğe ve dansa dönük temsilleri. M. Aça (Ed.), *Halk bilimi el kitabı* içinde (s. 469-503). Nobel.
- Akın, S. (2023, 8 Ocak). *Şermin Yaşar | Sunay Akın ile işte o çocuk*. [Video]. <https://www.youtube.com/watch?v=m5cB7-LsTzg>
- Akpınarlı, H. F., Arslan, P. (2018). Kuş motifinin özellikleri ve kuş motifli döşemealtı halıları. *Folklor Akademi Dergisi*, 1(3), 273-286. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/folklor/issue/42151/447380>
- Aksoy, Ö. A. (2022a). *Atasözleri ve deyimler sözlüğü atasözleri sözlüğü-1*. İnkılâp.
- Aksoy, Ö. A. (2022b). *Atasözleri ve deyimler sözlüğü deyimler sözlüğü-2*. İnkılâp.
- Alangu, T. (1983). *Türkiye folkloru elkitabı*. Adam.
- Alptekin, A. B. (2010). Türk halk hikâyelerinde halk hekimliği. *Millî Folklor*, 22(86), 5-19. <https://search.trdizin.gov.tr/tr/yayin/detay/106040>
- Alptekin, A. B. (2015). *Halk bilimi araştırmaları*. Akçağ.

- Arman, A. (2011). *Türk mutfak kültürü tanıtım sorunu: Mengen mutfağı örneği* (Tez No. 290095) [Yüksek Lisans Tezi, Düzce Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Artun, E. (2017). *Türk halkbilimi*. Karahan.
- Atsız, H. N. (2020). *Türk edebiyatı tarihi*. Ötüken.
- Aytunç, H. (2023). *Büyük argo sözlüğü*. Yapı Kredi.
- Bayat, F. (2006). *Ana hatlarıyla Türk Şamanlığı*. Ötüken.
- Bayat, F. (2018). *Türk mitolojik sistemi 2*. Ötüken.
- Bayat, F. (2021). *Kadim Türklerin mitolojik hikâyeleri*. Ötüken.
- Boratav, P. N. (1984). *100 soruda Türk folkloru*. Gerçek.
- Boratav, P. N. (2012). *Türk mitolojisi*. (R. Özbay, Çev.) BilgeSu.
- Boratav, P. N. (2017). *Folklor ve edebiyat II*. BilgeSu.
- Boratav, P. N. (2019). *100 soruda Türk halk edebiyatı*. BilgeSu.
- Boratav, P. N. (2021). *Zaman zaman içinde*. İmge Kitabevi.
- Bursa, V., Kayabaşı, R. G. (2023). Hakas destanı Kartaga Mergan'a mitolojik bir bakış. *Genel Türk Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 5(9), 1-18. <https://doi.org/10.53718/gttad.1211873>
- Çarkacı, Ş. (2016a). *Oyuncu anne*. Elma.
- Çarkacı, Ş. (2016b). *Kötü alışkanlıklara iyi öneriler*. Elma.
- Çelik, C. E. (2016). Ana dil ve anne dili kavramları. *Karadeniz*, 1(29), 88-100. <https://doi.org/10.17498/kdeniz.46693>
- Çevik, M. (2016). Sözlü, yazılı ve elektronik kültür ortamlarında bilmededen bulmaca ve bilgi yarışmasına dönüşüm. *folklor/edebiyat*, 22(86), 109-126. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/fe/issue/39233/461810>
- Çobanoğlu, Ö. (2020). *Halkbilimi kuramları ve araştırma yöntemleri tarihine giriş*. Akçağ.
- Çobanoğlu, Ö. (2021). *Türk halk kültüründe memoratlar ve halk inançları*. Akçağ.
- Çoruhlu, Y. (2020). *Türk mitolojisinin ana hatları*. Ötüken.

- Dilek, İ. (2021). *Türk mitoloji sözlüğü*. Türk Dil Kurumu.
- Dinç, M. (2021). Halk bilgisinin beslenme ve mutfak kültürüne dönük temsilleri. M. Aça (Ed.), *Halk bilimi el kitabı* içinde (s. 287-314). Nobel.
- Durbilmez, B. (2013). Halk bilimi araştırmalarının 100. yılında: "halk bilimi" ile "edebiyat"ın ortak alanları ve "halk bilimi" üzerine bir değerlendirme. *Millî Folklor*, 25(99), 101-112. <https://search.trdizin.gov.tr/tr/yayin/detay/149608/>
- Elçin, Ş. (1997). *Halk edebiyatı araştırmaları I*. Akçağ.
- Elçin, Ş. (2013). *Halk edebiyatına giriş*. Akçağ.
- Eliade, M. (2019). *Kutsal ve kutsal dışı*. (A. Berktay, Çev.) Alfa.
- Erciyes, C. (2022, Aralık). Türkçeye adanmış güçlü bir teşebbüs. *Milliyet Sanat*, (764), 60-61.
- Erden, A. (1999). *Anadolu giysileri*. Kültür Bakanlığı.
- Ergin, M. (2021). *Dede Korkut kitabı*. Boğaziçi.
- İnan, A. (2020a). *Makaleler ve incelemeler I. cilt*. Türk Tarih Kurumu.
- İnan, A. (2020b). *Tarihte ve bugün Şamanizm*. Altınordu.
- Kafesoğlu, İ. (1997). *Türk millî kültürü*. Ötüken.
- Kalafat, Y. (2009). *İslamiyet ve Türk halk inançları*. Berikan.
- Karagöz, E. (2016). *Tatar-Başkurt sihirli masalları üzerine karşılaştırmalı motif çalışması (aktarma – motif tespiti (motif-index of folk literature'ye göre) – motif dizini)* (Tez No. 462124) [Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Karakaş, R. (2010). *Kemal Tahir'in romanlarında halk bilimi unsurları* (Tez No. 353227) [Doktora Tezi, Dicle Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Kaya, İ. K., Şimşek, E. (2021). Şermin Yaşar'ın çocuk kitaplarında bir anlatım tarzı olarak mizah. *Türkbilig*, (42), 291-302. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/turkbilig/issue/67357/1050679>
- Kayabaşı, O. A. (2013). *Taşeli yöresi geçiş dönemleri* (Tez No. 348171) [Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

- Kayabaşı, O. A. (2016a). Taşeli yöresi Tahtacılarının geçiş dönemlerinde mitolojik unsurlar. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, (78), 139-158. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2581058>
- Kayabaşı, O. A., Günindi, Y. (2016b). Çocuk oyunlarında tekerlemenin yeri. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Dergisi*, 5(13), 19-30. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/egitimvetoplum/issue/32109/355928>
- Kayabaşı, R. G. (2016). Söylemsel yapı unsurları bakımından Anadolu ve Kazak sahası masallarının karşılaştırılması. *Turkish Studies*, 11(4), 373-390. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.9334>
- Kayabaşı, R. G. (2018a). *Yirminci yüzyıl âşıklarının toplum kişi kurum ve olaylara eleştirel bakışı saza vuran sözler*. Kömen.
- Kayabaşı, R. G. (2018b). Bahşiş yörüklerinde evlilik ile ilgili âdet ve inanmalar. *folklor/edebiyat*, 24(94), 67-93. <https://doi.org/10.22559/folklor.399>
- Kayabaşı, R. G., Aydoğan, T. (2018c). Aksaray efsanelerinin tasnifi üzerine bir değerlendirme. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 11(23), 159-173. <https://doi.org/10.12981/motif.479>
- Kayabaşı, R. G. (2019). *Ata yurttan ana yurda çocuk oyunlarının yolculuğu Taşeli yöresi çocuk oyunları*. Kömen.
- Keskin, A. (2017). Türk kültüründe "selamlaşma" ve "vedalaşma" hakkında genel bir değerlendirme. *Türk Dünyası* (43), 125-146. <https://doi.org/10.24155/tdk.2017.8>
- Keskin, A. (2020). Millî kültür dil-dünya görüşünün yansıması olarak hitaplar. *Karadeniz Araştırmaları*, 17(67), 763-797. <https://doi.org/10.12787/KARAM1600>
- Küçük, A. (2021). Halk bilgisinin eğlence, gizli dil ve argoya dönük temsilleri. M. Aça (Ed.), *Halk bilimi el kitabı* içinde (s. 505-528). Nobel.
- Mahmut, K. (2013). *Divanü lugat-it Türk I (çeviri)*. (B. Atalay, Çev.) Türk Dil Kurumu.
- Ocak, A. Y. (2002). *Alevi Bektaşî inançlarının İslam öncesi temelleri*. İletişim.
- Oğuz, M. Ö. (2001). Kentlerin oluşumu ve gelişimi süreçlerinde Türk halkbilimi. *Millî Folklor* (52), 46-49. <https://www.millifolklor.com/PdfViewer.aspx?Sayi=52&Sayfa=43>
- Ögel, B. (2020a). *Türk mitolojisi I. cilt*. Altınordu.

- Ögel, B. (2020b). *Türk mitolojisi II. cilt*. Altınordu.
- Örnek, S. V. (1966). *Sivas ve çevresinde hayatın çeşitli safhalarıyla ilgili batıl inançların ve büyüsel işlemlerin etnolojik tetkiki*. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi.
- Örnek, S. V. (2015). *Geleneksel kültürümüzde çocuk*. BilgeSu.
- Örnek, S. V. (2017). *Anadolu folklorunda ölüm*. BilgeSu.
- Örnek, S. V. (2018). *Türk halkbilimi*. BilgeSu.
- Örnek, S. V. (2020). *100 soruda ilkelerde din, büyü, sanat, efsane*. BilgeSu.
- Özarslan, M. (2017). *Türk mânilerinden seçmeler*. Millî Eğitim Bakanlığı.
- Özen, H. (2021). Halk bilgisinin mimariye dönük temsilleri. M. Aça (Ed.), *Halk bilimi el kitabı* içinde (s. 213-238). Nobel.
- Radloff, W. (1994). *Sibiry'a'dan 2*. (A. Temir, Çev.). Millî Eğitim Bakanlığı.
- Roux, J. P. (1994). *Türklerin ve Moğolların eski dini*. (A. Kazancıgil, Çev.). İşaret.
- Roux, J. P. (1999). *Eskiçağ ve Ortaçağ'da Altay Türklerinde ölüm*. (A. Kazancıgil, Çev.). Kabalcı.
- Sakaoğlu, S. (2011). *Türk gölge oyunu Karagöz*. Akçağ.
- Sakaoğlu, S. (2012). *Masal Araştırmaları*. Akçağ.
- Schimmel, A. (1998). *Sayıların gizemi*. (M. Küpüşoğlu, Çev.). Kabalcı.
- Somuncu, M. (2020). Ünlem ve ünlemlere işlevsel yaklaşım 'Garipname örneği'. *Dil Araştırmaları* (26), 65-82. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1566317>
- Şen, S. (2007). *Orhon, Uygur ve Karahanlı metinlerindeki meslekler bağlamında eski Türk kültürü* (Tez No. 207307) [Doktora Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Şimşek, R. G. (2008). *Barçın Yaylası (Başyayla-Sarıveliler-Ermenek) folkloru* (Tez No. 218800) [Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Tanpınar, A. H. (2020). *On dokuzuncu asır Türk edebiyatı tarihi*. Dergâh.

- Temizyürek, F. (2007). Çocukta dil gelişim süreci. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları* (7), 169-176. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/turkiyat/issue/16655/340875>
- Türkoğlu, S. (2002). *Tarih boyunca Anadolu'da giyim-kuşam (tarih öncesi çağlardan Osmanlı Devleti'ne kadar)*. Atılım.
- Uslu, B. (2016). *Türk mitolojisi*. Kamer.
- Yakıcı, A. (2012). Geleneksel şiirden türküye dönüşümün yaratıcı ve aktarıcısı olarak Âşık Veysel'in kültürel mirasa katkısı. *Millî Folklor* (93), 101-111. <https://www.acarindex.com/milli-folklor-dergisi/geleneksel-siirden-turkuye-donusumun-yaratici-ve-aktaricisi-olarak-sik-veysel-in-kulturel-mirasa-katkisi-110315>
- Yaşar, Ş. (2020). *Deli tarla*. Doğan Egmont.
- Yaşar, Ş. (2021a). *Başlarım şimdi anneliğe*. Elma.
- Yaşar, Ş. (2021b). *Uyuyor musun? : tilki masalları 2*. Elma.
- Yaşar, Ş. (2021c). *Garip bir kuyruk : tilki masalları 3*. Elma.
- Yaşar, Ş. (2021d). *Bizimki*. Doğan.
- Yaşar, Ş. (2021e). *Kalk yerine yat*. Doğan.
- Yaşar, Ş. (2022a). *Çok hayal kuran çocuk*. Elma.
- Yaşar, Ş. (2022b). *Ev yapımı sihirli değnek: "denenmiş mutluluk tarifleri"*. Elma.
- Yaşar, Ş. (2022c). *Dedemin bakkalı*. Taze Kitap.
- Yaşar, Ş. (2022d). *Cesaret sandığı: tilki masalları 1*. Elma.
- Yaşar, Ş. (2022e). *Cebimdeki mandalina ağaçları*. Doğan.
- Yaşar, Ş. (2022f). *Dedemin bakkalı çırak*. Taze Kitap.
- Yaşar, Ş. (2022g). *Tarihi hoşça kal lokantası*. Doğan.
- Yaşar, Ş. (2022h). *Cingo-ben insan değil miyim?* Doğan.
- Yaşar, Ş. (2022i). *Göçüp gidenler koleksiyoncusu*. Doğan.
- Yaşar, Ş. (2022j). *Kuş masalları*. Doğan.
- Yaşar, Ş. (2022k). *Abartma Tozu*. Taze Kitap.
- Yaşar, Ş. (2022l). *Gelirken ekmek al*. Doğan.

- Yaşar, Ş. (2022m). *Oh ne âlâ memleket*. Doğan.
- Yaşar, Ş. (2022n). *Babaannem geri döndü*. Taze Kitap.
- Yaşar, Ş. (2022o). *Pekicik*. Doğan.
- Yaşar, Ş. (2022p). *Dahacık*. Doğan.
- Yaşar, Ş. (2022r). *Hıhıcık*. Doğan.
- Yaşar, Ş. (2022s). *Lo (ne kadar okusak o kadar kâr!)*. Doğan.
- Yaşar, Ş. (2022t). *Para ağacı*. Taze Kitap.
- Yaşar, Ş., Ortaylı, İ. (2023). *Cumhuriyet'in ilk sabahı*. Kronik Kitap.
- Yeşildal, Ü. Y. (2018). Atalar kültürüne dair inanmaların Türklerin ad verme inanç ve gelenekleri üzerindeki tesiri. *Millî Folklor*, (119), 48-59.
<https://www.millifolklor.com/PdfViewer.aspx?Sayi=119&Sayfa=48>
- Yıldırım, S. (2020). Efsaneden tarihe, tarihten edebi esere "Başını Vermeyen Şehit". 21. *Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 9(25), 75-98.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/egitimvetoplum/issue/57286/810582>
- Yolcu, M. A. (2018). Geleneksel ekolojik bilgi bağlamında Çanakkale halk botaniği. *Çanakkale Araştırmaları Türk Yılığ*, 16(24), 63-77.
<https://doi.org/10.17518/canakkalearastirmalari.419260>

TEZ DEĞERLENDİRME FORMU

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ TEZ DEĞERLENDİRME FORMU		
Öğrencinin Adı Soyadı:		EVET
Kapak		
1	Tez Başlığı tutanaktaki başlıkla aynı mı?	
2	Kapaktaki ay ve yıl savunmaya girilen tarihle tutarlı mı?	
3	Kapak format kılavuzdaki kapak formatına uygun mu?	
4	Kapakta yazılan tüm yazılar doğru olarak verilmiş mi?	
İçindekiler		
5	Sayfa numaraları tam verilmiş mi?	
6	Şekil, Çizelge vb. listeleri verilmiş mi? Sıralaması doğru mu?	
7	Özet, Abstract, Giriş, Sonuçlar vb. bölümler var mı?	
8	Yazım hataları kontrolü yapıldı mı?	
Giriş		
9	Hazırlanan tezin önemini anlatıyor mu?	
10	İkinci ve Üçüncü dereceden başlık içermemeli kuralına uyuldu mu?	
Özet/Abstract		
11	Kılavuza uygun mu?	
12	Ay ve yıl savunmaya girilen tarihle tutarlı mı?	
13	Özet; tek sayfa, tek aralık, tek paragraf kuralına uygun olarak yazıldı mı?	
14	Bilim kodu, sayfa adedi, anahtar kelimeler ve tez danışmanı yazıldı mı?	
Kaynakça		
15	Kaynakların tamamına metin içinde atıf yapıldı mı?	
16	Kaynak formatı kılavuzdaki kaynak formatına uygun olarak hazırlanmış mı?	
17	Atıf formatı kılavuzdaki atıf formatına uygun mu?	
Atıf Yöntemi APA 7 ☐ CMS ☐ İSNAD ☐		
Genel Değerlendirme		
18	Etik Beyan açıklaması okundu, uyuldu ve imzalandı mı?	
19	Kabul/Onay sayfası kılavuzdaki formata uygun olarak düzenlenmiş mi?	
20	Kabul /Onay sayfasında belirtilen oy birliği/oy çokluğu seçeneklerinden uygun olanı savunmayla tutarlı olacak şekilde belirlenmiş mi?	
21	Sayfa kenar boşlukları ve sayfa numaraları kılavuzdaki formatına uygun mu?	
22	Paragraf boşlukları ve metin satır aralığı kılavuza uygun olacak şekilde düzenlenmiş mi?	
23	Başlık yazımları kılavuzdaki başlık formatlarına uygun mu?	
24	Yazı tipi ve boyutu kılavuzdaki yazı tipi ve boyutu formatına uygun mu?	
25	Şekil, Çizelge vb. açıklama ve numaralandırmaları kılavuzdaki formata uygun olarak yazılmış mı?	

Danışman Adı Soyadı

İmza